

A large, stylized green flower graphic is positioned on the left side of the page, extending from the top to the bottom. The flower has several layers of petals and a long stem. The background is split into a red vertical strip on the left and a white area on the right.

# Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

2007. február 19.



ÚJ MAGYARORSZÁG  
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM  
2007-2013

## Rövidítések

AK	Aranykorona
AVF	Agrár-vidékfejlesztési Főosztály
AVHGA	Agrár-vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány
AVOP	Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program
ÁE	Állategység
BAT	Elérhető Legjobb Technológia (Best Available Technology)
BÉSZ	Beszerezési és Értékesítési Szövetkezet
CMEF	Közös Monitoring és Értékelési Keret (Common Monitoring and Evaluation Framework)
EEA	Európai Környezetvédelmi Ügynökség (European Environmental Agency)
EHA	Európai Halászati Alap
EiC	Env-in-Cent Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda
EK	Európai Közösség
EMOGA	Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
ENAR	Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESZA	Európai Szociális Alap
EU	Európai Unió
EUME	Európai Méretegység
ÉTT	Érzékeny Természeti Terület
FÖVÉT	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
GDP	Gross Domestic Product (Bruttó Hazai Termék)
HACS	Helyi akciócsoport
HOPE	Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz
HVK	Helyi Vidékfejlesztési Közösség
HVI	Helyi Vidékfejlesztési Iroda
ICT	Infokommunikációs Technológia (IT)
IH	Irányító Hatóság
IIER	Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer
IPPC	Integrált Szennyezésmegelőzési Szabályozás (Integrated Pollution Prevention and Control)
JRC	Az Európai Unió Egyesített Kutatóközpontja
K+F	Kutatás–fejlesztés
KA	Kohéziós Alap
KAP	Közös Agrárpolitika
KAT	Kedvezőtlen Adottságú Terület
KKV	Kis és Középvállalkozás

KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KvVM	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
LEADER	LEADER-program a vidéki gazdaság fejlődése érdekében tett intézkedések összekapcsolása
MB	Monitoring Bizottság
MePAR	Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer
MNVH	Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
MTÉT	Magas Természeti Értékű Mezőgazdasági Területek
MTvSZ	Magyar Természetvédők Szövetsége
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
NAKP	Nemzeti Agrárkörnyezetvédelmi Program
NFT	Nemzeti Fejlesztési Terv
NFÜ	Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
NKP II	Második Nemzeti Környezetvédelmi Program
NVT	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv
OFK	Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió
OHT	Országos Hulladékgazdálkodási Terv
OKT	Országos Környezetvédelmi Tanács
OKTVF	Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség
OTK	Országos Területfejlesztési Konceptió
PWC	PricewaterhouseCoopers Könyvvizsgáló és Gazdasági Tanácsadó Kft.
ROP	Regionális Operatív Program
SA	Strukturális Alapok
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Különleges Segélyprogram a Mezőgazdaság és Vidékfejlesztés Számára)
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
SPS	Egyszerűsített Közvetlen Kifizetések
TÉSZ	Termelői Értékesítő Szervezet
TS	Technikai Segítségnyújtás
ÚMFT	Új Magyarország Fejlesztési Terv
ÚMVK	Új Magyarország Vidékfejlesztési Központ
ÚMVP	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program
ÚMVST	Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv
VÁTI	Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság
VTT	Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése
VKI	Víz Keretirányelv
VKSZI	Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet

## Az egyes Operatív Programok elnevezése

ÁROP	Államreform Operatív Program
DAOP	Dél-alföldi Operatív Program
DDOP	Dél-dunántúli Operatív Program
ÉAOP	Észak-alföldi Operatív Program
EKOP	Elektronikus Közigazgatás Operatív Program
ÉMOP	Észak-magyarországi Operatív Program
GOP	Gazdaságfejlesztés Operatív Program
HOP	Halászati Operatív Program
KDOP	Közép-dunántúli Operatív Program
KEOP	Környezet és Energia Operatív Program
KMOP	Közép-magyarországi Operatív Program
KÖZOP	Közlekedés Operatív Program
NYDOP	Nyugat-dunántúli Operatív Program
ROP	Regionális Fejlesztés Operatív Program
TÁMOP	Társadalmi Megújulás Operatív Program
TIOP	Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program
VOP	Végrehajtás Operatív Program

# Tartalomjegyzék

<b>1. A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM CÍME</b> .....	<b>11</b>
<b>2. TAGÁLLAM ÉS KÖZIGAZGATÁSI RÉGIÓ</b> .....	<b>12</b>
<b>2.1. A program által érintett földrajzi térség</b> .....	<b>12</b>
<b>2.2. A „Konvergencia” célkitűzés alá sorolt régiók</b> .....	<b>12</b>
<b>3. HELYZETELEMZÉS, FEJLESZTÉSI STRATÉGIA, ELŐZETES ÉRTÉKELÉS</b> .....	<b>13</b>
<b>3.1. Általános helyzetelemzés, erősségek, gyengeségek</b> .....	<b>13</b>
3.1.1. A földrajzi terület általános társadalmi-gazdasági háttere .....	13
3.1.2. A mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és az élelmiszer-feldolgozás teljesítménye .....	15
3.1.3. Környezetgazdálkodás és földhasználat .....	26
3.1.4. A vidéki gazdaság és életminőség .....	35
3.1.5. LEADER .....	40
<b>3.2. Az erősségek és gyengeségek kezelésére kiválasztott stratégia</b> .....	<b>55</b>
3.2.1. Nemzeti prioritások és fő intézkedések .....	55
3.2.2. Az erőforrások indikatív elosztása az intézkedéscsoportok között.....	60
<b>3.3. Az ex ante értékelés</b> .....	<b>62</b>
<b>3.4. A korábbi programozási időszak hatása és egyéb információk:</b> .....	<b>64</b>
3.4.1. A vidékfejlesztési uniós források felhasználásának tapasztalatai, eredményei (2000-2006) .....	64
3.4.1. SAPARD program .....	64
3.4.2. Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) .....	65
<b>4. A KIVÁLASZTOTT PRIORITÁSOK INDOKOLÁSA, VALAMINT AZ ELŐZETES ÉRTÉKELÉS SZERINTI VÁRT HATÁS</b> .....	<b>74</b>
<b>4.1. A kiválasztott prioritások indoklása</b> .....	<b>74</b>
4.1.1. Mezőgazdaság, erdőszet és élelmiszer-feldolgozás .....	76
4.1.2. Környezeti feltételek.....	80
4.1.3. A vidék gazdasága .....	83
<b>4.2. Az előzetes értékelés szerinti várt hatások a kiválasztott prioritások tekintetében</b> .....	<b>85</b>
4.2.1. Az ante értékelés összegzése .....	85
4.2.2. Válasz az ex ante értékelésre .....	85
4.2.3. Várható hatások .....	87
4.2.4. A Program Stratégiai Környezeti vizsgálata.....	90
<b>5. AZ INTÉZKEDÉSCSOPORTOKRA VONATKOZÓ INFORMÁCIÓK ÉS AZ EGYES INTÉZKEDÉSCSOPORTOKHOZ JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK LEÍRÁSA</b> .....	<b>92</b>
<b>5.1. Általános rendelkezések</b> .....	<b>92</b>
<b>5.2. A több intézkedésre vonatkozó rendelkezések</b> .....	<b>97</b>

5.2.1. Az előző programidőszak folyamatban lévő műveletei.....	97
5.2.3. A kölcsönös megfeleltetés előírásainak igazolása.....	99
5.2.4. A Programhoz kapcsolódó pénzügyi konstrukciók.....	99
5.2.5. Annak biztosítása, hogy a vidékfejlesztési támogatásból részesülő műveletek nem kerülnek támogatásra a közös agrárpolitika egyéb releváns eszközeiből.....	100
5.2.6. A számítások következetességének és megfelelésének igazolása.....	101
5.2.7. Pénzügyi tervezési intézkedések.....	102
<b>5.3. Az intézkedéscsoportok és az intézkedések tekintetében megkövetelt információk.....</b>	<b>103</b>
<b>5.3.1. I. Intézkedéscsoport: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének növelése .....</b>	<b>103</b>
5.3.1.1. A humán tőke fejlesztését és a tudás támogatását szolgáló intézkedések .....	106
5.3.1.1.1. Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek.....	106
5.3.1.1.2. A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása.....	110
5.3.1.1.3. A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás).....	113
5.3.1.1.4. Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele.....	116
5.3.1.1.5. Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadói, valamint erdészeti szaktanácsadói szolgáltatások létrehozása.....	119
5.3.1.2. A szerkezetváltást, az infrastruktúra fejlesztését és az innovációt elősegítő intézkedések.....	121
5.3.1.2.1. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése.....	121
5.3.1.2.2. Az erdők gazdasági értékének javítása.....	126
5.3.1.2.3. A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése.....	128
5.3.1.2.4. Együttműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztése céljából a mezőgazdasági és az élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban.....	134
5.3.1.2.5. A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra.....	136
5.3.1.3. A mezőgazdasági termékek minőségének javítását szolgáló intézkedések.....	141
5.3.1.3.1. A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása.....	141
5.3.1.3.2. A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszer-minőségi rendszerekben.....	144
5.3.1.3.3. Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén.....	147
5.3.1.4. Átmeneti intézkedések.....	149
5.3.1.4.1. A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása.....	149
5.3.1.4.2. Termelői csoportok létrehozásának támogatása.....	151
<b>5.3.2. II. Intézkedéscsoport: A környezet és a vidék fejlesztése.....</b>	<b>153</b>
5.3.2.1. A mezőgazdasági földterület fenntartható hasznosítását célzó intézkedések.....	153
5.3.2.1.1. A hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések.....	153
5.3.2.1.2. A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések.....	154
5.3.2.1.3. Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken és a 2000/60/EK Víz Keretirányelvhez kapcsolódó kifizetések.....	158
5.3.2.1.4.A. Agrár- környezetgazdálkodási kifizetések.....	162
5.3.2.1.4.B. Genetikai erőforrások megőrzése.....	172
5.3.2.1.5. Állattjóléti kifizetések.....	175
5.3.2.1.6. Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás.....	178
5.3.2.2. Az erdészeti területek fenntartható használatát célzó intézkedések.....	182
5.3.2.2.1. A mezőgazdasági földterület első erdősítése.....	182
5.3.2.2.2. Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken.....	188
5.3.2.2.3. Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése.....	191
5.3.2.2.4. Natura 2000 kifizetések.....	195
5.3.2.2.5. Erdő-környezetvédelmi kifizetések.....	198

5.3.2.2.6. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése .....	205
5.3.2.2.7. Nem termelő beruházások erdőterületeken.....	209
<b>5.3.3. III. Intézkedéscsoport: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása.....</b>	<b>213</b>
5.3.3.1. A vidéki gazdaság diverzifikációját elősegítő intézkedések.....	215
5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás.....	215
5.3.3.1.2. Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása.....	219
5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése.....	223
5.3.3.2. A vidéki térségek életminőségének javítását célzó intézkedések .....	226
5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások .....	226
5.3.3.2.2. Falumegújítás és -fejlesztés .....	232
5.3.3.2.3. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése .....	235
5.3.3.2.3.A. A vidéki örökség megőrzése.....	235
5.3.3.2.3.B. Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése .....	239
5.3.3.3.1. A III. Intézkedéscsoportoz tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatási intézkedés.....	242
5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása .....	245
<b>5.3.4. IV. Intézkedéscsoport – A LEADER program.....</b>	<b>250</b>
5.3.4.1. Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása .....	250
5.3.4.2.1. Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések.....	255
5.3.4.3.1. Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció (ösztönzés) .....	257
<b>6. KÉT TÁBLÁZATBÓL ÁLLÓ FINANSZÍROZÁSI TERV.....</b>	<b>259</b>
6.1. Az EMVA-ból való éves hozzájárulás (Forintban) .....	259
6.2. Pénzügyi terv intézkedéscsoportonként (Forintban a teljes időszakra) .	259
<b>7. INDIKATÍV BONTÁS VIDÉKFEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSENKÉNT ....</b>	<b>261</b>
<b>8. INTÉZKEDÉSCSOPORTONKÉNTI KIEGÉSZÍTŐ NEMZETI FINANSZÍROZÁS .....</b>	<b>264</b>
<b>9. A VERSENYSZABÁLYOK SZERINTI ÉRTÉKELÉSHEZ SZÜKSÉGES ELEMELK ÉS ADOTT ESETBEN A SZERZŐDÉS 87., 88. ÉS 89. CIKKE SZERINT ENGEDÉLYEZETT, A PROGRAMOK VÉGREHAJTÁSÁHOZ ALKALMAZANDÓ TÁMOGATÁSI RENDSZEREK FELSOROLÁSA ...</b>	<b>265</b>
<b>10. KAPCSOLÓDÁS A KÖZÖSSÉGI POLITIKÁKHOZ ÉS A HAZAI OPERATÍV PROGRAMOKHOZ.....</b>	<b>267</b>
10.1. Kapcsolat a közösségi politikákkal és prioritásokkal .....	267
Kapcsolat a Közös Agrárpolitikával.....	267
A Halászati Operatív Programmal való kapcsolat.....	269
Kapcsolódás az uniós politikákhoz.....	270
Kapcsolódás a hazai operatív programokhoz .....	270
Koordinációs tevékenység.....	272
10.2. Lehatárolási kritériumok azon intézkedésekre vonatkozóan, melyek más közösségi támogatási eszközökből, különösen a strukturális alapokból és a Halászati Alapból támogatásban részesülhetnek.....	273
10.3. Lehatárolási kritériumok a helyi fejlesztési stratégiákra vonatkozóan	276

10.4. Információk a más közösségi pénzügyi eszközökkel meglévő kapcsolatról .....	277
<b>11. AZ ÚMVP VÉGREHAJTÁSA TEKINTETÉBEN HATÁSKÖRREL RENDELKEZŐ HATÓSÁGOK ÉS SZERVEK KIJELÖLÉSE .....</b>	<b>278</b>
11.1. Az Igazoló Szerv .....	278
11.2. Az Irányító Hatóság .....	278
11.3. A Kifizető Ügynökség .....	281
<b>12. A MONITORING- ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZEREK LEÍRÁSA, VALAMINT A MONITORINGBIZOTTSÁG TERVEZETT ÖSSZETÉTELE .....</b>	<b>284</b>
12.1. A monitoring és értékelési rendszer és a kapcsolódó tevékenységek leírása .....	284
12.1.1. Monitoring .....	284
12.1.2. Értékelés .....	287
12.1.3. Monitoring és értékelő jelentések rendszere .....	288
12.2. A Monitoring Bizottság tervezett összetétele .....	288
<b>13. A PROGRAM NYILVÁNOSSÁGÁT BIZTOSÍTÓ RENDELKEZÉSEK ..</b>	<b>291</b>
13.1. Információ nyújtása potenciális kedvezményezetteknek, szakmai szervezeteknek, gazdasági és szociális partnereknek, az egyenlő bánásmód előmozdításában közreműködő testületeknek és az érintett, nem kormányzati szervezeteknek a program által kínált lehetőségekről és a támogatásokhoz való hozzájutás szabályairól .....	291
13.2. A kedvezményezettek tájékoztatása a Közösségi hozzájárulásról .....	292
13.3. A közvélemény tájékoztatása a Közösség programokban betöltött szerepéről és a programok eredményéről .....	293
13.4. A kommunikáció főbb szakaszai .....	294
13.5. Az információs és tájékoztató tevékenység műszaki jellemzői .....	294
13.6. A kommunikáció végrehajtásáért felelős szervezetek .....	295
13.7. Az információnyújtás hatékonyságának és hatásának értékeléséhez a nyilvánosság, a vidékfejlesztési programok ismertsége és a Közösség szerepe szempontjából az alábbi kritériumok figyelembevétele szükséges .....	295
<b>14. A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS PARTNEREK KIJELÖLÉSE ÉS A PARTNEREKKEL FOLYTATOTT KONZULTÁCIÓK EREDMÉNYE ...</b>	<b>296</b>
14.1. A társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek .....	296
14.2. A konzultáció eredményei .....	303
<b>15. EGYENLŐSÉG FÉRFIAK ÉS NŐK KÖZÖTT, A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS TILALMA .....</b>	<b>305</b>



15.1. A férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdítása a program végrehajtásának különböző szakaszaiban .....	305
15.2. A megkülönböztetés megakadályozása a program végrehajtásának különböző szakaszaiban .....	306
<b>16. TECHNIKAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS MŰVELETEK .....</b>	<b>307</b>
16.1 Technikai segítségnyújtás .....	307
16.1.1. Célkitűzés .....	307
16.1.2. Az intézkedés leírása .....	307
16.2. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) létrehozása .....	308
16.2.1. Az MNVH szerkezete, felépítése .....	308
16.2.2. Az MNVH létrehozásának folyamata és menetrendje.....	308
16.2.3. Az MNVH által végzendő tevékenységek fő kategóriái .....	309
16.2.4. Az MNVH tervezett költségvetése (Ft) .....	310
<b>MELLÉKLETEK .....</b>	<b>312</b>
1. melléklet: Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program ex ante értékelése	
2. melléklet: Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv és Program Stratégiai Környezeti Vizsgálata	
3. számú melléklet: Komplex vízgazdálkodásban érintett területek mikroregionális szinten	
4. számú melléklet: Ritka kulturális vagy genetikai értéket képviselő zöldségfajták	
5. számú melléklet: Ritka kulturális vagy genetikai értéket képviselő szántóföldi növényfajták	
6. számú melléklet: Ex-situ megőrzés alá tartozó növényfajták	
7. számú melléklet: Az 5.000 fő lakosságszámnál kevesebb, vagy 100 fő/km <sup>2</sup> - nél kisebb népsűrűséggel rendelkező települések listája (mely nem tartalmazza a Budapest agglomerációjához tartozó településeket)	
8. számú melléklet: A 10.000 fő lakosságszámnál kevesebb, vagy 120 fő/km <sup>2</sup> - nél kisebb népsűrűséggel rendelkező települések listája (mely tartalmazza a Budapest agglomerációjához tartozó településeket is)	
9. számú melléklet: Települések, melyek külterületei támogatásban részesülhetnek a III. és IV. Tengely intézkedéseiből. Kizárólag a felsorolásban szereplő települések külterületei jogosultak a Programból történő támogatásra.	
10. számú melléklet: Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program társadalmi vitáján elhangozott hozzászólások, javaslatok	

- 11. számú melléklet: A stratégiai környezeti vizsgálat keretében végzett társadalmi egyeztetés**
- 12. számú melléklet: indikátorok listája**

## **1. A Vidékfejlesztési Program címe**

A Vidékfejlesztési Program címe: Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program a 2007-2013-as időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Program, mely az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott vidékfejlesztési támogatásokról szóló 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet 15. § (1) bekezdése alapján készült, s melyet Magyarország a Kormány jóváhagyását követően hivatalosan benyújt az Európai Bizottság részére.

## 2. Tagállam és közigazgatási régió

### 2.1. A program által érintett földrajzi térség

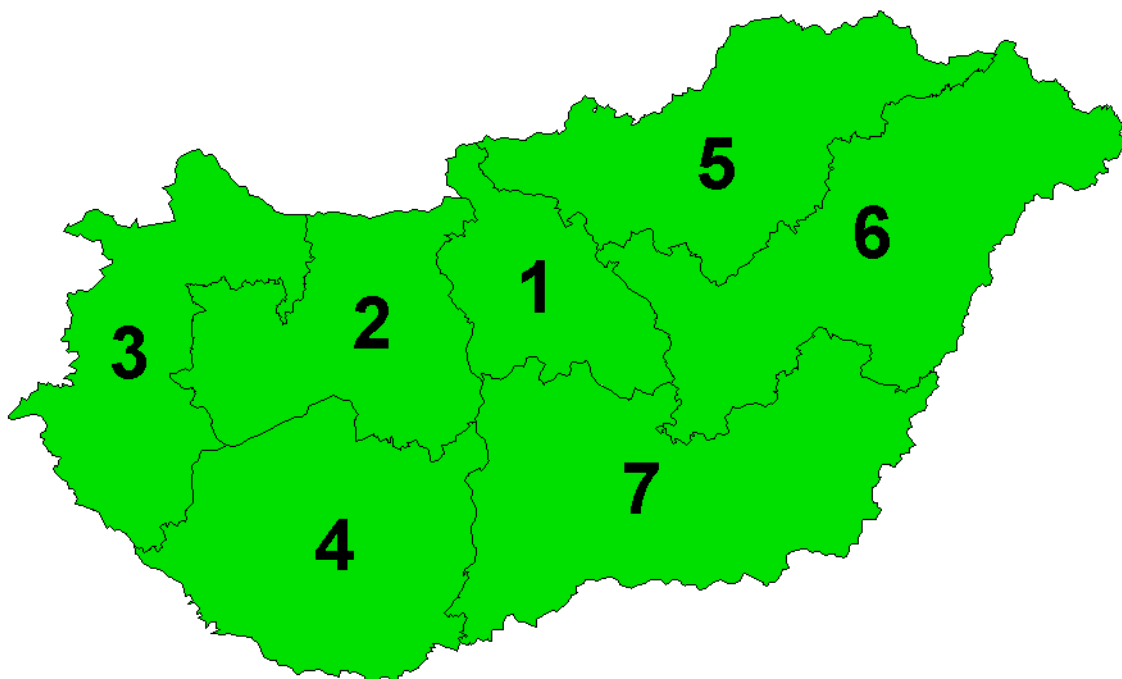
Az „Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007–2013”-t (a továbbiakban a „Program”) a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium a 1698/2005. sz. Tanácsi Rendelet 15. cikk (2.) Bekezdésével összhangban, Magyarországra vonatkozó, átfogó programként készítette el úgy, hogy az az ország teljes területére vonatkozik, azaz a NUTS 2 szintjén mind a 7 adminisztratív régiót lefedi.

### 2.2. A „Konvergencia” célkitűzés alá sorolt régiók

A 2006/595/EK sz. Bizottsági Határozat értelmében a Konvergencia célkitűzés keretében a 2007–2013-as időszakban finanszírozásra jogosult régiók az alábbiak:

- Közép-Dunántúl, HU21, .№ 2.
- Nyugat-Dunántúl, HU22, .№ 3.
- Dél-Dunántúl, HU23, .№ 4.
- Észak-Magyarország, HU31, .№ 5.
- Észak-Alföld, HU32, .№ 6.
- Dél-Alföld, HU33, .№ 7.

A Közép-Magyarország, HU11 № 1. régió, mely meghaladja az EU-25-ök GDP-jének 75%-át a regionális versenyképességi és foglalkoztatási célkitűzés hatálya alá esik, és a 2006/597/EK sz. Bizottsági Határozatnak megfelelően átmeneti és egyedi alapon („bevezető” időszak) jogosult támogatásra.



## 3. Helyzetelemzés, fejlesztési stratégia, előzetes értékelés

### 3.1. Általános helyzetelemzés, erősségek, gyengeségek

#### 3.1.1. A földrajzi terület általános társadalmi-gazdasági háttere

##### *Fizikai jellemzők és a vidéki területek lehatárolása*

Magyarország területe 93.030 km<sup>2</sup>, népessége – tartós csökkenést mutatva – 2005. január 1-én 10096 ezer fő, 2006 hasonló időpontjában pedig, 10077 ezer fő volt. A népesség létszáma 2000-2006 között 146 ezer fővel (1,4%-ponttal) lett kevesebb. Az ország népsűrűsége átlagosan 108,5 fő/km<sup>2</sup>.

A vidéki térségek korábbi programokban is alkalmazott lehatárolási kritériumai szerint (kedvezőtlen demográfiai helyzet és korstruktúra, gazdasági- infrastrukturális elmaradottság) 2003-ban Magyarország területének 87%-a vidéki térségnek minősült, ahol – a települések 96%-ához tartozóan – a népesség 47%-a él. A vidéki térségek azt a sajátos térségtípust foglalják magukba, ahol alacsonyabb a népsűrűség, jellemző a mezőgazdasági tájhasználat, valamint általános a nem urbánus jellegű (falusi, kisvárosi, egyes régiókban pedig, a tanyás) településszerkezet. A vidéki térségek magukban foglalják azon – jelentős lélekszámú, ezért – nem jogosult települések külterületeit is, ahol a külterületek lakossága meghaladja a település lélekszámának 2 százalékát. A vidéki területek lehatárolása a III. intézkedéscsoport egyes intézkedései esetében, a specifikus célcsoportok illetve intézkedések jellegzetességeinek megfelelően változik.

##### *Demográfiai helyzet*

A vidéki térségek demográfiai viszonyaira – régióként eltérő mértékben – alacsony népszaporulat, és a népesség igen kedvezőtlen, előregedést jelző korösszetétele jellemző. A fiatalabb korosztályok csökkenő létszáma és az öröndetesen növekvő várható élettartam egyre határozottabban felveti, hogy a munkavállalási korbba lépő fiatal korosztályok egyre nehezebben tudják megtermelni az időskorúak nyugellátásának forrásait. Állandósulni látszik a nemek közötti aránytalanság is: a 40-45 év alatti korcsoportban még a férfiak, az ennél idősebb korcsoportokban már a nők vannak többségben.

Az utóbbi öt évben növekedett a vidéki térségekből elvándorlók száma. A lakosság egy része feltehetően megélhetési lehetőségek híján, a jobb munkavállalási esélyek reményében hagyja el szülőhelyét. Pozitív változás csak a közép- magyarországi, valamint a közép- és nyugat-dunántúli régiókban történt, az észak-magyarországi és az észak-alföldi régióban a legkedvezőtlenebb a vándorlási egyenleg. A jelenlegi tendenciák változatlansága esetén valamennyi régióban a népesség korösszetételének kedvezőtlen alakulására, az aktív korú népesség létszámának folyamatos csökkenésére és ezzel az inaktív arányának növekedésére kell számítani.

##### *Gazdasági hajtóerők, termelékenység és növekedés*

A gazdasági teljesítményt jelző GDP (bruttó hazai termék) változásában a nemzetgazdasági ágak között jelentős különbség figyelhető meg. Az ipar és a szolgáltatási szektor gazdasági teljesítménye meghaladja a nemzetgazdaság átlagában mérhető növekedési ütemet, a mezőgazdaság GDP termelése viszont arányaiban és a változás irányát tekintve is elmarad attól. A GDP nemzetgazdasági ágak szerinti arányai a mezőgazdaság gazdasági szerepvesztését jelzik, a regionális különbségek, pedig rámutatnak arra is, hogy a mezőgazdasági jellegű térségek hátránya növekszik.

A gazdasági szerkezetben jellemző különbség, hogy az országos átlaghoz képest a vidéki térségekben lényegesen magasabb a mezőgazdaság (beleértve az erdő-, vad- és halgazdálkodást is) szerepe. A vidék gazdaságát vizsgálva a mezőgazdaságban működik a legkevesebb vállalkozás, ugyanakkor a mezőgazdaság ennél nagyobb súlyt képvisel a vidéki lakosság megélhetésében, sőt sok településen a

megélhetés szinte egyetlen lehetőségének tekinthető. A mezőgazdasági tevékenység vidéki térségekben mérhető, érzékelhető gazdasági-társadalmi-szociális súlya jelentősebb, mint a bruttó hazai termékkel mérhető gazdasági teljesítménye. A vidéki térségek vállalkozás-sűrűsége elmarad az országos átlagtól. A vidéki – de különösen a hátrányos helyzetű – térségekben magas a kényszervállalkozások aránya is, ami a szűk foglalkoztatási lehetőségekre utal. A vidéki térségek hátránya, rajzolódik ki a vidéki lakosság vállalkozási készsége, valamint a vidéki települések vállalkozás-, és tőke- vonzó képessége tekintetében is. A szolgáltatások az országos adatokhoz képest mintegy 10 százalékponttal kisebb arányt képviselnek a vidéki térségekben. A mezőgazdaság szerepének csökkenésével tehát nem tartott lépést a terciér szektor térnyerése, ami jelentős jövedelmi és foglalkoztatási problémát okoz. A vidéki térségekben a gazdasági szerkezet átalakulása folyamatos, a vidéki területeken a hagyományos termelő ágazatok (mezőgazdaság, ipar) szerepe még számottevő, jelentősége azonban folyamatosan csökken, a nem mezőgazdaságra alapozott megélhetési formák elterjedése lassú.

### *Munkaerőpiaci tendenciák*

A mezőgazdaság foglalkoztatási szerepvesztése minden régióban megfigyelhető. A falvakban élő népesség foglalkoztatási lehetőségei a kisebb lélekszámú települések felé haladva mindinkább szűkülnek és az 500-1000 főnél kisebb lélekszámú falvakban az inaktív – társadalmi vagy családi segítségre szoruló – népesség aránya helyenként meghaladja a 70%-ot. Határozottan körvonalazódnak viszont azok a területek, ahol a mezőgazdasági termelés a kedvező adottságok, a termelési hagyományok és a viszonylagos gazdasági előnyök miatt még napjainkban is jelentős. Ilyennek tekinthető az országos átlagot a mezőgazdasági termelés szempontjából 1,5-2,5-szer meghaladó Dél-Alföld, Dél-Dunántúl és a megyéit tekintve rendkívül differenciált, mérsékelt iparosított Észak-Alföld. A gazdasági szempontból hátrányos helyzetű észak-magyarországi térségekben a kritikus foglalkoztatási helyzet, és a munkahelyek hiánya miatt a mezőgazdasági termelésnek az önellátási célú, szociális szerepét is fokozottan ki kell emelni. A községekben élők mezőgazdasághoz való kötődése három-négyszerese a városokban megfigyelhetőnek.

A mezőgazdasághoz kötődő népesség két, létszámában és összetételében jelentősen eltérő, csoportból áll. Az egyik csoportot a termeléshez lazábban, igen változatos céllal kapcsolódó mezőgazdasági tevékenységet végző népesség, a másikat pedig, a mezőgazdasággal élethivatásszerűen foglalkozó munkaerő, a mezőgazdasági foglalkoztatottak alkotják.

A mezőgazdasághoz különböző céllal kötődő népesség aránya 1991-2004 között több mint a felére csökkent. Mezőgazdasági termeléssel 2003-ban a (15 éven felüli) népesség 15,9%-a (1,3 millió fő) foglalkozott, arányuk 1991-ben még 32,8% (2,7 millió fő) volt. A mezőgazdasági tevékenységet végző népesség 2000-2003 között jelentősen (1,98 millióról 1,35 millió főre), mintegy 30%-kal csökkent. A főhivatású mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya 2005 évi adatokat figyelembe véve az utóbbi évtizedben 9,0%-ról 5,0%-ra csökkent.

A gazdasági szerkezetváltás egyik fő akadálya, hogy a gazdaság igényei és a képzés, szakképzés szerkezete nem esnek egybe. A vidéki térségekben, döntően az elvándorlás miatt kevés a prosperáló gazdasági ágakhoz szükséges végzettséggel, szaktudással rendelkező munkaerő.

A vidéki térségekben lényegesen kevesebb az egyetemi és főiskolai végzettséggel, de még a középiskolai érettségivel rendelkező munkavállaló, és ennek megfelelően több a szakmunkás végzettségű vagy az általános iskolát végzett munkaerő.

### *Földhasználat és a földtulajdon szerkezete*

A mezőgazdasági termelés adottságai (földminőség, éghajlati és domborzati viszonyok) nemzetközi összehasonlításban is kedvezőek. Magyarország területének (9,3 millió hektár) 83%-a a talajok termékenységétől függően, különböző célú mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmas, tehát a termőföld az ország kiemelkedően fontos erőforrása, a termelés egyik alapvető tényezője.

Az ország összes területének 2004-ben és 2005-ben 63%-a mezőgazdasági hasznosítású, 48,5%-a szántó, 11,4%-a gyeplő, 3,1%-a pedig kert, szőlő, és gyümölcsös. Az összes terület 19,1%-át borítja

erdő. A mezőgazdasági- és a termőterületből az egyes régiók eltérő arányban részesednek, legnagyobb mértékű az Észak- és a Dél-Alföld (20-20%), legkisebb Közép-Magyarország (6-7%) részesedése. A földhasználat módjában, a művelési ágak szerkezetében 2000-2005. között lényeges változás nem történt.

Magyarországon a mezőgazdaságban egyszerre vannak jelen a nagy- és a kisméretű gazdaságok. A gazdálkodó szervezetek tipikusan nagy földterületen gazdálkodnak, míg az egyéni gazdaságokra a kis méretű, kevésbé hatékony birtokstruktúra jellemző. Az egyéni gazdaságok által használt földterület átlagos mérete Magyarországon 1991-2005. között több mint hétszeresére (0,5 hektárról, 3,5 hektárra) nőtt. Ennél azonban – a piacra jutáshoz – sokkal erőteljesebb koncentrációra van szükség.

A privatizáció és a kárpótlás következményeként az elmúlt másfél évtized legszembetűnőbb változása, hogy 2005-re a mezőgazdasági hasznosítású területek egyéni tulajdona meghatározó (83%-os) részesedést ért el, miközben az állami és a szövetkezeti földtulajdon (és a földhasználat) jelentősen visszaszorult. A földprivatizációt követően egy birtoktest átlagos mérete 2,3 hektár, amely – ültetvény, vagy intenzív kertészet – kivételével nem nyújt fedezetet egy család biztonságos megélhetéséhez.

A fentiek alapján megállapítható, hogy hazánkban az agrárágazat nemzet-gazdasági szerepe a jelentős visszaesés ellenére még mindig számottevő. Ez főként a vidéki életforma részeként is jelenlévő mezőgazdasági termelés átlagosnál jóval kedvezőbb adottságaira, a termelési hagyományokra, valamint az ágazat EU átlagot jóval meghaladó arányaira vezethető vissza (mezőgazdasági hasznosítású terület aránya, mezőgazdasági tevékenységet végzők száma miatt). Ezzel párhuzamosan a mezőgazdasági tevékenység – nem ritkán a megélhetés szinte egyetlen forrásaként – a kritikus gazdasági helyzetű térségekben is mindinkább felértékelődik. Ez a jelenség a vidék, és ezen belül a mezőgazdasági tevékenység eddig döntően termelésközpontú szerepét, jelentőségét alapvetően átértékeli, és multifunkcionális jellegét erősíti.

A 2003. évi Gazdaságszerkezeti összeírás szerint mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó népességnek közel 45%-a vesz részt, különböző mértékben a piacon megjelenő mezőgazdasági termékek előállításában. (Az önellátáson felüli felesleget értékesítő termelők aránya 31,1%, a kifejezetten árutermeléssel a családi munkaerő 13,1%-a foglalkozik. Legnépesebb a csak saját fogyasztásra termelők csoportja, arányuk 55,7%. A főként árutermeléssel foglalkozó családi munkaerő létszáma 177 ezer fő, akik mintegy 90 ezer gazdaságban tevékenykednek. A gazdasági szolgáltatást végző gazdaságok és a hozzájuk tartozó családi munkaerő aránya nem számottevő (0,1%). Pozitív irányú változás, hogy a főként árutermeléssel foglalkozó gazdaságok száma és munkaerő-lekötése növekedett, miközben a többi gazdaságcsoporthoz adataiban visszaesés figyelhető meg. Az önellátásra termelő családi munkaerő, igen népes (750 ezer fős) csoportja lazán kötődik a mezőgazdasághoz, jelentős részük a vidéki életforma részeként, a termelés hagyományai, kiadást kímélő önellátás, kiegészítő jövedelemszerzés miatt foglalkozik mezőgazdasági termeléssel.

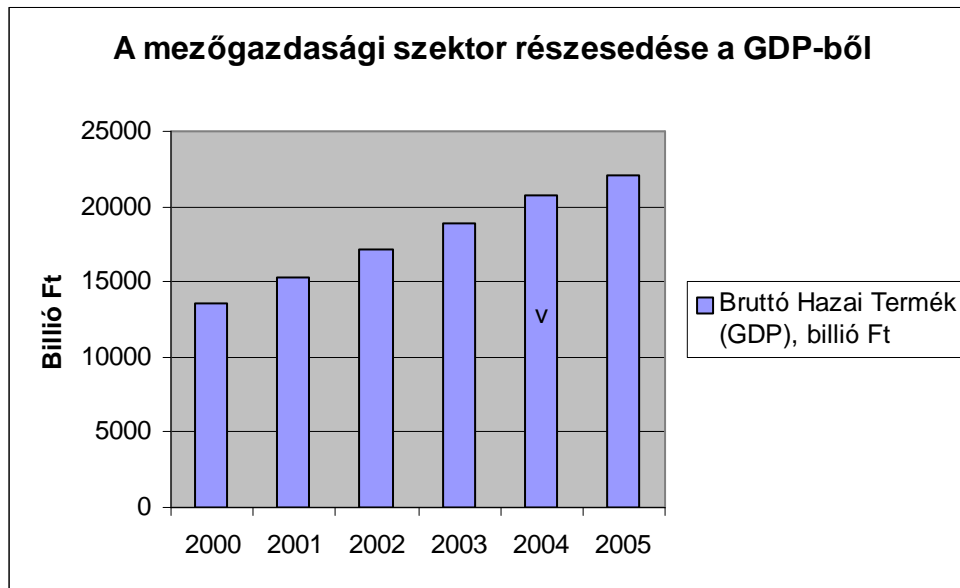
Ezek a statisztikai megközelítések mind azt jelzik, hogy hozzávetőleg mintegy húszszerre becsülhető a támogatások révén árutermelővé fejlődni képes félig önellátó gazdaságok száma.

### ***3.1.2. A mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és az élelmiszer-feldolgozás teljesítménye***

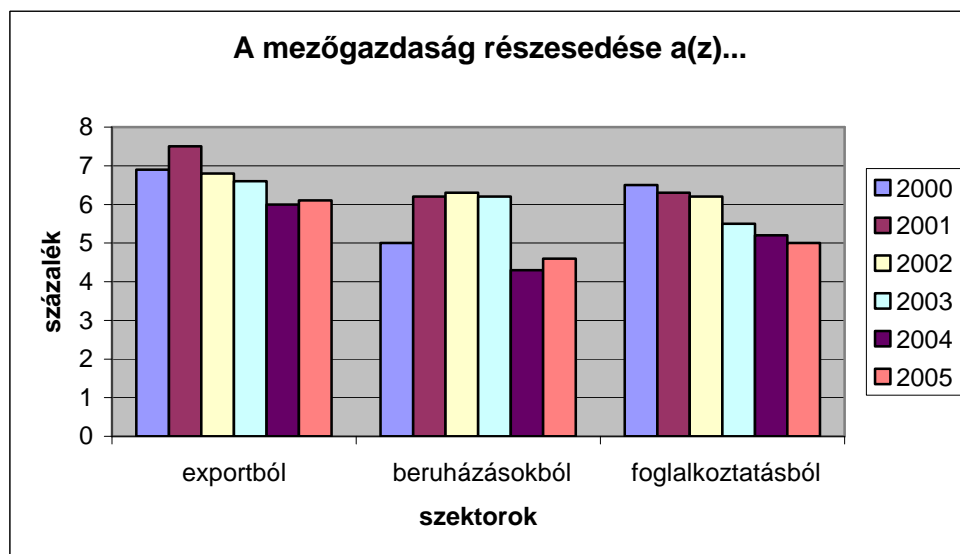
#### *Gazdasági súly és a fejlődés legfőbb tendenciái*

A nemzetközi tendenciákkal egyezően az agrárágazat nemzetgazdasági szerepe, teljesítményének számszerű aránya hazánkban is mérséklődik. Az ágazat bruttó hazai termékéből (GDP) való részesedése, 2000-2005. között (4,6%-ról 3,7%-ra) csökkent. A csökkenés mértéke a régiók mezőgazdasági jellegétől, adottságaitól függően kisebb-nagyobb eltérést mutat. A termelés-csökkenés regionális mértéke 2000-2004. között 23-50%-os mértékű volt. Mérsékelt visszaesés jellemezte a mezőgazdasági jellegű, viszonylag jó adottságú régiókat. Jelentős (50%-os) csökkenés volt megfigyelhető a kedvezőtlen adottságú Észak-Magyarországon. A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének több mint 40%-át a két alföldi régió (Dél-Alföld és Észak-Alföld) állítja elő, ezt követi Dél-

Dunántúl 15,2%-os (2003-ban) részesedéssel, az ágazati teljesítmény fennmaradó hányada pedig, közel azonos arányban, a többi területi egység között oszlik meg.

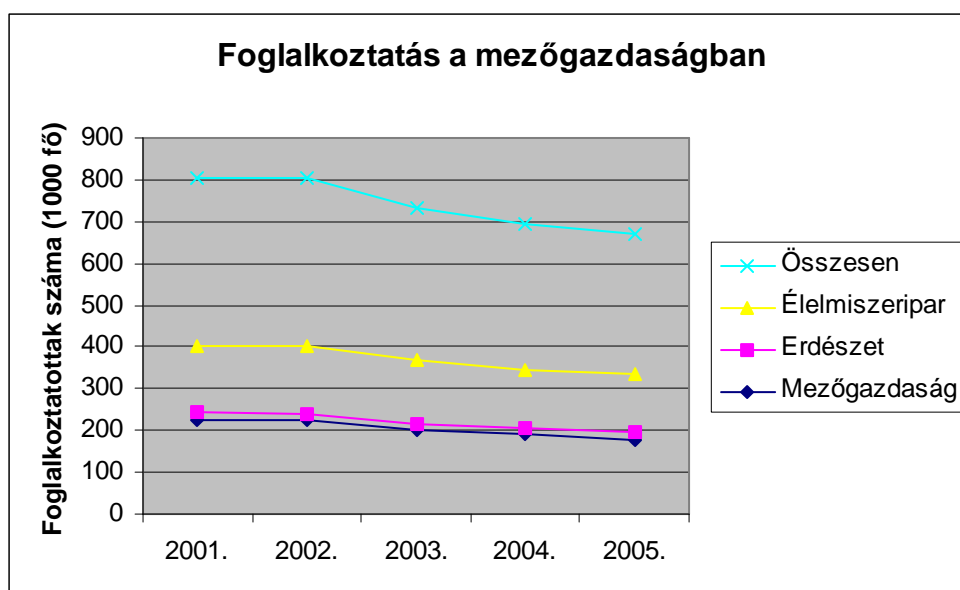


A mezőgazdasági foglalkoztatás aránya (1994-2005. között 9%-ról 5%-ra), és az élelmiszeripar kiviteli hányada (1994-2005. között: 22,7%-ról 7,2%-ra) a GDP-hez hasonlóan csökkent.



A szektor régióként eltérő szerepet játszik a foglalkoztatásban. Az agrártermelésre kevésbé alkalmas, ugyanakkor az ipar és a szolgáltatások fejlesztéséhez kedvezőbb feltételekkel rendelkező régiókban (mint a Közép-Magyarországi Régió, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl) az agrárium további térvesztésére lehet számítani. Másfelől az Alföldön, és a Dél-Dunántúli Régióban, ahol a mezőgazdasági termelés jó természeti adottságokkal, és történelmi tradíciókkal rendelkezik, a szektor továbbra is fontos szerepet fog betölteni, különösen az aprófalvakban. A gazdaságilag kedvezőtlen északi régiókban tekintettel a kritikus munkanélküliségi arányokra, az agrártermelésnek speciális szociális vonatkozása van, jobbra a családi farmgazdaságokon keresztül.





### Szektorstruktúra

A növénytermesztés továbbra is az agrárium vezető ága marad, az állattenyésztés aránya csökkenő, a nem-mezőgazdasági kiegészítő tevékenységek megléte pedig arányaiban nem jelentős.

### A mezőgazdaság bruttó kibocsátása fő tevékenységek szerint

Megnevezés	Bruttó kibocsátás folyó áron (Mrd Ft)			Bruttó kibocsátás megoszlása (%)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Növénytermesztés	700,8	967,9	835,8	49,5	58,4	55,0
Állattenyésztés	587,3	541,7	556,9	41,5	32,7	36,6
Nem mg-i másodlagos tevékenység	51,9	50,5	39,9	3,7	3,0	2,6
Mezőgazdasági szolgáltatás	76,7	96,4	87,8	5,4	5,8	5,8
<b>Mezőgazdasági kibocsátás összesen</b>	<b>1416,8</b>	<b>1656,6</b>	<b>1520,3</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>	<b>100,0</b>

*Forrás. Mezőgazdasági Statisztikai Évkönyv 2005, KSH 2006*

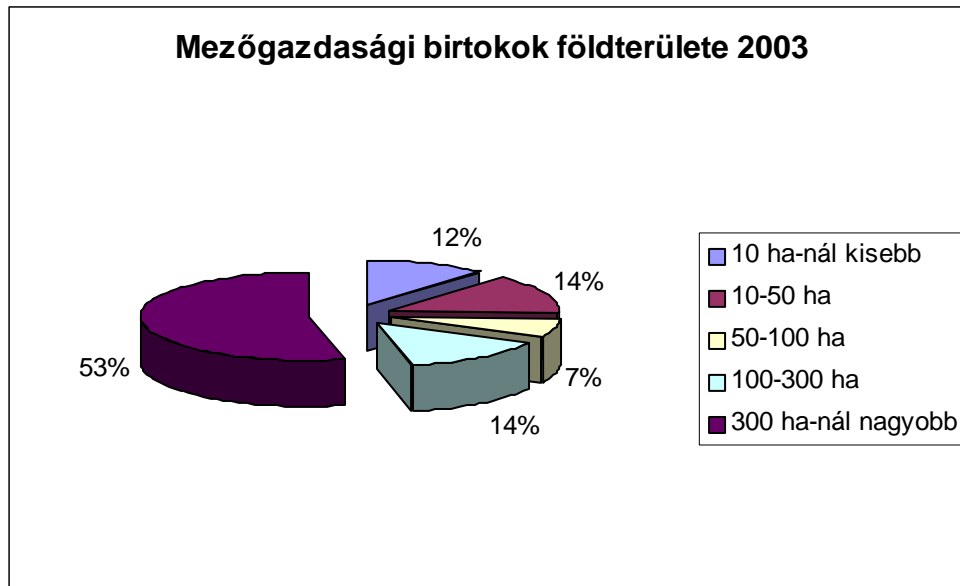
### Növénytermesztés

A növénytermesztés továbbra is a vezető szerepet tölti be a mezőgazdasági ágazatok között, míg az állattenyésztés súlya csökken, és a nem-mezőgazdasági másodlagos tevékenységek jelentősége is viszonylag kicsi.

A növénytermesztés elsősorban az Észak- és Dél-Alföldre koncentrálódik, ebben a két régióban található a kalászos gabonák és az olajos növények vetésterületének több mint 40%-a, de szorosan követi őket a Dél-Dunántúl részesedése is.

A gabonafélék termelési volumenének 1994-2004 közötti alakulása 44.5%-os fejlődést mutat (köszönhetően a 2004-es kivételes hozamoknak).

A növénytermelés szerkezete az utóbbi tíz évben lényegében változatlan maradt. A korábbi évtizedekhez hasonlóan a gabonafélék vetésszerkezetén belüli, közel 70%-os aránya meghatározó. A 2004-2005. évi adatok a kalászos gabonák és kukorica esetében 2-3%-os vetésterület növekedést és kiugróan magas hozamot jeleznek (a búza termésátlaga 2003-2004 között megduplázódott, de 2005-ben is 1,7-szerese a 2003. évinek). Lényegesnek tartjuk megjegyezni, hogy ez a termésnövekedés nem egy technológiai javulás következménye, hanem a gabonatermesztésre különösen kedvező időjárás kedvező hatásának eredménye. A jelentős terméstopplett értékesítési problémákat, majd ebből, és a kapacitáshiányból adódóan komoly tárolási gondot okozott.



### Állattenyésztés

Az állatfajok közül a szarvasmarha állomány csökkenése 1994-2005 között is folytatódott. A csökkenés annak tükrében is figyelmeztető, hogy 1990-1994 között már drasztikus (42%-os) állománycsökkenés következett be. A szarvasmarha állomány 1994 óta további 22,2%-kal csökkent. A sertésállomány létszáma 1994-2005 között jelentősen, eltérő irányú változásokat mutatva ingadozott. Az utóbbi éveket jelentős állománycsökkenés jellemezte. A sertéslétszám 2005-ben nem érte el a 4 millió darabot, amely 11,5%-kal kevesebb az 1994. évinél, és mintegy 40%-a a 80-as évek átlagának. Az anyaállatok létszáma viszont a megfigyelt időszak egészében 33%-ponttal csökkent. A juhállomány 1994. óta jelentősen (48,4%-kal) gyarapodott. Ez által növekedett a kérődzők állományon belüli aránya, amely a mással nem hasznosítható, feltétlen gyepterületek termelésbe vonását, termelésben tartását, a területek kultúr-állapotának megőrzését teszi lehetővé. A tyúkfélék létszáma a kedvezőtlen értékesítés, az alacsony és ingadozó jövedelmezőség ellenére a kilencvenes évtizedben gyarapodott. Ez a tendencia 2004-ben megfordult, a tyúkfélék létszáma 1994-ről 2005-re 5%-kal, a tojóállományé pedig közel 12,3%-kal esett vissza. Az állatsűrűség – a 100 ha mezőgazdasági területre jutó állatlétszám – a szarvasmarha és a sertés esetében, 1994-2005 között csökkent. A mutató értéke csak a juh ágazatban növekedett.

Az állattenyésztésben a vágósertés, a vágóbaromfi és a vágómarha termelés főként a két alföldi régióban koncentrálódik, a vágómarha-termelésben jelentős szerepe van a nyugat-dunántúli régióknak is. A juhászat a két alföldi régió mellett Észak-Magyarországnak is jellemző ágazata. A tejhasznú szarvasmarhatartás szintén az alföldi és dunántúli régiókban jelentős, míg a tojástermelésben Közép-Dunántúl játszik kiemelkedő szerepet.

### A termelési struktúra egyensúlytalanságának mérséklése

A mezőgazdasági bruttó termelési érték két fő ágazatcsoport közötti megoszlása a növénytermelés (ezen belül is a gabonatermelés) növekvő, egyre kedvezőtlenebb következményű fölényét mutatja. A növénytermelés bruttó kibocsátásból való részesedése 2005-ben 55% volt, míg az állattenyésztés tartósan csökkenő részaránya alig haladta meg a kibocsátás egyharmadát (36,3%). Magyarországon a szántóföldi növénytermelés aránytalan növekedése termőhelyi adottságokból, a szántóterület nemzetközi összehasonlításban is magas (48,5%) arányából, a hozamok ingadozó, de az utóbbi évek átlagában kiemelkedően magas alakulásából, valamint az állattenyésztés méretének – elsősorban az abrakfogyasztó állatfajokat érintő – jelentős csökkenéséből adódik. Az állatlétszám csökkenése jelentős takarmánytermő területet szabadított fel. Az állatállomány mérete, hozama 2005-ben 1990-hez mérten 60-65%-ra esett vissza. A takarmánynövények 1994-ben a vetésterület 13,4%-át foglalták el, arányuk 2005-ben 6%-ra esett vissza.

A korábbi évtizedekhez hasonlóan a gabonafélék vetésszerkezetén belüli, közel 70%-os aránya meghatározó. A 2004. és 2005. évi adatok a kalászos gabonák és kukorica esetében 2-3%-os vetésterület növekedést és kiugróan magas hozamot jeleznek (a búza termésátlaga 2003-2004 között megduplázódott, de 2005-ben is 1,7-szerese a 2003. évinek). Hasonló hozamnövekedés következett be a kukoricatermelésben is, a 2005. évi termésmennyiség a 2003. évinél 90,9%-kal volt magasabb. A jelentős terméstopplett értékesítési problémákat, majd ebből adódóan komoly tárolási gondot okoz(ott).

#### **A gabona túltermelés levezetésének lehetőségei az alábbiak:**

A **gabonafélék túltermelése** által okozott piaci feszültségek enyhítése érdekében **a szerkezet-átalakítást ötféle módon lehet elősegíteni:**

A **bioenergia előállítás**a két irányból jelenthet megoldást a túltermelésre. A termelés oldaláról a gyorsan növekvő fajták ültetése csökkenti a gabonatermeléshez használt földterületet, míg a piac oldaláról a gabonafélék bioetanol gyártására való felhasználása csökkenti a megtermelt többletet.

Az állattenyésztésben eszközölt befektetések is csökkentik a gabonák termelési többletét, mivel azokat az állatok takarmányozására használják fel. Ez számottevően növeli a hozzáadott érték megteremtését a termékláncban.

Az **erdőgazdálkodás – pontosabban az erdősítés** – csökkenti a haszonnövény-termelésre használt területek nagyságát, ezért potenciálisan a gabonafélék össztermésének a mérséklődését eredményezi. Ily módon hozzájárul a termelési szerkezet megváltozásához.

A **kertészet** – a mezőgazdasági termelés kedvező feltételeire alapozva – alternatív megoldást jelenthet a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálására, illetve a termelők jövedelemtermelő képességének a fokozására.

Az infrastruktúra fejlesztése, különösen a logisztikát érintő beruházások, nagyban előmozdíthatják a mezőgazdasági termékek és áruk piacra jutását.

#### **Logisztikai problémák**

A vidéki térségekben a mezőgazdasági termelés és feldolgozás versenyképességének növelését az agrár- és élelmiszeripari termékek értékesítését szolgáló kereskedelmi **logisztikai rendszerek fejletlensége**, a **piacra jutást segítő** szolgáltatások hiánya akadályozza. A helyben előállított, egyedi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő szervezetek száma alacsony, hálózatuk fejlesztésre szorul. Hasonló a helyzet a piaci információkat és a térségi termelői potenciált integráló szolgáltatások terén is.

Az agrárágazat sajátosságából adódik, hogy a régiókban a sok anyagáramlással kapcsolatos szereplő (kis-, közép- és nagyvállalkozás, továbbá egyéni gazdálkodó) **térben szétszórtan**, sok esetben a kapcsolatot egymással alig tartva, **alacsony szervezethez** kénytelen működni. Több régióban hiányoznak olyan **logisztikai szolgáltató központok**, amelyek a beszerzés, a fuvarozás, a raktározás, a csomagolás, kiszereles, a disztribúció és az értékesítés terén a régiók egészére kiterjedően fejtenének ki szervező, informatikai és egyéb tevékenységet, és ez által segítenék az agrárvállalkozások hatékonyabb működését.

Az agrárlogisztika fejlesztése magába foglalja a megtermelt árualapok, mezőgazdasági termékek tárolását, manipulációját, elsődleges feldolgozását, valamint segíti a termékek piacképessé tételét, javítja a piacra jutás feltételeit. Az agrárlogisztikai bázisok a termelés, a feldolgozás, a raktározás, szállítványozás összekapcsolásával pozitív hatást gyakorolnak a termelői szerveződések (BÉSZ, TÉSZ, termelői csoport) kialakulására, működésére és szerepet játszanak a vidéki foglalkoztatás javításában. Az agrár-tömegáru mozgatásához kapcsolódó logisztika a gabona, a zöldség és gyümölcs árualapok minőségmegőrző tárolását, a szezonáltság mérséklését, az értékesítés biztonságának növelését, összességében a versenyképesség erősítését szolgálják.

A magyar agrárágazat logisztikájának gyengesége:

- a szállítási infrastruktúra,
- a speciális és gazdaságosan, hosszabb távon működtethető raktár- és szállítóképesség, valamint
- a megfelelő, szakosodott szállítóeszközök hiánya.

A szállítás szabványosítására - különösen a gyorsan romló termékeknél - fokozottabb figyelmet kell fordítani.

## **Erdőgazdálkodás**

Az ország területének 21,4%-a (1,98 millió hektár) erdészeti hasznosítású, ebből a tényleges erdősültség 19,1% (1,84 millió hektár). Az erdők területi megoszlása egyenlőtlen, az alföldi régiók erdősültsége 9,4%, a hegy- és dombvidékeké 27%.

Az 1000 lakosra jutó erdőterület 2004-ben 181,5 ha.

Az elmúlt évtizedben az erdőterületek 41%-a magántulajdonba került (58%-a állami, míg 1% közösségi tulajdonú). A magántulajdonú erdőterület 787 ezer hektár, amelyből 555 ezer hektáron (71,5%) egyéni és társult gazdálkodás folyik. Mintegy 232 ezer hektárnyi magántulajdonú erdőterületen viszont nem folyik szervezett erdőgazdálkodás.

Az erdőterület folyamatosan gyarapodott. 1995 óta mintegy 100 ezer hektár erdőtelepítés történt, amely az erdőterület 1%-os növekedését eredményezte. Az erdőtelepítések legnagyobb részét (90%-át) magántulajdonú területeken végzik, így a magánerdők aránya folyamatosan növekszik. A magánerdő tulajdonosok száma az erdőterület működőképes részén megközelíti a 250 ezer főt, amely – 2,2 hektáros átlagterülettel – a tulajdon elaprózottságára utal.

A fenntartható erdőgazdálkodás és az erdők többfunkciós szerepének megtartása mellett, fontos a területek gazdasági értékének növelése, a termelés fokozottabb diverzifikációja és a piaci lehetőségek javítása, mivel az erdősült területek jelentős szerepet játszanak a vidéki területek gazdasági tevékenységében.

A magán-erdőgazdálkodás problémái (tőke- és eszközszegénység, elaprózott birtokszerkezet) miatt a magánerdők környezeti állapota tartósan stagnál, illetve kisebb területen – ahol a gazdálkodási viszonyok rendezetlenek (232 ezer hektár) – az állapotromlás is megfigyelhető.

A környezeti ártalmaknak kitett területek közelében található erdők igen hasznosak lehetnek a települések szennyezettségének csökkentésében.

### **Élelmiszer-feldolgozás**

A magyar mezőgazdaságra épülő élelmiszer-feldolgozás termelése lehetővé teszi, hogy Magyarország a főbb élelmiszerekből önellátó legyen, a belföldi szükséglet fölött termeljen. Az önellátási szint a legtöbb termék esetében 120-130% körül alakul. A magyar élelmiszeripar nemzetgazdasági jelentősége az ezredfordulót követően sem csökkent, a GDP-ből való részesedése huzamosabb ideje 3% körül ingadozik. Az élelmiszeripar bruttó termelési értéke meghaladja a 2210 milliárd Ft-ot, mely a teljes nemzetgazdasági kibocsátás 5,0%-ával az utóbbi időben a feldolgozóipar 14 ágazata között a második-harmadik helyet jelenti.

A 250 fő feletti és a 100 millió forintos éves árbevétellel rendelkező élelmiszeripari vállalkozások aránya közel változatlan maradt. Ezen belül változatlanul nagyon alacsony (0,6%) az európai szinten is versenyképes, 500 főnél többet foglalkoztató, valóban nagy vállalatok aránya. A korszerű technológiával rendelkező, jelentős, részben külföldi tulajdonú nagyvállalatok kötődéseik, kooperációs és kereskedelmi kapcsolataik révén szerves részét képezik az Unió élelmiszer-gazdaságának. Ezzel ellentétben a főképpen helyi ellátásra termelő kis- és középvállalatok helyzete nyugtalanító, mert a tőkehiány és az alacsony élől munka hatékonyság következtében igen szerény a fejlődési esélyük. Az élelmiszer-feldolgozásban a kis- és középvállalkozások túlsúlya jellemző, 89,6%-a 20 fő alatti. Meghatározó részénél – különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra – jelentős a tőkehiány miatti versenyhátrány, és nincs elegendő fedezet az EU előírásoknak megfelelő minőségi, élelmiszer biztonsági és környezetvédelmi fejlesztésekre sem. Nem megfelelő a vállalkozások nyereségtermelő képessége, az innováció szintje, és a marketing-tevékenység is javításra szorul.

Az élelmiszeriparon belül – főleg az elsődleges élelmiszer-feldolgozást végző kis- és középvállalkozásokban, valamint egyes nagyüzemekben – az alkalmazott technológia elavult, a termékszerkezet korszerűtlen, a termékek minősége nem egyenletes. Különösen a kis- és közepes vállalkozások rendelkeznek jelentős hátránnyal az innovációs és K+F eredmények alkalmazásában.

### *Gép- és eszközállomány, a gazdaságok technológiai fejlődése*

Hazánkban a gazdaságok többsége tőkehiány miatt önerőből nem tudja a versenyképes termelés műszaki technológiai hátterét megteremteni. Különösen jelentős a betakarítás utáni (post-harvest) fázisok modernizációs igénye. A gépek, berendezések átlagéletkora 12-15 év, amelyet a környezetvédelem a minőségi termelés elősegítése és az energiatakarékosság szempontjából új beruházásokkal feltétlenül csökkenteni kell. Az egyéni gazdaságok tulajdonában lévő traktorok és kombájnok átlagosan 4-6 évvel idősebbek a gazdasági szervezetek tulajdonában lévőkénél. A teljesítmény ellátottsági és gépsűrűségi mutató európai összehasonlításban alacsony. Míg az EU átlagában 1 ha mezőgazdasági területre 5,2 kW motorteljesítmény jut, addig Magyarországon ez a mutató 2,1 kW/ha. Hazánkban az egy traktor által művelt terület 48,7 ha, míg az EU-ban 19,6 ha.

Az uniós csatlakozást megelőző nemzeti beruházási támogatások, majd a SAPARD és az AVOP intézkedések hatására a szántóföldi növénytermesztésben az eszközállomány, főképp az erőgépállomány ugyan több ezer gazdaságban megújult, számos gazdaság fejlesztési igénye azonban kielégítetlen maradt. Különösen a környezetvédelem és az energiahatékonyság szempontjából jelentős gépek beszerzése terén maradt számottevő fejlesztési szükséglet. Emellett fontos gazdasági létesítmények (pl. műtrágya, növényvédő szer tárolók, természsárítók, takarmánykeverők, trágyatárolók, infrastrukturális létesítmények) felújítására nem jutott elegendő forrás. Hazánk kiváló gépertékesítési hálózattal rendelkezik, amely a műszaki-technikai megújulás egyik feltétele. Az életképessé tehető, fejlődési potenciállal rendelkező kisgazdaságok beruházási igénye a jövőben is jelentős lesz.

Az erdőgazdálkodást meghatározó alapvető műszaki feltétel a megfelelő infrastruktúra, és a rendelkezésre álló erdészeti géppark. Az állami tulajdonú erdőterületeken gazdálkodók erdészeti gépellátottsága megfelelő, noha a géppark életkora magas. A magánerdő gazdálkodás gépellátottsága,

különösen a nagy beruházás igényű erő- és munkagépek esetében – alacsony. Ez egyértelműen jelzi a magánszektor tőkeszegénységét és a megfelelő gépellátottság hiányát.

Az erdészeti fafeldolgozás eszközállománya, és technológiai lehetőségeinek feltárása – főleg a magánszektorban – korszerűsítésre, és bővítésre szorul. A faállományból kitermelt faanyag komplex feldolgozása a gazdálkodó számára további értékesítési lehetőséget, azaz a gazdálkodás biztonságának növelését jelenti.

Az élelmiszeriparon belül – főleg az elsődleges élelmiszer-feldolgozást végző kis- és középvállalkozásokban, valamint egyes nagyüzemekben – az alkalmazott technológia elavult, a termékszerkezet korszerűtlen, a termékek minősége nem egyenletes. A piac igényeinek megfelelő termékek gyártásához az ágazat korszerűsítése szükséges. Az elsődleges termelői szektor számára az egyik legnagyobb problémát a termékek értékesítése, ezáltal a piac bizonytalansága jelenti. Cél, hogy a termelők részesüljenek az alapanyag feldolgozás hasznából, náluk maradjon az ebből származó jövedelem jelentős része.

Az élelmiszeripar beruházásainak nemzetgazdasági aránya 1995-2004 között (5,0%-ról 2,7%-ra) folyamatosan csökkent, míg 2005-ben növekedés ugyan nem volt tapasztalható, de csökkenés sem következett be. A beruházások 70,0%-a a technológia korszerűsítését szolgáló gépberuházás, míg a technológiát kiszolgáló épületek létesítése, felújítása meghaladja a beruházásra rendelkezésre álló források negyedét (27,4%). Még mindig nem ment végbe – különösen az elsődleges feldolgozást végző szakágazatokban – az európai és globális piacokon való versenyképességhez szükséges szerkezetátalakítás: a megfelelő mérethatékonyság eléréséhez szükséges koncentráció, szakosodás és korszerűsítés.

### *Alap-infrastruktúra és vízgazdálkodási létesítmények*

A mező- és erdőgazdasági infrastruktúra egyes elemei (utak, kiszolgáló létesítmények, vízgazdálkodási rendszerek, a post-harvest fázisának eszközei, a tárolás létesítményei, erdőtulajdonosok eszközállománya) hiányosak, illetve korszerűtlenek. Egyes mezőgazdasági területek elérhetősége, megközelíthetősége nem megfelelő. A mezőgazdasági úthálózat és a hozzájuk kapcsolódó árkok, rézsűk, hidak, átereszek, a csapadékvíz elvezetését biztosító egyéb létesítmények nagy része hiányos, elhanyagolt, rossz állapotban van. A mezőgazdasági vállalkozások energia-, út és egyéb közműellátásának színvonala nem megfelelő.

A mezőgazdasági termelés stabilitását és kiszámíthatóságát biztosító vízgazdálkodási létesítmények (vízpótlás, víz-tározás, vízvisszatartás) kiépítettsége nem megfelelő, nincs összhang a vízbőség és a vízhiány kezelésében.

Az erdészeti infrastruktúra legfontosabb elemei a feltáró-úthálózat, a vízgazdálkodási létesítmények és az informatikai háttéreszközök. A hazai erdők feltártsága, úthálózata jelentős fejlesztésre szorul. A feltáró-úthálózat 3555 kilométer burkolt időjárás-biztos útból, és 4000 kilométer földútból áll, melyek 90 %-a állami erdőterületen található. A fajlagos feltártsági mutató (egy hektárra jutó feltáró út átlagos hossza) a teljes erdőterületre vonatkoztatva 3,5 folyóméter/hektár. Az állami területen ez az érték 7,2 folyóméter/hektár, szemben a magánerdő esetében számolt 0,9 folyóméter/hektár értékkel. A fenntartható többcélú erdőgazdálkodáshoz domborzati viszonyoktól függően 10-30 folyóméter/hektár feltáró úthálózat szükséges az ideális feltételek megteremtéséhez.

Az erdők jelentős szerepet töltenek be a vízgazdálkodási viszonyok fenntartásában. Az erdészeti vízgazdálkodás legfontosabb feladata az erdők vízháztartásának megőrzése és javítása, valamint a vízerózió elleni védekezés. Jelenleg a vízviszonyok tudatos kezelése, befolyásolása az erdőterületeken nem kap kellő figyelmet.

Bár hazánk felszíni vizekben gazdag, a vízjogilag engedélyezett öntözhető területek nagysága csekély. A magyarországi 3,9%-kal szemben az EU 15 tagállamában az öntözhető területek nagysága a mezőgazdaságilag hasznosított területek 11%-a. Az EU 25 tagállama közül e tekintetben Magyarország az utolsó előtti helyen áll. Az ország medence jellegéből következik, hogy rendszeresen hol hatalmas mennyiségű víz torlódik össze – árvizek és belvizek formájában – hol aszály veszélyezteteti a mezőgazdasági termelés biztonságát. Az árvízzel és belvízzel veszélyeztetett terület

nagysága az ország területének 52%-a. Ugyanakkor minden tíz évből háromban az aszály veszélyezteti a növénytermesztést. Az országosan mintegy 37.000 kilométert kitevő közcélú vízi létesítmények, és a 312 darab közcélú szivattyútelep jelentős része rossz állapotban van, rekonstrukcióra szorul.

### *Vertikális integráció, termelők társulásai és együttműködései*

Az agrárgazdaság versenyképességének alapvető tényezője, hogy milyen mértékben képes megfelelni a gyorsan változó fogyasztói igényeknek és a széleskörű társadalmi elvárásoknak. A versenyben maradáshoz elengedhetetlen az új, magasabb minőségű termékek fejlesztése, az innovatív megoldások keresése és a legújabb tudományos/technikai eredmények alkalmazása. Az élelmiszeripari kis- és középvállalkozások, az erdőgazdálkodók valamint a mezőgazdasági termelők tőkeszegénysége és a kutatási eredmények alkalmazásának magas szellemi és anyagi forrásigénye szükségessé teszi az egyes szereplők közötti együttműködést. A vidéki térségekben az intézkedés hozzájárul a részben helyi szükségleteket kielégítő, részben a távolabbi piacokon értékesíthető termékek termeléséhez.

A feldolgozó integrációs rendszerek működtetése a piaci helyzet javításának hatékony eszköze. A borászatban, a szőlőfeldolgozásban, a takarmánygyártásban, és a méz feldolgozásában már kialakult néhány integráció, mely versenyképessé válhat. A kertészeti ágazati kibocsátás 12%-át reprezentáló TЭСZ-ek mellett az ágazati termelés döntő többségét integráción kívüli termelők adják, amelyeknek a piaci alkupozíciója gyenge, termékminősége változó, technológiája korszerűsítésre szorul. A feldolgozó integráció szerepének további növelését kívánja meg a zöldség-gyümölcs ágazat is. Annak ellenére, hogy az elmúlt években a termelők szerveződéseinek erősödése tapasztalható, a magyar élelmiszergazdaságnak máig az egyik legnagyobb gondja a gazdálkodók alacsony szintű szervezettsége (piaci fellépése), a termelők, a feldolgozók és a kereskedők közötti harmonikus kapcsolatrendszer hiánya. Kevés a közös értékesítésre, beszerzésre, tárolásra, esetenként feldolgozásra alakult szerveződés.

A termelői csoportok támogatása azért is indokolt, mert a hazai termelők szervezettsége uniós összehasonlításban is alacsony.

2006 végére 208 állami elismeréssel rendelkező termelői csoport alakul hazánkban, amelyeknek megközelítően 12-15 ezer tagja van. Az előzetesen elismert termelői csoportok száma 71. Emellett csaknem 650 BЭСZ is alakult Magyarországon.

A kertészeti ágazati kibocsátás mindössze 12%-át adják a TЭСZ-ek. Az állati termék előállítás csupán 18%-a történik termelői összefogás keretében. Az erdőtulajdonosokat összefogó társulások igen lassan szerveződnek, így viszonylag kis területen integrálják az erdőgazdálkodást. Az erdészeti integrátori hálózat mintegy 166 ezer hektáron igen eredményesen működik, bővítése feltétlenül indokolt. A modern gazdaság hálózati jellegének felismerése szükséges a termelői összefogások erősítése érdekében. Az érzékeny termékpályákon (sertés, baromfi) érdekérvényesítő képességük különösen gyenge. Általános a piaci szemlélet hiánya.

### *Emberi erőforrás, korszerkezet és szakképzés*

A nemzetközi jellemzőkkel megegyezően, hazánkban az agrárágazatban foglalkoztatottak korösszetétele egyre kedvezőtlenebb. A középkorú és az idősödő (40 éves és idősebb) korosztályokhoz tartozik a mezőgazdasági munkaerő 62,2%-a. A foglalkoztatottak közel egyharmada 50 éven felüli. A legfiatalabbak mezőgazdasági kötődése határozottan mérséklődik, a korosztály aránya – más nemzetgazdasági ágakhoz viszonyítva is – alacsony.

Az agrárfoglalkoztatottak mellett az egyéni gazdaságok vezetőinek és családi munkaerejének korstruktúrája is igen kedvezőtlen. A gazdaságokban dolgozó munkaerő közel 60%-a 50 éven felüli (a korosztály aránya 2000-2003 között 10 százalékponttal növekedett). A férfi gazdálkodók átlagéletkora 53 év, a női gazdálkodóké, pedig 60 év.

2000-2003 között összességében 32%-ponttal csökkent az egyéni gazdaságok családi munkaereje, a csökkenés mértéke azonban a fiatalabb korcsoportokban jóval nagyobb arányú (mintegy 50%-os) volt szemben az idős korosztályba tartozók mérsékeltebb, 20%-pont körüli létszámcsökkenésével. Az

egyéni gazdaságokban dolgozó családi munkaerő átlagos életkora 47 év, a nyugdíjasok aránya közel 40%. A 198.735 regisztrált egyéni gazdálkodóból 54,1% 55 év alatti, 17,7% 55-62 év közötti és 28,1% 62 év feletti. A 35 év alatti egyéni gazdálkodó száma kevesebb mint 16.000.

A gazdálkodók nemek szerinti bontása az alábbi: a gazdálkodók 76%-a férfi, 24%-a pedig nő. A nem gazdálkodó státuszú családtag 74%-a nő, 26%-a pedig férfi. A nem gazdálkodó férfi családtagok átlagéletkora 32 év, a női családtagok átlagéletkora pedig 46 év.

A mezőgazdaságban dolgozó nők átlagéletkora magasabb a férfiakénál, ezért a korstruktúra átalakítására tett lépéseknél különös figyelmet kell szentelni a női gazdálkodóknak. Az idős gazdálkodók közül sokan a gazdaságtalan, elaprózott birtokstruktúra, valamint a fejlesztési források hiánya következtében nem képesek az Európai Unió követelményeinek megfelelő, versenyképes termelés folytatására. E vállalkozások többsége kényszervállalkozásnak tekinthető.

A nyugdíj-korhatárt még el nem ért, de tartós nehézségekkel küzdő gazdálkodók esetében a gazdálkodók korösszetételének javítása és egy kedvezőbb birtokstruktúra kialakítása a cél.

2003-ban az egyéni gazdaságok vezetőinek 4,8%-a (2005-ben 4,9%-a) rendelkezett alapfokú, 7,6%-a (2005-ben 7,4%-a) közép-, vagy felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel. Az egyéni gazdálkodók közel egynegyede nő, rájuk a szakirányú képzettség alacsonyabb szintje jellemző. 2005-ben az agrárfoglalkoztatottaknak csupán 9,2%-a rendelkezett főiskolai vagy egyetemi végzettséggel, 57,4%-uk, illetve 33,4%-uk legmagasabb iskolai végzettsége a középiskola, illetve általános iskola volt.

Míg 2003-ban a férfiak 2,6%-a, a nők 0,7%-a rendelkezett felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel, addig ez 2005-ben a férfiaknak 2,2%-ról, és a nőknek csupán 0,6%-ról volt elmondható. Az egyéni gazdálkodóknál főként az Európai Unióval kapcsolatos ismeretek (piac- és termelés-szabályozás, támogatási rendszer, a termékek minőségi előírásai, az állatelhelyezés követelményei, környezetvédelmi előírások), valamint a gazdaságvezetéssel összefüggő szakismeretek hiányosak, melyhez hozzájárul az is, hogy az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés és a szaktanácsadási rendszer kiforratlan. A fentiek miatt a gazdálkodók új piaci körülményekhez való alkalmazkodó és kezdeményező készsége nem megfelelő és az uniós támogatások felhasználásával mielőbbi javításra szorul.

### *Potenciál az innovációra és a tudás terjesztésére*

Magyarországon a mezőgazdasági szakképzés intézményi háttere kiépített, ennek ellenére az egyéni gazdálkodók szakképzettsége alacsony. A gazdasági szerkezetváltás egyik fő akadálya, hogy a gazdaság igényei és a képzés, szakképzés szerkezete nem esnek egybe. A vidéki térségekre általánosan jellemző, hogy a korszerű tudással és magas végzettséggel rendelkező emberek kis hányada marad helyben, sokan elvándorolnak, ezért kevés a prosperáló gazdasági ágakhoz szükséges végzettséggel rendelkező ember.

Az élelmiszeripari innováció akadályai között Magyarországon jelenleg első helyen annak magas költségei említhetők, valamint az olyan projektmenedzsment szolgáltatások hiánya, mely biztosítaná a kutatási eredmények gyakorlati bevezetését. Hiányoznak az u.n. Hídképző szervezetek (Bridging), akik az innovációs folyamatokat továbbítanák és erősítenék fel a vertikum valamennyi szereplője felé, állandó kohéziós kapcsolatot tartva fent velük.

Az ismeretek korszerűsítése, a szaktanácsadó szolgáltatások igénybevételének támogatása és fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelők és az erdőtulajdonosok versenyképesen, környezettudatos és fenntartható módon gazdálkodjanak. A tanácsadási szolgáltatásoknak kiemelt szerepe van a vidék fenntartható fejlesztésében. A mezőgazdasági termelők és erdőtulajdonosok számára különösen fontos olyan információk és ismeretek megszerzése, amelyek a 1782/2003/EK rendeletben előírt üzemvezetési követelményekkel, a jó mezőgazdasági és ökológiai állapot fenntartásával, illetve a munkahelyi biztonságra vonatkozó közösségi előírásokkal kapcsolatosak. Az információforrások sokfélesége és a kapcsolatrendszer bonyolultsága miatt sok gazda nem képes az információkhoz külső segítség nélkül hozzájutni.



A hazai szaktanácsadás rendszere intézményi háttere jól kiépített. Az államilag támogatott, jogilag szabályozott agrár-szaktanácsadási rendszer jelenlegi formájában 1999 óta működik. A hazai szaktanácsadás rendszere három elemből áll.

A szaktanácsadási szolgáltatást a hatóságilag nyilvántartott, névjegyzéki szaktanácsadók nyújtják a termelők részére 24 szakterületen. A szaktanácsadók névjegyzékbe való felvétele és névjegyzékben maradása jogszabályban meghatározott követelményekhez (pl. felsőfokú szakirányú végzettség, 5 év gyakorlat, teljesítményértékelés, évenkénti kötelező továbbképzés és vizsga, stb.) kötött. A jelenleg 560 fő névjegyzéki szaktanácsadó többsége egyéni vállalkozóként dolgozik. A szaktanácsadás országos szintű irányításáért az FVM felelős. Az ehhez kapcsolódó szervezési, adminisztrációs, koordinációs feladatokat országos szinten az FVM Képzési és Szaktanácsadási Intézet végzi, a régiós szintű feladatokat ellátó 7 Regionális Szaktanácsadási Központtal együttműködve.

Ezen a rendszeren kívül a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervhez kapcsolódóan 2004-2006 időszakban 400 fő végez közhasznú tanácsadó munkát.

A minisztérium megyei Földművelésügyi Hivatalainak köztisztviselői közül, a falugazdászok (650 fő) a közigazgatási munkájukhoz kapcsolódóan általános, tájékoztatás jellegű tanácsot is nyújtanak a gazdálkodóknak.

2007-2013 között cél, hogy a szaktanácsadást igénybevevő gazdálkodók száma 35000 fővel emelkedjen.

### *Termékminőség és a közösségi előírásoknak való megfelelés*

A magyar állattenyésztés kiterjedt infrastruktúrája, szakmai múltja, jól szervezett intézményrendszere, színvonalas állategészségügyi szolgálata és takarmánybázisa révén jelentős termelési potenciállal rendelkezik. Magyarország rendelkezik a kor színvonalának megfelelő genetikai alapokkal a termesztett növények és a haszonállatok tekintetében egyaránt.

Főként az egyéni állattartó gazdaságokban komoly elmaradás mutatkozik az EU környezetvédelmi, állatjóléti, minőségbiztosítási előírásainak, követelményeinek teljesítésében.

A csatlakozást követően számos új környezetvédelmi, állategészségügyi, állatjóléti, munkavédelmi és növényegészségügyi előírás megtartása vált illetve válik kötelezővé a mezőgazdasági tevékenysége folytatók számára. Az elmúlt évek fejlesztési támogatásainak köszönhetően megindult az agrárgazdaság technikai hátterének megújulása, az amortizálódott, vagy nem megfelelő összetételű, korszerűségű és az egyéb környezetvédelmi előírásokat teljesítő eszközállomány lecserélődése. Az üzemelési költségek átmeneti kompenzálása szükséges annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termelők környezet-, a közegészségügy és a természeti környezet védelme érdekében végzett tevékenysége mielőbb megvalósuljon.

A termékek minősége sok esetben az elavult beruházásokból kifolyólag alacsony. Az élelmiszerbiztonság és a minőség iránti egyre nagyobb kereslet is szükségessé teszi azt, hogy a vidéki térségek is lépést tartsanak a megnövekedett fogyasztói igényekkel. Ennek elősegítése élelmiszer-minőségi rendszerekbe való bekapcsolódáson keresztül kiemelt feladat.

Azok a mezőgazdasági termelők, akik minőségbiztosítási rendszerekben vesznek részt, kötelezettségvállalásuk, és többlet költségeik folytán nem tudnak kellő hangsúlyt fektetni termékeik promóciójára, a fogyasztók tájékoztatására. Szükséges ugyanakkor, hogy a fogyasztók tájékozottabbak legyenek az előbb említett minőségi rendszerek keretében előállított termékek létezéséről és jellemzőiről. Támogatni kell a termelői csoportosulásokat a fogyasztók tájékoztatásában, és a 1698/2005/EK rendelet 32. cikke alapján támogatott minőségi rendszerek keretében előállított termékek eladásának ösztönzésében.

### 3.1.3. Környezetgazdálkodás és földhasználat

#### Általános összefüggések

Magyarország földrajzi adottságainak (felszíni vízkészletek gazdagsága, talajtípusok, klimatikus viszonyok) változatossága az élő környezet magas diverzitását eredményezte. Így az országra a változatos biodiverzitás, illetve a tájképi elemek sokszínűsége jellemző. A hazai mezőgazdaság környezetterhelése – különösen a rendszerváltást követően – területileg változó értékeket mutat, összességében mégis alacsonynak mondható. Mindez nagymértékben hozzájárult környezeti, természeti értékeink fennmaradásához, megtartásához.

Magyarország őshonos, illetve magas genetikai értéket képviselő állatállománya (pl.: magyar szürkemarha, mangalica), vadállománya (pl.: gímszarvas, mezei nyúl), valamint ritka mezőgazdasági növényfajtái magas genetikai diverzitásról tanúskodnak, mely részben annak köszönhető, hogy rendelkezünk a genetikai bázis fenntartására irányuló rendszerekkel.

Jelentős az erdővel borított terület aránya és természeti állapotuk is kedvező. Az erdőgazdálkodás szerepe növekszik az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, a vízgazdálkodásban és az erózió elleni védelemben. A természetvédelmi területek nagysága jelentős, a Natura 2000 területek kijelölése is megtörtént.

Bizonyos környezeti problémák főképp a talaj-degradációból, illetve a tápanyag-gazdálkodás hiányosságaiból (tápelem arányok kedvezőtlen alakulása) erednek. A szerves trágyázás mennyisége és aránya az elmúlt évtizedben jelentősen mérséklődött. Az istállótrágyázott terület 1994-2005 között 21,5%-kal, a felhasznált szerves trágya mennyisége közel 25,5 %-kal csökkent.

A mezőgazdasági termelés környezetterhelése jórészt a termelés intenzitásának, koncentrátságának csökkenése, a környezet-károsító ráfordítások (kemikáliák) mérséklődése miatt nem számottevő. Veszélyt inkább a termelés túlzott szétaprózottsága, helyenként pedig a szakszerűtlen termelés és a környezetvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó agrotechnikai beavatkozások jelentenek. Néhol még megfigyelhető a környezeti erőforrások túlzott használata, a környezettudatos gazdálkodás hiánya és az ebből származó környezeti problémák jelenléte is. Ugyanakkor kisebb területeken, ahol az adottságok miatt alacsony a termelés jövedelmezősége – a kultúr-állapot megőrzése mellett – a művelés felhagyása is reális veszély. Magyarországon a legsúlyosabb agrár-környezeti problémát a szél- és vízerózió, a művelés felhagyása, a biodiverzitás csökkenése, valamint a talajtömörödés jelenti. A szántóterületből a kipusztult növényállományú, ugar és a parlagon hagyott terület 2005-ben összesen 143 ezer ha (1,9%) volt.

#### Agrár- környezeti problémák

Agrár-környezeti probléma	Érintett terület nagysága	Környezeti jelentőség	Össz.:
Szél és vízerózió	+++	+++	6+
Biodiverzitás csökkenése, művelés felhagyása miatt értékes természeti területeken	++	+++	5+
Talajtömörödés	+++	++	5+
Intenzív gazdálkodás miatt a természeti értékek pusztulása	+	+++	4+
A földhasználat (intenzitásának) változása miatti tájpusztulás	++	++	4+
Mezőgazdaság okozta vízszennyezés (nitrát és foszfát bemosódás)	+	++	3+

Értékelés: + mérsékelt, ++erős, +++igen erős

Forrás: Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium: Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az EMOGA Garanciarészleg Intézkedéseire – Magyarország, Budapest, 2004. július 19.

### Talajadottságok, talajállapot

Az EU csatlakozásig Magyarországon a földminőség mérésére szolgáló mutató alapján – ami már a jelenlegi, tényleges ökonómiai és ökológiai állapotokat csak igen megközelítő mértékben tudja tükrözni – a külterületi szántóterület 37,7%-a, 1,76 millió ha a kedvezőtlen adottságú terület lehatárolása alá esett.

Magyarországon az alábbi, mezőgazdasághoz köthető degradációs folyamatok jelentősek:

- víz- és szélrózió;
- talajtömörödés;
- talajsavanyodás;
- belvízveszély;
- szikesedés,
- talajszerkezet leromlás; feltalaj kérgesedése, cserepesedése.

A legnagyobb károkat Magyarországon a szél-, és víz erózió, valamint a művelt rétegben megjelenő tömör záróréteg(ek) okozzák.

### Erózió

Magyarországon a talaj degradációs folyamatok közül az egyik legjelentősebb a vízerózió, ami a mezőgazdasági területek több mint harmadát (35,3%), összesen 2,3 millió hektár hegy- és dombvidéki területet károsítja. A szélrózióval veszélyeztetett területek kiterjedése is jelentős, mintegy 1,4 millió hektár. Különböző mértékű talajpusztulások hazánk területének több mint 40%-át sújtják. Becslések alapján e sérült felszínekről évente átlagosan megközelítőleg 80-100 millió m<sup>3</sup> talaj, ezáltal 1,5 millió tonna szerves anyag pusztul le.

### Erózió Magyarországon

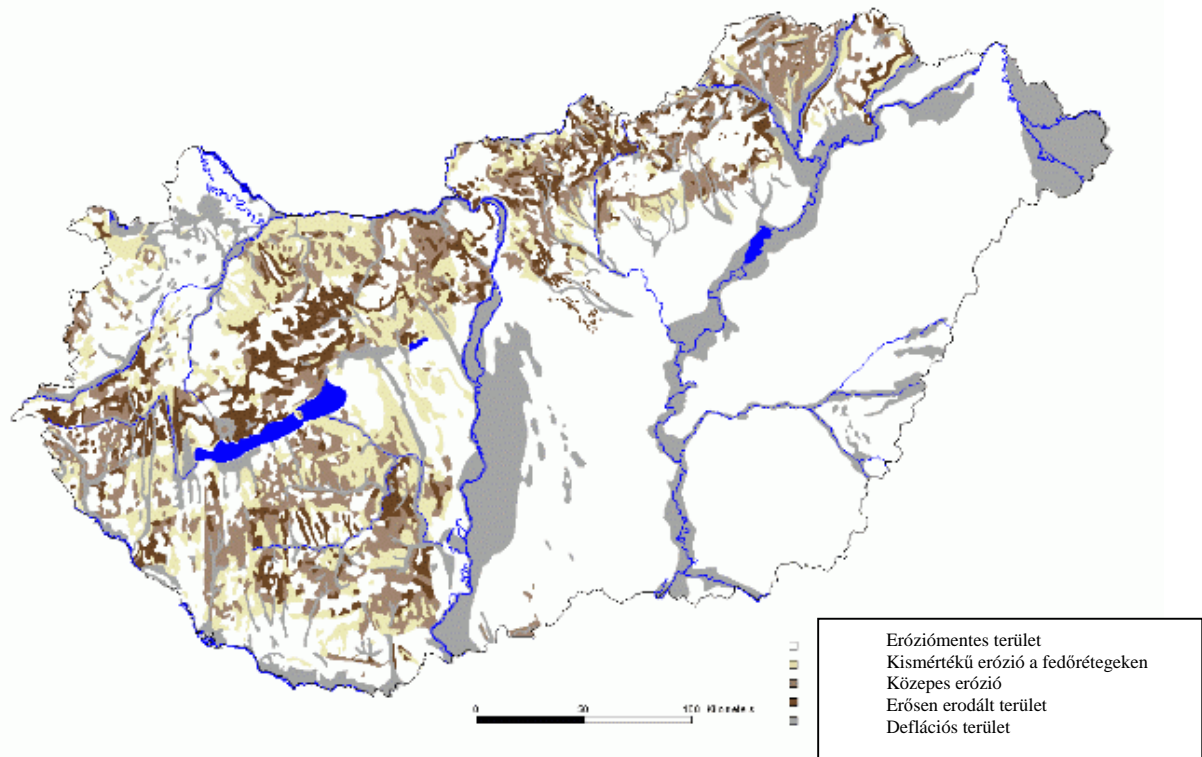
Erózió mérőszáma	Összesen	Erősen erodált	Közepesen erodált	Gyengén erodált
Vízerózió által sújtott terület (millió ha)	2.31	0.56	0.89	0.86
Éves átlagos talajveszteség (t/ha)	-	70	40	20
Évi összes talajveszteség (millió t)	100			
Évi összes szervesanyag veszteség (millió t)	1.5			
Szélrózió által sújtott terület (millió ha)	1.4			

Forrás: MTA-TAKI, 1999

A szél pusztító hatásának (szélrózió vagy defláció) főleg a homoktalajok, illetve a helytelenül művelt csernozjom talajok vannak kitéve. A helytelen földhasználat (vetésforgó elmaradása, szervestrágyázás hiánya, mezővédő erdősávok felszámolása, talajfelszín takaratlansága, nehéz erőgépek, illetve a kedvezőtlen időpontokban végzett talajművelés) következtében az ország területének közel 50%-át alkotó szántók, különösen a folyamatos növénytakarás nélkül művelt nagyüzemi táblák jelentős része szélróziós (deflációs) szempontból is veszélyeztetett. A talajok alapvető jellemzői, fizikai félesége és a földhasználat együttes hatásának eredőjeként a klasszikus szélróziós hatások leginkább a Kiskunság és a Nyírség térségére jellemzőek, de egyre inkább érzékelhetők - porviharok formájában - a leromlott állapotú csernozjom területeken is. Az erdők jelentős szerepet töltenek be a talajképződésben és a talajok védelmében. Az ország közel egyötödét borító erdőterületeken az erózió általános mértéke

töredéke a mezőgazdasági hasznosítású területekhez képest. Ezáltal a jelenlegi erdők évi 32 millió tonna termőtalaj pusztulását akadályozzák meg. A laza talajú alföldi térségekben lévő 465 ezer hektár erdő a defláció és az elsivatagosodás elleni védelemben játszik jelentős szerepet.

### *Talajerózió Magyarországon*



### *Talajtömörödés*

Korábbi felmérések szerint Magyarországon mintegy 1,4 millió hektárnyi szántóföldön zavarja tömör záró réteg jelenléte a növénytermelést. Ez a helyzet az utóbbi években tovább romlott, amit hazai vizsgálatok igazolnak. A 2000-es évek óta Magyarország szántóterületeinek mintegy felén mutatható ki tömörödöttség.

### *Talajsavanyodás*

Magyarország talajainak 13%-a erősen, 42%-a pedig közepesen, illetve gyengén savanyú kémhatású. Ez a káros folyamat a talajok mintegy 50%-ánál mészhiányt és a termékenység csökkenését eredményezte. A talajok savanyodása az elmúlt két évtized során fokozódott, de területi kiterjedése számottevően nem nőtt. A talajok kedvezőtlen kémhatásának kialakulásában a szakszerűtlen műtrágyázás, a légköri savas ülepedés, a különböző savas kémhatású ipari melléktermékek, hulladékok káros hatása, valamint az indokolt mértékű talajjavítás (meszezés) elmaradása is szerepet játszik. Környezetbarát tápanyag-gazdálkodás alkalmazásával, a talaj szervesanyag-tartalmának növelésével, zöldtrágyázással, a savanyító műtrágyák mellőzésével, valamint rendszeres meszezéssel a talajsavanyodási folyamatok jelentős mértékben visszaszoríthatóak.

### *Szikesedés*

A szikesedés 946 ezer hektáron (az ország területének 10%-a, a mezőgazdasági hasznosítású terület 15%-a) korlátozza a talajok termékenységét és termőképességét. További 245 ezer hektáron fordul elő szikesedés a mélyebb talajrétegekben.

## *Vízkészlet és vízgazdálkodás*

Magyarország 93 ezer km<sup>2</sup>-nyi területével a Kárpát-medence legmélyebb részén fekszik. Területének kétharmad része 150 méter tengerszinti magasság alatti alföld, sík, vagy közel sík medencefenék, fennmaradó egyharmad részének pedig túlnyomó hányada 150 méter tengerszint feletti hegy- és dombvidék. Az árvízzel és belvízzel veszélyeztetett terület nagysága az ország területének 52%-a, a művelt földterület kétharmada. A mezőgazdaságban az aszály az árvízhez és belvízhez hasonló nagyságú területeket érint, az aszály által okozott károk elérik, illetve meghaladják az árvizek, illetve belvizek által okozott károk nagyságát.

Magyarország felszíni vízkészletekben gazdag. A felszíni vizeink 96%-a az ország határain kívülről érkezik. A közüzemi ivóvízellátás több mint 90%-át felszín alatti vízkészletekre telepített vízművek biztosítják. Ennek következtében a felszíni vízfolyások szennyezettsége különböző környezetvédelmi problémát okozhat az ökoszisztémában és az ivóvízbázisban. A vízbázisok mintegy kétharmada sérülékeny földtani környezetben helyezkedik el, ezért a felszínről származó szennyezőanyagok rövidebb-hosszabb idő alatt elérhetik a vízáadó réteget, így azok potenciálisan veszélyeztetettek.

## *Árvíz*

Folyóink vízhozama jelentős mértékben függ a lefolyás szempontjából felettünk elhelyezkedő, úgynevezett felvízi országok vízgazdálkodásától. Az országhatáron belül a folyók és a kisebb vízfolyások mentén fekvő árterület nagysága 35 ezer km<sup>2</sup>. Magyarországon 1995-2004 között periódusban 1997, 2003, 2004 kivételével minden évben volt rövidebb-hosszabb ideig tartó árvíz és így rendkívüli védekezés. Fő folyóink a Duna átlagosan 2-3, a Tisza 1,5-2 évente lép ki medréből. Az árvízvédelmi fővonalak (4180 km) közel felének (43,6%) kiépítettsége nem teljesíti maradéktalanul a vonatkozó előírásokat. Egykori árterületen található az ország megművelhető területének egyharmada, a vasutak 32%-a, a közutak 15%-a és több mint 700 település, ahol 2,5 millió lakos él. Különösen a Tisza-völgyi árvizekkel egyidejűleg gyakran fordul elő belvív is. Gazdasági megfontolásból sem célszerű az árvízveszély elhárítását kizárólag a töltések további magasítására alapozni, sokkal inkább javasolható a természeti adottságokhoz igazodó földhasználat kialakítása és támogatása. [pl.: Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztésében (VTT) érintett területek]. Az árvízveszély felszámolása érdekében a VTT célja az árvízi tározórendszer kiépítése a nagyvízi meder vízszállító képességének javítást szolgáló beavatkozások, a jelenlegi árvízvédelmi rendszer kritikus szakaszain az előírásoknak megfelelő biztonság kiépítése, továbbá a Tisza-völgy komplex térségfejlesztése.

## *Belvizek*

Magyarország területének egynegyede olyan mély fekvésű sík terület, amelyről természetes úton nem folyik le a víz. A rendszeresen művelt, közel 5 millió hektár szántóterületnek mintegy 10-15%-át gyakran évenként időszakosan káros felszíni víz – belvív - borítja. Több év adatainak értékelése szerint évente átlagban mintegy 130 ezer hektár átlagosan 2-4 hónapig belvízzel borított terület. Kiugróan magas volt a belvizes területek nagysága 2000-ben, amikor is az év elején 343 ezer hektár volt a belvízzel elöntött terület. A 43,7 km<sup>2</sup> kiterjedésű síkvidéki vízgyűjtőn 46,7 ezer km hosszú csatornahálózat alakult ki az 1990-es évekre, melyből jelenleg 8,5 ezer km a KÖVIZIG kezelésű főcsatornák hossza, 3,1 ezer km a földművelési hivatalok, 20,3 ezer km a vízitársulatok kezelésében van. Az önkormányzatok kezelésében 2,1 ezer km található, melyet mintegy 12,7 ezer km üzemi csatorna egészít ki. A felsoroltak együttesen alkotják az ország belvízlevezető rendszerét. Ezt a rendszert egészíti ki 235 db, összesen 259 millió m<sup>3</sup> térfogatú állandó és ideiglenes belvíztározó. Az ország belvív által leginkább veszélyeztetett területei a Tisza-völgy, valamint a Duna-völgy mély fekvésű részei.

## *Aszály*

Az elmúlt években a mérsékelt aszály előfordulásának valószínűsége minden évszakban jelentősen nőtt és emellett a tavaszi és téli időszakban a rendkívüli aszályok előfordulásának valószínűsége is nagyobb lett. A rendkívüli aszályok előfordulásának valószínűsége – foltonként eltérő mértékben –

főként az alföldi térségekben nagy, a Dunántúlon csak mérsékeltebb aszályokra kell számítani. Szárazság minden második évben előfordulhat. A tenyészidőszak csapadékviszonyait figyelembe véve megállapítható, hogy a vegetációs vízigényeket az eső önmagában nem tudja kielégíteni.

Az aszályosság index országos átlaga (PAI) évenként meglehetősen erős ingadozást mutat. 1997 óta (3,6°C/100 mm) egyértelmű a növekedés, mely 2003-ra elérte a közepes mértékű aszály értékét (9,2°C/100 mm).

### *Felszíni és felszín alatti vizek minősége*

Magyarországon a környezetvédelmi szempontok által különösen érintett nitrát-érzékeny terület 4337,5 ezer ha, ebből 2788,8 ezer ha mezőgazdasági terület. A nitrát-érzékeny területen a gazdálkodó szervezetek és egyéni gazdálkodók száma 450,7 ezer. A KSH által végzett Általános Mezőgazdasági Összeírás (2000) adatai szerint az állatot tartók száma nitrát-érzékeny területen 320,7 ezer. A jelentős mértékű nem mezőgazdasági eredetű szennyeződés mellett, az agrárium területén a problémát a nagy állatlétszámú, iparszerű állattartó telepek (sertés, baromfi, szarvasmarha) hígtrágya- és szennyvízkibocsátása jelenti.

### *Nitrát direktíva*

A 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet tartalmazza a magyarországi nitrát érzékeny területek településsoros jegyzékét (mintegy 1779 települést), valamint e rendelet említi a „Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat”-ot, melynek betartásával a gazdálkodók meg tudnak felelni az EU 91/676/EK Tanácsi Irányelvében megfogalmazott követelményeknek. A „Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat” szabályait a 27/2006. (II.7.) Korm. rendelet 14. § (2) bekezdése által módosított 49/2001. (IV.3) Korm. rendelet 1. melléklete rögzíti. Cselekvési programok része a „Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat” betartása, betartatása, s ezek egy részéhez támogatások is biztosítottak a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben és az AVOP-ban. A vizek érzékenysége és nitrát tartalma alapján megtörtént a nitrát érzékeny területek lehatárolása, valamint elkészült az akcióprogram is (2002-2012). A felszín alatti vizek esetében a nitrát érzékeny területek kijelölése a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII.21.) Korm. rendeletben rögzített érzékenységi kategóriák alapján történt. A felszíni vizek közül különösen nitrát érzékenynek tekintették a felmérés szempontjából azokat a területeket, amelyek „a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtő területük kijelöléséről szóló” 240/2000. (XII.23.) Korm. Rendelet hatálya alá tartoznak (nagy tavaink vízgyűjtő területei, ivóvízellátást szolgáló tározók vízgyűjtő területe). Az akcióprogram 4 éves szakaszokra határolódik azzal, hogy a 4 évenkénti felülvizsgálata a gazdálkodók folyamatos adatszolgáltatása és a helyszíni ellenőrzések során nyert tapasztalatok alapján módosítható. A talajvizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezése elsősorban az intenzív tartású, nagy létszámú állattartó telepekkel függ össze, ezek közül is főleg a hígtrágyás technológiával üzemelő telepek okozzák a legtöbb problémát. (Az 1996-98. évi felmérés szerint az évente termelődött hígtrágya mennyisége mintegy 11 millió m<sup>3</sup>, mely elhelyezéséhez mintegy 80 ezer ha mezőgazdasági terület szükséges. Éves szinten a nitrát érzékeny területeken mintegy 3,4 millió m<sup>3</sup> istállótrágya képződik). Legfontosabb feladat a nitrát kibocsátás csökkentése. A káros nitrát kibocsátás hazai viszonylatban részben az előbb említett állattartó telepek nem kielégítő trágyatárolási módszereiből, valamint a csatornázatlan települések, lakóövezetek, ingatlanok nem megfelelő szennyvíz elhelyezéséből egyaránt ered. Európai viszonylatban az igen intenzív állattartási módok miatt volt szükséges rendelkezni a „nitrát direktíváról” (91/676/EGK irányelv), melynek alkalmazását a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II.7.) Kormányrendelettel biztosítottuk a hazai jogrendszerben.

### *Vízvédelmi program*

Magyarország közüzemi ivóvízellátásának hosszú távú biztosítására a kormány által 1997-ben indított ivóvízbázis védelmi célprogram keretében megtörténik. A célprogram feladata a már működő és a távlati hasznosításra kijelölt sérülékeny ivóvízbázisok utánpótlási területeinek meghatározása, a jogszabálynak megfelelő 20 napos, 6 hónapos, 5 éves és 50 éves elérési idejű védőterületek kijelölése,

a szennyező források és folyamatok feltárása, a vízbázisok komplex állapot-felmérése. A program befejezése 2009-re várható. Az összesen 700 sérülékeny ivóvízbázis védőterülete az ország egészének mintegy 8%-át fedik le. A vízvédelmi program a vízbázisok védőterületein - többek között - a környezetkímélő mezőgazdasági tevékenységre való átállás ösztönzésére szolgál.

### *Ivóvízminőség-javító Program*

Magyarországon a közüzemi ivóvíz szolgáltatás területén fennálló vízminőségi problémák megoldására Ivóvízminőség-javító Program került kidolgozásra, melynek alapját az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK Irányelv és a jogharmonizáció keretében megalkotott, az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 47/2005. (III.11.) Kor. rendelettel módosított 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet képezi.

A 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet 6. sz. mellékletével megállapított Ivóvízminőség-javító Program 908 települést és településrészt foglal magába, az érintett lakónépesség pedig meghaladja a 2,5 millió főt.

### *A levegő minősége*

Magyarországon a mezőgazdaság levegőszennyezése uniós viszonylatban átlagos értéket mutat. A hazai emissziókból számottevő a mezőgazdaság ammónia (98,8%), dinitrogén-oxid (74,9%) és metán (52,6%) részesedése. Már eddig is jelentős erőfeszítéseket tettünk a légszennyezés visszaszorítására, a mezőgazdaság közvetlen környezetvédelmi beruházásainak több, mint negyedével. A nemzeti kezdeményezések elsősorban a feldolgozóipar, a szállítás, valamint az energiatermelés légszennyezésének csökkentésére koncentrálnak, így a mezőgazdaság a levegőtisztaság védelemre fordított összegből mindössze 3,6%-kal részesedik. Ezért továbbra is cél a nem megfelelő szerveztrágya és hígtrágya tárolásból és alkalmazásból származó ammónia, dinitrogén-oxid és metán kibocsátás csökkentése.

Az erdő jelentősen hozzájárul a levegő minőségének javításához, elsősorban a por kiszűréséhez. A települések, pontszerű és vonalas szennyező források közelében található erdőknek köszönhetően számottevően csökkenthető a lakosságot érő szennyezés. Kívánatos a települések védelmét szolgáló erdőterületek, utakat és ipari létesítményeket szegélyező erdősávok arányának növelése.

### *Az élővilág sajátosságai, biodiverzitás*

Magyarország természeti értékeinek jelentős hányada az erdőterületekhez, továbbá az extenzív mezőgazdasági termeléshez, és annak színteréhez, a mezőgazdasági élőhelyekhez kötött. A hazai biodiverzitás sokszínűségében igen fontos szerepet játszik az eltérő környezeti adottságokhoz alkalmazkodó változatos tájhasználat, ezen belül kiemelten az őshonos fajokból álló, természetszerűen kezelt erdők. A hazai agro-biodiverzitás számos fajának hathatós védelme csak a természetvédelmi érdekek széleskörű mezőgazdasági művelésbe és erdőgazdálkodásba való integrálásával valósítható meg.

Magyarország területének több, mint 9%-a áll természetvédelmi oltalom alatt, ami a 2004-es adatok szerint 867,9 ezer hektár. Az országos jelentőségű védett természeti területeink nagysága összesen 828,5 ezer ha, ebből a tíz nemzeti park területe 484,1 ezer ha, a 36 tájvédelmi körzet 316,7 ezer ha, míg a 144 természetvédelmi területé 27,7 ezer ha. Az országos jelentőségű területek mintegy 40%-át hasznosítják mezőgazdálkodással, melyekre többnyire gyenge termőképességű talajok a jellemzők, ahol sokkal nehezebb eredményesen gazdálkodni. A természetvédelmi szempontokra tekintettel lévő extenzív gazdálkodás lehet az egyik megoldás az ilyen területeken élő gazdálkodók számára.

Az ország különböző területein szórványosan még ma is megtalálhatók az extenzív gazdálkodási rendszerek bizonyos formái, átmenetei vagy maradványai. Jó példa erre az alföldi szikes gyepeken folytatott juhászat, az őrségi gyümölcsstermesztés, gyepgazdálkodás, és a minimális területre kiterjedő kispaszti száraló erdőgazdálkodás, a dunántúli fás legelők szarvasmarhával történő legeltetése, a

kiskunsági tanyarendszer, vagy az aggteleki karsztfelszín extenzív használata. A füves puszták és az extenzív szántók csak mozaikos, feldarabolódott formában maradtak fenn, főleg nagyobb folyóink szabályozás előtti árterein. A gyepek láncolata és szigetei nélkülözhetetlenek a veszélyeztetett fajok túléléséhez.

Az extenzív művelési módok között a nád és a halastó művelési ág kiemelkedően fontos. Hazai kiterjedésük európai szinten is jelentős. A szőlő- és gyümölcsültetvények esetében elenyésző az extenzív rendszerek aránya, de ezek megőrzése természetvédelmi szempontból is kívánatos. A felsoroltak mellett, tájaink és a természeti értékeink európai szinten is kimagasló gazdagságának megőrzése érdekében a jobb mezőgazdasági adottságú területeken is szükséges a jelenleg alkalmazott gazdálkodási módszerek közé minél több extenzív elemet beilleszteni.

A magyar erdők 21%-a, 424.000 hektár természetvédelmi oltalom alatt áll (KvVM 2006.), ami jelentősen meghaladja az uniós átlagot. A védett területek 47%-a erdő. A védett erdőterületeken belül 49 erdőrezervátum 9731 ha magterületén áll fenn speciális védettség, ahol semmiféle erdészeti beavatkozás nem végezhető.

### *Az erdők rendeltetése és egészségi állapota*

Elsődleges funkció szerint a magyarországi erdők mintegy 64,2%-a gazdasági rendeltetésű, 34,4%-a védelmi-, 1,4%-a pedig közjóléti és egyéb hasznosítású. Az erdőterületek mintegy 30%-át 1945 után telepítették, így az ország faállománnyal borított erdőterületének 68%-a 50 évesnél fiatalabb. Az elmúlt ötven évben az erdőtelepítés során a nem őshonos fafajok állományait helyezték előtérbe, de az utóbbi három évben már az őshonos fafajok részarányának jelentős növekedése figyelhető meg.

A fák egészségi állapota az utóbbi években romlott; csökkent az egészséges fák aránya és növekedett a károsodottaké, illetve az elpusztultaké. A lomblevelű és a tűlevelű fák összességének állapotát levélvesztés alapján vizsgálva megállapítható, hogy 2003-ban 35,6%, tünetmentes, 41,9% gyengén, 17,1% közepesen, 2,8% pedig erősen károsodott, míg 2,6%-a elpusztult. A levélelszíneződés aránya az elmúlt években nem mutatott kedvezőtlen változást, sőt 1990-hez viszonyítva pozitív változás figyelhető meg.

Az Európai erdő-egészségügyi megfigyelő hálózat (ICP Forests) 2002. évi adatai alapján, az összes fafajra vonatkoztatva a fák levélvesztés szempontjából 38%-ban tünetmentesnek minősültek, 41%-ban veszélyeztetettek, 21%-ban számottevően károsodottak. A magyarországi erdők az európai országok között a közepesen károsodottak csoportjába tartoznak. A károsodást ökológiailag stabil elegyes erdők telepítésével, ápolásával és a meglévő – arra alkalmas termőhelyen álló – erdők természet-közeli erdőtársulásokká való szerkezet-átalakításával kívánjuk csökkenteni.

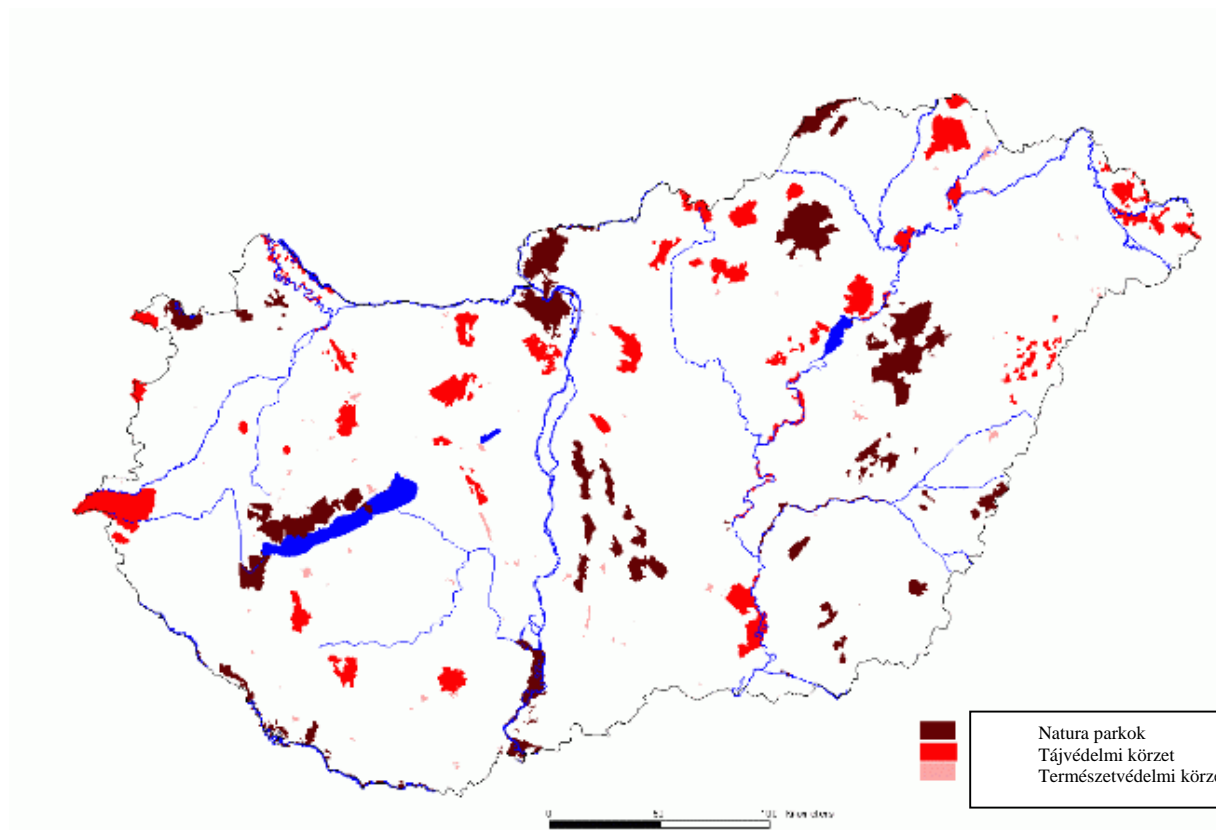
### *A védendő természeti értékek területei (Natura 2000)*

Hazánk csatlakozása az Európai Unióhoz a természetvédelem terén újabb, speciális feladatokat jelent, melyek közül talán a Natura 2000 hálózat kialakítása jelenti a legnagyobb kihívást. Elkészült a Natura 2000 hálózat területeinek jegyzéke, az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről (Natura 2000 területek) szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet.

A kijelölt Natura 2000 területek mintegy 1,91 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21%-a. Az európai ökológiai hálózat magyarországi területein 467 különleges természet-megőrzési területet – összesen 1,41 millió ha - jelöltek ki, míg 55 különleges madárvédelmi területet határoztak meg 1,36 millió ha kiterjedésben. E két területtípus átfedése közel 41%. A Natura 2000 hálózat részben a védett természeti területek már meglévő hálózatára épül (a jelölt területek 37%-a), de eddig még nem védett területek is részét képezik. NATURA 2000 terület alá tartozik 480.000 ha legelő, 520.000 ha szántó, és valamivel több mint 770.000 ha erdőterület.

### *Magyarország természetvédelmi területei*





### *Agrár-környezetgazdálkodás, erdő-környezetvédelem*

A vidék népességmegtartásán felül, az előbbieken részletezett mezőgazdasági eredetű környezeti terhelések csökkentését, valamint a biodiverzitás fenntartását, védelmét, tájképi elemek megőrzését célozta meg az Agrár-környezetgazdálkodási Program és az Erdő-környezetvédelmi Program is. Az intézkedés kidolgozásának szükségességét támasztotta alá Magyarország egyes területeit jellemző extenzív mezőgazdálkodás által kialakított és fenntartott természet közeli élőhelyek állapotának romlása, valamint az eltűnőben lévő hagyományos, értékörző gazdálkodási módszerek, formák fenntartása. Az ország egyes területein szükség van továbbá a földhasználat átalakítására, az országos prioritásoknak (alacsony termőképességű szántóterületek kivonása, új földhasználati irányok keresése,) és a térségi prioritásoknak (árvízrel és belvízzel érintett területek használatának átalakítása, természetközeli gazdálkodási rendszerek visszaállítása) megfelelően.

Az agrár-környezetgazdálkodási támogatást nyert 24 ezer gazdálkodó, illetve gazdálkodó szervezet összesített területe meghaladta az 1,4 millió hektárt. Az agrár-környezetgazdálkodási programok által lefedett területek a mezőgazdaságilag hasznosított területek több, mint egynegyedét teszik ki, mely Uniók összehasonlításban is magas arányt képvisel.

Az erdő-környezetvédelmi programoknak eddig csak a hazai támogatási rendszerben volt előzménye, melyből jellemzően a nem őshonos fafajú, vagy a leromlott szerkezetű erdőállományoknak a termőhelynek megfelelő, őshonos fafajú, megfelelő szerkezetű erdővé történő átalakítását támogattuk. A támogatás éves szinten alig 10 ezer ha átalakítását tette lehetővé. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a növekvő igény kielégítése érdekében a programokat egyre szélesebb körben, a területi sajátosságokhoz igazodóan kell kidolgozni.

### *Ökológiai gazdálkodás, állatjólét*

Magyarországon az elmúlt években gyors ütemben növekedett az ökogazdálkodás szerepe és súlya, viszont a hazai kereslet csak mérsékelten emelkedett a friss- és feldolgozott bioélelmiszerek iránt. Ennek egyik oka a biotermékek más élelmiszerekhez, piaci termékekhez viszonyított magasabb

fogyasztói ára, a másik a belső piac kiépítetlensége. A magyar biogazdaságok túlnyomó része exportra termel, a minősített és védjeggyel ellátott biotermékek 95–97 százalékát Nyugat-Európába szállítják, elsősorban Németországba, Svájcba, Hollandiába és Ausztriába, de számottevő a Franciaországba és az Angliába irányuló export is. A biogazdaságok kisebb része mezőgazdasági jellegű főtevékenységük mellett egyéb élelmiszer-ipari, elsősorban feldolgozó tevékenységet is folytat. Legtöbbször bortermeléssel, gyümölcs-, zöldség-, tej- és húsfeldolgozással foglalkoznak, de jelentős e gazdaságkörben a kereskedelmi tevékenység is. Itt megvan a feltétele annak, hogy a megtermelt és előállított ökotermékeket mind nagyobb arányban – ellenőrzött módon – még saját gazdaságon belül feldolgozzák. Országosan 31 biogazdaság foglalkozik falusi turizmussal, szálláskiadással, ami szervesen kapcsolódhat a biotermékekre, bioélelmiszerekre alapozott vendéglátáshoz. Az ökológiai termékek feldolgozásának –a „földtől az asztalig” termékpálya kiépítésének – támogatása szintén különösen fontos számunkra, mert a Magyarországon megtermelt termékek jelentős mértékben, még mindig 70 %-ot meghaladó arányban nyersanyagként, külföldi piacokon kerülnek értékesítésre.

Jelentős növekedést mutat az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők száma, mely az 1997. évi 281-ről 2004-re közel hatszorosára, 1610-re emelkedett. Az ellenőrzött biotermelésbe vont terület – azaz az átállási és ökológiai területek együttesen -1996. és 2004. között több, mint tízszeresére, 11,4 ezer hektárról 133 ezer hektárra emelkedett, ami a mezőgazdasági terület 2,3%-át teszi ki. 2004-ben az ökológiai terület 45,6%-a a bioállattartáshoz nélkülözhetetlen gyep, rét és legelő, 47,6%-a szántó. A szigorúan saját termesztésű takarmányfélékre alapozott állattartás egyre több takarmánytermő terület (kukorica, lucerna, szalastakarmány) termesztésbe vonását igényli. A bioállattartásra szakosodott ellenőrzött gazdaságok számosállatban kifejezett állománya a 1997. évi 1,4 ezerről 2004-re 12,8 ezerre, kilencszeresére nőtt. A méhcsaládok száma az 1997. és 2002. között 2,2 ezerről 10,8 ezerre, ötszörösére nőtt, illetve további 4,5 ezer méhcsalád volt biogazdálkodásra történő átállás alatt.

### *Megújuló energia, biomassza termelés*

Magyarországon a megújuló energiaforrások az összes energiaigény mindössze 5,3%-át biztosítják 2005 évi adatok szerint. A környezetbiztonság növelése, fenntartható térségi rendszerek kialakítása egyre fokozottabb mértékben követeli meg a megújuló energiaforrások feltárását és alkalmazásának kiterjesztését. A környezetvédelem szempontjai az energiatakarékosság mellett a megújuló forrásokból származó energia arányának növelését követelik meg.

A bio-üzemanyagok részesedése Magyarország teljes üzemanyag-felhasználásán belül jelenleg 0,4%, ami egytizede a megfelelő EU-s adatnak.

A biomassza termelés szempontjából Magyarország jó adottságokkal rendelkezik. Ez egyrészt hazánk kiváló mezőgazdasági adottságainak, másrészt a több évszázados agrártermelési hagyományoknak köszönhető. Magyarország éves biomassza energiapotenciálja közel 60 petajoule. A biomassza energetikai célú felhasználásának fokozásához elsősorban a meglévő erdőkből kitermelt és eddig nem hasznosított biomassza, valamint a mezőgazdasági melléktermékek felhasználási arányának javítása, a rövid vágásérésű lágú- és fás szárú energiaültetvények létesítése, további erdőtelepítések szükségesek.

Az ország csak minimális feldolgozókapacitással rendelkezik a megújuló energiatermelés szempontjából. Az összes megtermelt biomassza mindössze 8-10%-a kerül energetikai felhasználásra. A biomasszára aktívan alapozó, decentralizált energiastruktúra kialakítása nagyban hozzájárulhat országunk jelenleg igen magas, 70% feletti energia importfüggőségének csökkentéséhez.

Az energiatermelésen belül a megújuló energiaforrások hasznosítási arányának növelése, különösen nagy jelentőségű a mezőgazdaság és az erdészeti termelés diverzifikációja és az ezzel elérhető jövedelembiztonság javítása szempontjából. A szinergiák kihasználása érdekében fontos, hogy a mezőgazdasági termelők és vidéki térségek intenzív szerephez jussanak a közeljövőben várhatóan dinamikusabban kiépülő biomassza-alapú megújuló energia-ágazatban (bio-energia-ágazatban), valamint az alapanyag-termelők a feldolgozás lépcsőjén előrelépve magasabb jövedelmet jelentő termékekkel jelenjenek meg a piacon, így közvetlenül részesüljenek a haszonból.

A biomassza termelésével és hasznosításával csökkenthetők a parlagterületek, a gazdálkodók számára alternatív bevételi lehetőségek biztosíthatók. A megújuló energiaforrások előállítását szolgáló termelés, a biológiai eredetű anyagok (biomassza) energetikai célú felhasználása, egyben a klímaváltozás elleni küzdelem részét is képezheti.

A megújuló energiára vonatkozó nemzeti fejlesztési tervek alapján a zöld energia részesedésének el kell érnie a 3.6%-ot a teljes villamosáram-fogyasztáson belül 2010-ig. A bio-üzemanyagok tekintetében a cél az 5.75%-os részesedés elérése 2010-ig. Ezek a fejlesztések összhangban vannak a biomassza energetikai hasznosításának uniós stratégiai célkitűzéseivel is (Biomass Action Plan, EU Strategy for Biofuels).

### **3.1.4. A vidéki gazdaság és életminőség**

Az ország térségei és települései közötti fejlettségbeli különbség, a vidékies térségek lemaradása az elmúlt másfél évtizedben a terület- és vidékfejlesztési politika törekvései ellenére növekedett.

A magyarországi kistérségeket fő gazdasági tevékenységeik és/vagy fő gazdasági-társadalmi jellemzői és sajátosságai alapján lehet kategorizálni. Ilyen módon a kistérségek négy fő kategóriája azonosítható:

- városkörnyéki (típusú) kistérségek
- mezőgazdasági kistérségek;
- turisztikai potenciállal rendelkező kistérségek;
- ipari térségek.

Gazdag természeti, táji adottság, egészséges lakókörnyezet, valamint gazdag kulturális és épített örökség jellemzi a vidéki térségeket. Növekvő jelentőségűek a helyi közösségek és kezdeményezések. A gazdasági szerkezetváltást leginkább a falusi turizmus növekvő jelentősége mutatja. A mezőgazdaság foglalkoztatási szerepe csökken, a vidéki térségeket a munkanélküliségi ráta magasabb aránya jellemzi. Alacsony a vállalkozási sűrűség és általános a tőke- és szaktudás-hiány. A szolgáltató szektor aránya és az aktivitási ráta alacsony, a jövedelemtermelő képesség gyenge. Jelentősen növekedett a vidéki térségekből elvándorlók száma. A roma lakosság helyzete a vidéki térségekben különösen nehéz.

#### *A vidéki gazdaság szerkezete*

A gazdasági szerkezet alapján elmondható a vidéki térségekről, hogy egyrészt a vidéki településeken a vállalkozási sűrűség lényegesen kisebb; másrészt a vidéki térségek gazdasági szerkezetében a mezőgazdaság sokkal meghatározóbb, mint az országos átlag, amely az ágazat alacsonyabb jövedelmezősége, csökkenő GDP részesedése és foglalkoztatása miatt jelent nehézséget. A vidéki térségek szempontjából ezért rendkívül fontos az agárgazdaság jövedelmezőségének javításán túl a lakosságnak alternatív és/vagy kiegészítő jövedelmet és megélhetést nyújtó gazdasági diverzifikáció, ahhoz kapcsolódva a vállalkozásfejlesztés.

A területi különbségek jelentkeznek a településtípusok közti egyenlőtlenségekben, mely szerint nőtt a különbség a városok és községek fejlettsége között, azaz a községek, különösen a kisebb lélekszámúak lemaradása fokozódott. 1990-től a falvakban élők munkaerő-piaci és jövedelmi helyzete romlott a leginkább, amiben nagy szerepet játszott a mezőgazdaság nemzetgazdasági súlyának folyamatos csökkenése és a falusi ingázók tömegeit foglalkoztató vidéki ipar jelentős részének összeomlása. A településtípusok közti különbség egyben a vállalkozások és a jövedelem nagyság területi (városi) koncentrátságát mutatja, ugyanis a kis településeken fele-harmada az 1000 főre jutó vállalkozások száma a nagyobb településekhez képest, és másfél-kétszeres a különbség a jövedelmek nagyságában is.

A vidéki térségekben a foglalkoztatottsági ráta 49.9%, az országos 56.8%-al szemben. A szűkös helyi munkalehetőségek következtében a falvakban csak a foglalkoztatottak 39%-a talán helyben munkahelyet, 61%-uk napi ingázásra kényszerül.

### *Helyi humánerőforrás helyzete*

Tekintve, hogy a vidéki térségekben – különösen a kistelepüléseken – a gazdasági szerkezet jellegéből adódóan nagyobb a fizikai foglalkozásúak, illetve az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, a jövedelmi hátrányok e szempontból is érvényesülnek. A különbségeket tovább növeli, hogy a kisebb településeken általában kevesebb az aktív korú népesség, nagyobb a munkanélküliség, alacsonyabb a foglalkoztatottak aránya. Ez jelentősen befolyásolja a kistelepüléseken lejáráó demográfiai folyamatokat és tendenciákat, a munkaképes lakosság elvándorlását, ezáltal fokozza e települések elöregedését, hosszabb távon elnéptelenedését. Minél kisebb a település, annál magasabb a munkanélküliség és annál rosszabbak az életkörülmények is. Különösen az alacsony szakképzettségű, középkorú, vagy idősebb munkavállalók, ezen belül kiemelten a gyermekeiket egyedül nevelő nők elhelyezkedési, munkavállalási esélyei korlátozottak. A foglalkoztatási helyzetet nézve azonban leginkább hátrányos helyzetű a lakosság 5-6%-át alkotó roma népesség, melynek népességen belüli aránya a kisebb lélekszámú településeken és az ország tartósan kritikus helyzetű régióiban az országos átlaghoz képest lényegesen magasabb, arányuk a tartós munkanélküliek között jelentős.

A vidékfejlesztés forrásainak megfelelő hatékonyságú felhasználásához, a forrás-felvevőképesség fokozásához elengedhetetlenül szükséges az innovativitást, vállalkozó képességet és kedvet fokozó, a piaci lehetőségeket, várható trendeket bemutató képzések szervezése.

A gazdasági, infrastrukturális és szolgáltatási hátrányok eredményezik a vidéki térségek humán erőforrásának kedvezőtlen mennyiségi és minőségi változását, amely a fiatal és képzett lakosság elvándorlásából, ennek következtében az elöregedésből és az inaktív rétegek arányának növekedéséből adódik. A jelenlegi egyenlőtlenségekben nagyon fontosak a humán erőforrás különbségei, azaz, hogy a helyi társadalom mekkora aránya iskolázott, fogékony-e az innovációra, tud-e alkalmazkodni, tud-e újításokat és változásokat be- és elfogadni, mennyire igényes a kultúra, a szolgáltatások iránt, képes-e együttműködni, milyen értékpreferenciával és milyen identitással rendelkezik.

A vidéki térségek az országosnál kedvezőtlenebb foglalkoztatási helyzetén (magasabb munkanélküliség) javítani lehet a vonzó táj, a természeti kincsek és kulturális örökség turisztikai célú hasznosításával. A falusi vendéglátóhelyeket alacsony szolgáltatásminőség és kapacitáskihasználtság jellemzi. A turisztikai bevétel erősíti a helyi gazdaságot, így hozzájárul az életminőség javításához és a regionális gazdasági hátrányok leküzdéséhez.

A vidéki térségekben megfigyelhető társadalmi – gazdasági hátrányok fokozottan érvényesülnek a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek és csoportok viszonylatában. Ennek legfontosabb területét a munkaerő-piaci hátrányok jelentik, amelyek egyaránt érintik a nőket, a megváltozott munkaképességű embereket és a roma lakosságot.

A munkaképes, aktív korú népesség rossz munkalehetőségekkel rendelkező falvakból történő elvándorlását, ezáltal az inaktívak és a munkanélküliek növekvő arányát erősíti a városokból kiszoruló, munkanélküli, alacsony státusú rétegek – sok esetben roma népesség – bevándorlása, akik munkahelyük elvesztésével és a megélhetési költségek növekedésével az elszegényedő falvakba kényszerülnek.

### *A vidéki térségek regionális-területi sajátosságai*

Regionális és kistérségi szinten beazonosítható fejlesztési szükségletek találhatók.

A GDP, a vállalkozások száma és a foglalkoztatottak átlagkeresete alapján egyaránt az észak-magyarországi, az észak-alföldi, a dél-dunántúli és a dél-alföldi régió, azaz az ország déli, délkeleti részének kedvezőtlen helyzete figyelhető meg. Az 1990-es években megkezdődött gazdasági szerkezetváltás a területi egyenlőtlenségek növekedését hozta magával, melynek egyik vetülete a kelet-nyugat irányú polarizáció, a másik pedig a vidéki térségek szempontjából meghatározóbb centrum-periféria típusú megosztottság (mely az ország központi térsége és az ország többi része, illetve a dinamikus városok/térségek és a külső-belső periférián elhelyezkedő térségek, települések, különösen a kis falvak viszonylatában értelmezhető). A regionális különbségekkel összefüggésben az ország keleti része (különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés megye), valamint a Dél-Dunántúl és

Észak-Magyarország aprófalvas térségei, illetve a déli, keleti határ-menti térségek vannak tartósan a legkedvezőtlenebb helyzetben, melyek többsége vidéki térség. A térségi különbségeket összefoglalóan jellemzik a jövedelmi különbségek, melyekben – leszámítva a főváros környéki agglomerációs gyűrűt és a Dunántúl északi részének kedvezőbb gazdasági adottságú térségeit – markáns különbségek figyelhetők meg a vidéki térségek és az ország többi része között.

A romák által sűrűn lakott települések, térségek problémáit (a roma lakosság aránya a vidéki térségekben a 2001- es népszámlálási adatok szerint 3.2 % volt szemben a 2%- os országos átlaggal) a romák helyzetének specialitása miatt komplex, integrált programokkal szükséges kezelni, melyben az etnikai térbeli elkülönülés csökkentése, megfelelő oktatási rendszer kiépítése, munkahelyek teremtése elengedhetetlen fontosságú. A romák aránya a lakosságban jelentős regionális különbségeket mutat. Elsősorban az észak-magyarországi és a dél-dunántúli régiók aprófalvas térségeiben figyelhető meg a gettósodás, a roma népesség szegregációja. Az oktatási, szolgáltató infrastruktúra nem elégséges mértékben alkalmazkodik az eltérő kultúrájú kisebbségi csoportok lehetőségeihez. A szakképzettséggel nem rendelkezők elhelyezkedési esélyei rosszak, illetve a munkalehetőségek jövedelmezőségi viszonyai nem tesznek lehetővé jelentős életforma-váltást. A roma lakosság lehetőségeit figyelembe vevő képzési programok mennyisége nem elégséges a csoport munkaerő-piaci integrációjához. A munkanélküliség, az inaktivitás fokozottan veszélyezteti a roma népességet, ezért esetükben a városból való kiszorulás nagyobb veszélyt jelent, ugyanakkor a városokból kiszoruló roma népesség vidéki koncentrációja erőteljesebb készletet jelent a nem roma lakosság számára, hogy falvaikat elhagyják. A szegregációs folyamatok felerősítik a település inaktívvá válását, a település fizikai-társadalmi eróziója egyre jelentősebb problémaként jelentkezik, gyakran egymás melletti falvakat együttesen érintve, így a probléma térségi dimenzióban jelentkezik. A roma lakosság körében a projekt-előkészítési és végrehajtási képességek, a közösségépítést elősegítő kapacitások gyengék.

#### *A hazai kistérségek tipologizálása*

A hazai kistérségek gazdasági aktivitásuk és/vagy gazdasági, társadalmi sajátosságaik, illetve a kistérségben meghatározó gazdasági tevékenység alapján kategorizálhatók. Ezek alapján a kistérségek négy kategóriája különböztethető meg:

- városias kistérség
- agrár kistérség
- turisztikai potenciállal rendelkező kistérség
- ipari területek

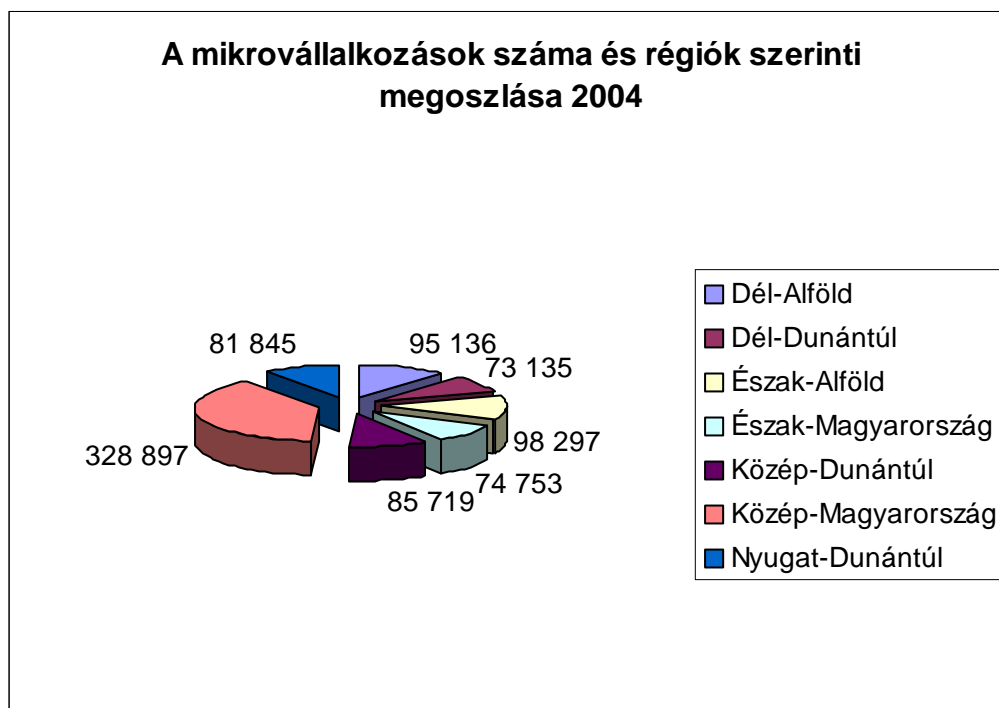
Az ország 168 kistérségéből 165 rendelkezik a Vidékfejlesztési Alap támogatására jogosult területtel (településsel). Ezen kistérségeknek a térségükre jellemző adottságokra és problémákra, valamint a térségi szereplők együttműködésére alapozottan kell meghatározniuk a jövő fejlődési irányait. A célok hatékony megvalósításához a fejlesztések integrált tervezésére van szükség. A jelen időszakban vidékfejlesztési források felhasználási mechanizmusa (integráció hiánya) egymáshoz nem kapcsolódó fejlesztéseket, egyes térségekben kapacitástöbbleteket, egyensúlytalanságot (pl. a turisztika területén) eredményezett, illetve több helyen okozott problémát a forráslehívás, valamint a projekthiány és a megvalósítás során jelentkező hiányosságok.

A hazai leghátrányosabb helyzetű kistérségek legjelentősebb problémája a kapacitás-hiány. Fejlődési potenciáljuk gyenge, növekvő munkanélküliség és a többi kistérségtől való egyre nagyobb mértékű leszakadás jellemzi őket.

#### *Helyzetelemzés az intézkedések mentén*

Az országos átlaghoz viszonyítva a vidéki térségekben mind a vállalkozások száma (az országos érték 30%-a), mind a vállalkozói aktivitás (az országos érték kétharmada) kisebb. A vidékies térségekben jellemzően alacsony, 56 db az ezer lakosra jutó vállalkozások száma (vállalkozási sűrűség), szemben az országos 86 darabbal (2004). Ez az arány 2000-es 52 db/ezer lakoshoz képest alig növekedett. A vállalkozási szerkezetet döntően a mikro-vállalkozások jellemzik. Az egyéni vállalkozások aránya a

vidéki térségekben 66%, szemben az országos 52%-kal (2004), valamint az 1-9 főt foglalkoztató vállalkozások aránya 74% (207.301 db, 2004), míg országosan ez az arány 70% (608.535 db, 2004).



A vidéki településeken jellemzően – az önfoglalkoztató kényszervállalkozások nagy számából, illetve a „kisebb piacból” adódóan – a mikro-vállalkozások vannak nagyobb arányban, melyek piaci versenyhelyzete lényegesen nehezebb, mint a nagyvállalatoké. A gazdasági diverzifikációnak és a gazdaság fejlesztésének e vállalkozói rétegre külön tekintettel kell lennie.

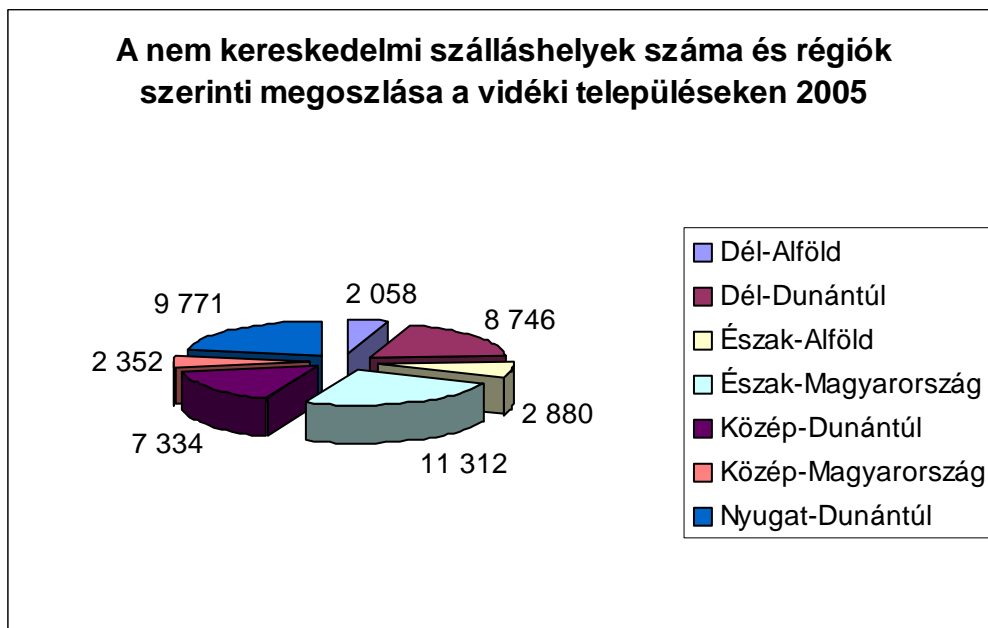
Az ipari és kereskedelmi vállalkozások aránya jobbra megegyezik, a szolgáltatói szektorban működő vállalkozások aránya viszont jóval alacsonyabb, csupán 45% a vidéki térségekben, mint országosan (54%) (2004), amely a 2000-es 46%-hoz képest csekély csökkenést mutat

A vidéki térségekben máig él a hagyományos termelési módokat fenntartó, egyedi gyártású, vagy kis szériában készülő minőségi kézműves termékek előállításának gyakorlata, azaz a hagyományos kismesterségek, népi mesterségek, népművészet és népi iparművészet. Megőrződtek az örökségértéket hordozó tájfenntartó gazdálkodási módok, több helyi jellegzetességű, tájspecifikus élelmiszertermék, valamint számos hungarikum. Ezek fejlesztése a hozzájuk kapcsolódó szaktudás, gazdálkodási kultúra és táji, népi, nemzetiségi értékek fenntartásához, valamint alternatív jövedelemforrások biztosításához járul hozzá.

A hagyományőrzés, a népi, néprajzi, nemzetiségi, települési hagyományok, valamint azok tárgyi emlékeinek gyűjtése, megőrzése, kulturális értéként való kezelése és bemutatása kulturális erőforrást biztosít a vidéki települések számára. Különösen az elmaradott térségekben a kulturális örökség feltárása belső erőforrásaik dinamizálásának egyik elemét jelenti, mely mint turisztikai vonzerő a gazdasági szektort is dinamizálhatja, így a foglalkoztatás növeléséhez és a lakosság helybemaradásához is hozzájárulhat.

A vidéki térségekre jellemző falusi turizmus egyik fontos feltétele a fogadóképesség alakulása, amelyet részben a falusi (magán) szálláshelyek, részben a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyi és vendégforgalmi adatai mutatnak. A gazdasági szerkezetváltásra utal a vidéki szálláshelyek, vendéglátó üzletek számának növekedése, valamint a turisztikai programkínálat bővülése is. A falusi magán szállás-adás fejlődését 1997-től lehet számítani. Ez a tevékenység természetesen döntően a községekbe koncentrálódik (2003. évben 7222 fő vendéglátó, 99%), de a városok tanyás térségeiben is

előfordul (85 fő vendéglátó). A kereskedelmi szálláshelyek (szállodák, panziók, kempingek) főként városokba, üdülő övezetekre, termálvízzel rendelkező településekre koncentrálódnak. A falusi szállásférőhelyek száma 2005-ben egy hetede volt a kereskedelmi szállásférőhelyek számának. A vendégek számának összehasonlításából kiderül, hogy 2005-ben 13-szor több vendég látogatta a kereskedelmi szálláshelyeket (2046000 fő) mint a falusi szálláshelyeket (152598 fő) és 2000-hez képest közel 5 százalékkal növekedett az összes kereskedelmi szállásférőhely száma. Javuló tendenciát mutat a vendégéjszakák számának a változása is a kereskedelmi szálláshelyeken, mely közel 7 százalékkal növekedett 2005-ben. A falusi szálláshelyek száma 2000 és 2005 között 33%-kal nőtt, míg a vendégéjszakák számának növekedése ennél kisebb mértékű, 10%-os volt.



Növekedés figyelhető meg a vidéki térségekben a vendéglátó üzletek (éttermek, csárdák, egyéb vendéglátóhelyek) számában, mely tendencia pozitívan hat a szálláshelyek vendégforgalmának alakulására. A vizsgált időszakban bővült a turisták számára kínált helyi és térségi programkínálat is, közöttük a lakosságnak és a vendégeknek egyaránt eseményt jelentő kulturális és hagyományörző rendezvények, vásárok, tematikus utak (borút, almaút) és ezek megjelenése a turizmus piacán (országos és a megyei turisztikai szakvásárok). Fejlesztendők a térségi együttműködéssel kialakított komplex agroturisztikai program és szolgáltatás csomagok, a gazdaságok termékeinek helyben történő közvetlen értékesítését elősegítő turisztikai mikro-vállalkozások, – a marketing- és menedzsment feladatokat ellátó hálózatok, a szolgáltatást végző személyek képzettsége, felkészültsége. A falusi és agroturizmus ezen feltételeinek megteremtése, javítása, illetve az ország gazdag kulturális és természeti adottságaira és értékeire tudatosan alapozó vállalkozás ösztönzés elősegítheti a vidéki térségek vállalkozóinak felzárkózását.

A vidéki térségek hagyományosan elsősorban a primer és szekunder gazdasági ágakhoz szükséges gazdasági (termőföld, illetve termelő infrastruktúra) és humán erőforrásokkal (lakosság képzettsége, szaktudása) rendelkeznek a szolgáltató szektorban a városok ellátó szerepe érvényesül.

A lakossági alapszolgáltatások elérhetősége kulcsfontosságú a megfelelő életminőség biztosításához és egy-egy térség gazdasági és társadalmi fejlődéséhez. A vidéki településeken, főként a központoktól távol eső, ritkábban lakott térségekben egyedülálló kihívást jelent ezen szolgáltatások működtetése ugyanakkor stratégiai fontossággal bír az egyedi, helyi körülményekre és igényekre szabott megoldások elterjedése.

A kulturális, szabadidős és jóléti szolgáltatások és az ezek működéséhez szükséges infrastruktúra hiánya a vidéki térségekben tovább fokozza a fiatal lakosság elvándorlását. A vidéken élő nők és gyermekeiket egyedül nevelők munkaerő-piaci helyzetét jelentős mértékben rontja a gyermekgondozási szolgáltatások hiánya.

A vidéki térségekben a mezőgazdasági termelés és feldolgozás versenyképességének növelését az agrár- és élelmiszeripari termékek értékesítését szolgáló kereskedelmi logisztikai rendszerek fejletlensége, a piacra jutást segítő szolgáltatások hiánya akadályozza. A helyben előállított, egyedi mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacra jutását segítő szervezetek száma alacsony, hálózatuk fejlesztésre szorul. Hasonló a helyzet a piaci információkat és a térségi termelői potenciált integráló szolgáltatások terén is.

A közszolgáltatások elérhetősége a dél-dunántúli és az észak-magyarországi, túlnyomórészt kisebb településekből álló, aprófalvas, városhiányos térségekben a legkedvezőtlenebb. Az alföldi települések nagyobb aránya közszolgáltatási funkcióval megfelelően ellátott nagyközség, illetve város, valamint a kedvező domborzati viszonyok is lényegesen javítják a közszolgáltatások elérhetőségi mutatóját.

Míg a Gazdaságfejlesztés Operatív Program támogatja a szélessávú hálózatok jobb elérhetőségét, a Regionális Operatív Programok támogatják az önkormányzatok információs- és kommunikációs technológia-használatát, így ezen intézkedések nem jogosultak támogatásra az Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv keretén belül.

A kulturális örökség – mely magában foglalja a tárgyi, szellemi és épített kulturális örökséget – egyfajta kulturális „hozzáadott értéként” közvetlenül vagy közvetetten szellemi, kulturális vagy tárgyi-anyagi erőforrás. A vidékfejlesztés szempontjából egyaránt fontos a védelme (hogy hosszú távon is erőforrás maradjon) és a fenntartható fejlesztése (azaz a benne rejlő erőforrások kiaknázzhatók, örökségértékei kiteljesíthetők, illetve további örökségértékek generálhatók).

A régészeti emlékek, várak, kastélyok, kúriák többsége a vidéki térségekben van, több periférikus elhelyezkedésű kistelepülésen, s a vidékfejlesztés számára is erőforrást jelenthet. Sajátos vidéki épített örökséget jelentenek a népi építészet emlékei. Esetükben fontos a kultúra tárgyi emlékeinek és a szellemi örökség megóvásának érdekében az építészeti és kulturális értékek fennmaradásának biztosítása, kulturális gyűjtemények fejlesztése a társadalom műveltségi szintjének növekedése, kultúrákövetítő és -teremtő szerepük és a turisztikai potenciál erősítése, valamint mindennek a tágabb térségükre való kisugárzása érdekében. A történelmi és kulturális értékek korszerű bemutatására alkalmas közösségi terek kialakítása általános településfejlesztési jelentőséggel bír.

### **3.1.5. LEADER**

#### ***LEADER típusú Kísérleti Program***

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium 2001-ben LEADER+ típusú Kísérleti Programot indított azzal a céllal, hogy előkészítse a LEADER+ Közösségi kezdeményezés bevezetését és megvalósítását a megfelelő dokumentumok és eljárásrend létrehozásával, valamint a helyi, regionális és nemzeti szinten nélkülözhetetlen gyakorlati tapasztalatok megszerzésével. A nemzeti vidékfejlesztési támogatási forrásból finanszírozott Kísérleti Program három tevékenységre koncentrált: felkészítő képzések, korlátozott számú helyi stratégia megvalósítása és hálózatépítés.

A LEADER típusú Kísérleti Program 14 helyi akciócsoportja 182 településre terjedt ki. Az akciócsoportok által lefedett terület 3 868 km<sup>2</sup>, a programmal érintett lakosok száma 285 088 fő. A Program keretén belül finanszírozott projektek száma 272, amely 91 településen valósult meg.

#### ***Az AVOP LEADER+ intézkedése***

Hazánkban az AVOP LEADER+ intézkedésének végrehajtása 2005. májusában kezdődött megyei és regionális szintű tájékoztatók és felkészítő képzések megtartásával. 2005. júniusában jelent meg a LEADER helyi akciócsoportok kétkörös kiválasztási folyamatában az első pályázati kör felhívása. Az első pályázati fordulóban 186 darab akciócsoport nyújtott be pályázatot. A pályázó akciócsoportok által lefedett települési kör 2 362 települést (a települések 75%-a) és 3 434 818 főt (a lakosság 34%-a) érintett.

Egy pályázó akciócsoporthoz átlagosan mintegy 12 település és 18.000 lakos tartozik. A 186 akciócsoportból 149 jutott a második pályázati fordulóba. A 2005. novemberében induló második



pályázati fordulót követően 2006. márciusában 70 darab LEADER akciócsoport került kiválasztásra a 6,3 Milliárd Ft támogatásnak köszönhetően. A nyertes akciócsoportok területén 920 település található és mintegy 1,5 millió ember él.

A LEADER+ intézkedés keretében 2006. áprilisában került kiválasztásra a hazai akciócsoportok számára információ- és tapasztalatcserét valamint nemzetközi kapcsolatépítést biztosító LEADER Központ. A nyertes akciócsoportok 2006 nyarán kezdték el helyi vidékfejlesztési programjaik megvalósítását. Az akciócsoportokra jellemző az – európai összehasonlításban – alacsony település- és népességszám, valamint a helyi önkormányzatok – a hazai településszerkezetből fakadó – dominanciája.

<b>Stratégiai célok:</b>	<b>Erősségek:</b>	<b>Gyengeségek</b>
<p>Mezőgazdaság és élelmiszertermelés, A termelés átszervezése; Minőségi termelés; Termékcsatornák kialakítása; A versenyképesség növelése;</p> <p>Környezeti adottságok; Vízgazdálkodási rendszerek fejlesztése; A mezőgazdasági területek fenntartható használata; A biodiverzitás megőrzése; A globális felmelegedés hatásainak csökkentése;</p> <p>Vidéki gazdaság; A vidéki életminőség növelése; Fenntartható életszínvonal;</p>	<p>Kiváló ökológiai és élőhelyi adottságok;</p> <p>Kiemelkedően jó termőhelyi adottságok a térség-specifikus, kiváló minőségű termékek számára;</p> <p>Növekvő kooperációs hajlandóság;</p> <p>Gazdag környezeti és természeti adottságok;</p> <p>Magas szintű biodiverzitás és alacsony szintű környezeti terhelés;</p> <p>Egészséges életkörülmények;</p> <p>A helyi közösségek együttműködése;</p> <p>Tradicionális és speciális minőségi termékek;</p>	<p>Nem elégséges vidéki infrastruktúra (civil, vállalkozói, termelési, közlekedés, szállítás, munkahely stb.)</p> <p>Az agrár munkaerő kedvezőtlen korstruktúrája;</p> <p>A gazdálkodók hiányos menedzsment, piaci, marketing, szakmai ismeretei;</p> <p>Széttagozott birtokstruktúra és földgazdálkodás;</p> <p>Az alacsony minőségű mezőgazdasági területek alternatív hasznosítása;</p> <p>A mezőgazdaság teljesmunkaidős tevékenységként korlátozott számú gazdálkodónak nyújt megélhetést;</p> <p>A beruházások a tőkehiány és az elavult termelési eszközök miatt maradnak el;</p> <p>Az állattenyésztésben használt technológiák elavultak;</p> <p>Nem megfelelő a gazdaságok méretének és termelőkapacitásának kapcsolata, bizonyos tevékenységekhez szükséges technikai, technológiai színvonal alacsony;</p> <p>Az állattartás körülményei nem felelnek meg az állatjóléti előírásoknak – környezeti terhelés;</p> <p>Alulfejlett szolgáltatások a termelés, kereskedelem és logisztika területén;</p> <p>Szétzilált vidéki közösségek;</p> <p>Munkalehetőségekhiánya a vidéki térségekben;</p> <p>A falufejlesztés dinamikája eltérő, a falvak jelentős része elmaradott, lakosságuk csökken;</p> <p>Közösségi terek hiánya;</p>

<b>Trendek</b>	<b>Lehetőségek</b>	<b>Veszélyek</b>
<p>A két főágazat (növénytermesztés, állattenyésztés) egyensúlyának és megoszlásának következményei kedvezőtlenek;</p> <p>A génállomány veszélyeztetett és nem fejlődik;</p> <p>A tápanyagok felhasználásának változik, nőnek a minőségi követelmények, kereslet mérsékelt növekedése;</p> <p>Képzés szerkezeti problémá miatt nem esnek egybe a piaci igények és a képzettségi szint;</p> <p>Külföldi és hazai kereslet növekedése az öko és bio termékek iránt;</p> <p>Az EU környezetvédelmi, állatjóléti, minőségbiztosítási előírásainak, követelményeinek belépése illetve további szigorodása;</p> <p>A vidéki területekről történő elvándorlás;</p> <p>Az alternatív szabadidős tevékenységek iránti kereslet növekedése;</p> <p>A mezőgazdasághoz köthető degradációs folyamatok mérsékelt erősödése;</p> <p>A szakosodásból adódó piaci szelekció erősödik;</p> <p>A CAP változása;</p> <p>Az elkülönített, műveletlen magánerdők csökkenése;</p>	<p>Megújuló energiaforrások iránti növekvő kereslet;</p> <p>Növekvő kereslet a tradicionális, kiváló beltartalmi értékű hazai termékek iránt;</p> <p>Öko-termelés térnyerése;</p> <p>A vidéki lakosság tevékenységei szélesedése biztonságosabb életfeltételekhez vezet;</p> <p>Helyhez kötött vidéki lakosság – a tevékenységek diverzifikációja;</p> <p>Fokozódó érdeklődés gasztronómiai, öko- és rekreációs turizmus iránt;</p> <p>A versenyképes gazdaságok aránya nő;</p> <p>Erdészeti és faipari szektor kihasználtsága növelhető;</p> <p>Az extenzív állattartás technológiájának elterjedése;</p>	<p>A mezőgazdasági termelés költségeinek aránytalan növekedése;</p> <p>A nem megfelelő szaporító anyagok használata veszélyezteti a kereslet-kínálat arányt és a termékek minőségét;</p> <p>A naprakész tudás hiánya veszélyezteti a magas termelési értékű területek hasznosítását;</p> <p>Az elavult tudás, valamint az alkalmazkodási képesség alacsony foka hosszú távon a vidéki lakosság fejlődésének gátja lehet;</p> <p>Az aprófelves térségek szociális elmaradottsága nő;</p> <p>Vízgazdálkodási problémák – belvív, öntözőrendszerek;</p> <p>Globális felmelegedés;</p> <p>A kiváló termőterületek minőségi és mennyiségi csökkenése;</p> <p>Az agrártermelésből származó terméktöbblet;</p>

<b>Stratégiák</b>	<b>Támadó stratégia (intézkedés)</b>	<b>Védekező stratégia (intézkedés)</b>
<p>Versenyképesség fejlesztése;</p> <p>Termelői csoportok támogatása;</p> <p>Tudásközpontok, disszemináció;</p> <p>Megújuló energianövények;</p> <p>Natura2000 fenntartási terv, KAT, AKG,</p> <p>Előírások betartása;</p> <p>Vállalkozókedv ösztönzése;</p> <p>Nem mg-i irányultságú vállalkozások (pl. falusi turizmus);</p> <p>Esélyegyenlőség;</p>	<p>112. Fiatal gazdák induló támogatása;</p> <p>122. Az erdők gazdasági értékének növelése;</p> <p>123. A mezőgazdasági és erdészeti termékek hozzáadott értékének növelése;</p> <p>124. kooperáció új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztésére;</p> <p>125. A mezőgazdaság és az erdészet fejlődéséhez és alkalmazkodásához kapcsolódó infrastruktúra;</p> <p>132. A gazdálkodók élelmiszerbiztonsági rendszerekben való részvétele;</p> <p>133. Az élelmiszerbiztonsági rendszerekhez kapcsolódó információs- és reklámtevékenységek;</p> <p>142. Termelői csoportok kialakítása;</p> <p>226. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző tevékenységek;</p> <p>313. Turisztikai tevékenységek ösztönzése;</p> <p>341. Készségek elsajátítása, ösztönzés és végrehajtás;</p>	<p>111. Szakképzés és tájékoztatás;</p> <p>113. A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása;</p> <p>114. Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele;</p> <p>115. Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadói, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások igénybevétele;</p> <p>121. Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése;</p> <p>131. A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása;</p> <p>141. Szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása;</p> <p>212. A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések;</p> <p>214 (A). Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések;</p> <p>214 (B). genetikai erőforrások megőrzése;</p> <p>215. Állatjóléti kifizetések;</p> <p>216. Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás;</p> <p>221. A mezőgazdasági földterület első erdősítése;</p> <p>222. Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken;</p> <p>223. Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése;</p> <p>224. Natura 2000 kifizetések;</p> <p>225. Erdő-környezetvédelmi kifizetések;</p> <p>227. Nem termelő beruházások erdőterületeken;</p> <p>311. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás;</p> <p>312. Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása;</p> <p>322. Falumegújítás- és fejlesztés;</p> <p>323. A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése;</p> <p>331. Képzés és tájékoztatás;</p> <p>411. Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása;</p> <p>421. Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések;</p> <p>431. Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció;</p>

### SWOT analízis (összehasonlító tényadatokkal)

Megnevezés	A jellemző számszerűsítése	M.e.	Év	Forrás	Magyarország	EU-tagországok	
						EU-15	EU-25
<b>Erősségek:</b>							
– Az ország területének jelentős része kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkezik (121)	A mezőgazdasági terület aránya az összterületből	%	2003	KSH, EUROSTAT	63,0	38,8	40,0
	A szántóterület aránya az összterületből	%	2003	KSH	48,5	22,4	24,4
	Termőterület aránya az összterületből	%	2005	KSH	83,0		
– Egyedi minőségű, táj-specifikus termékek előállítására alkalmas termőhelyek (123)							
– Változatos tájképi elemek, gazdag ökológiai és természeti adottságok (turizmus)	Védett terület	ezer ha	2005	KSH	836		
	Nemzeti park	ezer ha	2005	KSH	485		
	Tájvédelmi körzet	ezer ha	2005	KSH	324		
	Természetvédelmi terület	ezer ha	2005	KSH	27		
– A szövetkezési szándék térnyerése (142)	Termelői csoportok száma	db	2006	FVM	208+71		
– Alacsony környezetterhelés (212, 214, 216)	Vízminőség: bruttó tápanyagegyensúly (Nitrogén többlet)	kg/ha	2002-2004 átlaga	MTA-TAKI, EUROSTAT	20,0	89	n.a.
	A talaj- és felszíni vizek nitrát tartalmának éves változása (1992-1994=100%)	mg/l,	2000-2002 átlaga	EUROSTAT	77,5	n.a.	n.a.
	Talajerózióval veszélyeztetett területek talajpusztulása	t/ha/év	2004	EUROSTAT	0,41	1,94	1,64
	A teljes területből nitrát-érzékeny területként lehatárolt	%	2005	KSH, EUROSTAT	53,4	n.a.	n.a.
	Egy hektár megművelt területre jutó műtrágya-felhasználás (hatóanyagban)	kg	2002	KSH	104	174	154

	Mezőgazdasági hasznosítású magas természeti értékű területek	millió ha	2005	FVM	~1,4	26,54	30,78
– Magas biodiverzitás (212, 213, 214, 221, 222, 223, 224, 225)	Országos jelentőségű védett területek aránya	%	2004	KSH	8,9		
	Erdősültség	%	2005	ÁESZ, EUROSTAT (2000)	19,9	36,4	35,7
	NATURA 2000 erdőterület aránya	%	2005	KSH, EUROSTAT	43,6	11,8	n.a.
	Védett erdőterületek: - tényleges beavatkozás nélkül megőrzött - minimális beavatkozással megőrzött - aktív tevékenységgel megőrzött - táj- és természeti érték fenntartása céljából megőrzött	%	2000- 2002	ÁEESZ, MCPFE, EUROSTAT (EU14 és EU22-23)	0,2 3,6 0,6 15,7	1,83 1,79 3,75 9,96	1,69 1,66 3,71 10,64
	A NATURA 2000 szántó- és gyepterületek a mezőgazdasági területből	%	2005	EUROSTAT	17,2	12,1	n.a.
	Mezőgazdasági hasznosítású magas természeti értékű területek	millió ha	2005	FVM	~1,4	26,54	30,78
	– Erős vállalkozókészség a vidéki népesség egyes csoportjaiban – árutermelő gazdaságok arányának növekedése (311, 312, 313)	Árutermelő mezőgazdasági vállalkozások számának változása (2000=100%)	%	2003	KSH	116,6	
Árutermelő mezőgazdasági vállalkozások területének változása (2000=100%)		%	2005	KSH	128,8		
Falusi szálláshelyek számának változása (2000=100%)		%	2005	TEIR	133,0		
Falusi vendégéjszakák számának változása (2000=100%)		%	2005	TEIR	110,0		
– Egészséges természeti- és életkörülmények a vidéki térségekben (313, 321, 323)							
A helyi közösségek kooperációs hajlandósága (321, 34, LEADER)	LEADER programban részt vevő települések - száma - aránya	db %	2006 2006	FVM FVM	960 30,6		

Megnevezés	A jellemző számszerűsítése	M.e.	Év	Forrás	Magyarország	EU-tagországok	
						EU-15	EU-25
<b>Gyengeségek</b>							
– Fejletlen vidéki tercier szektor (312, 313, 321)	A szolgáltatási szektor aránya a vidéki térségekben (országos arány = 100%)	%	2004	TEIR	54		
– Hiányos vidéki infrastruktúra (lakossági, vállalkozói és termelői; pl.: szállítási, közlekedési, telepi) (125, 312, 58 cikk)	1000 lakosra jutó vezetékes gázt fogyasztó háztartás a községekben	db	2005	KSH	246		
	Közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya a községekben	%	2005		89,8		
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a községekben	%	2005		34,7		
– Foglalkoztatási lehetőségek hiánya a vidéki területeken (311, 312, 313)	Foglalkoztatási ráta (15-64 év közötti népesség)	%	2005	EUROSTAT	56,9	65,2	63,8
	Munkanélküliségi ráta	%	2005	EUROSTAT	7,2	7,9	8,2
	A vidéki térségek foglalkoztatási rátájának elmaradása az országos átlagtól	%	2005	TEIR	-19,0		
	A munkanélküliségi ráta településtípus szerint						
	- megyei jogú városok	%	2005	KSH	7,1		
	- egyéb városok	%	2005		9,9		
	- falvak (2-5 ezer fő között)	%	2005		12,4		
	- falvak 500-1000 fő között)	%	2005		16,0		
Az inaktív népesség aránya az 1000 fő alatti településeken	%	2000	KSH	70,0			
A falvakból naponta ingázó foglalkoztatottak aránya	%	2005	TEIR	61,0			
Vidéki térségek vállalkozásainak aránya (ország összesen=100%) az ország vállalkozásaiból	%	2005	TEIR	30			
– A mezőgazdasági munkaerő kedvezőtlen korösszetétele (112,	40 évesnél idősebb mezőgazdasági munkaerő aránya	%	2003	KSH	62,2		
	Egyéni gazdálkodók átlagéletkora	év	2003	KSH	53		
- férfiak			60				
- nők							

113.)	Az idősebb (54 év feletti) egyéni gazdálkodók aránya	%	2005	KSH	52,0		
	Az 50 éven felüli egyéni gazdálkodók létszámának növekedése	%	2003/2000	KSH	110		
– A gazdálkodók szakmai, üzemirányítási, uniós, piaci és marketing ismeretei hiányosak (111, 114, 132)	Szakirányú képzettség nélküli, gyakorlati tapasztalattal rendelkező gazdaságvezetők aránya;	%	2005	KSH	79,8		
	Mezőgazdasági végzettséggel rendelkezők egyéni gazdálkodók aránya	%	2005	KSH	7,4		
	- alapfokú				5,6		
	- középfokú				1,8		
Számítógépet és internetet használó egyéni gazdálkodók aránya	%	2006	FVM	30			
– A földhasználat, a birtokstruktúra elaprózottsága (112, 113, 125, /1.2.5.7./)	Átlagos gazdaságméret (az összes gazdaság átlagában)	ha	2003	EUROSTAT	7,6	20,1	16,1
	Egyéni gazdaságok által használt átlagos földterület	ha	2005	KSH	3,5		
	Az egyéni gazdaságok birtokszerkezete	%	2003	KSH, ECOSTAT	89,6	56,6	61,9
	- 5 ha alatti				7,2	22,5	23,0
	- 5-20 ha közötti				1,8	11,0	8,3
	- 20-50 ha közötti				1,4	9,9	6,8
- 50 ha feletti gazdaságok aránya							
Az egyéni gazdaságok területi aránya	%	2003	KSH	19,6			
- 5 ha alatti				10,4			
- 5-10 ha közötti				31,6			
- 10-50 ha közötti				38,2			
- 50 ha feletti gazdaságok aránya							
– A gyenge minőségű termőterületek adottságoknak nem megfelelő hasznosítása – alternatív hasznosítás, erdő/bio-diverzitás – (122, 212, 221.1)	Mezőgazdasági hasznosítású magas természeti értékű területek	millió ha	2005	FVM	~1,4	26,54	30,78
	Mezőgazdasági terület megoszlása	%	2005	FVM, EUROSTAT	84,9	51,61	44,55
	- KAT-on kívül				0,0	4,77	16,26
	- hegyvidéki KAT				6,7	36,45	35,59
- egyéb KAT	8,3	5,27	3,23				
- különleges hátrányokkal érintett KAT							
Elsődlegesen talaj- és vízvédelmet szolgáló erdő és egyéb fás terület aránya (összes erdőterület=100%)	%	2000-2002	ÁESZ, MCPFE	9,6	5,7 (EU13)	6,8 (EU22)	



A mezőgazdaság főfog-lalkozásként kevés termelőnek nyújt megélhetést (141,142, 111)	Mezőgazdasági termeléssel foglalkozó 15 éven felüli népesség aránya	%	2003	KSH	15,9		
	Főhivatású mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya:	%	2003	KSH	9,0	3,9	5,1
		%	2005	KSH	5,0	3,7	4,9

- Tőkehiány miatt elmaradt beruházások, elavult termelési eszközök (géptámogatás indoklása) (121)	100 ha mezőgazdasági területre jutó traktorállomány	db/100ha	2000 2005	MGI	1,9 2,1	4,9	
	100 ha mezőgazdasági területre jutó kombájn	db/100ha	2000 2005	MGI	0,2 0,2	0,3	
	Mezőgazdasági beruházások aránya az összberuházásból	%	2005	KSH	4,4		
	Gépek, berendezések átlagéletkora	év	2003	KSH	~10-12		
	Egy ha mezőgazdasági területre jutó motorteljesítmény	KW	2000 2005	KSH	2,2 2,1	5,2	
	Egy traktor által művelt terület	ha	2003	KSH	48,7	19,6	
- A gazdaságok mérete, termelőkapacitása közötti összhang nem megfelelő, egyes tevékenységek műszaki, technikai, technológiai színvonala alacsony (121)							
- Állat-elhelyezési, állatjóléti előírások betartásának hiányosságai, környezeti terhelés (121, 131, 215) - (2. cél)	Magas szintű tartástechnológia kialakításával létrehozott férőhely	ÁE	2005				
- Korszerűtlen technológiák az állattenyésztésben (121)	Korszerűsítésre szoruló állattartó telepek száma: - nagyméretű sertéstelep - nagyméretű baromfitelep - kis méretű állattartó telep	db	2005	FVM	299 247 3300		

<p>– A termékpiályákat segítő szolgáltatások, kereskedelmi, logisztikai rendszerek fejletlenek (123, 124, 125)</p>							
<p>– Élelmiszeripari alapanyag termelés és feldolgozás között gyenge az együttműködés, hiányzik a minőségkövetés (123, 142)</p>							
<p>– Élelmiszeripari termékfejlesztés és a minőségi rendszerek nem kielégítőek (124 132)</p>							
<p>– A falvak fejlődésének erőteljes differenciálódása, a leszakadó térségek falvainak kritikus helyzete, elnéptelenedése (322, 323)</p>	<p>500 fő alatti települések száma</p>	<p>db</p>	<p>2005</p>	<p>KSH</p>	<p>1046</p>		
	<p>500 fő alatti települések aránya</p>	<p>%</p>	<p>2005</p>	<p>KSH</p>	<p>33,2</p>		
<p>– Közösségi terek hiánya (321, 323)</p>							
<p>– Szétzilálódott vidéki közösségek (321, 34, LEADER)</p>							

Megnevezés	A jellemző számszerűsítése	M.e.	Év	Forrás	Magyarország	EU-tagországok	
						EU-15	EU-25
<b>Lehetőségek</b>							
– Fokozódó kereslet a kiváló beltartalmi értékű hazai termékek iránt (123, 124, 132)							
– Öko-termelés térnyerése (214)	Ökológiai gazdálkodásba bevont ellenőrzött, illetve átállás alatt lévő terület nagysága	ezer ha	2005	FVM, EUROSTAT (2003)	128	5099,2	5677,8
	Ökológiai gazdálkodás támogatott területe	ezer ha	2005	FVM	76,0		
	Ökoállatként tartott állatállomány nagysága	ezer ÁE	2005	FVM	16		
– Fokozódó érdeklődés gasztronómiai, öko- és rekreációs és vadászati turizmus iránt (213, 214, 313)							
– Hagyományos és különleges minőségi termékek (123, 124, 132)	Minőségi bortermelés aránya az összes bortermelésből	%	2004	Hegyközségek Nemzeti Tanácsa	58,7		
	Kiváló minőségű élelmiszerek tanúsítási rendszerébe tartozó termékek száma	db	2005	FVM	350		
– Erdészeti és faipari szektor kihasználtsága növelhető (122, 221, 222, 223, 226, 227)	Erdősültség	%	2005	ÁESZ, EUROSTAT (2000)	19,9	36,4	35,7
	Elsődleges erdőtelepítés mezőgazdasági területen	ezer ha	2005	KSH	17,8		
	Őshonos, lombos erdőt alkotó fafajokból történő erdőtelepítés aránya	%	2005	KSH	59,0		
– Megújuló energiaforrások iránti növekvő kereslet (123)	Fás szárú energiaültetvény	ezer ha	2005	FVM	~0		
– Növekszik a versenyképes gazdaságok aránya (141)	Áruteremelő mezőgazdasági vállalkozások számának változása (2000=100%)	%	2003	KSH	116,6		
	Áruteremelő mezőgazdasági vállalkozások területének változása (2000=100%)	%	2003	KSH	128,8		

– A vidéki népesség tevékenységbővítése biztonságosabb megélhetést nyújt (311)							
– Extenzív legeltetéses állattartás elterjedése (213, 214)	Extenzív legeltetésben hasznosított mezőgazdasági terület	ezer ha	2005	FVM	420,0		
– A vidéki térségek munkaerő kínálatának lekötése – tevékenység diverzifikáció(311, 312, 313)							
– Roma népesség megélhetési lehetőségeinek bővülése (312, 321)							

Megnevezés	A jellemző számszerűsítése	M.e.	Év	Forrás	Magyarország	EU-tagországok	
						EU-15	EU-25
<b>Veszélyek</b>							
– Korszerű és megújuló ismeretekkel rendelkező szakemberhiány nő ill. nem csökken (111)	Közép- és felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkezők aránya;	%	2005	KSH	7,4		12,4
	Tovább- és átképzésben résztvevő munkaerő száma az élelmiszergazdaságban	db	2006	FVM	16000		
– Vidéki népesség korszerűtlen ismeretei, alacsony alkalmazkodó képessége hosszú távon is korlátozó tényező (114, 115, 121)							
– Kiemelkedő adottságú területek csökkenése és minőségi romlása							
– A mg-i termelés költségeinek aránytalan növekedése							
– (KAP reformja a termeléstöbbleteket finanszírozhatatlanná teszi, növeli a termelők létbizonytalanságát) (Ádám)							
– A nem megfelelő szaporító anyagok veszélyeztetik a kereslet-kínálat egyensúlyát, a termékek minőségét							
– A korszerű ismeretek hiánya miatt veszélybe kerül a jó termelői adottságok kihasználása	Közép- és felsőfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkezők aránya;	%	2005	KSH	7,4		12,4
	Szaktanácsadást igénybe vevő agrárvállalkozások száma	db	2006	FVM	1500		

– Vízháztartási problémák – belvíz, öntözőcsatornák	A vízjogilag engedélyezett öntözési terület aránya a mezőgazdasági területből	%	2003	KSH	3,9	11	
– Globális felmelegedés (123, 221.1, 221.2, 222, 223)	Mezőgazdaságból származó megújuló energia termelés	ezer t ásvány-olaj egyen-érték	2004	EUROSTAT	~0	n.a.	2084,3
	Erdészetből származó megújuló energia termelés (fa és fahulladék)	ezer t ásvány-olaj egyen-érték	2003	EUROSTAT	777,0	44596	53996
	A mezőgazdaság üvegház hatású gáz kibocsátása	ezer t CO <sub>2</sub>	2003	EUROSTAT	10130,0	414427,5	467803,3
– Szociálisan leszakadó aprófalvas térségek (312, 321,34, LEADER)							

## 3.2. Az erősségek és gyengeségek kezelésére kiválasztott stratégia

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv végrehajtására Magyarország vidékfejlesztési programot készít, mely az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program nevet viseli. A Program Magyarország teljes területére vonatkozik.

A helyzetelemzésben feltárt hiányosságok kiküszöbölésére és a lehetőségek kiaknázása érdekében a Stratégia az ország előrelépését és a nemzetközi versenyelőny megerősítését szolgálja.

### 3.2.1. Nemzeti prioritások és fő intézkedések

Az azonosított szükségletekre és a fejlesztési lehetőségekre tekintettel továbbá a közösségi prioritásokat is szem előtt tartva Magyarország a mezőgazdaság és vidékfejlesztés területén a nemzeti prioritásokat az alábbiakban határozta meg:

A Közösségi Stratégiai Iránymutatással és az általános célkitűzéssel összhangban az átfogó nemzeti prioritás a következő: A szántóföldi termeléssel foglalkozó egységek fejlesztése az állattartási és a feldolgozó ágazat korszerűsítésével, valamint az energianövények és a kertészet diverzifikálásával.

#### *I. intézkedéscsoport*

Ami az **I. Intézkedéscsoporton** belüli fő intézkedések között a pénzügyi erőforrások felosztását illeti, az alábbi fő megállapítások tehetők:

Prioritást kap „A gazdaságok és a termelés szerkezetátalakítása” elnevezésű fő intézkedés, azaz az I. Intézkedéscsoportához tartozó összes forrás legnagyobb százaléka ennek a fő intézkedésnek jut. Ezt indokolja a termelési struktúra kiegyensúlyozatlanságai mérséklésének a szükségszerűsége is. „A befektetések és a minőség támogatása” bír a második legnagyobb finanszírozási hányaddal az összes forrás viszonylatában. Az „Az infrastruktúrális támogatások” elnevezésű fő intézkedés közepes pénzügyi súllyal rendelkezik, míg a legkisebb pénzügyi támogatást az „Az információk és a tudás elterjesztésének elősegítése” és az „A kor-szerkezetváltás” kapja.

Az emberi potenciál fejlesztésének keretében az erőforrások indikatív lebontása a következőképpen alakul: az ICT és kommunikáció részesül a humán fejlesztések mögött álló források felében, az ilyen források mintegy egyharmada hasznosul képzésekben, míg a források fennmaradó része (mintegy 15–20 százalék) a tanácsadói rendszernek jut. A tárgyi beruházások terén körülbelül a források kétharmadát költik minőségfejlesztésre, míg egyharmad részt kap az infrastruktúra-fejlesztés.

Az „A mezőgazdaság és az erdészet versenyképességének javítása” EU Stratégiai Iránymutatás célkitűzéseivel összhangban a Stratégia **I. Intézkedéscsoportjának** általános célja az alábbi fő intézkedéseken keresztül valósul meg:

- Az információk és a tudás elterjesztésének elősegítése
- A kor-szerkezetváltás támogatása
- Gazdaságok és termelési szerkezetváltás
- A befektetések és a minőség támogatása
- Az infrastruktúrális támogatások

Az I. intézkedéscsoport Stratégiájának összegzése

Általános cél (Intézkedéscsoport)	Közösségi prioritások	Átfogó nemzeti prioritás	Beavatkozási akciók					
A mezőgazdaság és az erdészet versenyképességének javítása a szerkezetátalakítás, a fejlesztés és az innováció támogatásával	Tudástranszfer	A szántóföldi növénytermelés mellett az állattartási és a feldolgozóipari ágazat korszerűsítése, valamint az energianövények termesztése és a kertészet irányába történő diverzifikálás	Az információk és tudás elterjesztésének támogatása	Képzések				
	Szaktanácsadás							
	Befektetés a humán tőkébe		A kor-szerkezetváltás támogatása					
	Minőség az élelmiszerlánc mentén		Befektetés a minőségi termék-előállításba (élelmiszeripar)					
	Modernizáció		Innováció	Gazdasági és termelési szerkezetváltás	A megújuló energiaforrások felhasználásának és előállításának elősegítése	A mezőgazdasági és erdészeti termékek hozzáadott értékének növelése	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	Az innováció, a piaci szemlélet előmozdítása és a vállalkozás elősegítése a mezőgazdaságban
	Az állattenyésztési ágazat életképességének megerősítése		Nagyobb hozzáadott érték előállítása a kertészetben					
Erdészet								
Befektetés a fizikai tőkébe	Infrastrukturális támogatások							



## *II. intézkedéscsoport*

A **II. Intézkedéscsoport** általános célkitűzése a környezet és a tájképi jelleg javítása a tájgazdálkodás támogatásával.

A Községi Stratégiai Iránymutatással és az általános célkitűzéssel összhangban lévő, illetve ezeken átível nemzeti prioritások a következők:

- A Natura 2000 mezőgazdasági és erdészeti területeinek, valamint más, kiemelkedő természeti értéket képviselő területeknek a megóvása
- Kedvezőtlen adottságú területek (KAT)
- Mennyiségi és minőségi vízgazdálkodás
- Az erdészeti erőforrások növelése és fenntartható kezelése
- Biomassza felhasználása energetikai célból
- Talajvédelem

Az „A környezet és a tájképi jelleg javítása a földgazdálkodás támogatásával” EU Stratégiai Iránymutatás összhangban áll a Stratégia **II. Intézkedéscsoportjának** általános célkitűzésével, melyet az alábbi fő intézkedések szolgálnak:

- Az agrár-környezetgazdálkodási, a Natura 2000 és erdő-környezetgazdálkodási támogatás
- A Kedvezőtlen Adottságú Területek és a hagyományos mezőgazdasági táj megőrzése
- Beruházási támogatás a környezetvédelmi előírások betartása és vízgazdálkodás érdekében
- Az erdőtelepítés és – gazdálkodás támogatása
- A jó minőségű víz egyensúlyi mennyiségének biztosítása
- A talajvédelem erősítése
- Az állatjóléti kifizetések biztosítása

Ami a **II. Intézkedéscsoporton** belüli fő intézkedések között a pénzügyi erőforrások felosztását illeti, az alábbi fő megállapítások tehetőek:

A II. Intézkedéscsoport pénzügyi keretein belül a legnagyobb hányad az „Az agrár-környezetgazdálkodási, a Natura 2000 és erdő-környezetgazdálkodási támogatás” fő intézkedésnek jut. Az erdőtelepítés és – gazdálkodás támogatás szintén jelentős részt kap a forrásokból. A kiosztott források tekintetében a vízgazdálkodási beruházások és az „A jó minőségű víz egyensúlyi mennyiségének biztosítása” irányuló fő intézkedés ugyanazon a szinten áll. A Kedvezőtlen Adottságú Területeket és az állatjólétet érintő intézkedések részesednek a legkisebb hányaddal a forrásokból, melynek oka a Kedvezőtlen Adottságú Területeken tapasztalható kedvező környezeti feltételek, valamint az állatjóléti normák elérése irányában ható beruházások iránti igény.

## A II. intézkedéscsoport Stratégiájának összegzése

Általános cél	Közösségi prioritások	Nemzeti prioritások <sup>1</sup>				Beavatkozási akciók							
A vidéki környezet javítása a megfelelő földhasználat támogatása révén	Biodiverzitás, kiemelkedő természeti értékek, hagyományos tájak	A Natura 2000 mezőgazdasági és erdészeti területeinek, valamint más, kiemelkedő természeti értéket képviselő területeknek a megóvása	Mennyiségi és minőségi vízgazdálkodás	Az erdészeti erőforrások növelése és fenntartható kezelése	Biomassza felhasználása energetikai célból	Talajvédelem	Agrár-környezetgazdálkodási, Natura 2000 és erdő-környezetgazdálkodási támogatás	A Kedvezőtlen Adottságú Területek és a hagyományos mezőgazdasági táj megőrzése	Beruházási támogatás a környezeti előírások betartása és a vízgazdálkodás érdekében	Az erdőtelepítés és -gazdálkodás támogatása	A jó minőségű és egyenletes mennyiségű víz biztosítása	A talajok védelmének megerősítése	Az állatjóléti kifizetések biztosítása
	Vízgazdálkodás												
	Éghajlatváltozás												

### III. intézkedéscsoport

A **III. Intézkedéscsoport** fő célkitűzése a vidéki területeken az életminőség javítása, valamint a gazdasági tevékenységek diverzifikálásának az ösztönzése. A vidéki gazdaság fejlesztése a III. Intézkedéscsoport keretein belül döntő súlyt képvisel, a legjelentősebb fejlesztendő területnek minősül.

A Közösségi Stratégiai Iránymutatással és az általános célkitűzéssel összhangban lévő, illetve ezeken átível nemzeti prioritások a következők:

- a gazdasági fejlődés és az életminőség elősegítése a vidéki területeken, valamint a természeti és a gazdasági fejlődés elősegítése és az életminőség javítása a vidéki területeken, illetve a természeti és kulturális örökség megőrzése;
- a kistérségi szintű kormányzás elősegítése;
- a LEADER csoportok erősítése és támogatása.

<sup>1</sup> In case of the National priorities and the Main actions each priority or main action serves the realisation of more than one Community priority. For example: Water management contributes to the balance of water quantity on one side, but also to mitigating the climate change on the other. This national priority has also contribution to safeguarding biodiversity.

Három fő beavatkozási terület szolgálja az intézkedéscsoporton belül a nemzeti prioritások megvalósítását.

- A diverzifikáció, mikro-vállalkozások és turizmus természeti és kulturális örökségre épülő támogatása
- Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása és falumegújítás
- A helyi kapacitásépítés támogatása

Ami a **III. Intézkedéscsoporton** belüli fő intézkedések között a pénzügyi erőforrások felosztását illeti, az alábbi fő megállapítások tehetőek:

A források többsége (kb. 60%) a szándékok szerint a vállalkozásfejlesztésben, a vidéki területeken a gazdasági növekedés és foglalkoztatás elősegítésében hasznosul. A vállalkozásfejlesztés keretei között a mikrovállalkozások támogatásának kiemelt szerep jut, amely ezáltal a vidéki gazdaság diverzifikálásának a legjelentősebb eszközévé válik. Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, valamint a természeti és kulturális örökség megőrzése és a falumegújítás továbbra is számottevő hányadot (kb. 30%) kap az erőforrásokból, ami figyelembe véve az ilyen célkitűzések beruházási szükségletét, illetve a helyi önkormányzatok (a potenciális kedvezményezettek) jelenlegi pénzügyi helyzetét, indokolt. A III–IV. Intézkedéscsoport teljes költségvetésének mintegy 10%-a a helyi kapacitásfejlesztésre és a Vidékfejlesztési Irodák bevonása mellett a helyi partnerségek kialakítására fordul.

A környezetbarát és tudatos gazdálkodási módszerek kívánalmainak megfelelő gazdálkodók és mezőgazdasági üzemek elsőbbséget élveznek az I. és III. Intézkedéscsoport intézkedéseinek a megvalósítása során.

### A III. és IV. intézkedéscsoport Stratégiájának összegzése

Általános cél (Intézkedéscsoport)	Közösségi prioritások	Nemzeti prioritások	Beavatkozási akciók
Az életminőség javítása a vidéki területeken és a gazdasági tevékenységek diverzifikációjának elősegítése	Munkahelyteremtés és a növekedés feltételeinek kialakítás	A gazdasági fejlődés elősegítése és az életminőség javítása a vidéki területeken, illetve a természeti és kulturális örökség megőrzése	A diverzifikáció, mikro-vállalkozások és turizmus természeti és kulturális örökségre épülő támogatása
			Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása és a természeti és kulturális örökség megőrzése (falumegújítás)
	A kormányzás javítása	A kistérségi szintű kormányzás elősegítése	A helyi kapacitásépítés támogatása
		A LEADER csoportok erősítése és támogatása	

#### IV. intézkedéscsoport

A Stratégia **IV. Intézkedéscsoportjának** általános célja, ami egyúttal megfelel az „A helyi kapacitásfejlesztés foglalkoztatási és diverzifikációs célból” elnevezésű EU Stratégiai Iránymutatás célkitűzésének, **mind a négy** Intézkedéscsoport keretei között a **LEADER megközelítés alkalmazása mellett valósul meg**. A LEADER programon belül a legnagyobb hangsúlyt a III. Intézkedéscsoport célkitűzései kapják, mindazonáltal külön figyelmet szükséges fordítani a helyi csoportoknak az I. és II. Intézkedéscsoport célkitűzései felé való orientálására.

#### 3.2.2. Az erőforrások indikatív elosztása az intézkedéscsoportok között

A Stratégia és a Program elválaszthatatlan részét képező célkitűzéseknek megfelelően a források indikatív elosztásának alapját a magyar mezőgazdaság fő jellemzői képezik – a mezőgazdasági termelés versenyképességének a fokozása iránti szükségszerűség, melynek eszköze a technológiai modernizáció, a humán kapacitások fejlesztése, valamint több hozzáadott érték létrehozása –, a vidéki területeken a környezet állapota – a mezőgazdasággal összefüggő, alacsony szintű környezeti terhelése, továbbá a kiemelt természeti értékkel bíró területek fokozott védelme iránti igény – és a vidéki területeken meglévő fejlesztési potenciál – melynek homlokterében a vidéki vállalkozások versenyképességének a javítása áll a munkahely-teremtés és a szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés érdekében. A vidék világának a fejlesztéséhez és a helyi gazdasági élet diverzifikálásához más nemzeti és regionális politikák szintén hozzájárulnak.

A korábbi és jelenlegi fejlesztési programok tapasztalatai nagyban befolyásolják az erőforrások felosztását annak érdekében, hogy a Magyarország számára a 2007–2013-as időszakra rendelkezésre álló teljes költségvetés felhasználható legyen, és az a lehető legjobb módon hasznosuljon a mezőgazdaság, a vidéki területek fejlesztése, illetve a vidéki területeken a környezet kedvező állapotának fenntartása érdekében.

A program **pénzügyi forrásainak indikatív felosztását** bemutató táblázat a következőképpen állítható össze:

<b>Intézkedéscsoportok/Technikai Segítségnyújtás</b>	<b>Pénzügyi súly (az összes közkiadás arányában*)</b>
<b>I. intézkedéscsoport</b> I. intézkedéscsoport	47%
II. intézkedéscsoport	32%
III. intézkedéscsoport	17%
Technikai Segítségnyújtás	4%

\* Az 1290/2005 (EK) rendelet 12. cikkének (2) bekezdése értelmében rendelkezésre álló összegekkel együtt

A IV. Intézkedéscsoport forrásai – 5,5 % – az I–III. Intézkedéscsoportra allokált összegekből levonásra kerülnek 25–10–65 százalékos arányban. Az I. Intézkedéscsoportra leosztott erőforrásokból a források mintegy 10 százalékát valamivel meghaladó összeg szolgálja a fenntartható gazdálkodás (II. Intézkedéscsoport) célkitűzéseinek a megvalósulását.

A fenti adatok egyértelműen a jelenlegi helyzet elemzése során tett megállapításokat, valamint az azokból származtatható igényeket fejezik ki.

**A magyar mezőgazdaság potenciálisan versenyképes ágazattá válhat**, amennyiben sikerül úrrá lenni a strukturális gondokon, továbbá innovatív megközelítésű és marketing-orientált filozófia kerül bevezetésre, honosodik meg. A mezőgazdaság, az élelmiszeripar és az erdőgazdálkodás **fő erősségei** közé tartoznak a hagyományok, a mezőgazdasági termelésnek kedvező természeti és éghajlati viszonyok, ezért a mezőgazdaságban számottevő termelési potenciál van. A **gyengeségek** között elsősorban a mezőgazdaság kiegyensúlyozatlan szerkezete, a haszonnövények túltermelése és a tökehiány említendő. A gyengeségekhez és egyúttal megoldandó feladatokhoz sorolandó még a szakértelem és innováció alacsony szintje, az alkalmazott technológia elavultsága, a piacorientáltság hiánya, a gazdálkodók kedvezőtlen életkori összetétele, a termelők egyes csoportjaira jellemző fragmentált birtokszerkezet, továbbá a termelők szervezettségének az alacsony szintje és a termék-láncban való együttműködési kapcsolatok nem kielégítő volta.

A magyar mezőgazdaság strukturális problémáinak kezelése érdekében diverzifikált megközelítésre van szükség. A **gabonafélék túltermelése** által okozott piaci feszültségek enyhítése érdekében **a szerkezet-átalakítást ötféle módon lehet elősegíteni:**

A **bioenergia előállítás**a két irányból jelenthet megoldást a túltermelésre. A termelés oldaláról a gyorsan növekvő fajták ültetése csökkenti a gabonatermeléshez használt földterületet, míg a piac oldaláról a gabonafélék bioetanol gyártására való felhasználása csökkenti a megtermelt többletet.

Az állattenyésztésben eszközölt befektetések is csökkentik a gabonák termelési többletét, mivel azokat az állatok takarmányozására használják fel. Ez számottevően növeli a hozzáadott érték megteremtését a termékláncban.

Az **erdőgazdálkodás – pontosabban az erdősisítés** – csökkenti a haszonnövény-termelésre használt területek nagyságát, ezért potenciálisan a gabonafélék összmenyiségének a mérséklődését eredményezi. Ily módon hozzájárul a termelési szerkezet megváltozásához.

A **kertészet** – a mezőgazdasági termelés kedvező feltételeire alapozva – alternatív megoldást jelenthet a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálására, illetve a termelők jövedelemtermelő képességének a fokozására.

Az infrastruktúra fejlesztése, különösen a **logisztikát érintő beruházások**, nagyban előmozdíthatják a mezőgazdasági termékek és áruk piacra jutását.

A tárgyi erőforrások fent említett módon való fejlesztését szükségszerűen kíséri az innovatív technológiák bevezetése, valamint az információk, a tudás és a kompetenciák terjesztését érintő szolgáltatások széles köre.

A mezőgazdaság által okozott környezeti terhelés európai mércével mérve alacsony. A források felhasználása a jelenlegi állapotok hosszú távú megőrzése és a termelők körében a fenntartható gazdálkodás alapelveinek fontossága tekintetében kialakítandó tudatosság fokozása érdekében történik. A vidéki Magyarország környezeti adottságaiból, biodiverzitásából fakadó **erősségek** több elemből állnak össze: magas szintű biodiverzitás, a természetvédelem körébe eső területek jelentős nagysága, az erdők kiterjedése és jelentősége, valamint a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés alacsony szintje. A **gyengeségek** közé tartozik a környezet állapota, valamint az állattartó telepek nitrát terhelése. Veszélyt jelent a növekvő víz- és szélerezgés, a talajtömörödés és -szikesedés, a klímaváltozás és a globális felmelegedés által támasztott kihívások, a vízmennyiség strukturális kiegyensúlyozatlansága.

A vidéki társadalom előtt álló kihívások a vidéki területeken a **munkahelyek létrehozása és megtartása, valamint a vállalkozó szellem támogatása** révén küzdhetők le. Az életminőség egyrészt az alapvető szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés és másrészt a települések megújulása, a kulturális örökség megőrzése eszközével javítandó. Ilyen összefüggésben említhetők még meg a vidéki területek és közösségek **erősségei**, a gazdag kulturális és természeti örökség, valamint a vidéki gazdaságban már megindult diverzifikáció – elsősorban a vidéki idegenforgalom tapasztalatai. A vidéki közösségek elsődleges **erősségei** a fokozott jelentőséggel bíró partnerségi kapcsolatok és helyi kezdeményezések. A másik oldalról a vidéki társadalom és gazdaság **gyengeségei** körébe tartozik a szakképzettség és oktatás alacsony szintje, a vidéki vállalkozások kis sűrűsége és alacsony jövedelemtermelő képessége, a munkalehetőségek hiánya, valamint a lakosságnak az alapvető szolgáltatásokhoz való korlátozott hozzáférése. A vidéki területek ezeken túl is kihívásokkal néznek szembe, úgy mint a vidéki nők és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok (roma népesség) speciális problémái, valamint a külterületeken élő emberek különleges helyzete. A helyi közösségek még mindig **gyenge** kapacitásfejlesztő képességgel rendelkeznek, az integrált fejlesztési stratégiák megvalósítása sem kielégítő.

### 3.3. Az ex ante értékelés

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv ex ante értékelését a PricewaterhouseCoopers Könyvvizsgáló és Gazdasági Tanácsadó Kft. végezte az alvállalkozó Agrár-Európa Kft.-vel és a Fitzpatrick Associates Economic Consultants Ltd.-vel együttműködésben. Az Env-in-Cent Kft. felelt a stratégiai környezeti vizsgálatért, amit az ex ante értékeléstől függetlenül végeztek el a természetvédelmi civil szervezetek szakembereivel együttműködésben.

Az ex ante értékelést elvégző csoport a megbízását egy közbeszerzési tender révén nyerte el, amelyet a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium írt ki. A munka 2006 májusában kezdődött el. Az ex ante értékelés jelentését 2007 februárjában fejezték be. Az ex ante értékelés folyamata a Bizottsággal való tárgyalással kezdődött és a Programnak a Bizottság általi elfogadásával ér véget.

Az ex-ante értékelés elkészítése az 1698/2005. sz. Bizottsági Rendelet (EK) 85. cikkének értelmében kötelező és részét képezi a vidékfejlesztési program kidolgozásának. Célja a Programhoz kapcsolódó források felhasználásának optimalizálása, valamint a programalkotás minőségének általános javítása. Az értékelés a rendelet irányelveinek megfelelően a következőket azonosítja és értékeli:

- közép- és hosszú távú szükségletek;
- megvalósítandó célkitűzések;
- várható eredmények;
- célkitűzések számokban (célértékek), különös tekintettel a kiindulási helyzetet módosító hatásokra;
- közösségi hozzáadott érték;
- közösségi prioritások figyelembevételének mértéke;
- az előző programalkotás tanulságai; és
- a megvalósítási eljárások, a monitoring, az értékelés és a pénzügyi vezetés minősége.

Az értékelő jelentésnek a helyzetelemzést és a választott stratégiát illető megjegyzései és javaslatai az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program tervezetének 2007. január 18-i változatára alkalmazhatók. A korábban tett megjegyzések és javaslatok ennek megfelelően kerültek frissítésre. Azonban az ex ante értékelési folyamat alatt az értékelők követték az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervet is, valamint véleményezték is azt. Ez a dokumentum az alapja a programnak, a két dokumentumnak összhangban kell lennie egymással. A Stratégiai Tervnek való megfelelés értékelésekor az értékelők a 2007. január 8-i tervezetet vették alapul. Január 18-a óta az értékelők a tervekészítőkkel szoros együttműködésben dolgoznak. Számos SWOT-elemzés készült, a stratégia kiválasztásra, a számszerűsített célértékek pedig megállapításra kerültek. Ennek eredményeként a dokumentum minősége jelentősen javult.

Az értékelők figyelembe vették a vonatkozó törvényeket, a módszertani irányelveket (köztük is elsősorban a „Vidékfejlesztés 2007–2013, Közös Monitoring és Értékelési Keretszabályozás irányelvei az Ex ante Értékeléshez” munkaanyagot), a Közösségi Stratégiai Iránymutatást, a magyar irányelveket, a vonatkozó tanulmányok stratégiáit, a korábbi értékeléseket, a partnerek véleményét és más programokat. Azonban a munka elsősorban a tervekészítők, az FVM, az AKI, a VÁTI szakembere állandó és ad hoc találkozóin, a külső szakértők megjegyzésein és a végrehajtás szintjén az MVH véleményén alapszik.

Az ex ante értékelés folyamata a tervekészítők és az értékelők közötti együttműködésén alapszik. A végső értékelő jelentés a folyamatos kapcsolat, az állandó konzultációk és a véleménycserék alapján került megfogalmazásra. E konzultációk és találkozók során elismert magyar és ír mezőgazdasági és vidékfejlesztési szakemberek, a magyar egyetemek és kutatóintézetek képviselői is hozzászóltak a vitához.

A konzultációk során az ex ante értékelők egyes gyakorlati tervezési kérdésekben segítették a tervekészítőket. Többek között az intézkedésleírások szerkezetének és a tartalmukat érintő követelmények tisztázása, a Program megvalósításához szükséges szerepek meghatározása, de elsősorban a Stratégiai Terv és a Program indikátorrendszerének véglegesítése volt a feladat. A kimenet céljait, a várható eredményeket és hatásokat egy kétnapos workshop során meghatározták és újraszámolták.

A kijelölt és megvitatott szakértői véleményeket az FVM figyelembe vette és azokat túlnyomórészt beépítette a programtervezetekbe.

Az ex ante értékelés ezenkívül kielégítette a 2001/42/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv környezeti értékelése által támasztott követelményeket is.

A teljes ex ante értékelés mint a program melléklete kerül bemutatásra; 1. számú melléklet.

### **3.4. A korábbi programozási időszak hatása és egyéb információk:**

#### ***3.4.1. A vidékfejlesztési uniós források felhasználásának tapasztalatai, eredményei (2000-2006)***

A SAPARD-ban, az AVOP-ban és az NVT-ben rendelkezésre álló források a magyar agrárium és a vidéki gazdaság szerkezet-átalakításának, modernizálásának megkezdését szolgálták, a szükséges változások megvalósításához viszont szerények voltak. A SAPARD, az AVOP és az NVT tapasztalatai azt mutatják, hogy a fejlesztési források felhasználásával kapcsolatos korábbi kétélyek nem igazolódtak, a beadott pályázatok forrásigénye esetenként jelentősen meghaladta az előirányzott pénzügyi keretet. A fő célkitűzések, prioritások jórészt teljesültek, de néhány intézkedés megvalósulásában módosítást igénylő aránytalanságok is jelentkeztek. A korábbi programok célkitűzései a 2007-2013 közötti időszakban stratégiai célként nagyrészt továbbra is érvényesek.

#### ***3.4.1. SAPARD program***

Az EU csatlakozásra való felkészülés részeként az uniós követelmények, irányelvek és célkitűzések fokozatosan beépültek a magyar jogrendszerbe és a közigazgatásba. A jogharmonizációt hatékonyan segítették az előcsatlakozási programok (Phare, SAPARD). Az agrárágazat 1990 óta kedvezményezettje a Phare programoknak, 2003-ig hét program kivitelezése fejeződött be. A programok eredményeként elsősorban az intézményrendszer fejlődött, valamint jelentősen előrehaladt az uniós intézmények, valamint a működésüket segítő információs és nyilvántartási rendszerek kialakítása.

A SAPARD program a célkitűzések tartalmát, a megvalósítás eszközrendszerét és intézményi hátterét tekintve a közös agrárpolitika kivitelezésére való felkészülést segítette, és lényegében a jelenleg megvalósuló AVOP és az NVT „tanulóprogramjának” tekinthető. A SAPARD Program 2000-2006 közötti programját (Tervet) a Magyar Kormány az Európa Tanács 1999. július 21-i rendelete alapján készítette el. A SAPARD Terv Európai Bizottság észrevételei alapján átdolgozott végső változatát a STAR Bizottság 2000. szeptember 13-án fogadta el.

Az Európai Bizottság 18/10/2000. számú Bizottsági Határozatával Magyarország SAPARD terve elfogadott mezőgazdasági és vidékfejlesztési programmá vált, így megnyílt annak a lehetősége, hogy a benne megfogalmazott intézkedések társfinanszírozást kaphatnak a közösségi költségvetésből.

A SAPARD Program keretében rendelkezésre álló pályázati lehetőség 2002. november végétől 2004. április végéig állt nyitva a pályázók részére.

A Program tervezett intézkedéseiből az alábbiak akkreditálására került sor:

#### *Agrárstruktúra fejlesztési intézkedések*

- Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása
- Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése
- Szakképzés
- Agrár-környezetvédelmet és tájfenntartást szolgáló termelési módszerek elterjesztése
- Termelői csoportok felállítása, működtetése

#### *Vidékfejlesztési intézkedések*

- Falufejlesztés és –felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése



- A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása

Technikai segítségnyújtás (erre az intézkedésre elkülönített összegből volt finanszírozható a program népszerűsítése, információs anyagok elkészítése, előadások és tanfolyamok szervezése, amelyek a SAPARD Programról szóltak)

A legtöbb pályázat (a pályázatok 39,7%-a) a „Mezőgazdasági vállalkozások beruházásainak támogatása, és a „Falufejlesztés és falufelújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” című intézkedésre (a pályázatok 37,6%-a) érkezett. A pályázók között legkisebb érdeklődést (a pályázatok 4,2%-ával) „A tevékenységek diverzifikálása, alternatív jövedelemszerzést biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése” című intézkedés váltott ki. A fejlesztési szándékok, az igényelt támogatások intézkedésenként a pénzügyi tervnek megfelelő arányban jelentkeztek. Ez a tervben megfogalmazott célok megalapozottságát, az arányok körültekintő meghatározását, és – a kezdeti nehézségek ellenére – a SAPARD program eredményességét igazolja.

A Program lezárásakor az eredeti hét éves keret több mint háromnegyedét sikerült szerződéssel lekötni a rendelkezésre álló nem egészen két év alatt.

A SAPARD Programra beérkezett pályázatok száma és projektköltsége az ágazat nagy forrásigényét támasztja alá. A támogatási keretek lekötésének végső határideje 2004. szeptember 30. volt és eddig a határidőig a teljes, emelt összegű 65,5 milliárd Forint szerződéssel lekötésre került.

A SAPARD kapcsán felhalmozódott tapasztalatok nagy segítséget jelentettek az AVOP és NVT eljárásrendjének egyszerűbbé, logikusabbá tételében. A felkészülési folyamattal az agrár és vidékfejlesztési szektor nyerte a legtöbbet.

### ***3.4.2. Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)***

Az AVOP az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Orientációs Részlegéből, valamint a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközből (HOPE) támogatható intézkedésekre terjed ki. Az AVOP három fő fejlesztési irányt, prioritást határoz meg, amelyekhez 8 intézkedés (és megvalósításukat segítő Technikai segítségnyújtás) társul:

#### *1. Prioritás: A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban*

- A mezőgazdasági beruházások támogatása
- A halászati ágazat strukturális támogatása
- Fiatal gazdálkodók induló támogatása
- Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása

#### *2. Prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása*

- A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése

#### *3. Prioritás: Vidéki térségek fejlesztése*

- Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése
- Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése
- Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése
- LEADER+

#### *Technikai segítségnyújtás*

- Technikai segítségnyújtás

Az AVOP megvalósításához rendelkezésre álló nemzeti és közösségi forrás összesen 107,8 milliárd forint (442,8 millió euró), amelyből 2005-ben 36 milliárd forint (141,1 millió euró) állt rendelkezésre. A programra 2004. május 3-tól folyamatosan lehetett pályázni, a pályázatok feldolgozására pedig (a SAPARD lezárulta után) 2004. október 1-je után kerülhetett sor. Az Operatív Program nyolc pályázati felhívása iránt élénk érdeklődés mutatkozott. A beérkezett pályázatok támogatási igénye 2005 végére már 171,7 milliárd Ft volt, mely közel 60%-kal haladja meg a 2004-2006 között rendelkezésre álló források mennyiségét. Az Irányító Hatóság által jóváhagyott támogatás (kötelezettségvállalás) összeg 89,5 milliárd forint volt, ami a három éves keret 83%-át teszi ki.

A pályázatok döntő többsége, 67%-a, 4081 pályázat 99,7 milliárd Ft támogatás igényével az 1. prioritás („A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban”) intézkedéseire érkezett. A 2. prioritás („Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása”) esetében bár darabszámban az érdeklődés lényegesen kisebb (a beérkezett pályázatok száma 360 darab), az intézkedés célja és kritérium rendszere miatt, így is 34,4 Mrd Ft a rögzített támogatási igény. A vidéki térségek fejlesztésére irányuló 3. prioritás igen jelentős fejlesztési szándékot és támogatási igényt mobilizált. A pályázatok közel egynegyede (1554 pályázat) a 3. prioritáshoz – azon belül is a „falufejlesztési” intézkedéshez – kapcsolódik.

A beérkezett pályázatok prioritások szerinti megoszlása lényegében tükrözi az AVOP előzetesen kialakított fejlesztési irányait és a célkitűzések nagyságrendi arányait. Az támogatások igényelt összegei a fejlesztések adszorpciós képességét igazolják.

#### *Az AVOP előrehaladása*

Az Operatív Program meghirdetett pályázati kiírásaira 2005. december 31-ig összesen 6054 pályázat érkezett 673 542 059 euró (171 753 225 045 Ft) támogatási igénnyel, ezek közül a 2005. évben 2097 darab pályázatot nyújtottak be, melyek támogatás igénye összesen 311 463 323 euró (79 423 147 365 Ft) volt. A fejlesztési források adszorpciós képességével kapcsolatos korábbi kételyek tehát nem igazolódtak, ugyanis a teljes időszak alatt benyújtott pályázatok támogatásigénye mintegy 60%-ponttal meghaladta a 2004-2006 között rendelkezésre álló közkiadás keretet.

#### *A pályázatok minősége*

Az MVH Regionális Illetőségek Kirendeltségei munkatársainak tapasztalatai alapján elmondható, hogy a benyújtott **pályázatok formai és dokumentációs minősége** jelentősen, a **szakmai minőség** érzékelhetően **javult**. Ez részben a pályáztatás egyszerűsítésére irányuló jogszabályi változásoknak és a közreműködő szervezet tájékoztatási tevékenységének (lásd később, 5. fejezet), részben a pályázók rutinszerzésének köszönhető.

2005 végéig az AVOP-ra beérkezett pályázatok 16,7%-át (1011 pályázatot) jogosulatlanságra, és/vagy formai hiányosságra való hivatkozással elutasították. A legtöbb hiányosság az adatlapok kitöltésében, a kötelező mellékletek és szakhatósági igazolások benyújtásának elmaradásában nyilvánult meg.

#### *A pályázatok prioritások közti megoszlása*

A **pályázatok döntő többsége**, a teljes időszakban 67%-a, 4081 db (2005-ben 56%-a, 1185 db) az **1. prioritás** „A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban” intézkedéseire érkezett. A **2. prioritás** („Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása”) iránt, az intézkedés célja és kritérium rendszere miatt **szélesebb érdeklődés** mutatkozott. Az élelmiszer-feldolgozás modernizálásához a beérkezett pályázatok 6%-a, 360 pályázat, (2005-ben a pályázatok 11%-a, 236 db) kötődik. A vidéki térségek fejlesztésére irányuló **3. prioritás igen jelentős fejlesztési szándékot** és támogatási igényt mobilizált. A pályázatok egynegyede, 1554 pályázat (2005-ben 30%-a, 621 db) a 3. prioritáshoz kapcsolódik. A „Technikai segítségnyújtás” két alintézkedése, a beérkezett pályázatok (59 db) mindössze 1%-át képviseli.

A beérkezett pályázatok támogatás igényének prioritások közötti megoszlása visszaigazolja az AVOP előzetesen kialakított fejlesztési irányait és a célkitűzések nagyságrendi arányait. A támogatott pályázatok támogatás igényének prioritások közti megoszlása azonban az 1. prioritás esetében a tervezettnél jelentősebb, a 3. prioritás esetében pedig csekélyebb forrásigényt jelez.

#### *A program megvalósulásának területi dimenziói*

A beérkezett és támogatott pályázatok területi lefedettsége, regionális megoszlása határozottan jelzi a területi differenciáltságból adódó fejlesztések különbségeit, sajátosságait. Az AVOP mezőgazdasághoz különböző erősséggel kötődő célkitűzései a legnagyobb érdeklődést a kedvező adottságú, mezőgazdasági jellegű régiókban váltottak ki.

Ezt igazolja, hogy a legtöbb pályázat (a beérkezett pályázatok 46%-a) az átlagosnál lényegesen jobb termelési feltételekkel rendelkező dél-, és észak-alföldi régióból érkezett, és itt a legtöbb a támogatott pályázatok száma is. Azonos – 14,3-14,3% – arányban, de más-más okból és céllal kötődnek a beérkezett pályázatok Dél-Dunántúl és, Észak-Magyarország régiókhoz, és 12,2%-kal Nyugat-Dunántúlhoz. Az előbbi térségekhez mérten mérsékeltébb pályázási kedv érvényesült a Közép-Dunántúlon (8,4%) és Közép-Magyarországon (5,2%). Ennek oka az erőteljesebb iparosodásban, a mezőgazdasági termelés kedvezőtlenebb adottságaiban, az agrárium hagyományosan mérsékeltébb szerepében keresendő. Hatása annak is, hogy a szóban forgó régiókban az országos átlagnál kisebb arányt képviselnek az egyéni gazdaságok, amely eleve mérsékli a pályázók.

#### *A támogatások fő kedvezményezettjei*

A Program támogatott pályázatainak közel felét (43%-át) a mikro-vállalkozások nyújtották be. A belföldi természetes személyek a támogatott pályázatok 15%-át adták be, a kis- és középvállalkozások, a természetes személyek, valamint az államháztartáson belüli non-profit szervezetek közel azonos számú (400 körüli) támogatott pályázat birtokosai. A számarányuknál kisebb arányban részesednek a támogatási összegből a mikro-vállalkozások (33%) és a természetes személyek, akik alacsonyabb összegű saját erő hozzáadásával, az inkább kisebb projektek iránt érdeklődnek.

Jól látszik, hogy a nagyobb értékű projektekre pályázó középvállalkozások és nagyvállalatok, az általuk benyújtott és támogatott pályázatok számarányánál a támogatási forrásokból jóval nagyobb mértékben részesednek.

#### *A prioritások és az intézkedések előrehaladásának bemutatása*

##### ***AVOP 1. Prioritás: Versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban***

Az **1. prioritás 2005. évi teljesítménye eredményesnek mondható**, hiszen az 1. prioritás intézkedéseire érkezett be az összes pályázat több mint fele (56%-a), a teljes időszakban (2004-2005) pedig 67%-a. A támogatás célja a mezőgazdasági, az erdőgazdasági és a halászati termék-előállítás feltételeinek, szerkezetének korszerűsítése, a gazdálkodók korösszetételének és szakmai képzettségének javítása, összességében a gazdálkodás versenyképességének növelése. Megjegyzendő azonban, hogy a pályázók érdeklődése szempontjából jelentős eltérés tapasztalható az intézkedések és alintézkedések között.

##### *1.1. „Mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedés*

Az 1. prioritás intézkedései közül az „1.1. A mezőgazdasági beruházások támogatása” intézkedés tekinthető **a legnépszerűbbnek**, amelyre 2005. december 31-ig összesen 3670 pályázatot (a program összes pályázatának 60,6%-át) nyújtottak be. **Az intézkedés céljai az eddigi eredmények alapján összességében jól teljesültek.**

### 1.2. „A halászati ágazat strukturális támogatása” intézkedés

Az intézkedés a többi AVOP pályázathoz viszonyítva viszonylag **szűk pályázói kört** érint, ezt is mutatja, hogy 2005-ben összesen 24 pályázat érkezett, ami az összes beérkezett pályázat csupán 1,1%-a, támogatási igénye 3 468 012 euró (884 342 060 Ft). **Ennek ellenére a támogatási konstrukció eredményesnek tekinthető**, hiszen az állami tulajdoni részesedéssel rendelkező pályázók számára történő megnyitását követően, a pályázói réteg bővítésével nőtt a pályázatok száma, így 2005. év végéig a halászati fejlesztések 2005-ben megpályázott forrásigénye elérte a rendelkezésre álló 3 éves keret 60,5 %-át.

### 1.3. „Fiatal gazdálkodók induló támogatása” intézkedés

Az intézkedés az 1. **prioritás második legnépszerűbb intézkedése**, amit az is mutat, hogy a 2005-ben beérkezett pályázatok forrásigénye kimeríti a három éves támogatási keret 100%-át. A támogatás eredményessége a viszonylag nagy számú sikertelen pályázat miatt némiképp elmarad a várttól, ami azonban az azóta megvalósuló tájékoztatási, felkészítő tevékenységnek köszönhetően **várhatóan pozitív irányban változik**.

### Az 1.4. „Szakmai továbbképzés és átképzés támogatása” intézkedés

Az intézkedés újszerűségénél, és viszonylagos bonyolultságánál fogva csekély érdeklődésre tart számot a **pályázók körében**. Az intézkedésre 2005 december 31-ig benyújtott pályázatok (28 db) támogatási igénye 4 930 905 euró (1 257 380 775 Ft).

### A 2. prioritás: Az élelmiszer-feldolgozás modernizálása

A prioritás keretében leszerződött pályázatok **általában a prioritás több célját is szolgálják**, leggyakoribb a leszerződött pályázatok 62%-át kitevő a korszerűsítést és a környezetterhelés csökkentését célzó beruházás (67-, 67 db pályázat), de kedvező, hogy az innovációt és az új termékek fejlesztését célzó projektek aránya is eléri a 40%-ot. A környezetterhelés csökkentése tehát már jelenleg is fontos célja a beruházásoknak, ami a jövőben várhatóan erősödni fog. Az új termékek fejlesztését, innovációt célzó pályázatok pedig a későbbiekben, amikor a termelési hatékonyság a korszerűsítések révén eléri a versenyképességhez szükséges szintet, minden bizonnyal még inkább előtérbe kerülnek. Ezek alapján előre jelezhető, hogy a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Agrár- vidékfejlesztési Programban az innovációt célzó és a környezetvédelmet szolgáló támogatásokra jelentős és fokozódó igény jelentkezik majd. Összességében tehát a **támogatások jól szolgálják a kitűzött célokat**.

A 2. prioritáson belül egyetlen pályázható intézkedés található, a „**2.1. A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése**”. 2005 december 31-ig a 2.1. intézkedésre összesen 360 pályázat érkezett 177 431 424 euró (45 245 013 120 Ft) támogatás igényével, ami a programra benyújtott pályázatok 5,9%-át teszi ki.

### *A 3. prioritás: A vidéki térségek fejlesztése*

A prioritás összetett céljának megvalósulását négy intézkedés szolgálja. A korábbi nagy érdeklődésre számot tartó intézkedések mellett („Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” és a „Mezőgazdasághoz kötődő vidéki infrastruktúra fejlesztése”) 2005-ben javult a népszerűsége a „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedésnek, főként a falusi turisztikai fejlesztések kapcsán. Ugyanakkor beindult a LEADER+ intézkedés megvalósítása, amely iránt óriási érdeklődés és aktivitás mutatkozott országszerte. Ezzel 2005-ben kiegyenlítettebbé vált a prioritás megvalósításának intézkedések közötti megoszlása.

A 3. prioritásra érkezett be az AVOP-ra 2005-ben benyújtott pályázatok 30%-a (621 db pályázat) és a teljes időszak pályázatainak 26%-a (1554 db pályázat).

#### *A 3.1. „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés*

Az intézkedés a mezőgazdaságon kívüli (falusi turizmus, kézművesség), vagy azon belüli tevékenységi körök bővítését, egyedi, kiváló minőségű élelmiszerek előállítását, a nem élelmiszer célú termelés és feldolgozás fejlesztését (gyógy-, fűszer- és aromanövények gyűjtése és termesztése, árukészítés), és az előállított termékek értékesítési lehetőségeinek javítását szolgálja. Az intézkedés ismertsége és népszerűsége a 2005-ös év folyamán fokozódott (219 db benyújtott pályázat).

Az intézkedés pályázati jogcímei először 2004 januárjában kerültek meghirdetésre. 2004-ben az intézkedés keretén belül kötelezettségvállalás nem történt. 2005. december 31-ig összesen 382 pályázat érkezett be (a programra beérkezett összes pályázat 6,3 %-a).

Az intézkedés négy alintézkedése közül a legerőteljesebb érdeklődés továbbra is az **idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése (3.1.3.)** iránt nyilvánult meg, bár az alintézkedésre beérkezett pályázatok intézkedésen belüli aránya a 2004-es 83%-ról 69%-ra mérséklődött. A nagy érdeklődés oka főként a falusi turizmus fokozódó hazai térnyeréséből, élénkülő marketingjéből és a szolgáltatásokért fizetőképes kereslet növekedéséből adódik. **A 3.2. „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” intézkedés**

Az intézkedés a mezőgazdasági termeléshez és termékértékesítéshez szükséges hiányzó infrastruktúra megteremtését, vagy a meglévők fejlesztését kívánja támogatni. A támogatás a mezőgazdasággal foglalkozó népesség számára nyújt segítséget (magasabb minőségi színvonal elérése a termékek esetében, nagyobb termékbiztonság, alacsonyabb költségekkel történő előállítás, mozgatás és értékesítés, a környezetterhelés egyidejű csökkentése mellett).

A hat támogatható tevékenység közül magasan a külterületi utak fejlesztése keltette fel a legnagyobb érdeklődést, és a helyi piacok fejlesztése mellett a többi négy alintézkedés mérhető előrehaladást, vagy érzékelhető hatást a vizsgált időszakban nem mutat.

#### *3.3. „Falufejlesztés, -megújítás a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése” intézkedés*

Az intézkedés főként a községek lakókörnyezetének, a települések fizikai állapotának és összképének fejlesztését és megőrzését támogatja, valamint a természeti és épített értékek – elismerésük és ápolásuk mellett – esetenként új funkció telepítésével párhuzamosan történő újrahasznosítását. A rendelkezésre álló rövid idő ellenére az intézkedésre beérkezett rendkívül nagyszámú pályázat bizonyítja azt, hogy az intézkedés valós szükségletekre épül. Az érintett települések szintjén várhatóan teljesülnek az intézkedés specifikus céljai, nevezetesen a vidéki települések és környezet javítása és az épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás megőrzése, megújítása. Az intézkedés keretén belül 2004-ben kötelezettségvállalás nem történt, ezért a teljes 2004-es keret (3 421 078 euró) 2005-ben továbbra is rendelkezésre állt. Az AVOP MB 2005. június 16-án 7 843 184 euró, majd a

2005. szeptember 5-i írásbeli szavazás keretén belül további 1 372 549 euró **forrásátcsoportosítást** szavazott meg az intézkedés javára, a 3.1 „Vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése” intézkedés forrásainak terhére (összesen 9 215 686 euró). Az átcsoportosítást a falumegújítás témában beérkezett nagyszámú pályázat (466 db) jelentős forrásigénye (49 469 731 euró), tette indokolttá, amely a rendelkezésre álló hároméves keret több, mint dupláját, 207%-át teszi ki.

### 3.4. LEADER+

A LEADER+ intézkedés korai és alapos előkészítettségét és bevezetésének indokoltságát támasztja alá, hogy a helyi akciócsoportok kiválasztásának első fordulójára 187 helyi kezdeményezés adta be a pályázatát, amely 2332 települést és 3 434 818 főt érint, és amely az ország területének 75%-a, lakosságának pedig 34%-a. Ezek az arányok a LEADER+ iránti rendkívül nagy mértékű helyi érdeklődést és aktivitást bizonyítják.

#### 3.4.4. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

Magyarország Nemzeti Vidékfejlesztési Terve (NVT) az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garanciarészegéből finanszírozott vidékfejlesztési intézkedéseket tartalmazza. Kijelöli a vidéki térségek fenntartható fejlődését biztosító célokat, a megvalósításukat szolgáló intézkedéseket, valamint az azok keretében támogatható tevékenységeket. Meghatározza továbbá a támogatás igénybevételének feltételeit és végrehajtásuk részletes szabályait is. Az NVT támogatja a környezetkímélő mezőgazdasági termelést, segítséget nyújt a kedvezőtlen adottságú területeken folytatott gazdálkodáshoz, az ország erdőborítottságának növeléséhez. A terv intézkedései hozzájárulnak ezen kívül a félig önellátó gazdaságok ökonómiai életképességének javításához, valamint a termelői csoportok felállításához és működéséhez.

2004 őszétől az alábbi 6 jogcím keretében igényelhető támogatás:

- agrár-környezetgazdálkodás támogatása,
- kedvezőtlen adottságú területek kompenzációs támogatása,
- mezőgazdasági területek erdősítésének támogatása,
- az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírásainak való megfelelés támogatása,
- félig önellátó mezőgazdasági üzemek szerkezeti átalakításának támogatása,
- termelői csoportok létrehozásának és működésének támogatása.

Az egyes intézkedések rövid bemutatása, és az egyes jogcímekre vonatkozó támogatási adatok összefoglalása:

#### *Agrár-környezetgazdálkodás*

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés keretében nyújtott támogatások a környezettudatos mezőgazdasági termelés, a tájfenntartás többletteljesítményét ismerik el, vagy a jelentkező bevételkieséseket ellentételezik (illetve ösztönzéseként legfeljebb 20%-os többletet is biztosíthatnak). A terület-, illetve állatlétszám alapú vissza nem térítendő támogatások legalább 5 éves időtartamra szólnak.

Az Agrár-környezetgazdálkodás támogatása jogcímre pályázó 32 685 gazdálkodó már a 2004-es beadási időszakban kimerítette a 3 éves forráskeretet. A beadott kérelmekből a visszavonások illetve az elutasítások levonása után, 23 671 ügyfél került támogatásra, melynek összes forrásigénye 176 millió euró/év, ami a 2005. évre hivatalos 252,87 Ft/euró árfolyamon átszámítva mintegy 44,5 milliárd forint/év támogatást jelent. Az eddigi összes NVT jogcímre vonatkozó kifizetéshez arányosítva

elmondható, hogy az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés az összes kifizetett támogatás mintegy 80%-át teszi ki.

### *Mezőgazdasági területek erdősítése*

A támogatás célja a mezőgazdasági területek erdősítésével a mezőgazdasági szerkezetátalakítás elősegítése, a vidéki foglalkoztatottság és a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, az ország erdőterületének hosszú távon való mennyiségi növelése, minőségi javítása, az erdő közérdekű védelmi funkcióinak (környezetvédelmi, gazdasági, szociális-közjóléti) fejlesztése. Jogosult mezőgazdasági terület az, amely a MePAR besorolása alapján támogathatónak minősül, és legalább a támogatási kérelem benyújtását közvetlenül megelőző két egymást követő évben mezőgazdasági művelés alatt állt.

Az intézkedés három különböző típusú támogatást tartalmaz: az erdőtelepítéshez, és hozzá kapcsolódóan kiegészítő intézkedésekhez nyújtott támogatás, az erdőtelepítés ápolásához nyújtott támogatás és az erdőtelepítési jövedelempótló támogatás vissza nem térítendő normatív támogatás formájában. A legkisebb támogatható terület 1 ha, ennél kisebb (legalább 0,3 ha) csak közvetlenül (legalább 30 hektáros) erdőterülettel határos mezőgazdasági terület esetén lehet.

A támogatás mértéke a fafajától, a terület lejtésétől és típusától (védett vagy nem védett) függően változik, 842 és 2 780 €/ha (212.916-702.978 Ft/ha) között mozog. Az erdőtelepítés ápolásának támogatására a telepítést követő öt évben van lehetőség. Mértéke a fafajától és a terület lejtésétől függően 126 és 463 €/ha/év (31.861-117.078 Ft/ha/év) közötti. A mezőgazdasági területek erdősítése miatt kieső jövedelem pótlása maximum 20 éves időtartamon keresztül lehetséges. A támogatás nagysága 13,86-tól 281,90 €/ha/év (3.504-71.284 Ft/ha/év) határok között változhat a művelési ágtól és a terület tulajdonosi státuszától függően.

A mezőgazdasági területek erdősítése jogcím vonatkozásában az eddig kifizetett támogatási összeg mintegy 27,3 millió euró, azaz közel 7 milliárd forint. A jogcím utoljára 2006. június 1. és július 31. között volt megnyitva, amely időszakban 1 989 db kérelem érkezett be, ezek értékelése, feldolgozása folyamatban van. Az összesen 2 583 db benyújtott kifizetési kérelemből 2 064 db esetben a támogatási összeg kifizetésre került. Az erdősítés jogcím kifizetése az összes kifizetett támogatásból 8,2%-nyi részt képvisel.

### *Az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti és -higiéniai követelményeinek való megfelelés (Meeting Standards)*

A környezetvédelmi követelményeknek, illetve az állatjóléti és -higiéniai előírásoknak meg nem felelő állattartó telepeken **környezetvédelmi, állatjóléti valamint állathigiéniai célú beruházási** támogatást vehetnek igénybe a gazdálkodók. Amennyiben a tartási hely az állatok férőhely szükségletére vonatkozó előírásoknak maradéktalanul megfelel, úgy az ebből eredő többletköltség részbeni ellentételezésére **állatjóléti és -higiéniai célú jövedelempótló** támogatásra jogosult az állattartó.

A beruházási támogatások tartási helyenként maximum évi 25 000 euró, azaz 6,3 millió forint értékben, legfeljebb három éven keresztül vehetők igénybe. A jövedelempótló támogatás öt egymást követő évben igényelhető, tartási helyenként maximálisan évi 10 000 euró, azaz 2,5 millió forint értékben, mely összeg évente egyenlő mértékben csökken.

Az EU-s környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírásoknak való megfelelés jogcím keretében 2006-ban ismét megnyílt a kérelmek beadási lehetősége, amely időszakban 1050 db támogatási kérelmet fogadott be az MVH. Ezek feldolgozása, értékelése folyamatban van. Az eddig feldolgozott 1021 db beérkezett pályázatból 776 db kapott jóváhagyó határozatot, amelynek első éves forrásigénye 6,1 millió euró, azaz másfél milliárd forint, ebből 1,51 millió euró (318 millió forint) már átutalásra került. Az összes NVT kifizetés 0,5%-a fordult a MS jogcímre kérelmet benyújtók támogatására.

### *Szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása*

A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatás. Az intézkedés célja a csak részben árutermelő gazdaságok piacorientált árutermelésre való átállásának elősegítése jövedelemkiegészítő támogatás nyújtásával.

A félig önellátó gazdaságok fejlesztésének tipikus akadályai a fejlesztéshez szükséges tőke, a szakmai képzettség, naprakész ismeretek és piaci információk hiánya, valamint az egyoldalú termelési struktúrákkal kapcsolatos veszélyek. Ezen akadályoknak felszámolásának elősegítésére a támogatás címzettjei az intézkedés keretében évi 1000 euró azaz 252.870 Ft támogatáshoz juthatnak.

A támogatás igénybevételére azok a Magyarországon gazdálkodó egyéni vállalkozók, illetve teljes munkaidős őstermelők jogosultak, ahol a gazdaság teljesítménye a kérelmezés előtti évben 2-5 EUME között volt, és a kérelmező rendelkezik szakirányú képzettséggel vagy hároméves szakmai gyakorlattal. További feltétel egy ötéves üzleti terv összeállítása, amely az 5. év végére legalább 5 EUME teljesítményt vagy 50 százalékos növekedést irányoz elő. A támogatások odaítélése során előnyben részesülnek a kedvezőtlen adottságú területekről jelentkezők, és a fiatal gazdálkodók.

A félig önellátó gazdálkodásoknak eddig kifizetett támogatási összege 1,35 millió euró, azaz 341 millió forint. Erre a jogcímre eddig összesen 1 926 db támogatási kérelem érkezett be, amelyből az MVH 885 db jóváhagyó határozatot adott ki. Az idei évben beérkezett 486 db kérelem feldolgozása folyamatban van. 2006. közepéig 1 443 db kifizetési kérelem érkezett be az MVH-hoz. A félig önellátó gazdálkodások részére eddig átutalt összegek aránya az összes NVT kifizetéshez képest a Meeting Standardshez hasonló, azaz alig fél százalék.

### *Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása*

Az intézkedés az elégtelen termelői szerveződés következtében fellépő strukturális hiányosságok orvoslása és a termelők piaci érdekérvényesítő képességének megerősítése érdekében nyújt támogatást a termelői csoportok létrehozásához és működéséhez.

A támogatás igénybevételére kizárólag a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által állami elismerésben részesített termelői csoportok jogosultak. A támogatás elnyerésének további feltétele, hogy a termelői csoport a gabona, rizs, burgonya, olajos növények, cukorrépa, textilipari növények, vágott virág és szaporítóanyag, szőlő és bor, fűszer és gyógynövény, faiskolai termékek, nyers tehéntej, egyéb nyers tej, szarvasmarha, sertés, nyúl, juh és kecske, hal, prémes állat, baromfi és tojás, méz ágazatok valamelyikébe folytassa tevékenységét. Az intézkedés keretében nem támogathatók a zöldség-gyümölcs és a dohány ágazatban elismert termelői csoportok.

A termelői csoportok támogatását illetően a legtöbb – 155 db - kérelem a 2005-ös benyújtási időszakokban érkezett. Az összesen benyújtott kérelmek száma eddig 209 db, amelyből a 2006. augusztusában benyújtott 45 db kérelem feldolgozása, értékelése folyamatban van. Az eddig jóváhagyott kérelmek száma 151 db. A kifizetési adatokat illetően összesen 9,42 millió euró, azaz 2,3 milliárd forint került átutalásra a gazdálkodóknak. A termelői csoportok részére átutalt támogatási összeg ezidáig az összes NVT kifizetés arányában 2,8%.

### *Kedvezőtlen adottságú területek támogatása*

Az intézkedés célja a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak – bizonyos feltételek teljesítése mellett történő – részbeni kompenzációja, s ezáltal a kedvezőtlen adottságúnak minősített területeken történő termelés fenntartása, a fokozódó elvándorlás megállítása.

Kedvezőtlen adottságú területek támogatása 2004-2006 között három alkalommal került meghirdetésre. 2004-2005-ben összesen 6.555 db támogatási kérelem érkezett be, melyből az elbírálás után 5.556 db kérelem került támogatásra, melynek támogatási igénye 9,22 millió euró, azaz 2,3 milliárd forint. A beérkezett kifizetési kérelmek alapján eddig 7,98 millió euró, azaz 2 milliárd forint



kifizetése történt meg. A 2006-ban beérkezett 1146 db támogatási kérelem elbírálása jelenleg folyik. A KAT jogcím a kifizetett összegek arányában 2,4%-ot képvisel.

### *Korai nyugdíjazás*

A támogatás elsődleges célja, hogy az idősebb gazdálkodók (akik az igénylést megelőzően legalább 10 éven keresztül mezőgazdasági tevékenységet folytattak, vagy gazdaságvezetőként eltöltöttek legalább öt évet) méltányos körülmények között tudjanak felhagyni a mezőgazdasági termeléssel. Ehhez biztosít rendszeres jövedelempótló forrást (55 éves kortól a hivatalos nyugdíjkorhatár eléréséig, de maximum 15 évig) a korai nyugdíjazás intézkedés.

A jogcím megnyitása a 2005. évben sem történt meg a vonatkozó adójogi és társadalombiztosítási jogszabályok, valamint az intézkedés kapcsán a Kifizető Ügynökség – Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) – által ellátandó feladatok szabályozásának tisztázatlansága miatt.

## 4. A kiválasztott prioritások indokolása, valamint az előzetes értékelés szerinti várt hatás

### 4.1. A kiválasztott prioritások indoklása

A vidékfejlesztésre vonatkozó Közösségi Stratégiai Iránymutatásoknak megfelelően, a Tanács 1698/2005 Rendelete alapján kiosztható támogatásoknak messzemenően hozzá kell járulnia az EU fő prioritásaihoz (Lisszabon, Göteborg), továbbá a közösség kohéziós-, környezeti és agrárpolitikájának fő irányvonalaihoz. Ezért az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban meghatározott intézkedések nagyban koherensek a fent említett dokumentumokkal.

A következő táblázat bemutatja a különböző intézkedéseknek a 1698/2005/EK Tanácsi rendelettel, a Közösségi Stratégiai Iránymutatásokkal és a nemzeti Stratégiai Tervvel való koherenciáját.

Kód	Az intézkedés megnevezése	1698/2005 EMVA rendelet	Közösségi Stratégiai Irány- mutatások	ÚMFt
<b>1. intézkedéscsoport: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása, 20. cikk</b>				
111	Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek	+	+	+
112	A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása	+	+	+
113	A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás)	+	o	+
114	Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele	+	+	+
115	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadói, valamint erdészeti szaktanácsadói szolgáltatások létrehozása	+	+	+
121	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	+	+	+
122	Az erdők gazdasági értékének javítása	+	+	+
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	+	+	+
124	Együttműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztése céljából a mezőgazdasági és az élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	+	+	+
125	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra	+	o	+
126	Természeti katasztrófák által károsított mezőgazdasági termelési potenciál helyreállítása és megfelelő megelőző intézkedések bevezetése	+	+	+
131	A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása	+	+	+
132	A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszer-minőségi rendszerekben	+	+	+
133	Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	+	o	o
141	A szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása	+	+	+
142	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	+	+	+

<b>2. intézkedéscsoport: A környezet és a vidék fejlesztése</b>				
211	Hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések	+	+	+
212	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	+	+	+
213	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések	+	+	+
214 (A)	Agrár-környezetvédelmi kifizetések	+	+	+
214 (B)	Genetikai erőforrások megőrzése	+	+	+
		+	+	+
215	Állatjóléti kifizetések	+	+	+
216	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	+	+	+
221	Mezőgazdasági földterület első erdősítése	+	+	+
222	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	+	+	+
223	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	+	+	+
224	Natura 2000 kifizetések	+	+	+
225	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	+	+	+
226	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	+	+	+
227	Nem termelő beruházások	+	+	+
<b>3. intézkedéscsoport: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása</b>				
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	+	+	+
312	Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása	+	+	+
313	A turisztikai tevékenységek ösztönzése	+	+	+
321	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	+	+	+
322	Falumegújítás és -fejlesztés	+	+	+
323	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése- kulturális örökség	+	+	+
323	A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése – Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése	+	+	+
331	A 3. intézkedéscsoportéhoz tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatási intézkedés	+	+	+
341	Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	+	+	+
<b>4. Intézkedéscsoport: LEADER</b>				
411 412 413	Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása	+	+	+
421	Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések	+	+	+
431	Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció (ösztönzés)	+	+	+

A (+) az erős, a (o) a gyenge koherenciát jelenti.

#### **4.1.1. Mezőgazdaság, erdészet és élelmiszer-feldolgozás**

A mezőgazdaság és az élelmiszer-feldolgozás versenyképességét és a piacok megtartását, illetve lehetőség szerinti bővítését elő kell segíteni, ezért indokolt a beruházási és fejlesztési támogatások rendszerének átalakítása. Alapvető fontosságú, hogy a támogatások előnyben részesítsék az innovációt, a fejlesztéseket, a jó minőségű termékek előállítását, az energia és költség megtakarítást, a környezetvédelmet, és az állatok jólétéhez szükséges körülmények megteremtését. A versenyképesség nem fokozható technikai és technológiai megújulás nélkül. A technikai-technológiai fejlődésből eddig kimaradt termelők felzárkóztatása elkerülhetetlen. E tekintetben különös figyelmet kell szentelni a termelő közösségek érdekét szolgáló fejlesztési projektekre. A homogén mezőgazdasági területeken belül fontos összhangot teremteni a versenyképességet segítő fejlesztési programok között – melyek lefedik az összes általános intézkedést, azonban, a versenyképességet fokozó intézkedésekre koncentrálnak. A Program megvalósítása során ezeknek a követelményeknek központi helyen kell szerepelniük. Ez lehetővé teszi, hogy a regionális specifikus adottságok kritériumait a különböző célkitűzések megvalósításával együtt kezeljék.

Az EU megújuló energiatermelésre vonatkozó kikötéseinek betartásához, valamint a szerkezet átalakítás elősegítéséhez lényeges a megújuló energia előállítását és hasznosítását szolgáló kapacitások létrehozása, valamint egy új iparág alapjainak lerakása. Egy főként biomassza termeléssel kapcsolatos bioenergia központ felállítása hozzájárulhat a megújuló energiára alapozott „alternatív” vállalkozások létrejöttéhez.

Az állattartás fokozott szerepe kiemelkedő prioritású fejlesztési iránynak számít (a fejlesztési irányt az Európai Unióban használatos terminológia határozza meg prioritásként) a környezeti terhelés (a vizekbe történő nitrát kibocsátás, a levegőbe történő ammóniakibocsátás, szennyvíz elfolyás, a talajok víz- és szélrózsiója) megakadályozására irányuló követelmények szigorú betartása mellett. A versenyképesség és a termékek fokozott minősége elérhető a környezetvédelem és az állatok jólétével foglalkozó projektek, valamint az új termelési eljárások támogatásával.

Indokolt a kertészeti ágazat fejlesztése, miután nagy jelentőséggel bír vidékfejlesztési és foglalkoztatáspolitikai szempontból. Alap és kiegészítő jövedelmet biztosít ez az ágazat a lakosság jelentős részének (a kistérségek kb. felében). Az ágazat piac orientált szervezetének jelentős növelése megköveteli a termelés, a kezelési és feldolgozási technológiák fejlesztését, az ágazat piaci tevékenységének megerősítését, valamint a képzési-szaktanácsadási programok létrehozását, valamint a termelői szerveződések ösztönzését.

Az élelmiszeriparban, ahol olcsó és viszonylag jól képzett munkaerő áll a vállalkozások rendelkezésére, a képzésnek (folyamatos képzés) előtérbe kell helyeznie a tanulási képességeket a vállalkozások versenyképességének fokozásához (ideértve a vállalkozási kedvet, a marketinget, a minőségbiztosítást és a pályázatkészítési jártasságot). Ezenkívül, az élelmiszerbiztonsági ismeretek felfrissítését folyamatosan biztosítani kell. A fontos feladatok közé tartoznak a szaktanácsadási konzultációs szolgáltatások fejlesztése, külön hangsúlyt fektetve a piaci lehetőségek kutatási területeire, a pályázati lehetőségek kiaknázására, a K+F eredmények alkalmazására, valamint az innováció és a vállalati üzleti/stratégiai tervek kidolgozására.

Várhatóan az intézkedések javítják a gazdák, valamint a mezőgazdaságban és az erdészetekben dolgozó emberek korszerkezetét is.

A fenti ismertetőből és tényekből következő **szükségletek** a termelés fokozott piac orientáltság felé való eltolódása általi szerkezetátalakítását, a technológiai modernizáció iránti szükségletet a **versenyképesség fokozása** és hozzáadott érték növelése céljából, a kapacitások kiépítésére irányuló lépéseket, valamint a gazdálkodók korszerkezetének kiegyensúlyozására történő erőfeszítéseket jelentik. A termelési láncban résztvevők közötti együttműködés kezdeményezése és az innováció bátorítása szintén kiemelkedő fontosságú.

**A mezőgazdaság és élelmiszer-feldolgozás versenyképességét** és a piacok megőrzését beruházásokkal kell elősegíteni. Alapvető fontosságú, hogy a támogatások előnyben részesítsék **az innovációt, a jó minőségű termékek előállítását**, az energia- és költségtakarékos módszerek alkalmazását, valamint a környezetvédelmet. A versenyképesség fokozása nem érhető el **technikai-technológiai megújulás** nélkül a növénytermesztés területén sem.

Mivel a terménypiacon nőhet a piaci feszültség, szükség van a termelési és piaci szerkezet megváltoztatására a termelők jövedelemtermelési lehetőségeinek megőrzéséhez. Ennek eléréséhez az egyik, a piaci szükségleteket kielégítő módszer az **energia célú növénytermesztés** fokozása. Mivel a termelési szerkezetet hozzá kell igazítani a piaci igényekhez, az emberi fogyasztásra és állati takarmányozásra szánt gabonafélék termesztésén túl a **gabonák energia célú alkalmazási** feltételeinek megteremtése is nélkülözhetetlen.

A **megújuló energia termelésre** vonatkozó EU szabályozásnak való megfeleléshez, valamint a szerkezetátalakítás elősegítéséhez, szükség van a megújuló energiaforrások termelési és a hasznosítási kapacitásának növelésére.

Az **állattenyésztésben a versenyképesség és a termékminőség fokozása** az állattenyésztés területén belüli környezetvédelmi és az állatok jólétével kapcsolatos beruházásoknak, a termelés modernizációjának, valamint új termelési módszerek bevezetésének a támogatásán keresztül valósítható meg.

Az alapélelmiszereket előállító iparágban, alapvető szükség van környezetvédelmi, élelmiszerbiztonsági, minőségfejlesztési, márkafejlesztési és kereskedelmi beruházásokra.

A piaci lehetőségek kiaknázásához **a termelők, a feldolgozók és a kereskedők közötti együttműködést** harmonizálni és erősíteni kell. A termelőket arra kell bátorítani, hogy együtt jelenjenek meg a piacon és hozzanak létre **termelői szervezeteket**. A versenyképesség alapvető előfeltétele a termelés, a feldolgozás és a kereskedelem integrációja. A termelői közösségek érdekeit szolgáló fejlesztéseknek külön figyelmet kell szentelni.

A **kertészet** fejlesztése egyrészt a **diverzifikáció** potenciális útjának képviselője, másrészt **foglalkoztatási** szempontból különösen fontos. Az ágazat piaci orientációjának növeléséhez fejleszteni kell a termelési technológiát, a termékkezelést és feldolgozást, javítani kell a marketing tevékenységet, és képzési és szaktanácsadási programokat kell elindítani.

Fontos, hogy fokozzuk az ágazat gazdasági szereplőinek az **innovációs** eredmények alkalmazására való hajlandóságát. Ennek háttérét a kutatás és fejlesztés biztosítja, az innovációs szolgáltatások rendszerének és infrastruktúrájának bevezetése, az IT hálózat fejlesztése, valamint **az információs és kommunikációs technológiák** alkalmazása.

Az is fontos, hogy elősegítsük és motiváljuk a mezőgazdasági termelőket és erdő tulajdonosokat a **szaktanácsadási, információs és üzemvezetési szolgáltatások igénybevételére**. Célzott szakmai képzésekre van szükség, különösen az állatok jólétével, az alternatív energiaforrásokkal, az agrár-környezeti témákkal, a modern üzemvezetési és erdőgazdálkodási jártassággal, és gazdasági-jogi ismeretekkel kapcsolatban a gazdálkodók képzettségi szintjének javítása céljából, valamint a fiatal mezőgazdasági vállalkozók üzemvezetői jártasságának javítása érdekében.

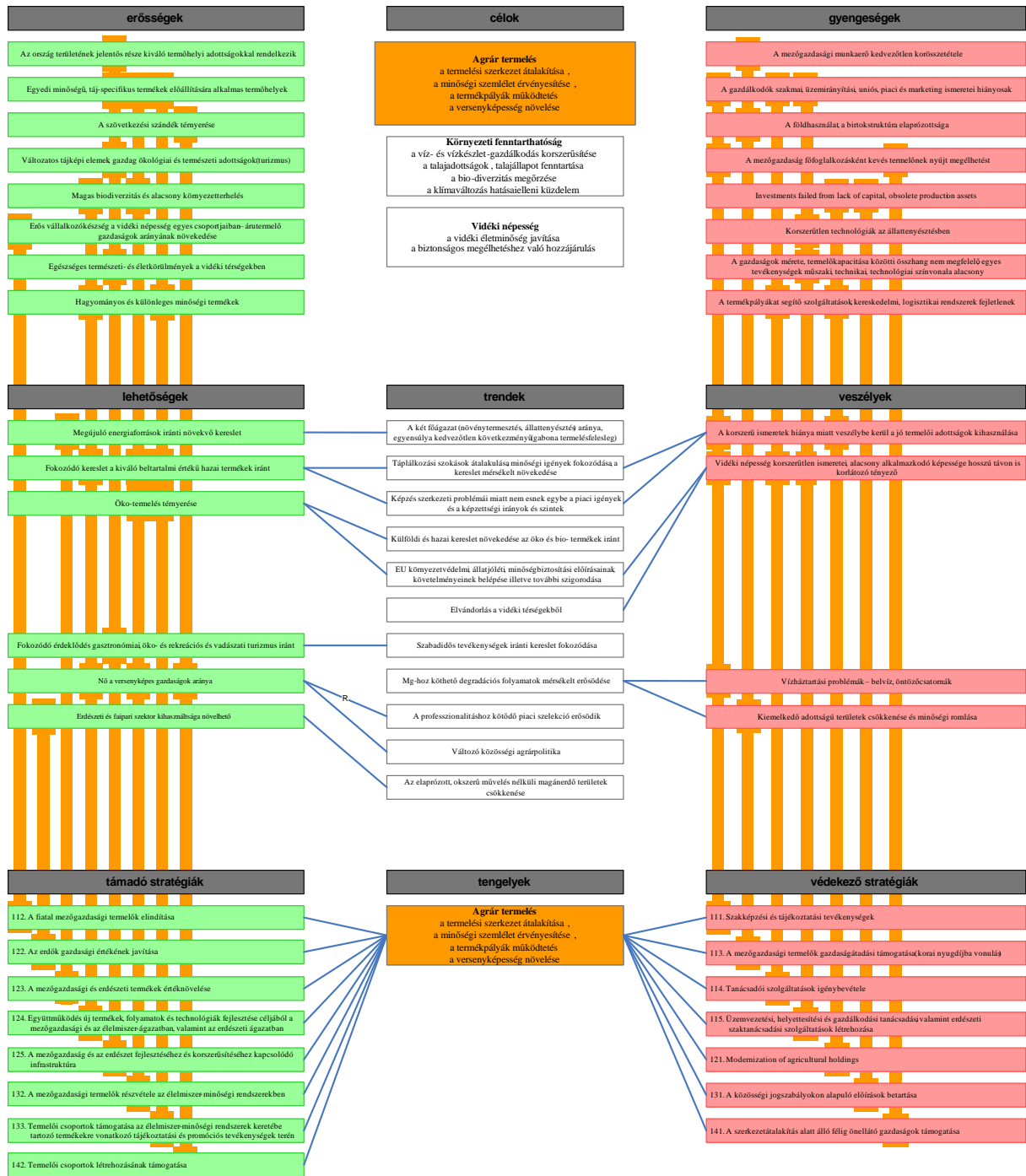
A gazdálkodás hatékonyságának fejlesztése érdekében szükség van a szántóföldek minőségének javítására, a vízkészletek ésszerű módon történő megőrzésének és használatának céljából. Mindezekhez komplex vízgazdálkodásra van szükség, beleértve az infrastrukturális fejlesztéseket.

A logisztika területén a meglévő tárolási kapacitások integrációjának nagyobb súlyt kell adni az elkövetkező programozási időszakban. Mindemellett, **az ezzel együtt járó logisztikai szolgáltatásokat** fejleszteni kell. Az agrár-logisztikai és általános logisztikai központok és kapacitások kapcsolódási pontjait biztosítani kell.

**A magyar mezőgazdaság jellegzetességeire és az ebből adódó igényekre alapozva a Program alábbi lényeges műveletei és intézkedései szolgálják a Stratégiában megállapított célok elérését:**

Fő műveletek	Intézkedések
Az információ és tudás elterjesztésének támogatása	Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek (111)
	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadói, valamint erdészeti szolgáltatások létrhozása (115)
	Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele (114)
A kor-szerkezetváltás támogatása	A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása (112)
	A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás) (113)
A gazdasági és a termelési szerkezetváltás	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121) A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123) Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
A megújuló energiaforrások felhasználásának és előállításának elősegítése	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	Az erdők gazdasági értékének javítása (122)
	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
Az állattenyésztési ágazat életképességének erősítése	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása (131)
	Állatjóléti kifizetések (215)
Nagyobb hozzáadott érték előállítása a kertészetben	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	A termelői csoportok (142)
Erdészet	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	Az erdők gazdasági értékének javítása (122)
	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
A befektetések és minőség támogatása	1.2.3. A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (123)
	1.2.4. Együttműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztésére céljából a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban (124)
	Félig önálló gazdálkodás (141)
	Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretében tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén (133)
	A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszer-minőségi rendszerekben (132)
	Termelői csoportok (142)
Infrastrukturális támogatások	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra (125)

Az alábbi ábra a SWOT analízis alapján mutatja be az egyes intézkedések beazonosításának módszerét. Az intézkedések két csoportra (támadó és védekező stratégiák) oszthatók. A kapcsolódásokat mindkét esetben függőleges vonalak jelzik, a SWOT analízis elemeivel való kapcsolatot pedig szakaszvégűk. A SWOT analízisen kívül az ábra a trendek táblázatát is tartalmazza, amely az összefüggéseket tárja fel a megcélzott lehetőségek illetve a veszélyek és az intézkedések között.



### 4.1.2. Környezeti feltételek

A természeti erőforrások fenntartható hasznosításának fokozását célzó intézkedések nagysága összhangban áll Magyarország viszonylag alacsony környezeti terheltségével, azonban továbbra is szükség van a természet- és környezetbarát gazdálkodási módszerek alkalmazásának támogatására. Kihhasználva az ország kedvező adottságait, az extenzív gazdálkodás széleskörű elterjesztésén keresztül a terület agrár-ökológiai potenciáljához illeszkedő földhasználat (természet- és környezetbarát módszerek alkalmazása) megvalósítása csökkenti a termelés kockázatát, hozzájárul a természeti értékek megőrzéséhez, a környezet állapotának javításához és a biológiai és tájképi diverzitás gazdagságának megőrzéséhez.

A termőhelyi adottságokhoz igazodó környezettudatos gazdálkodási módszerek elterjesztésének ösztönzése – agrár-környezet gazdálkodás, ÉTT, és a Natura 2000 – megvalósítható a meglévő vidékfejlesztési intézkedések folytatásával, minőségorientált fejlesztésével, valamint az új támogatási intézkedések gyors és tervezett bevezetésével.

A vidéki területeken a környezet állapotát tovább kell javítani a magas természeti értékű területek fokozott védelmével, a szél- és talaj erózió elleni összehangolt tevékenységgel és a környezetbarát gazdálkodási gyakorlat elterjesztésével, hogy fenntartsuk a kedvező környezeti állapotot és az alacsony szintű környezetterhelést.

A Magas Természeti Értékű Mezőgazdasági Területek (MTÉT) azokat az európai területeket jelentik, ahol a mezőgazdasági hasznosítás a fő (általában a domináns) földhasználati forma, és ahol ez a mezőgazdasági hasznosítás támogatja a nagy faj- és élőhely diverzitást, az európai természetmegőrzési szempontok alapján fontosnak ítélt fajok jelenlétét, vagy mindkettőt.

Erdőterületek esetében azok a területek minősülnek magas természeti értékű területnek, ahol a termőhelyi adottságoknak megfelelő erdőtársulás meghatározó főfajainak elegyaránya meghaladja az 50%-ot.

Mivel a lehatárolással kapcsolatban európai uniós jogszabály nem áll rendelkezésre, az EEA és az Európai Unió Egyesített Kutatóközpontjának (JRC) együttműködésében jelenleg futó projekt módszertanát követve, azt a hazai sajátosságoknak megfelelően módosítva, a magyarországi MTÉT rendszer kiterjedése megközelítőleg 2-3 millió hektárra tehető.

**Bátorítani kell a természet- és környezetbarát mezőgazdasági módszerek alkalmazását.**

A kedvező adottságok kiaknázása, a **környezettudatos tájgazdálkodás**, a termelési adottságokhoz igazodó földhasználat elterjesztése hozzájárul a természeti értékek fenntartásához, javításához és a biológiai és tájképi diverzitás megőrzéséhez. A versenyképes termelésre kevésbé alkalmas területeken és régiókban a természet védelmét szolgáló földhasználat (például, erdősítés, gyepesítés, vizes élőhelyek kialakítása) alternatív lehetőséget jelent. További alternatíva a bioenergetikai célú földterület hasznosítás.

A környezeti szempontból **ésszerű földhasználat** a víz és szél-erózióknak fokozottan kitett területeken, megfelelő talajművelést, a szervesanyag-gazdálkodást, és vetésszerkezetet jelent. A talajpusztulás talajvédő agrotechnikai módszerekkel csökkenthető. A defláció elleni védekezés erdősítéssel tovább javítható, mely ugyanakkor csökkenti a víz eróziós hatását is. Az erdőgazdálkodás fejlesztésével kedvezőbb vízgazdálkodási helyzet teremthető.

A környezeti szempontokkal összhangban lévő **erdősítés** és az erdők minőségének javítása szintén fontos cél. Az erózió és defláció csökkentésével a talajok védelme mellett az **erdőgazdálkodásnak** fontos szerepe van a biodiverzitás fenntartásában. Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása új, potenciális fejlesztési területnek számít a diverzifikáció szempontjából. A környezettudatos, élőhelyi sajátosságokhoz alkalmazkodó gazdálkodási módszerek (agrár-környezetvédelem, Natura 2000) terjedése szorosan kapcsolódik a meglévő vidékfejlesztési támogatások folytatásához és az új támogatási jogcímek mihamarabbi bevezetéséhez.

A **nitrát érzékeny területek védelme**, valamint a vizek védelme céljából a műtrágyák és növényvédő szerek használatát csökkenteni kell. A vizek védelme és a meglévő nitrát szennyezettség csökkentése



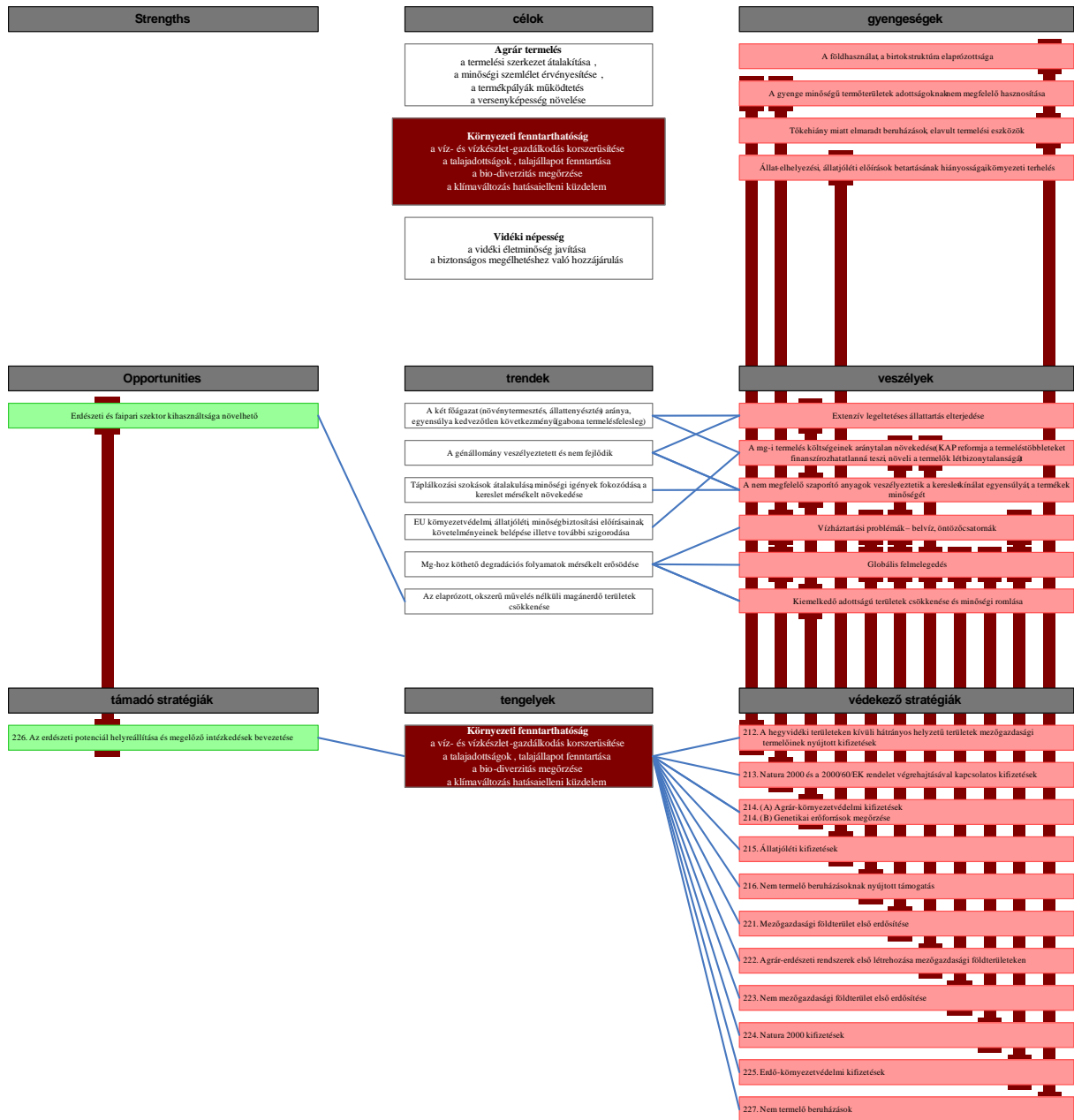
céljából a Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat szabályait be kell tartani az érintett mezőgazdasági területeken. Az ésszerű – a tápanyag- és talajgazdálkodás szempontjait figyelembevevő – talajhasználatot szükséges ösztönözni.

Külön hangsúlyt kell fektetni az **integrált vízgazdálkodásra** megfelelő minőségű és mennyiségű víz biztosítása céljából. A jó vízminőség 2015-ig történő eléréséhez a Víz Keretirányelv (2000/60/EK Irányelv) előírásának megfelelően az integrált vízgazdálkodási tervekben meghatározott korlátozásokat kell alkalmazni a vízgyűjtő területeken. A földhasználat váltás, vizes élőhelyek létrehozása és az erdősítés egyaránt csökkenti az ár- és belvizek kockázatát.

A **környezetbarát tápanyag-gazdálkodás** bevezetése, a talaj szerves anyag tartalmának növelése és a zöldtrágya hasznosítása jelentős mértékben visszafordíthatja a talajok fokozott savasodását. A sókiválás mérsékléséhez szigorúbb földhasználati és vízgazdálkodási korlátozások alkalmazása szükséges. A talaj tömörödés elkerüléséhez megfelelő agrotechnika alkalmazandó, a mélyebb talajrétegek tömörödésének megelőzéséhez melioráció, és szükség szerint vízrendezés párosítható.

**A magyar mezőgazdaság sajátosságaira és az ebből eredő igényekre alapozva a Program alábbi lényeges műveletei és intézkedései szolgálják a Stratégiában megállapított célok elérését:**

Fő műveletek	Intézkedések
Az agrár-környezetgazdálkodási, a Natura 2000 és erdő-környezetgazdálkodási támogatás	Agrár-környezetvédelmi kifizetések (214)
	Natura 2000-kifizetések, és a 2000/60/EK irányelv szerinti támogatáshoz (213) kifizetések
	Natura 2000 kifizetések (224)
	Erdő- környezetvédelmi kifizetések (225)
A Kedvezőtlen Adottságú Területek és a hagyományos mezőgazdasági táj megőrzése	Hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek (212)
Beruházási támogatás a környezetvédelmi előírások betartása és a vízgazdálkodás érdekében	A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása (131)
	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése (121)
	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra (125)
	Állattjóléti kifizetések (215)
Az erdőtelepítés és -gazdálkodás támogatása	Mezőgazdasági földterületek első erdősítése (221)
	Az agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági területeken (222)
	Nem mezőgazdasági területek első erdősítése (223)
	Erdő-környezetvédelmi kifizetések (225)
	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése (226)
A jó minőségű víz egyensúlyi mennyiségének biztosítása	Nem termelő jellegű beruházások (227)
	Nem mezőgazdasági területek első erdősítése(223)
	Agrár-környezetvédelmi kifizetések (214)
A talajvédelem erősítése	Agrár-környezetvédelmi kifizetések (214)
	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra (125)
	Nem mezőgazdasági területek első erdősítése (223)
Az állattjóléti kifizetések biztosítása	Állattjóléti kifizetések (215)



### 4.1.3. A vidék gazdasága

A vidéki térségek legfontosabb **szükségei** a vidéki mikro-vállalkozások fejlesztése, a diverzifikáció ösztönzése a munkahelyteremtés érdekében, a készségek és képzettség fejlesztése, a színvonalasabb szolgáltatásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítása, valamint az életminőség javítása a falumegújításon és örökségvédelmen, illetve a helyi közösségek fejlesztésén keresztül. A külterületek, a vidéki nők és a roma populáció szükségleteivel speciális programokon belül kell foglalkozni.

Az alacsony foglalkoztatás, gazdasági és vállalkozói aktivitás, illetve jövedelmi viszonyok javítása a több és versenyképesebb vállalkozást, a nagyobb foglalkoztatást és a jobb jövedelmezőséget eredményező gazdasági szerkezetváltással érhető el. Ehhez a vállalkozóvá válás ösztönzésére, a mikro-vállalkozások helyzetének javítására és a mezőgazdasági termelésből kivezető, gazdasági diverzifikációra, tevékenység bővítésre irányuló fejlesztések szükségesek.

A vidéki területek munkaerőhelyezete javítható a vonzó táj, környezeti és kulturális értékek turisztikai hasznosítása révén. Mindehhez autentikus, magas színvonalú turisztikai szolgáltatások megteremtésére van szükség, valamint olyan térségi turisztikai termékekre, amelyek autentikus módon reprezentálják a vidéki életformát és vidéki kultúrát.

A társadalmi tőke javításához elengedhetetlen a humán infrastruktúra színvonalának és hozzáférhetőségének javítása a vidéki térségekben. Ehhez a hazai és az Unió társfinanszírozású programok és támogatások összehangolt és célzott felhasználása szükséges. A vidék humán potenciáljának és cselekvőképességének javításához a képző és készségfejlesztő programok és tanácsadó szolgáltatások ösztönzése járulhat hozzá. A humán feltételek javítása különösen fontos a szegregálódó és leszakadó térségekben, a hiányzó képzettség megszerzésének támogatásával, iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás keretében. A humán infrastruktúra- fejlesztés ROP-okból történő támogatásával megvalósul a két program közötti szinergia.

A természeti és kulturális örökség, kiemelten a hagyományok, valamint az épített örökség megőrzése és programszerű fejlesztése, valamint a népi hagyományokat, tárgyi emlékeket és építészeti értékeket együttesen őrző és bemutató tájházak köre alapot nyújt mind az életminőség javításának, mind a gazdaság diverzifikációjának. Ezen belső erőforrások kihasználásának feltétele a településkép, az épített környezet minőségének javítása, a helyi önszerveződésnek, valamint a gazdaság és a helyi lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások egy részének teret adó közösségi terek kialakítása, fejlesztése. Másfelől szükséges az értékek további feltárása, tudatosítása, ezáltal a helyi közösség identitásának erősítése.

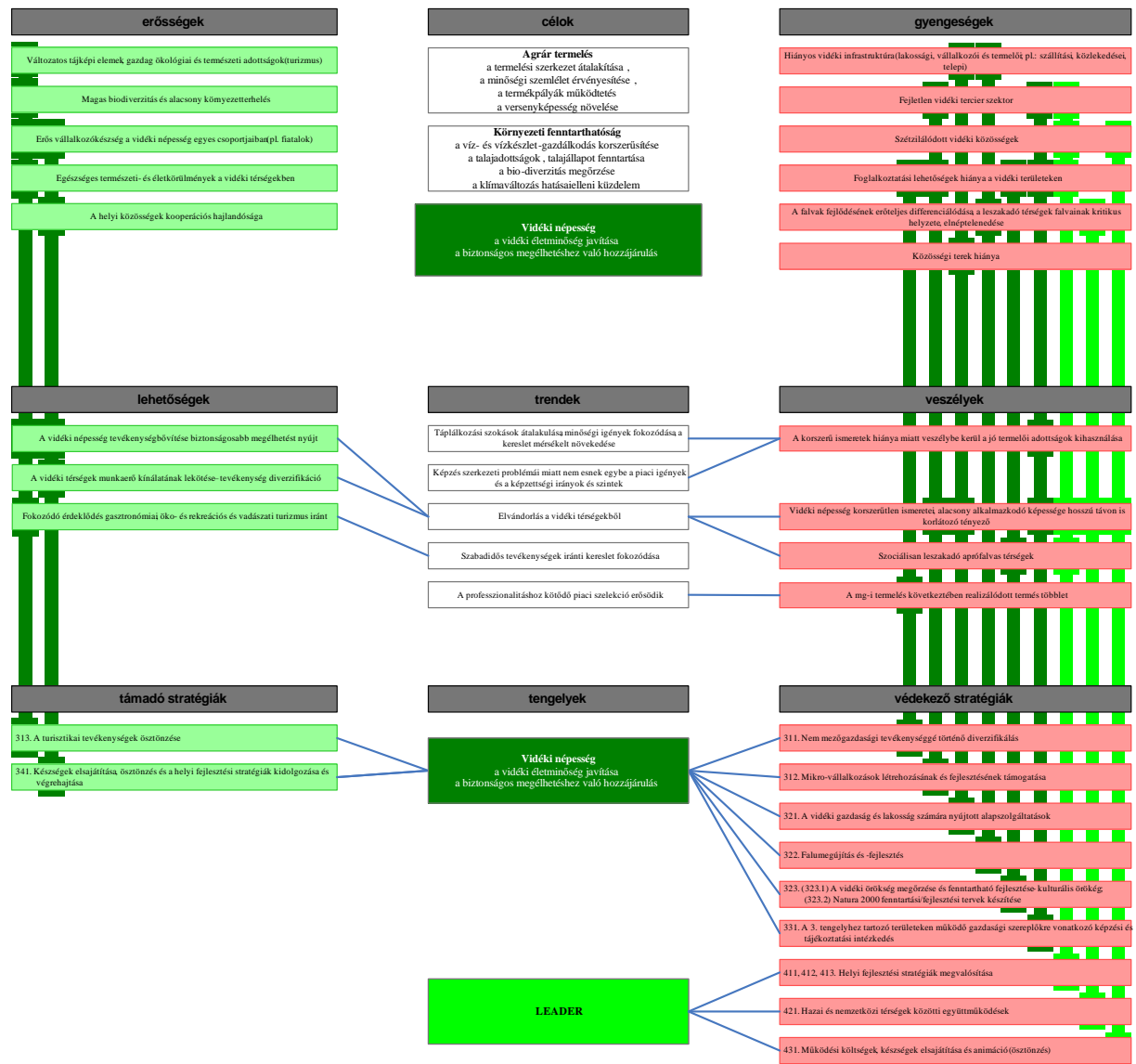
The low level of employment, the insufficient economic and entrepreneurial activity, as well as the income situation can be improved by **economic restructuring**, which results in an increasing number of and more competitive enterprises, higher level of employment and better income conditions. This requires fostering the entrepreneurship, the improvement of the situation of micro enterprises, developments aiming at economic diversification and expansion of activities as a way out of agricultural production.

Az alacsony foglalkoztatottsági szint, az elégtelen gazdasági és vállalkozói aktivitás, valamint a jövedelemszerzési lehetőségek javíthatók a **gazdasági szerkezetváltáson keresztül**, amely növekvő számú és versenyképesebb vállalkozások megjelenését eredményezi, valamint magasabb foglalkoztatottsági szintet és jobb jövedelemszerzési lehetőségeket. Mindehhez szükség van a vállalkozások előmozdítására, a mikrovállalkozások helyzetének javítására, a gazdasági diverzifikációt célzó fejlesztésekre, valamint azon tevékenységek fejlesztésére, amelyek kiutat jelentenek a mezőgazdasági termelésből.

A helyi együttműködések fejlesztése a fokozott animációs tevékenységen, készségfejlesztésen illetve a stratégiai és projekt tervezési és végrehajtási ismeretek fejlesztésén keresztül. Szükség van az információáramlás, hálózatépítés kistérségi szintű erősítésére képzett személyek segítségével, valamint az ehhez szükséges infrastruktúra fejlesztésére.

**A magyar mezőgazdaság jellegzetességeire és az ebből adódó igényekre alapozva a Program alábbi lényeges műveletei és intézkedései szolgálják a Stratégiában megállapított célok elérését:**

Fő műveletek	Intézkedések
A diverzifikáció, a mikro-vállalkozások és a turizmus támogatása	Nem mezőgazdasági tevékenységekké történő diverzifikálás
	Turisztikai tevékenységek ösztönzése
	A mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása
Az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, valamint a természeti és kulturális örökség megőrzése (falvak megújulása)	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások
	A falvak megújítása és fejlesztése
	A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése
A helyi kapacitásfejlesztés támogatása	LEADER
	A készségek elsajátítása és az ösztönzésre irányuló intézkedés a helyi fejlesztési stratégia előkészítése és végrehajtása céljából



## **4.2. Az előzetes értékelés szerinti várt hatások a kiválasztott prioritások tekintetében**

### **4.2.1. Az ante értékelés összegzése**

Az ex ante értékelésről szóló időközi jelentés elkészülte óta a Program tekintetében lényeges előrelépések történtek. A stratégia általános következetessége és belső koherenciája számottevően javult. Az intézkedések leírása jóval érthetőbbé vált annak köszönhetően, hogy jelentős mennyiségű munkát fektettek az intézkedések megvalósítási részleteinek kidolgozásába. Az indikátorokkal kapcsolatos munkát is sikerült befejezni. A számszerűsített célokat és indikátorokat egy, az indikátorokkal foglalkozó workshop keretében vitatták meg és vizsgálták felül, illetve e célból számos szakértői megbeszélésre került sor az értékelők és a tervezők között.

Az értékelők továbbá részt vettek a Programon belül az állami támogatások szabályainak a tisztázásában és alkalmazásában is.

A megvalósítás felé tett lépések világosabbá váltak, az ÚMFT szintjén való koordináció tekintetében új átadási mechanizmusokat alakítottak ki, továbbá a monitorozó és értékelő tevékenységek szerepe és működése is megvitásra került az értékelőkkel.

Az ex ante értékelő jelentésről kialakított átfogó vélemény az alábbiak szerint összegezhető. A Program összhangban áll a rendelet által előírt fő elvárásokkal. Megfelelő célkitűzéseket tartalmaz, összefüggő és következetes. A számszerűsített célokat egy sor indikátor (output, eredmény, hatás) támasztja alá. A programalkotási folyamat végére a partnerek részvételi hajlandósága nőtt. Noha a megvalósítási rendszer bürokratikus, még mindig alkalmas a Program gyakorlatba való átültetésére. Külön figyelmet kapott a nők és férfiak közötti egyenlőség elve. A Program segítheti Magyarországot abban, hogy a fenntartható fejlődés útjára lépjen, illetve a Program környezetvédelmi teljesítménye is elfogadható. Mindazonáltal a Programban az SKV javaslatának is meg kell jelenniük. Az SKV-jelentés javaslatának beépítése további kedvező külső hatásokat vonhat maga után.

A partnerség keretei között az ex ante értékelő jelentés fő megállapításait a január 30-i szakértői megbeszélésen már előterjesztették a Mezőgazdasági Főigazgatóság képviselői felé. Az ex ante jelentést a stratégiai környezetvédelmi felmérés eredményeivel együtt a partnerek február 5-én ismerhették meg.

### **4.2.2. Válasz az ex ante értékelésre**

1. Az ex ante értékelők megállapítása szerint a Program korábbi változata jelentős mennyiségű adatot tartalmazott. Mindazonáltal ezek az adatok viszonylag statikusnak és leíró jellegűnek minősültek, a trendszerű folyamatok hiányoztak. A későbbiekben a tervezők olyan trendeket is összegyűjtöttek, melyeket az értékelők által vezetett SWOT workshopokon egyébként használtak. A Program belső összefüggései a SWOT és a stratégiai workshopok révén nagyban erősödtek. Az eredmények bemutatása a 3.1. fejezet átdolgozott SWOT táblázatában, továbbá azokon az ábrákon található meg, melyek a stratégia és a 3.2. fejezetben ismertetett SWOT közötti kapcsolatokat tükrözik.
2. Mint azt az ex ante értékelés is kifejti, a helyzetelemzés a Program által támogatni kívánt szektorok piaci kilátásainak vonatkozásában nem tekinthető teljesnek. A tervezők nézete szerint ez csak megfelelő bemutatás kérdése; az ilyen elemzéseket egyébként széles körben alkalmazták a tervezési és programalkotási folyamatban. A helyzetelemzés a tervezők által gyűjtött alátámasztó adatokkal bővült ki. A dokumentum hosszára való tekintettel a piaci felmérések szükség szerint a Program mellékletében is elhelyezhetők.

3. Az értékelők kockázatot látnak az olyan intézményi garanciák hiányában, melyek egyébként az egyes intézkedések közötti szinergiákat erősítenék. Annak érdekében, hogy erre a felvetésre megfelelő válasz születhessen, országszerte programirodákat hoztak létre (ezek részletes leírását lásd a megvalósítási rendszerről szóló részben).
4. A LEADER-rel kapcsolatos Program nem veszi számításba a 2004–2006-os programalkotási időszakhoz viszonyított, erősebb decentralizáció lehetőségét.  
A tervezők a LEADER intézkedéscsoport kijelölésekor erősen támaszkodtak a jelenleg is futó Program során szerzett tapasztalatokra. A decentralizációt elősegíti a helyi vidékfejlesztési irodák fejlesztése, a helyi vidékfejlesztési közösségek bátorítása, illetve megerősítése, valamint azok döntési jogkörrel való felruházása a III. intézkedéscsoport adott intézkedéseinek a vonatkozásában.
5. Ami a beruházások felhasználási alternatíváit illeti, a Program a projektek értékelési folyamatában nem biztosítja a piaci lehetőségek megfelelő figyelembevételét.  
Az értékelők által jelzett problémára adott válaszként a Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet részt fog venni a projekt értékelésében, feladata szerint a pályázók üzleti terveit fogja értékelni.
6. A falusi turizmus jelentősége és lehetőségei nem kerültek megfelelőképpen részletezésre. A tervezők szerint az előző programalkotási időkkel összehasonlítva számottevő előrelépés történt a falusi turizmust érintő programok terén. A vidéki magán szálláshelyek bővítése mellett immár a borturizmus, a horgászat, a lovaglási lehetőségek és a vadászturizmus is a Program részét képezi. A turisztikai fejlesztések elmozdulása a minőség felé a jelenleg is futó Program tapasztalatai tükrében, valamint a vidéki területeken a turisztikai kapacitások megfelelő kiaknázása révén érhető el.
7. Az előző programalkotási időkben szerzett tapasztalatok közül a megvalósítás jó gyakorlatai és problémái a 2007–2013-as programdokumentumban nem kerülnek bemutatásra. Az Irányító Hatóság számottevő tapasztalatokra tett szert, de egyúttal el is ismeri, hogy egy ex post értékelés kezdeményezése szükséges, illetve további következtetések vonhatók le a Program záró megvalósítási szakaszából is, amikor a végleges eredmények rendelkezésre állnak majd. Abban a szakaszban majd több mondható el a Program hatásairól, továbbá arról, hogy a stratégiai célkitűzéseket miként sikerült elérni.
8. Az intézkedések szintjén az output célértékek nincsenek mindig összhangban az elkülönített állami alapokkal.  
Az intézkedés szintű indikátorok célértékeit minden esetben az ex ante értékelők és kutatóintézetek segítségével határozták meg, továbbá az egyes intézkedésekre jutó pénzalapok tekintetében az előző programalkotás tapasztalataira és az elkövetkező időszak várható trendjeire támaszkodtak. Ennek eredményeként a Program ezen részei számottevően javultak, a célértékek összhangban kerültek az előrejelzett finanszírozással.
9. A Program nem tükrözi, hogy a vidékfejlesztésre vonatkozó intézkedések nem kezelik átfogó módon a vidéki területek problémáit. Egyéb nemzeti szintű szabályozások továbbá olyan kedvezőtlen hatást fejthetnek ki a vidéki területekre jellemző állapotokra, melyeket a Program nem képes ellensúlyozni.  
A Program egyébiránt jelzi, hogy a vidéki területek fő problémái csak a Vidékfejlesztési Program és az Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív Programjai összehangolt intézkedései révén oldhatók meg. A Programnak az Operatív Programok tekintetében fennálló kapcsolódásai és lehatárolása a Programban ismertetésre kerültek. A szinergiákat és lehatárolást biztosító intézményi mechanizmusok a Program 10.1. fejezetében találhatóak.

10. A Program monitoring rendszere nem nyújt megfelelő garanciákat a folyamatoknak a célok felé vezető, folyamatos értékelési lehetőségeire nézve, illetve a tekintetben, hogy ezek a folyamatok az értékelés alapján a végrehajtás közben módosíthatók legyenek. Ez a vélemény a jelen dokumentum 12.1. pontjában körülírt monitorozást és értékelést érintő intézkedések véglegesítésekor figyelembevételre kerül. Az értékeléshez szükséges indikátorok összegyűjtésre, továbbá az arra meghatározott specifikációknak megfelelően mentésre kerülnek.

### **4.2.3. Várható hatások**

Az 1698/2005/EK rendelet 85. cikkelyére, valamint a CMEF (Common Monitoring and Evaluation Framework, Közös Monitoring és Értékelési Keret) vonatkozó útmutatására tekintettel az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program várható hatásainak vizsgálata az alábbi elemekre terjed ki:

- az indikátorrendszer relevanciájának értékelése,
- a célkitűzések számszerűsítésének értékelése.

Az értékelők az intézkedések szintjén meglévő indikátorokból (output, eredmény és hatás) indultak ki. Az ilyen indikátorok megvitatását és a célok áttekintését a program szintű hatásindikátorok, valamint a célkitűzésekhez kapcsolódó, közös és kiegészítő nemzeti alapindikátorok értékelése követte. Ezekben a tevékenységekben az értékelők a tervezőkkel együtt (eltekintve a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium munkatársaitól, elsősorban az Agrárgazdasági Kutatóintézet szakembereivel) vettek részt egy sor workshop keretei között.

#### ***Az indikátorrendszer relevanciájának értékelése***

Az 1698/2005/EK rendelet 80., 81. és 82. cikkelyéből eredő feladatok teljesítése érdekében a monitorozásra és értékelési tevékenységekre alkalmas indikátorrendszer az alábbi kritériumoknak felel meg:

- lehetővé teszi az események, valamint a mezőgazdasághoz és vidéki területekhez kötődő fejlesztések monitorozását (elsősorban az adott kontextushoz kapcsolódó alapindikátorok alkalmazása mellett);
- alkalmas a célkitűzések teljesítésének mérésére, az outputok, eredmények és hatások szintjén;
- a monitorozó funkció mellett adatokkal szolgál az értékelési funkcióhoz.

A fenti követelmények teljesülésének ellenőrzése során, a Közös Monitoring és Értékelési Keret (CMEF) irányelveivel összhangban az ex ante értékelők áttekintették, hogy a közös indikátorok értelmezése és használata megfelelő-e, illetve hogy a kiegészítő nemzeti indikátorok jól megalapozottak-e, igazoltan alkalmasak-e a Program környezetében előálló változások, továbbá a stratégiai célkitűzések mérésére.

#### ***A közös alapindikátorok használatának megfelelősége***

Az „F” jelű útmutató dokumentumban felsorolt közös indikátorokat az összes vidékfejlesztési program kötelező érvénnyel alkalmazza. A Közös Monitoring és Értékelési Keret (CMEF) az outputok, eredmények és hatások szintjén meghatározta az indikátorokat, az egyes kontextusokra és célkitűzésekre vonatkozó alapindikátorokkal együtt. Ezen indikátorok meghatározása, a kapcsolódó mérési módszertan, a mérési egységek és alegységek a Közös Monitoring és Értékelési Keret (CMEF) („G”-„J” dokumentumok) részét képező indikátor adatlapokon kerültek leírásra.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program tervezői figyelembe vették a közös indikátorokhoz kapcsolható kötelezettségeket, és a számszerűsített célokat úgy fogalmazták meg, hogy azok teljesítése összhangban legyen ezekkel az indikátorokkal.

Bár a Program értékelt tervezetében még csak az intézkedésekkel kapcsolatos indikátorokat rögzítették, a jelen tervdokumentáció mellékleteként a tervezők a program szintű hatásokat és a Stratégiai Programban meghatározott alapindikátorokat is csatolták.

A tervezők jórészt úgy értelmezték és alkalmazták a közös indikátorokat, miként azt az irányelvek meghatározták. Mindazonáltal – noha az ex ante értékelők számos közös erőfeszítést tettek a tervezőkkel együtt – egyes indikátorok pontos meghatározása és az adatgyűjtés módszertana még mindig tisztázást kíván (pl. a területi szinten értelmezett hozzáadott értékek, az adatgyűjtés időzítése, a referenciaév definíciója tekintetében; azon személyzet meghatározásának metodikája kapcsán, mely a személyzet termelékenységére vonatkozó indikátor esetében figyelembe veendő; a létrejött/megőrzött munkahelyek száma pontos meghatározásának és követelményeinek viszonylatában). Az ex ante értékelők további egyeztetést javasolnak a Bizottsággal, illetve az érintett tagállamokkal is a munkacsoportok szintjén.

Az adatgyűjtés során a Közös Monitoring és Értékelési Keret (CMEF) által megkívánt alegységek következetes alkalmazása tekintetében még vannak teljesítendő feladatok: az értékelők szerint a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal számára pontosan meghatározandó, milyen adat-szolgáltatási kötelezettségeket kell előírni az egyes intézkedésekhez a projekt szintjén, továbbá hogyan alakítható ki az ilyen adatok ellenőrzésének módszertana.

### ***A kiegészítő nemzeti indikátorok relevanciája***

A Program tervezői a Stratégiai Terv kialakítása során, a célkitűzésekkel kapcsolatos alapindikátorok tekintetében kiegészítő indikátorokat is kidolgoztak. Az értékelők megvitatták az egyes indikátorok tartalmát, lényegét a tervezőkkel, és általánosságban véve azokat rendkívül egyértelműnek, jól meghatározottnak találták. Csupán néhány indikátor esetében merültek fel kérdések azok egyértelműségével kapcsolatban.

Az értékelők véleménye szerint a közös és kiegészítő indikátorok megfelelőképpen ölelik fel a teljes Programot, ugyanakkor a célkitűzések viszonylatában is relevánsak.

Az intézkedések szintjén a Program csak rendkívül korlátozott körben alkalmaz kiegészítő indikátorokat – ezzel az értékelők azonban teljes mértékben egyetértenek, mivel az ilyen indikátorok nagyban bonyolítanak a Magyarországon viszonylag rövid múltra visszatekintő vidékfejlesztési monitorozó és értékelő rendszer működését; túlságosan sok adattal és információval szolgálnának a még fejlődésben lévő, specializált döntéshozatal értelmezési keretéhez, és ezért nem kívánatos terhet rónának a kedvezményezettekre, illetve az intézményrendszerre.

Ugyanakkor ez azt jelenti, hogy a Közös Monitoring és Értékelési Keretben (CMEF) meghatározott output-, eredmény-, és hatásszintek arányossága nem borul fel.

### ***A célkitűzések számszerűsítésének értékelése***

Az értékelők a tervezőkkel együtt tartott számos belső workshop keretei között értékelték a számszerűsítést. Az ilyen alkalmakkor áttekintették, hogy az intézkedésszintű eredmény- és hatásindikátorokhoz tartozó célértékeket ésszerű és ellenőrizhető módon tervezték-e meg; hogy a becslések helyesek-e; illetve hogy az indikátorokra vonatkozó információkat a megvalósítási szakaszban megbízható módon és időben lehet-e beszerezni.

A munka során az értékelők ellenőrizték a beavatkozások és indikátorok kimutatható ok-okozati összefüggéseit, a különféle indikátorszintek közötti, számszerűsíthető összefüggéseket, felülvizsgálták és megvitatták a célértékek becslésére és kiinduló adataira használt módszereket (pl. egységköltségek, az előző időszaki projektek kiterjedése és a pályázók érdeklődésének mértéke).

Az ilyen tevékenységek eredményeként számos, eladdig hiányzó célértéket sikerült meghatározni, sőt egyes, már létező célokat korrigáltak. Az ex ante értékelők szerint a célértékek rendszerének jelenlegi állapota számottevő fejlődés eredménye, jóllehet valós és igazolható, bár korábban már a meghatározás keretei között kimutatott és megvitattott okok miatt, továbbá egyes esetekben a korábbról rendelkezésre álló tapasztalatok korlátozott körének köszönhetően még mindig vannak bizonytalanságok (bruttó hozzáadott érték, a munkaerő termelékenységének javulása, a biodiverzitás változásai stb.).



### ***Közösségi hozzáadott érték***

A közösségi hozzáadott értéket illetően fontos megérteni azt, hogy mennyiben eltérő helyzet állna elő, ha a Program keretei között érintett problémákra és megoldásokra pusztán nemzeti szinten tekintenének, illetve hogy mi a közösségi támogatás hozzáadott értéke. Magyarország esetében a felzárkózás folyamatában döntő fontosságú, hogy az ország hatékonyabban tud más tagországok tapasztalataira támaszkodni, közös tevékenységekben vehet részt, illetve közös problémákat oldhat meg más országokkal partnerségben.

Magyarország jelenlegi körülményei között a pénzügyi hozzáadott érték is megjelenik, hiszen a nemzet erőforrásai az Európai Unió támogatása nélkül nem lennének képesek támogatni a vidékfejlesztési beruházásokat azon a szinten, mely a Program keretei között megvalósul.

A programalkotáshoz kapcsolódó hozzáadott érték is azonosítható. Az EU-finanszírozás és a vonatkozó programalkotási követelmények hiányában nem valószínű, hogy a magyar hatóságok önállóan több éves kötelezettségeket vállalnának azért, hogy ebbe a szektorba hét éven keresztül beruházzanak. Ehhez kapcsolódóan bármely, kizárólag nemzeti keretek között megvalósított beruházásnak nem lenne része ugyanilyen szintű monitorozás, ideértve a teljesítményindikátorok, a formális értékelés és a partnerség alkalmazását a tervezésben és megvalósításban.

A harmadik hozzáadott érték a politika szintjén jelenik meg. Az EU finanszírozása és szabályozási követelményei nélkül a Program számos prioritása és intézkedése nem valószínű, hogy vonzerőt jelentene a magyar nemzeti közszféra beruházásai előtt, vagy azt ugyanilyen mértékben vonzaná. Ez különösen igaz azokban az esetekben, ahol új vagy innovatívabb találmányok jelennének meg olyan területeken, mint a környezetvédelem, a falusi turizmus, az egyéb alternatív gazdálkodó vállalkozások vagy az információ- és kommunikációtechnológia.

További hozzáadott érték érzékelhető a hálózatépítésben. A vidékfejlesztési programalkotásban való EU-s szintű részvétel előmozdítja a hálózatépítést, valamint a kapcsolódó tanulási lehetőségeket, ahol egyúttal megjelennek a Bizottság vonatkozó szolgáltatásai, a más tagállamokban működő, hasonló nemzeti hatósági szervek és nemzetközi szakértők is.

#### **4.2.4. A Program Stratégiai Környezeti vizsgálata**

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) - mint az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv és az arra épülő Új Magyarország Vidékfejlesztési Program felelős kidolgozója - 2006. október 13-án az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség (OKTVF) felé hivatalosan kezdeményezte a 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet szerinti környezeti értékelés elkészítését és a Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) lefolytatását. Az FVM - a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériummal egyetértésben - az SKV kidolgozását és a folyamat lefolytatását független, az SKV témakörében és a vidékfejlesztésben járatos szakértőkre bízta (SKV munkacsoport), a munkacsoport tevékenységét az Env-in-Cent Környezetvédelmi Tanácsadó Iroda koordinálta. Az SKV kidolgozásának megbízója (fővállalkozója) az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv és Program ex-ante értékelését is végző PricewaterhouseCoopers Könyvvizsgáló és Gazdasági Tanácsadó Kft. A társadalmi részvételi folyamatot a Magyar Természetvédők Szövetsége (MTvSz) szervezte.

Az SKV-t a Tervre és a Programra integráltan, azonos szemlélettel, és egységes módszertannal, közös társadalmi egyeztetéssel készítettük el. Az elemzési-értékelési módszertan arra – a hazai SKV gyakorlatban már korábban kidolgozott és alkalmazott – megközelítésre épít, hogy a vidékfejlesztési politika stratégiai szintjét (céljait, prioritásait) egy fenntarthatósági értékrendhez viszonyítjuk, míg a program konkrétabb eszközeit és beavatkozásait egy környezeti teljesítményértékelési sémában vizsgáljuk. A fenntarthatósági értékelést és a környezeti teljesítmény értékelést a környezeti jelentésben részletesen bemutatjuk és elemezzük, melyek alapján a következő megállapításokra jutottunk:

- A Terv hozzájárulhat a fenntarthatóság felé történő hazai átmenethez, amennyiben a végrehajtás során integrálódnak az SKV által javasolt szempontok
- A Program környezeti teljesítménye elfogadható, sőt számottevően javítható, ha az SKV által felvetett javító és kompenzáló intézkedések beépítésre kerülnek.
- A Program végrehajtásának körülményeire, a környezeti szempontokat figyelembe vevő szervezése szükséges ahhoz, hogy a forrás-felosztás ne vezessen az elavult termelési szerkezet rögzítésére és a kapcsolódó környezeti terhelések növekedésére.

Az SKV munka dokumentumai az MTvSz honlapján ([www.mtvsh.hu/skv](http://www.mtvsh.hu/skv)) érhetőek el. Az SKV készítésének megindulásáról az FVM sajtóközleményt adott ki, az MTvSz pedig közvetlen megkeresésekkel és levelezőlistákon keresztül értesítette erről a potenciális érintetteket. A szakmai szervezetek bevonására egy 20 fős szakértői panelt (SKV Fórumot) hoztunk létre, amely kétszer találkozott a vizsgálati folyamat során. A Fórum tagjai a környezeti hatóságok, az FVM tervezői, az egyetemi és tudományos élet képviselői és az érintett társadalmi szervezetek képviselői voltak.. A stratégiai környezeti értékelési dokumentumot partnerségi konferencián egyeztetettük, a meghívottak kb. 100 szervezet és intézmény volt. Az SKV Munkacsoport az Országos Környezetvédelmi Tanács (OKT) november 2-i ülésén mutatta be a tematikát és az értékelés előzetes eredményeit. Az OKT elfogadta a tematikát és megjegyzéseket tett a vízgazdálkodás és talaj erőforrás gazdálkodás témakörökben. Az OKT tagok megjegyzései, illetve személyes konzultációk nagymértékben segítettek a környezeti vizsgálat szakmaiságát az előbb említett témákban. Az OKT 2006. december 11-én hivatalos álláspontot alakított ki az SKV egyeztetési munkaanyagáról, melyet – a vízgazdálkodást érintő részek kivételével – jóváhagyólag tudomásul vett. A mezőgazdasági vízgazdálkodást érintő OKT megállapítások alapján december 15-én az SKV Munkacsoport a mezőgazdasági vízgazdálkodás szakértőivel kibővített konzultációt tartott, ahol teljes körűen újraértékelésre kerültek az érintett munkarészek, mind az SKV vonatkozásában, mind a Programban.

Az SKV környezeti értékelés egyeztetési változatához a megkeresett hatóságok közül az Országos Környezetvédelmi Tanács, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség, az Oktatási és Kulturális Minisztérium és az FVM Természeti Erőforrások Főosztálya küldött véleményt írásban, összesen 48 konkrét javaslatot. Az SKV munkacsoport a 48 javaslatból 46-ot elfogadott és beépített a dokumentumba. A dokumentumhoz írásban 8 társadalmi szervezet 68

javaslatot küldött, a fórumokon és a honlapon ezen kívül 13 szervezet fűzött összesen 42 megjegyzést. A javaslatok döntő többségét elfogadta az SKV munkacsoport – a 68 írásos javaslatból 57-et teljesen vagy részben figyelembe vett, és a szóbeli megjegyzéseket is figyelembe vette. A Magyar Tudományos Akadémia illetékes tudományos bizottságai 2007. január 18-i együttes ülésükön – 63 fő jelenlétében – megvitatták a környezeti értékelés mezőgazdasági vízgazdálkodást érintő munkarészeit. Az MTA vonatkozó álláspontja az SKV végső változatában teljes körűen figyelembevételre került.

Az SKV környezeti értékelésben vizsgáltuk az Országos Fejlesztési Konceptióhoz és az Országos Területfejlesztési Konceptióhoz való kapcsolódást. Elemeztük az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és operatív programjaihoz való viszonyt. Ezen túlmenően áttekintettük a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal (NKP-II) és az Országos hulladékgazdálkodási Tervvel (OHT) kapcsolatos összefüggéseket. Elemeztük a Európai Tanács integrált szennyezés-megelőzésről és csökkentésről szóló irányelve (IPPC Irányelv) és az Elérhető Legjobb Technika (BAT) elvárásainak való megfelelést. Vizsgáltuk az energia-végfelhasználás hatékonyságának javításáról szóló irányelvet. Részletesen áttekintettük a NATURA 2000 Irányelvek végrehajtásának vidékfejlesztési összefüggéseit. Szintén részletesen bemutattuk a Víz Keretirányelv (VKI) végrehajtásával kapcsolatos szempontokat.

Az SKV keretében értékeltük a Program végrehajtása során valószínűsíthető környezeti hatásokat. A Program a levegő minőségére és az üvegházhatású gázok kibocsátásának volumenére összességében semleges hatást gyakorol. A felszíni vizek szennyezését csökkentheti az állattartó telepek korszerűsítése, a géppark és az üzemanyag tároló létesítmények átalakítása, a hígtrágyák, mezőgazdasági hulladékok megfelelő kezelése. Összhangban a VKI követelményeivel, a felszín alatti vizek szennyeződésének kockázatát és a szennyeződés mértékét csökkenthetik a Program által támogatott egyes intézkedések. a felszíni és felszín alatti vizekre gyakorolt kedvezőtlen hatások elkerülésére 4 javaslatot tettünk. A Program víz- és talajgazdálkodási intézkedései közül a melioratív beavatkozások esetében a talaj mélylazítása javíthatja a talaj tápanyag és vízháztartását, csökkentheti a belvízkockázatot, az energia és víztakarékos öntözési módok a talajok kiszáradását, erodálódását csökkenthetik. A talajt érő kedvezőtlen hatások elkerülésére két javaslatot tettünk.

A biológiai sokféleséget (nemcsak a Program miatt, és nemcsak Magyarországon) alapvetően két konkrét veszély fenyegeti. Első helyen a kellően át nem gondolt földhasználat és területfejlesztés áll. Másodsorban ki kell emelni az éghajlatváltozásnak a biológiai sokféleségre gyakorolt, egyre erősödő hatását. A biológiai sokféleséget érő hatások elkerülésére három javaslatot tettünk. A klímaváltozás miatt a szélsőséges eloszlású és növekvő mennyiségű csapadékok előfordulási valószínűsége nőhet, ennek hatására az ár- és belvizek előfordulási gyakorisága is növekedhet. Ugyanakkor nőhet az aszályos időszakok hossza és az érintett terület nagysága is. Összességében az ÚMVP az erdőkre döntően pozitív vagy semleges hatással bír. Az erdők természetességét, egészségi állapotát, mennyiségét és térszerkezetét érintően azonban néhány intézkedés hosszú távon környezeti kockázatokat hordozhat, ezek kompenzálására két javaslatot tettünk.

A Program intézkedései nagyrészt pozitívan befolyásolják a lakosság egészségi állapotát, Az állatjóléti kifizetések is csökkentik az állattartás során fellépő, az emberekre is veszélyt jelentő egészségügyi kockázatokat. A Program összességében kedvezően hat a lakosság környezettudatosságára. A környezettudatosság javítására két javaslatot fogalmaztunk meg. Összességében az ÚMVP döntően kedvezően hat a térhasználatra, tájgazdálkodásra és semleges a térszerkezetre. A természeti erőforrások közül a talajok megújulását egyértelműen támogatják a Program intézkedései. A vízkészletek megújulását valószínűsíthetően biztosítja a Program.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat teljes anyaga a 2. számú mellékletben található.

## 5. Az intézkedéscsoportokra vonatkozó információk és az egyes intézkedéscsoportokhoz javasolt intézkedések leírása

### 5.1. Általános rendelkezések

A magyar mezőgazdaságban a SAPARD program, az AVOP és az NVT segítségével és nemzeti támogatással számos olyan fejlesztés megvalósult, melyek elősegítették a magyar gazdálkodók versenyhátrányának mérséklését, a termőhelyi adottságok jobb kihasználását, a környezettudatos gazdálkodás erősítését, és egyben strukturális változtatásokat is elindítottak. Ezek a programok ahhoz is hozzájárultak, hogy a városias és vidékies térségek közötti különbség mérséklődött, illetve csökkent a különbségek növekedésének üteme.

A mostani programidőszakban (2007-2013) tehát építünk a korábbi időszak eredményeire. A kedvező folyamatok ugyan elindultak, a hatások a viszonylag rövid időtartam (5-6 év), és a szerény pénzügyi források miatt még nem elégségesek, az eredmények további javulásához, illetve megszilárdításához további erőfeszítések szükségesek.

Az **I. intézkedéscsoport intézkedései** a termelés további modernizálását szolgálják úgy, hogy a gazdálkodókat strukturális változásokra is ösztönözzük, és elsősorban minőségjavulást eredményeznek. A modernizációt az intézkedések harmonizálásával, komplexen kezeljük, jól meghatározott gyenge pontok ellensúlyozására, illetve erősségek kihasználására. A komplexitás jegyében a mező- és erdőgazdálkodás technikai (technológiai) fejlesztéséhez a humán erőforrások javítását szolgáló beavatkozások kapcsolódnak (képzés, tájékoztatás, fiatal gazdálkodók segítése, korengedményes nyugdíjazás), a gazdálkodókat korszerűsített és kibővített tanácsadási rendszer is segíti. Támogatjuk a gazdák összefogását (termelői csoportok), hogy piaci pozíciójuk erősödjön. A gazdaságilag még nem életképes gazdáknak esélyt kínálunk a megerősödéssel, illetve termelési szerkezetük megváltoztatására (részben önellátók támogatása). A technológiai modernizációban előtérbe kerülnek az innovatív, fejlesztések, a mezőgazdasági és erdőszeti termékek minőségét javító, értéknövelését célzó fejlesztések, az infrastruktúra fejlesztése, a közösségi előírásoknak való megfelelés, a mezőgazdasági és élelmiszer-feldolgozási szektorban az innovatív fejlesztések, valamint az élelmiszer-minőségi rendszerekhez való kapcsolódás. Az intézkedések a gabonafelesleg levezetését a bioenergia termelés ösztönzésével (bioetanollal) és az állattenyésztésben a modernizáció lehetőségének megteremtésével segítik. A mező- és erdőgazdaság a bioenergia termelésben nagyobb szerepet vállalhat. A bioetanol termelésén túl az ültetvényerdő, a nem fásszárú növények energianyeresi célú termesztése, a biogáz-termelés is ösztönzött tevékenység lesz.

A racionálisabb földhasználathoz és a környezet megóvásához kapcsolódó intézkedések a **II. intézkedéscsoport** köré csoportosulnak, és lényegében két alrendszerre alkotnak. Az elsőbe azok az intézkedések tartoznak, melyek a gazdáknak a környezettel és állatok tartásával kapcsolatos vállalásaik többlet terhet, illetve az elmaradt hozamokat kompenzálják. Kompenzáció jellegű támogatásokkal továbbvisszük a sikeres agrárkörnyezeti programokat, a támogatási körbe bevonjuk a Natura 2000 területeket is. Ezekkel az intézkedésekkel a gazdákat arra ösztönözzük, hogy mérsékeljék a környezetterhelést, megőrizték segítség a biodiverzitást, segítsék az élővizek védelmét. Számos őshonos háziállat tartása gazdasági megfontolásból nem érdeke a gazdálkodóknak, viszont ezek értékes génállományt jelentenek, és akár nemesítési céllal is felhasználhatók. Megtartásuk (megőrzésük) érdekében támogatást adunk azoknak, akik vállalják ezeknek a haszonállatoknak a tartását. A kedvezőtlen adottságú területek támogatásának fontos szerepe van abban, hogy extenzív mezőgazdálkodás fennmaradjon, elősegítve a tájvédelmet, és a foglalkoztatást is. A földhasználattal kapcsolatos intézkedések alkotják ennek az intézkedéscsoportnak a másik alrendszerét. A földhasználat megváltoztatása hatékonysági megfontolásból (a mezőgazdasági termelés hatékonyságának javítását szolgálja, ha leggyengébb adottságú mezőgazdasági területeken visszaszorul a mezőgazdasági hasznosítás, és ezeket a területeket erdősítjük) kiemelt jelentőségű, de ugyanakkor

fontos és a biodiverzitás fenntartása érdekében szempontjából is fontos (nem mezőgazdasági területek erdősítése, agrár-erdészeti rendszerek).

**A III. intézkedéscsoport intézkedései** a vidéki térségekben élő emberek megélhetési lehetőségeinek és életminőségének javítását szolgálják, elsősorban a munkahelyek teremtését és megtartását eredményező jövedelemtermelő beruházások ösztönzése révén, amely az intézkedéscsoport súlyponti részét képezi. A program lehetőséget teremt a vidéki vállalkozások komplex fejlesztésére, beleértve a technikai fejlesztést, a képzések és szaktanácsadás igénybevételét és a minőségi szabványoknak való megfelelés biztosítását. Ösztönzi az új vállalkozások létrehozását, az előállított termékek és szolgáltatások minőségének és hozzáadott értékének növelését, valamint a vállalkozói integrációk kialakítását. Az életminőség javulását a vidéki térségekben elsősorban a hiányzó szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása szolgálja, amely a költséghatékonyság elvét követve integrált közösségi szolgáltató terekben, a helyi szükségletekhez igazodó megoldásokra alapozva valósul meg. A kulturális és rekreációs lehetőségek bővítése, a vidék örökségkincsének megőrzése és fenntartható hasznosítása nemcsak a falusi- és agroturizmus alapja, de a vidéken élők életminőségének nélkülözhetetlen feltétele is. Ezeknek a fejlesztéseknek a megalapozottságát, térségi beágyazottságát és integrált keretbe foglalását segítik a készség- és kapacitásfejlesztés eredményeképpen kialakuló, a köz- és magánszféra képviselőiből álló együttműködések (Helyi Vidékfejlesztési Közösségek) által elkészített helyi fejlesztési stratégiák. Mindezek az intézményi keretét az ország teljes területét lefedő, kistérségi szinten működő Helyi Vidékfejlesztési Irodák hálózata szolgálja

A következő táblázat foglalja össze az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretei közt 2007-2013 között indítandó és az indítani nem tervezett intézkedéseket, kiegészítve a vonatkozó jogforrások (A Tanács 1698/2005/EK rendelete és a Bizottság 1974/2006/EK Rendelete) különböző intézkedésekkel kapcsolatos rendelkezéseivel.

Kód	Az intézkedés megnevezése	1698/2005 EMVA rendelet vonatkozó cikke	Az 1974/2006 rendelet II. Függe- lékében el- foglalt helye	A Prog- ram tartal- mazza
<b>I. intézkedéscsoport: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása, 20. cikk</b>				
111	Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek	21. és 52. cikk (c)	5.3.1.1.1.	✓
112	A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása	22. cikk	5.3.1.1.2.	✓
113	A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás)	20. (a) (iii) és 23. cikk	5.3.1.1.3.	✓
114	Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele	20. (a) (iii) és 24. cikk	5.3.1.1.4.	✓
115	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadási, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása	20. (a) (iv) és 25. cikk	5.3.1.1.5.	✓
121	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	20. (b) (i) és 26. cikk	5.3.1.2.1.	✓
122	Az erdők gazdasági értékének javítása	20. (b) (ii) és 27. cikk	5.3.1.2.2.	✓
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	20. (b) (iii) és 28. cikk	5.3.1.2.3.	✓
124	Együttműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztése céljából a mezőgazdasági és az élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	20. (b) (iv) és 29. cikk	5.3.1.2.4.	✓

125	A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra	20. (b) (v) és 30. cikk	5.3.1.2.5.	✓
126	Természeti katasztrófák által károsított mezőgazdasági termelési potenciál helyreállítása és megfelelő megelőző intézkedések bevezetése	20. (b) (vi)	5.3.1.2.6.	X
131	A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása	20. (c) (i) és 31. cikk	5.3.1.3.1.	✓
132	A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszer-minőségi rendszerekben	20. (c) (ii) és 32. cikk	5.3.1.3.2.	✓
133	Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	20. (c) (iii) és 33. cikk	5.3.1.3.3.	✓
141	A szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása	34. cikk	5.3.1.4.1.	✓
142	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	20. (d) (ii) és 35. cikk	5.3.1.4.2.	✓
<b>II. intézkedéscsoport: A környezet és a vidék fejlesztése</b>				
211	Hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések	36. (a) (i) és 37. cikk	5.3.2.1.1.	X
212	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	36. (a) (ii) és 37. cikk	5.3.2.1.2	✓
213	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések	36. (a) (iii) és 38. cikk	5.3.2.1.3.	✓
214 (A)	Agrár-környezetvédelmi kifizetések	36. (a) (iv) és 39. cikk	5.3.2.1.4.	✓
214 (B)	Genetikai erőforrások megőrzése	39. cikk (5)	5.3.2.1.4.	✓
215	Állatjóléti kifizetések	36. (a) (v) és 40. cikk	5.3.2.1.5.	✓
216	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	36. (a) (vi) és 41. cikk	5.3.2.1.6.	✓
221	Mezőgazdasági földterület első erdősítése	43. cikk	5.3.2.2.1.	✓
222	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	44. cikk	5.3.2.2.2.	✓
223	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	45. cikk	5.3.2.2.3.	✓
224	Natura 2000 kifizetések	46. cikk	5.3.2.2.4.	✓
225	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	47. cikk	5.3.2.2.5.	✓
226	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	48. cikk	5.3.2.2.6.	✓
227	Nem termelő beruházások	49. cikk	5.3.2.2.7.	✓
<b>III. intézkedéscsoport: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása</b>				
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	52. (a) (i) és 53. cikk	5.3.3.1.1.	✓
312	Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása	52. (a) (ii) és 54. cikk	5.3.3.1.2.	✓
313	A turisztikai tevékenységek ösztönzése	52. (a) (iii) és 55. cikk	5.3.3.1.3.	✓
321	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	52. (b) (i) és 56. cikk	5.3.3.2.1.	✓
322	Falumegújítás és -fejlesztés	52. cikk (b) (ii)	5.3.3.2.2.	✓
323	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése- kulturális örökég	52. (b) (iii) és 57. cikk	5.3.3.2.3.	✓

323	A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése – Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése	57. (a) cikk	5.3.3.2.3.	✓
331	A III. intézkedéscsoportoz tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatási intézkedés	58. cikk	5.3.3.3.	✓
341	Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	52. (d) cikk	5.3.3.4.	✓
<b>IV. Intézkedéscsoport: LEADER</b>				
411 412 413	LEADER	63. (a), (b) (c) és 64. cikk	5.3.4.	✓

A beavatkozás indoklása, a célok, az intézkedés tartalma, valamint az indikátorok és számszerűsített célok az intézkedés megfelelő alfejezetében található.

Az **előlegek** mértéke nem haladhatja meg a beruházáshoz kapcsolódó közfinanszírozás 20%-át, míg a kifizetés feltétele bankgarancia vagy annak megfelelő egyéb garancia (miként azt a pénzügyi intézmények érintő nemzeti szabályozás meghatározza) nyújtása az előleg összegének 110%-áig.

A **garancia** akkor szabadítható fel, amikor az illetékes kifizető ügynökség megállapítja, hogy a beruházáshoz kapcsolódó közfinanszírozásnak megfelelő tényleges kiadások összege meghaladta az előleg összegét.

A **természetbeni hozzájárulásokat** is magukban foglaló intézkedések esetében az állami vagy a magán kedvezményezett hozzájárulása, nevezetesen azon áruk vagy szolgáltatások nyújtása, melyek vonatkozásában nincsenek számlákkal vagy annak megfelelő egyéb dokumentumokkal alátámasztott készpénzes kifizetések, szintén támogatható kiadásoknak minősülnek, amennyiben eleget tesznek az alábbi feltételeknek:

- a hozzájárulás magában foglalja valamely földterület vagy egyéb ingatlan, berendezés vagy nyersanyag, kutatás vagy szakértői munka, illetve nem fizetett önkéntes munkavégzés nyújtását;
- az ilyen hozzájárulások nem az 50. cikkelyben meghatározott pénzügyi szakértői tevékenységek körében merülnek fel;
- a hozzájárulások értékét független módon is meg lehet határozni, igazolni.

Valamely földterület vagy egyéb ingatlan átadásakor a vonatkozó értéket független, arra képesített szakértő vagy megfelelő felhatalmazással rendelkező, hivatalos testület igazolja.

A nem fizetett önkéntes munkavégzés esetében az adott munkavégzés értékének meghatározásakor figyelembe kell venni a munkavégzéssel eltöltött időt, a munkavégzés típusának megfelelő javadalmazás órára és napra számolt díját, ahol lehetséges a standard költségelszámolás ex-ante kialakított rendszere alapján, amennyiben az ellenőrzési rendszer ésszerű biztosítékot nyújt arra, hogy a munkavégzés teljesítésre került.

Az alábbi ábra a Program szerkezetét mutatja be:

program

## Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 2007-2013

tengelyek

**Agrár termelés**  
a termelési szerkezet átalakítása ,  
a minőségi szemlélet érvényesítése ,  
a termékpályák működtetése  
a versenyképesség növelése

**Környezeti fenntarthatóság**  
a víz- és vízkészlet-gazdálkodás korszerűsítése  
a talajadottságok , talajállapot fenntartása  
a bio-diverzitás megőrzése  
a klímaváltozás hatásaelleni küzdelem

**Vidéki népesség**  
a vidéki életminőség javítása  
a biztonságos megélhetéshez való hozzájárulás

**LEADER**

alintézkedések

111. Szakképzési és tájékoztatói tevékenységek

112. A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása

113. A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (kormi nyugdíjba vonulás)

114. Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele

115. Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadási valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása

121. Modernization of agricultural holdings

122. Az erdők gazdasági értékének javítása

123. A mezőgazdasági és erdészeti termékek érték növelése

124. Együttműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztése céljából a mezőgazdasági és az élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban

125. A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra

131. A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása

132. A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszer-minőségi rendszerekben

133. Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretében tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatói és promóciós tevékenységek terén

141. A szerkezetátalakítás alatt álló félig önálló gazdaságok támogatása

142. Termelői csoportok létrehozásának támogatása

212. A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések

213. Natura 2000 és a 2000/60/EK rendelet végrehajtásával kapcsolatos kifizetések

214. (A) Agrár-környezetvédelmi kifizetések  
214. (B) Genetikai erőforrások megőrzése

215. Állattartási kifizetések

216. Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás

221. Mezőgazdasági földterület első erdősítése

222. Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken

223. Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése

224. Natura 2000 kifizetések

225. Erdő-környezetvédelmi kifizetések

226. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése

227. Nem termelő beruházások

311. Nem mezőgazdasági tevékenységéig történő diverzifikálás

312. Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása

313. A turisztikai tevékenységek ösztönzése

321. A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások

322. Falumegújítás és -fejlesztés

323. (323.1) A vidéki önkormányzatok megőrzése és fenntartható fejlesztése kulturális örökség (323.2) Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése

331. A 3. tengelyhez tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatói intézkedés

341. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása

411, 412, 413. Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása

421. Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések

431. Működési költségek készségek elsajátítása és animáció (ösztönzés)



## **5.2. A több intézkedésre vonatkozó rendelkezések**

### ***5.2.1. Az előző programidőszak folyamatban lévő műveletei***

#### *A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv*

A 2000-2006 programozási periódus vonatkozásában Magyarország számára a 2004-2006 periódusra irányadó Nemzeti Vidékfejlesztési Terv került jóváhagyásra.

Ezen dokumentum keretében jóváhagyott és az 1320/2006 EK Rendelet I cím, 2. cikk, h pontjának i. alpontja értelmében többéves kötelezettségvállalás által érintett intézkedések (Agrár-környezetgazdálkodás, EU követelményeknek való megfelelés, Mezőgazdaság területek erdősítése, Szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása és Termelői csoportok támogatása), illetve a 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 6. cikke értelmében a Kedvezőtlen adottságú területek támogatása című intézkedés kifizetései, 2007. január 1-ét követően, az EMVA keretét terhelhetik.

Az 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 4. cikke értelmében Magyarország a jelenlegi programozási időszakban vállalt kötelezettségei tekintetében 2007. január 1-ét követően az EMVA terhére teljesíthet kifizetéseket a következők szerint:

- Agrár-környezetgazdálkodás tekintetében a 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 5. cikke szerint;
- Kedvezőtlen adottságú területek támogatása című intézkedés tekintetében a 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 6. cikke szerint;
- EU követelményeknek való megfelelés, Mezőgazdaság területek erdősítése, Szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása és Termelői csoportok támogatása című intézkedések esetében az 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 7. cikke szerint, amely EU követelményeknek való megfelelés intézkedés esetében az 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 2. szakaszának 9. cikke is alkalmazásra kerül.

#### *Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program*

A 2000-2006 programozási periódus vonatkozásában Magyarország számára a 2004-2006 periódusra irányadó Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program került jóváhagyásra. Ezen dokumentum keretében jóváhagyott és az 1320/2006 EK Rendelet I cím, 2. cikk, b pontjának i. alpontjában rögzített intézkedések tekintetében Magyarország az 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 4. cikk értelmében a jelenlegi programozási időszakban vállalt kötelezettségei tekintetében 2007. január 1-ét követően az EMVA terhére teljesíthet kifizetéseket az 1320/2006 EK Rendelet II. cím 2. Fejezet 1. szakaszának 8. cikkének rendelkezéseinek megfelelően.

### ***5.2.2. Az állami támogatások szabályozásával való összhang***

Az Irányító Hatóság biztosítja az 1968/2005/EK rendelet 25., illetve 52. cikkei szerinti intézkedések, valamint a szóban forgó rendelet 28. és 29. cikkében szereplő, a Szerződés 36. cikkének hatálya alá nem tartozó intézkedések keretében végzett műveletek keretében az állami támogatási eljárások és az anyagi összeegyeztethetőségre vonatkozó kritériumok – különösen a Szerződés 87. és 88. cikke szerinti összes állami támogatás felső határai – betartását.

### **5.2.3. A kölcsönös megfeleltetés előírásainak igazolása**

Az ÚMVP releváns intézkedései vonatkozásában a kölcsönös megfeleltetés a 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, valamint III. és IV. mellékletében foglalt követelményeket, valamint a 1698/2005/EK rendelet 36. cikk (a)(iv) pontjában foglalt intézkedés (agrár-környezet gazdálkodás) esetében a 1698/2005/EK rendelet 51. cikke (1) bekezdésének második albekezdésében említett trágya- és növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelményeket jelenti. A 1698/2005/EK rendelet 51. § (3) bekezdése értelmében, amíg Magyarország az egységes területalapú támogatást (SAPS) alkalmazza, de legkésőbb 2009-ig, a 1782/2003/EK rendelet 4. cikkében és III. mellékletében foglalt követelmények nem tartoznak a kölcsönös megfeleltetés követelményei közé.

### **5.2.4. A Programhoz kapcsolódó pénzügyi konstrukciók**

A Program egyes intézkedései úgy kerültek kialakításra, hogy biztosítsák, hogy a magánszférabeli kedvezményezetteknek adható beruházási támogatások célirányosan szolgálják a 3.1. fejezetben adott helyzetelemzésben azonosított fejlesztési szükségletek kielégítését, illetve strukturális hátrányok kezelését, valamint a 3.2. fejezetben definiált stratégiai célokat egyaránt. A beavatkozások célirányosságának részletes megalapozását az intézkedések ismertetésében „A beavatkozás indoklása”, valamint „Az intézkedés céljai” bekezdések tartalmazzák, a korlátok vagy preferenciák kifejtését pedig „Az intézkedés tartalma” valamint „A kedvezményezettek köre” bekezdések.

Minden üzleti beruházás esetében (I. és III. Intézkedéscsoport, beleértve az eszközbeszerzéseket, ültetvénytelepítéseket és ingatlanfejlesztéseket is) feltétel – annak biztosítására, hogy a beruházások által fejlesztett tevékenységek létező piaccal rendelkeznek, versenyképesek és hosszú távon is fenntarthatóak – egy, a támogatás nagyságától függően egyszerűsített vagy üzleti terv készítése. Az üzleti terv minőségét az FVM erre akkreditált hivatala, a VKSZI, az értékelésre feljogosított szakmai szervezet végzi.

Az állattartó telepek korszerűsítése intézkedés terén mind a magasabb támogatásintenzitás, mind a projektkiválasztás során alkalmazott preferencia által előnyben részesülnek a Nitrát Direktívából következő követelményeknek való megfelelés érdekében végrehajtott beruházások.

Gépbeszerzések esetében a megvásárlandó eszköz mezőgazdasági gépkatalógusban való szereplése jogosultsági kritériumként lett kijelölve, ami biztosítja a Programban kinyilvánított célokkal összhangban a relatív alacsony környezeti terhelést, illetve a hosszabb távon is versenyképes technológia beszerzését.

A gazdaságoknál jelentkező nagyobb hozzáadott érték biztosítása érdekében előnyben részesülnek továbbá a post-harvest tevékenységekre, valamint további alapanyag-feldolgozásra alkalmazandó eszközök.

Bár a stratégia, így az intézkedések sem tartalmazzak területi megszorításokat, a hátrányos helyzetű kistérségekben eszközölt beruházások minden beruházás-támogatást tartalmazó intézkedés esetében pluszpontok által, valamint a magasabb támogatásintenzitás révén előnyben részesülnek a projektkiválasztás során.

### ***5.2.5. Annak biztosítása, hogy a vidékfejlesztési támogatásból részesülő műveletek nem kerülnek támogatásra a közös agrárpolitika egyéb releváns eszközeiből***

Az Irányító Hatóság igazolja, hogy a nemzeti jogszabályalkotásban, valamint a pályázati felhívásokban részletes szabályozásokkal biztosítja a KAP egyéb eszközeitől történő lehatárolást. A KAP és a Vidékfejlesztési Program elhatárolását technikai műveletek fogják biztosítani.

Az egyes eszközök kapcsolatát, valamint a kettős finanszírozás elkerülésének adminisztratív szabályait a 10.1. fejezet, valamint részben az egyes intézkedések leírása tartalmazza.

### 5.2.6. A számítások következetességének és megfelelésének igazolása

A számítások következetességének és megfelelésének leírása az egyes intézkedések érintett bevezetésében található, az alábbi táblázatnak megfelelően.

A 1698/2005/EK rendelet 48 (2) cikke alapján a számítások következetességének és megfelelésének Bizottság általi ellenőrizhetőségét független szerv fogja garantálni.

31. cikk	A közösségi előírásoknak való megfelelés	A járulékos költségek és a támogatás összegének kiszámítása
37. cikk	KAT	Támogatás mértéke és felső határa
38. cikk	Natura	A módszertan valamint az agronómiai követelmények meghatározása, melyek referenciapontként szolgálnak azon számításokhoz, melyek indokolják a többletköltségeket, valamint az egyenlőtlenségből adódó előrevetíthető bevételt a 79/409/EEC direktívák teljesítése kapcsán érintett területen:
39. cikk	AKG	Támogatáskalkuláció és agronómiai értékelés
40. cikk	Állatjólét	Az agrotechnikai követelményeknek való megfelelés, valamint a járulékos és tranzakciós költségekre, a kötelezettségekből adódó előre kiszámítható jövedelmekre vonatkozó paraméterek leírása
43. cikk	Mezőgazdasági területek erdősítése	A telepítési és fenntartási költségek, valamint a kompenzálendő kieső jövedelem kiszámítására alkalmazott módszertan leírása. Amennyiben utóbbi esetében ez releváns, a módszertannak figyelembe kell vennie a 1782/2003/EK rendelet alapján adott támogatásokat is.
44. cikk	Agrár-erdészeti rendszerek	A telepítési költségek meghatározásának módszertana:
45.cikk	Nem mezőgazdasági területek erdősítése	A telepítési és karbantartási költségek megállapítására vonatkozó módszertan
46. cikk	Natura 2000	Az erdő és más fás területek használatának a 79/409/EEC és a 92/43/EEC direktívák alkalmazása miatti korlátozásából adódó felmerült költségek, valamint az előre látható bevételek számítási módszerének pontos meghatározása az érintett területen:
47. cikk	Erdő-környezetvédelem	A többletköltségek, valamint a kötelezettségből adódó előre tervezhető bevétel számításához referenciapontként használt módszer és követelmények, valamint paraméterek meghatározása:

### **5.2.7. Pénzügyi tervezési intézkedések**

Az EMVA-n kívül használt pénzügyi eszközök:

A Római Szerződés 87. cikkelyének (2) bekezdése és a 93. cikkely, valamint az ezeken alapuló jogszabályok egy referencia-kamatlábba vezettek be, amely segítségével a különböző formákban nyújtott állami támogatások kamatlába kiszámítható. A szabályozás szerint az olyan kölcsönök, amelyek kamatlába nem magasabb a Bizottság által megjelölt kamatlábnál, nem minősülnek támogatott kölcsönnek.

Magyarországon ez a közzétett kamatláb 2006. január 1. és 2006. augusztus 31. között 7,4% volt.

Az EMVA kedvezményezettjeinek a kereskedelmi bankok részéről nyújtott kölcsönök kamatlába pontosan megegyezik majd a referencia-kamatlábbal, tehát állami támogatás nem része a konstrukciónak, amely bármilyen beruházási intézkedéssel összekapcsolható.

Beruházási jellegű intézkedések esetén az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány kezességét a projektulajdonosok érvényesíthetik. Ennek az államtámogatás-tartalma jelentéktelen, de az Irányító Hatóság biztosítja, hogy a teljes állami támogatás intenzitása a közösségi jogszabályokban megjelölt felső határt ne haladja meg.

Az EMVA-n belül használt pénzügyi tervezés:

A Programozási időszak idején a finanszírozás úgy alakítható, hogy az 1974/2006/EK számú bizottsági rendelet 50., 51. és 52. cikkelye alapján a vissza nem térítendő támogatásokról a hangsúly a visszatérítendő támogatásokra kerüljön.

Az alapok pénzeszközeinek biztosításáról szóló döntés a piaci kereslet és kínálat összetételének, a potenciális versenyelőnyök elemzését követően lehetséges, legkorábban 2009-ben.

Az alapok pénzeszközeinek forrásait a pályázó intézmények (általában, de nem kizárólag bankok) közvetíthetik az I. intézkedéscsoport beruházási intézkedéseinek kedvezményezettjei felé (elsősorban a 121-es és 123-as intézkedéssel kapcsolatban). A pénzügyi intézményeknek teljesíteniük kell az EMVA végrehajtásának jogi feltételeit. A kiválasztásukra nyílt pályázat útján kerül sor.

A részletes szabályozás tagállami szinten készül el, de az Irányító Hatóság köteles gondoskodni a közösségi jogszabályoknak való megfelelésről.

## **5.3. Az intézkedéscsoportok és az intézkedések tekintetében megkövetelt információk**

### **5.3.1. I. Intézkedéscsoport: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének növelése**

#### *A javasolt intézkedések kapcsolódása a Nemzeti Erdőprogramhoz és a Közösségi Erdészeti Stratégiához*

A EMVA I. intézkedéscsoportjának tervezett intézkedései szorosan kapcsolódnak a Nemzeti Erdőprogramban foglalt intézkedésekhez, így az EU intézkedéseivel (a vonatkozó jogszabályokba foglalt módon), valamint az erdőgazdálkodási programmal is összhangban vannak.

Az I. intézkedéscsoport tervezett intézkedései fókuszában a felhasználás és a fejlesztés áll a Nemzeti Erdőprogramban (NEP) felsorolt cselekvési tervekben (védelem, felhasználás, fejlesztés), természetesen összhangban a többi intézkedéscsoport intézkedéseivel, különösen azokkal, amelyek a védelemről szólnak.

Az egyes NEP-célprogramok megvalósítása a tervezett intézkedések segítségével valósul meg az alább felsorolt kapcsolódási pontokon keresztül.

A képzési és tájékoztatási tevékenységek támogatásának célja az, hogy a mező- és erdőgazdálkodási termelők szakmai tudásszintjét emelje az agrárgazdálkodás környezeti hatásait, az EMVA keretein belül támogatott tevékenységek tervszerű megvalósítását és a megvalósult beruházások szakszerű működtetését illetően, valamint az, hogy a vidéki emberek vállalkozási készségeit fejlessze.

A tanácsadási szolgáltatások igénybevételenek támogatása a munkavédelmi és egyéb kapcsolódó előírások betartásának segítését, valamint a bruttó mezőgazdasági termelékenység javítását célozza.

Az üzemvezetést, a gazdálkodást és a helyettesítést segítő tanácsadási szolgáltatások célja, hogy elősegítse a mezőgazdasági vállalkozások hatékonyságának és versenyképességének növelését, támogassa a mezőgazdasági fejlődés fenntarthatóságát, továbbá a vidéki régiók népességmegtartó és alkalmazkodóképességét javítsa, illetve a mezőgazdasági termelők és vállalkozók életkörülményeit jobbra tegye.

Az erdők gazdasági értékének javítása a népszerűsítő kiadványok, illetve az erdészeti eszközök és gépek korszerűsítése révén érhető el, illetve az erdőgazdálkodást segítő informatikai eszközök beszerzésével.

A mező- és erdőgazdálkodási termékek értéknövelési támogatásának célja az, hogy az erdőgazdálkodás szerkezetét megváltoztassa, a termékstruktúrát javítsa, a kapacitások összhangját megteremtse és korszerű technológiákat valósítson meg, valamint a minőségi tárolás alkalmazását támogassa.

A mező- és erdőgazdálkodás modernizációjához és fejlesztéséhez kapcsolódó infrastrukturális projektek célja, hogy az erdők felfedezéséhez, talajvédelméhez, valamint a talajnedvesség egyensúlyát támogató rendszerek kiépítéséhez hozzájáruló, technikai jellegű projekteket, továbbá az erdei iskolákat, valamint a magán erdei tájékoztató központokat támogassák.

Az egyes NEP-célprogramok megvalósítása a tervezett intézkedések segítségével valósul meg az alább felsorolt kapcsolódási pontokon keresztül.

#### Szakképzés, tájékoztatási tevékenységek

A támogatás célja az, hogy a mező- és erdőgazdálkodási termelők szakmai tudásszintjét emelje az agrárgazdálkodás környezeti hatásait, az EMVA keretein belül támogatott tevékenységek

tervszerű megvalósítását és a megvalósult beruházások szakszerű működtetését illetően, valamint az, hogy a vidéki emberek vállalkozási készségeit fejlessze.

***Kapcsolódási pontok:***

- Kutatás, oktatás, termelésfejlesztő célprogramok
- Magán erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Célprogram az erdőket érintő hatékony kommunikációt illetően, melynek célja az ember és az erdő kapcsolatának javítása.

A tanácsadási szolgáltatások igénybevétele

A tanácsadási szolgáltatások igénybevételének támogatása a munkavédelmi és egyéb kapcsolódó előírások betartásának segítségét, valamint a bruttó mezőgazdasági termelékenység javítását célozza.

***Kapcsolódási pontok:***

- Magán erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Kutatás, oktatás, termelésfejlesztő célprogramok
- Célprogram az erdőket érintő hatékony kommunikációt illetően, melynek célja az ember és az erdő kapcsolatának javítása.

Gazdálkodási, helyettesítési és tanácsadási szolgáltatások

Az intézkedés célja, hogy elősegítse a mezőgazdasági vállalkozások hatékonyságának és versenyképességének növelését, támogassa a mezőgazdasági fejlődés fenntarthatóságát, továbbá javítsa a vidéki régiók népességmegtartó és alkalmazkodó képességét, illetve a mezőgazdasági termelők és vállalkozók életkörülményeit jobbra tegye az üzemvezetést, a gazdálkodást és a helyettesítést segítő tanácsadási szolgáltatások segítségével.

***Kapcsolódási pontok:***

- Magán erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Kutatás, oktatás, termelésfejlesztő célprogramok
- Célprogram az erdőket érintő hatékony kommunikációt illetően, melynek célja az ember és az erdő kapcsolatának javítása.

Az erdők gazdasági értékének növelése

A támogatás célja az erdők gazdasági értékének javítása a népszerűsítő kiadványok, illetve az erdészeti eszközök és gépek korszerűsítése révén, illetve az erdőgazdálkodást segítő informatikai eszközök beszerzésével.

***Kapcsolódási pontok:***

- Magán erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Vidék- és regionális fejlesztési, erdősítési, és az erdő struktúrájának átalakítását célzó célprogramok

Mező- és erdőgazdasági termékek értéknövelése



A támogatás célja az, hogy az erdőgazdálkodás szerkezetét megváltoztassa, a termékstruktúrát javítsa, a kapacitások összhangját megteremtse és korszerű technológiákat valósítson meg, valamint a minőségi tárolás alkalmazását támogassa.

***Kapcsolódási pontok:***

- Magán erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram
- Ésszerű fafelhasználás célprogram
- Vidék- és regionális fejlesztési, erdősítési, és az erdő struktúrájának átalakítását célzó célprogramok

A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és alkalmazkodáshoz kapcsolódó infrastruktúra

A támogatás célja, hogy az erdők felfedezéséhez, talajvédelméhez, valamint a talajnedvesség egyensúlyát támogató rendszerek kiépítéséhez hozzájáruló, technikai jellegű projekteket, továbbá az erdei iskolákat, valamint a magán erdei tájékoztató központokat támogassa.

***Kapcsolódási pontok:***

- Vidék- és regionális fejlesztési, erdősítési, és az erdő struktúrájának átalakítását célzó célprogramok
- Magán erdőgazdálkodás fejlesztése célprogram

### **5.3.1.1. A humán tőke fejlesztését és a tudás támogatását szolgáló intézkedések**

#### **5.3.1.1.1. Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek**

##### **A támogatás jogalapja**

1698/2005/EK rendelet 21. cikk, valamint 52. cikk c) bekezdés

1974/2006/EK rendelet II. melléklet 5.3.1.1.1. pontja

**Az intézkedés kódja: 111.**

##### **A beavatkozás indoklása**

Magyarországon az egyéni gazdaságok irányítóinak túlnyomó többsége, 87,6%-a nem rendelkezik szakképesítéssel, csupán gyakorlati (gazdálkodási) tapasztalattal és mindössze 7,4%-uknak van közép- vagy felsőfokú mezőgazdasági végzettsége. Az alacsony szakképzettségi színvonal főként a mintegy 109 ezer, elsősorban értékesítésre termelő gazdaság esetében jelenthet súlyos versenyhátrányt, és bár ebben a gazdaságcsoportban némiképp magasabb a képzetek aránya, még mintegy 80%-uk vezetőjének nincs megfelelő (közép- vagy felsőfokú) szakképzettsége.

A mezőgazdasági termelők mellett az erdőgazdálkodók szakképzettsége is hiányos, ami annak következménye, hogy a rendszerváltást követően a kárpótlás és privatizáció eredményeként rövid idő alatt nagyszámú (mintegy 60 ezer) magán-erdőtulajdonos és erdészeti vállalkozó jelent meg megfelelő erdészeti képzettség nélkül.

A mező- és erdőgazdaságban dolgozók – elsősorban a gazdaságvezetők, gazdálkodók – ismereteinek bővítése különösképpen azon szakismeretek vonatkozásában fontos, amelyek megszerzésére korábbi tanulmányaik során nem nyílt lehetőség: elsősorban a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, beleértve a kölcsönös megfeleltetési követelményeket, a vállalkozási, üzleti, menedzsment ismeretek, valamint az új, innovatív termelési technológiák, az energetikai célú biomassza-előállítás. Rendkívül fontos az önálló ismeretszerzés képességének kialakítása, fejlesztése is, továbbá az ismeretszerzés módjainak, jelentőségének oktatása a termelők részére.

Az intézkedés keretében nyújtott szakképzés, tájékoztatási tevékenység hozzájárulnak a Lisszaboni Stratégia célkitűzéseinek eléréséhez.

##### **Az intézkedés céljai**

Az intézkedés általános célja az agrárágazatban dolgozók szaktudásának növelése versenyképességük fokozása és gazdálkodásuk fenntarthatóságának elősegítése érdekében.

##### **Az intézkedés tartalma**

Az intézkedés keretében a mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók részére nyújtott, iskola-rendszeren kívüli szakmai képzések, tanfolyamok, gyakorlati bemutatóval egybekötött tájékoztató programok és ügyfélszolgálati tájékoztatás támogathatók, amelyek hozzájárulnak az érintettek versenyképességének fokozásához, a vállalkozásuk összteljesítményének növeléséhez, a kölcsönös megfeleltetés és egyéb követelmények és előírások megismeréséhez és azoknak való megfeleléshez, új vállalkozások elindításához, a mezőgazdasági és mezőgazdaságon kívüli tevékenységek diverzifikálásához. Az ÚMVP I. és II. intézkedéscsoportja egyes intézkedéseinek nyertes pályázói kötelező továbbképzésben részesülnek.

Az intézkedés részterületei

### *1. Innovatív technológiák megismertetése bemutató-üzemi tájékoztató programokkal*

Támogatás adható egynapos bemutató-üzemi tájékoztató programok szervezésére és lebonyolítására, amelynek keretében a résztvevők megismerkednek az üzemben magas színvonalon megvalósított, újszerű technológiával, gazdálkodási gyakorlattal, környezetvédelmi, állatjóléti eljárásokkal.

A tájékoztató programokat nyújtó gazdaságok – melyeknek a Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet által elfogadott programmal kell rendelkezniük – köre nemzeti jogszabályban kerül meghatározásra.

### *2. A mezőgazdasághoz és erdőszethez kapcsolódó képzések*

Támogatás adható az alábbiakhoz kapcsolódó szervezéshez, szállításhoz és kiadvány megjelentetéshez:

- a) kölcsönös megfeleltetés, az SPS és a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásának követelményeit (az erdőgazdálkodók részére), az energia célú biomassa előállítását, hasznosítását és elsődleges feldolgozását ismertető, a versenyképes és fenntartható gazdálkodást szolgáló, elméleti és gyakorlati ismereteket nyújtó, a Vízkeret Irányelv agráriumra vonatkozó követelményeit ismertető, valamint bármely, az I-II. intézkedéscsoport céljainak elérését és intézkedéseinek hatékony lebonyolítását elősegítő tanfolyam,

az ÚMVP I., illetve II. intézkedéscsoportjának egyes intézkedéseivel kapcsolódó kötelező képzések. Az alábbi intézkedések kedvezményezettjei kötelesek részt venni a képzéseken:

Állatjóléti kifizetések

A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése

Fiatal gazdálkodók elindítása

A félig önellátó, szerkezeti átalakításon áteső gazdaságok támogatása

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések, stb

### **A támogatás témakörének részletezése**

A képzések tartalmazzák a VKSZI által akkreditált specifikus témaköröket, de a specifikus ismeretek mellett a következő általános és horizontális kérdéseket is ajánlatos taglalni mindegyik tananyagban:

- a) Farmmenedzsment ismeretek
- b) Stratégiai tervezés
- c) Kommunikáció és együttműködés
- d) Informatikai ismeretek
- e) Üzleti hálózatok létrehozása, azokban való együttműködés
- f) CAP
- g) A CAP ágazati reformjai (cukor, SPS, bor stb.)
- h) Innováció
- i) Kölcsönös megfeleltetés
- j) Esélyegyenlőségi kérdések
- k) Fenntartható gazdálkodás
- l) A vállalkozások társadalmi felelőssége

### *3. Komplex információs szolgálat – a gazdák ügyfélszolgálati tájékoztatása*

Az általános ügyfélszolgálati tájékoztatás állandó információs szolgálat biztosítását jelenti. Az ügyfélszolgálati tájékoztatás témaköre kiterjed az SPS és a kölcsönös megfeleltetés követelményeire, a

támogatási kérelmek és pályázatok készítésére és egyéb aktuális agrárpolitikai kérdésekre. Az információs szolgálat szervezési feladatai közé tartoznak többek között: a mezőgazdasági ügyfélszolgálati tanácsadás kiépítése és működtetése, ahol a gazdákat folyamatos ügyfélszolgálat, eseti tájékoztató rendezvények, broszúrák, tájékoztató könyvecskék, füzetek, illetve más kiadványok, valamint online szolgáltatások segítik. Ez a szolgáltatás általános információkat biztosít, amelynek célja a gazdák figyelmének ráirányítása a mezőgazdaság aktuális szakmai kérdéseire. Ez a szolgáltatás vezeti be a képzéseket (ennek az intézkedésnek az első két alintézkedését), valamint a szaktanácsadást (114-es intézkedés). A Magyar Agrárkamara összesen 200 ilyen információs pontot fog működtetni.

### **Kedvezményezettek köre**

1. alintézkedés: a kedvezményezettek a bemutató-üzemi akciótervet megvalósító bemutatóüzemek.
2. alintézkedés: a képzésben részt vevő mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók.
3. alintézkedés: a közvetlen kedvezményezett az információs pontokat működtető Magyar Agrárkamara, de a mezőgazdaság minden érintettje közvetetten kedvezményezett.

### **A képzési és tájékoztatási szolgáltatásokat nyújtó szervezetek meghatározása**

Az 1. alintézkedés esetében támogatási kérelem benyújtására azok a szervezetek jogosultak, amelyek nemzeti jogszabályban meghatározott módon megkapták a „Bemutatóüzem” címet, és a VKSZI által elfogadott bemutató-üzemi akciótervvel rendelkeznek. Bemutatóüzem olyan gazdaság lehet, amely a leginnovatívabb eljárásokat alkalmazza a termelésben, az értékesítésben és más területeken..

A 2. alintézkedés esetében mind a tanfolyamokat, mind a képzést nyújtó szervezeteket a VKSZI akkreditálja. Az akkreditált szervezetek a kedvezményezettek. Az akkreditáció a szervezeti tudás és a tapasztalati szint függvénye.

A 3. alintézkedés esetében a tájékoztatási tevékenységet biztosító szervezet a Magyar Agrárkamara.

### **A támogatás formája**

Vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás mértéke**

Az 1. alintézkedés és a 2. alintézkedés a) pontja esetében a díjak 90%-a (a költségek 10%-át a képzéseken részt vevőknek kell állniuk). Roma programok esetében a támogatás 100%-os.

A 2. alintézkedés b) bekezdése és a 3. alintézkedés esetében a tájékoztatási tevékenység költségének 100%-a.

### **Finanszírozás**

Összes közkiadás: 28 127 718 729 Ft

EU-hozzájárulás: 20 187 357 939 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása**

#### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés támogatja a 1698/2005/EK rendelet 22. cikkében leírt fiatal mezőgazdasági termelők elindítása intézkedést a tevékenység végzéséhez szükséges képzettség felnőttoktatás keretében történő megszerzésében, valamint elősegíti a fizikai erőforrások fejlesztésére irányuló intézkedések (26-30. cikk), és a mezőgazdasági termelés, és termékek minőségének javítását célzó intézkedések (31-33. cikk) megvalósítását. A kötelező továbbképzések által az intézkedés közvetlenül támogatja a 22., 26., 27., 31., 34., 38., 39. és 46. cikk alatt megfogalmazott intézkedések eredményes megvalósítását.

A szakképzés fontos az agrárkörnyezeti és a NATURA 2000 kifizetésekben részesülő, speciális ismereteket igénylő, mező- és erdőgazdasági tevékenységet folytató gazdálkodók számára, így a

„Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” intézkedés kapcsolódik a rendelet 38., 39., 46., 47. cikk alatt megfogalmazott intézkedésekhez is.

*Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

Az intézkedés keretében támogatott szakmai képzés, a tanárok továbbképzését is beleértve, nem lehet része az iskolarendszerű oktatásnak, és nem részesülhet az Európai Szociális Alapból a Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program, a Társadalmi Megújulás Operatív Program vagy a Regionális Fejlesztési Operatív Program keretében elnyerhető támogatásokból sem.

Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték 2007–2013</b>
<b>Output</b>	A képzéseken résztvevők száma	50 000 fő
	A képzési napok száma, ebből:	520 000 nap
	▪ továbbképzés ▪ bemutató-üzemi program	360 000 nap 160 000 nap
<b>Eredmény</b>	A képzést eredményesen befejező mezőgazdasági termelők, erdőgazdálkodók száma	39 000 fő
<b>Hatás</b>	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra átszámított bruttó hozzáadottérték-változás	720 euró

Addicionális programindikátorok és célértékek

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Ügyfélszolgálatot igénybe vevő mezőgazdasági termelők, erdőgazdálkodók száma	270 000 fő

### **5.3.1.1.2. A fiatal mezőgazdasági termelők elindítása**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 22. cikk

1974/2006/EK rendelet 13. és 14. cikk, és a II. melléklet 5.3.1.1.2. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 112.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

Magyarországon a mezőgazdasági tevékenységet végző népesség korösszetételére jellemző, hogy magas az idősek aránya, az elöregedés az utóbbi években fokozódik. Míg 2000-ben a gazdaságokban dolgozó munkaerő nem egészen fele (47,9%-a) volt 50 éven felüli, addig 2003-ban már 57,2%-uk tartozott ebbe a korosztályba, míg a 40 év alattiak aránya csupán 22%. A három év alatt az összességében mintegy 631,5 ezer fővel megfogyatkozott családi munkaerő több, mint fele a fiatalok köréből került ki, ami igen hátrányos a gazdaságok továbbvitele szempontjából.

Magyarországon a mezőgazdasági vállalkozások jelentős részének pénzügyi helyzetére az alulfinanszírozottság, és likviditási problémák jellemzőek. Pénzügyi megítélés szempontjából pedig a fedezetek elégtelensége, az alacsony kockázatviselő képesség és a magas kockázat képezi gátját a finanszírozhatóságnak. Ebből következően az új, induló vállalkozások hitelhez jutási esélye – vagyis a vállalkozás pénzügyi megalapozása – rendkívül csekély lehetőséggel bír. Ezen gazdálkodók esetében a termelő ráfordítások egy ideig elérik, vagy meghaladják az értékesítés bevételeit. A termelés bővítéséhez álló és forgóeszközökkel történő ellátásához felhalmozott tőke, vagy hitel szükséges.

A mezőgazdasági termelők korstruktúrájának javítása a vidéki térségek munkaerő-megtartó képességének fokozása, jövedelemtermelő képességének növelése alapvető gazdaságpolitikai és vidékpolitikai célkitűzés.

A fiatal gazdák támogatása, az agrárágazatban való szerepvállalásuk ösztönzése azért is kiemelt fontosságú, mert körükben az innovációs készség és képesség, valamint a piaci szemlélet már jelenleg is erősebb és a jövőben tovább fokozható.

A mostanra kialakult helyzeten csak úgy lehet változtatni, ha a kezdő vállalkozások feltőkésítéséről és/vagy kedvezményes kamatozású hitelhez juttatásáról gondoskodunk.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a fiatal gazdálkodók kezdő gazdaságalapításának, valamint a birtokstruktúra átalakításának előmozdítása, a mezőgazdasági munkaerő korstruktúrájának javítása, a vidék népesség-megtartó képességének növelése és a mezőgazdálkodási tevékenység hosszú távú fenntartása. Az intézkedés hozzájárul a növénytermesztési (a kertészetet magában foglalóan), állattenyésztési, vegyes gazdálkodási; termék-előállítási tevékenységet végezni szándékozó fiatal gazdálkodók vállalkozásának elindításához.

#### **Az intézkedés tartalma:**

A jövedelemtámogatásként nyújtott támogatás a mezőgazdasági termelő tevékenység feltételei kialakítására, valamint a mezőgazdasági termelő tevékenység költségeinek fedezésére, illetve a mezőgazdasági termelők és a munkavállalók gazdaságátadási programjában résztvevő gazdálkodótól átvett gazdaság megvásárlására és annak korszerűsítésére adható.

#### **Kedvezményezettek köre:**

A 20-40 év közötti, 40. életévét még nem töltötte be a kérelem benyújtásának évében, legalább szakmunkásszintű mezőgazdasági képzettséggel rendelkező mezőgazdasági termelő, aki első alkalommal saját gazdaságot hoz létre vagy – a gazdaságátadási támogatás intézkedésben (23. cikk) résztvevő

gazdálkodótól – gazdaságot vesz át és gazdálkodási tevékenységének fejlesztése érdekében üzleti tervet készít.

#### **Induló gazdaság meghatározása:**

Induló gazdaságnak számít, akinek a gazdasági – a kérelem benyújtását megelőző lezárt gazdasági évben – életképessége nem éri el a 3 EUME-t, és nem vett igénybe 1 millió forintot meghaladó fejlesztési típusú támogatást.

#### **Az üzleti terv tartalma:**

Az üzleti tervnek tartalmaznia kell a gazdaság kezdő állapotának leírását, a gazdálkodási tevékenység fejlesztésének lehetőségét és a fejlesztés szakaszait, elérendő célértékeit, a fejlesztéshez szükséges beruházásokat, képzéseket, tanácsadást, – és azok pénzügyi megalapozását – valamint annak leírását, hogy a beruházások a 36 hónapos türelmi idő lejártával megfelelnek a közösségi előírásoknak.

Az üzleti tervben foglaltak teljesülése a támogatás megítélését követő 5 éven belül ellenőrzésre kerül. Az üzleti tervben vállalt, kiemelt fontosságú pénzügyi és teljesítményindikátorok képezik majd az ellenőrzés alapját. A kiemelt fontosságú vállalatok nem teljesítése – a nemzeti jogszabályban meghatározott tolerancia-szintet (a vállalástól való eltérés mértékét) figyelembe véve – a támogatás teljes, vagy részleges visszavonását vonja maga után, melynek feltételeit miniszteri rendelet határozza meg.

#### **A fiatal gazdák által igénybe vehető, az üzleti tervben megfogalmazott lehetséges egyéb, kombinálható intézkedések felhasználásának módja:**

A fiatal mezőgazdasági termelőnek lehetősége van egyéb támogatási formák igénybevételére, amennyiben azok igénybevételének, valamint felhasználásának módját az üzleti tervben megfelelően részletezve megjeleníti és megfelel az intézkedésekben előírt feltételeknek.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő jövedelemtámogatás vagy kamattámogatás, vagy a kettő kombinációja. Az Irányító Hatóság döntési kompetenciájába tartozik, hogy egy meghirdetési időszakban lehetővé teszi-e kiegészítő kamattámogatás igénybe vételét.

#### **A támogatás felső határa projektenként:**

Egyszeri támogatás formájában legfeljebb 40.000 €, kamattámogatás formájában, amelynek tőkésített értéke legfeljebb 40 000 €; egyszeri tőkejuttatás és kamattámogatás kombinációjaként, melynek felső határa 55.000 €.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 8.946.802.982 Ft

EU hozzájárulás: 6.421.150.466 Ft

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

A programon belül az intézkedésnek közvetlen kapcsolata van a mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági munkavállalók gazdaságátadási intézkedéssel azáltal, hogy azon induló gazdálkodók is támogathatók, akik a gazdaságátadás kedvezményezettjétől azok gazdaságát működtetési céllal átveszik, illetve megvásárolják.

Az intézkedés kapcsolatban áll az EMVA I. intézkedéscsoportján belül az ismeretszerzés támogatását célzó 111. kódszámú intézkedéssel A támogatást elnyerő fiatal gazdálkodóknak a támogatás elnyerését követő két éven belül kötelezően részt kell venni egy képzési tanfolyamon.

Az intézkedés közvetve valamennyi intézkedéssel kapcsolatban van, mert azok tartalma az induló gazdaság tevékenységének alapját is képezheti.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A támogatott fiatal gazdák száma	800
	A beruházások teljes értéke	42 millió Euró
<b>Eredmény</b>	A mezőgazdasági bruttó hozzáadott-érték növekedése a támogatott farmok esetében	140 millió Euró
<b>Hatás</b>	PPS-ben (Purchasing Power Standard) kifejezett nettó hozzáadott érték változása	110 millió Euró



### **5.3.1.1.3. A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása (korai nyugdíjba vonulás)**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20 (a) (iii) és 23. cikke

1974/2006/EK rendelet 14. cikke és a II. melléklet 5.3.1.1.3. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 113.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

A mezőgazdasági munkaerő, így az egyéni gazdálkodók korösszetétele egyre kedvezőtlenebb. Az egyéni gazdálkodók 52%-a az 56 év feletti korosztályba tartozik. 2000 és 2003 között összességében 32%-ponttal csökkent az egyéni gazdaságok családi munkaereje, a csökkenés mértéke azonban a fiatalabb korcsoportokban jóval nagyobb arányú (mintegy 50%-os) volt szemben az idős korosztályba tartozók mérsékelt, 20%-pont körüli létszámcsökkenésével. A gazdaságokat átvevők (akik, koruknál, képzettségükönél fogva képesek az életképesség javítására) azoknak a gazdáknak a helyébe lépnek, akik nem rendelkeznek fejlesztésre fordítható kapacitással, és nem nyereséges a gazdálkodásuk. A fiatalabb, képzettebb gazdaság vezetők korszerűbb gazdálkodással további munkahelyeket teremthetnek, amely hozzájárul a vidék népesség megtartó képességének javításához. Az 55-62 év közötti és három hektárnál nagyobb földterülettel rendelkező gazdálkodók meghatározó hányada (90,6%-a, 19722 fő) 3-50 hektár közötti gazdaságokban gazdálkodik. Az általuk művelt mezőgazdasági terület összesen 230 ezer hektár. Az intézkedés elősegíti az idősebb generáció fokozatos kiválását a mezőgazdasági termelésből, módot adva egyéb, nem mezőgazdasági jellegű tevékenység végzésére, valamint ezzel egyidejűleg bővíti a következő generáció legalább foglalkoztatási lehetőségeit. A gazdaságok átadása az átlagos gazdaságméret növekedését eredményezheti, csökkentve ezáltal a szétaprózott birtokméret okozta életképességi problémákat.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés bevezetésével lehetőség nyílik a mezőgazdasági termelők korösszetételének javítására, valamint a hazai mezőgazdasági birtokstruktúra optimalizálására, azaz a gazdaságok életképességének és versenyképességének javítására.

#### **Az intézkedés tartalma:**

A gazdaságátadási program keretében az 55 év feletti, de az öregségi nyugdíjkorhatárt el nem ért gazdálkodók és munkavállalók számára nyílik lehetőség arra, hogy a gazdák tulajdonában lévő gazdaságot átadják fiatal gazdálkodóknak, és az ebből származó jövedelmükön felül, meghatározott időn keresztül rendszeres támogatást kapjanak. Az átadás formája: adásvétel vagy ajándékozás.

#### **Kedvezményezettek köre:**

Támogatásra jogosult az a főtevékenységként mezőgazdasági termelő tevékenységet végző egyéni vállalkozó, adóbevallásra kötelezett östermelő, aki növénytermelési, állattenyésztési, vagy vegyes gazdálkodási mezőgazdasági tevékenységet folytat és megfelel az alábbi feltételeknek:

- betöltötte 55. életévét, de az átadás időpontjában még nem éri el a rá irányadó öregségi nyugdíj korhatárt,
- nem részesül sajátjogú nyugdíjban,
- a gazdaság átadását megelőző 10 év során mezőgazdasági tevékenységet folytatott,
- legalább 3 hektár mezőgazdasági termőterületet művel; vállalja, hogy az átadást követően véglegesen felhagy minden üzletszerű mezőgazdasági tevékenységgel, kivéve a saját célra történő termelést.

Támogatásra jogosult továbbá a gazdaságot átadó mezőgazdasági termelő tevékenységet végző munkavállalója, aki:

- az 55. életévét betöltötte, de az átadás időpontjában még nem éri el a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt,
- nem részesül saját jogú nyugdíjban,
- az átadást megelőző 5 év során munkaidejének legalább a felét mezőgazdasági munkával töltötte segítő családtagként, vagy mezőgazdasági munkavállalóként az átadó gazdaságban,
- véglegesen felhagy mindennemű üzletszerű mezőgazdasági tevékenységgel (kivéve önellátás) és
- biztosított a társadalombiztosítási rendszerben.

#### **Az intézkedés kapcsolódása a nemzeti nyugdíjrendszerhez:**

Az intézkedés támogatás jellegű, nem része a jelenlegi magyar nyugdíjrendszernek, a támogatásban részesülők státusza nem azonos a társadalombiztosítási nyugdíjasokéval. A saját jogú nyugdíjban részesülők gazdaságátadási támogatást nem kaphatnak.

#### **A támogatás időtartama:**

A támogatás teljes időtartama a gazdaságot átadó és munkavállalója esetében nem haladhatja meg a 7 évet. A gazdaságot átadó és annak munkavállalója esetében a támogatás megszűnik a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár elérésekor, vagy ha részére saját jogú nyugdíjat állapítanak meg.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás mértéke:**

Az átadó gazdálkodónak nyújtott támogatás az átadott, saját tulajdonú földterület, illetve állatállomány után számított, gazdasági életképességi mutató 1 EUME értéktől a mindenkori minimálbér összegének 50%-a havonta, amely minden további 1 EUME érték után a mindenkori minimálbér összegének 10 %-ával növekszik. addig, amíg a kifizetendő összeg el nem éri a mindenkori minimálbér 200 százalékát, de legfeljebb évi 18.000 EUR-t.

A mezőgazdasági munkavállaló esetében az átadó támogatási összege 50%-ának megfelelő mértékű támogatás adható havonta. A kifizetésre kerülő támogatások összege azonban nem haladhatja meg munka-vállalónként évente a 4.000 EUR-t.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 6.951.472.821 Ft

EU hozzájárulás: 4.989.095.326 Ft

#### **Az intézkedés kapcsolódása a fiatal mezőgazdasági termelők elindítása (112) intézkedéshez:**

Az intézkedés támogatja a Tanács 1698/2005/EK rendeletének 22. cikke szerinti fiatal mezőgazdasági termelők elindítása intézkedés célcsoportját. A gazdaság átvételére jogosult ugyanis a fiatal mezőgazdasági termelők elindítása támogatásban részesülő személy, ha pályázatában a gazdaságátadási támogatást kérelmező gazda mezőgazdasági üzemének átvétele szerepel.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A gazdaságot átadó gazdák száma	3 500 fő
	Az átadó gazdák alkalmazottainak száma	150 fő
	Az átruházott gazdaságok területe összesen (hektár)	60 000 ha
<b>Eredmény</b>	A mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott gazdaságok esetében	71,6 millió Euró
<b>Hatás</b>	PPS-ben (Purchasing Power Standard) kifejezett nettó hozzáadott érték változása	81 millió Euró
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra átszámított bruttó hozzáadott-érték változás	20.000 Euró

#### **5.3.1.1.4. Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele**

##### **A támogatás jogalapja**

1698/2005/EK rendelet 20. (a) (iii) és 24. cikk

1974/2006/EK rendelet 15. cikke és a II. melléklet 5.3.1.1.4. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 114.**

##### **A beavatkozás indoklása**

A földtulajdonviszonyok és a mezőgazdasági termelésszerkezet rendszerváltást követő átalakulása megváltoztatta az agrárvertikum szereplőinek információhoz jutási lehetőségeit és információs igényeit. A tapasztalható információs hiány az agrárágazat egészére nézve is problémát jelent, mivel jelentős mértékben hozzájárul a termelés veszteségességéhez. Ez hatással van a vertikum további szereplőire (integrátorok, szolgáltatók, felvásárlók, exportőrök stb.) is, mivel a termelői kapacitásokkal, árualapokkal és üzleti lehetőségekkel kapcsolatos adatokhoz egyáltalán nem, vagy csak nehezen férnek hozzá.

Az információforrások sokfélesége miatt sok gazda nem képes a gazdálkodáshoz szükséges információkhoz külső segítség nélkül hozzájutni. A mezőgazdasági termelők és erdőtulajdonosok, erdőgazdálkodók számára különösen fontos olyan információk és ismeretek megszerzése, amelyek a 1782/2003/EK rendeletben előírt üzemvezetési követelményekkel, a jó mezőgazdasági és ökológiai állapot fenntartásával, illetve a munkahelyi biztonságra vonatkozó közösségi előírásokkal kapcsolatosak.

##### **Az intézkedés céljai**

Az intézkedés általános célja az agrárvállalkozások versenyképességének, teljesítményének növelése, az agrárfejlesztések fenntarthatóságának elősegítése, valamint a vidéki térségek adaptációs képességének, népességmegtartásának elősegítése.

##### **Az intézkedés tartalma**

Az intézkedés keretében a mezőgazdasági termelők, termelői csoportok és erdőtulajdonosok, erdőgazdálkodók számára támogatás adható olyan szaktanácsadási szolgáltatások igénybevételeiből származó költségek viseléséhez, amelyek gazdaságuk összteljesítményének javítására, a jó mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásával összefüggő előírások, valamint a 1782/2003/EK rendeletben meghatározott üzemvezetési követelmények és munkahelyi biztonságra vonatkozó közösségi előírások megismerésére irányulnak.

##### **Kedvezményezettek meghatározása**

Támogatás adható

- a) a mezőgazdasági termelő vagy erdőgazdálkodó számára, aki – nemzeti jogszabályok szerint – szaktanácsadási szolgáltatást vesz igénybe akkreditált Területi Szaktanácsadási Központtal (TSzK) kötött, legfeljebb 1 év időtartamra szóló szerződés alapján,
- b) termelői csoport számára, amely a – nemzeti jogszabályok szerint – a tagjai részére nyújtott csoportos szaktanácsadási szolgáltatást vesz igénybe akkreditált Területi Szaktanácsadási Központtal (TSzK) kötött, legfeljebb 1 év időtartamra szóló szerződés alapján,
- c) települési önkormányzat részére, amely a – nemzeti jogszabályok szerint – az önkormányzat területén szociális földprogramban résztvevő gazdálkodók részére nyújtott csoportos szaktanácsadási szolgáltatást vesz igénybe akkreditált Területi Szaktanácsadási Központtal (TSzK) kötött, legfeljebb 1 év időtartamra szóló szerződés alapján,.

### **Kedvezményezettök köre**

- Az a) részterület esetében a kedvezményezettök mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók.
- A b) részterület esetében a kedvezményezettök a jogi személyiséggel rendelkező, mezőgazdasági termelői csoportok tagjai.
- A c) részterület esetében a kedvezményezettök a speciális földprogramban részt vevő gazdálkodók.

### **A szaktanácsadói szolgáltató rendszer és szervezetek**

A mezőgazdasági szaktanácsadói rendszer (Farm Advisory System) szervezeti felépítése és működése nemzeti jogszabályban kerül szabályozásra. A szaktanácsadói szolgáltatást nyújtó szervezetek (Területi Szaktanácsadói Központok, továbbiakban TSZK) megfelelnek a 1782/2003/EK rendeletben meghatározott mezőgazdasági szaktanácsadói rendszerrel szemben támasztott követelményeknek. A TSZK-k olyan, hazai hatóság által akkreditált szervezetek, amelyek a gazdálkodók megrendelésére, a velük kötött megállapodás alapján, a hazai és az EU-jogszabályokban meghatározott támogatásban részesíthető szaktanácsadói szolgáltatást végeznek a mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók részére. A TSZK a szaktanácsadói szolgáltatást csak a Szaktanácsadói Névjegyzékben regisztrált szaktanácsadók útján nyújthatja. A Szaktanácsadói Névjegyzékbe való felvétel alapfeltétele a szakirányú felsőfokú végzettség, legalább 3 év szakmai gyakorlat és a szaktanácsadói alapvizsga letétele. A TSZK-k kiválasztása nyílt pályázat alapján történik, amelynek fontosabb feltételei:

- képes legyen komplex szaktanácsot nyújtani legalább a kölcsönös megfeleltetés, a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot, valamint a munkabiztonság szakterületeire vonatkozóan,
- rendelkezzen a fentiekhez szükséges humánerőforrással és technikai felszereltséggel,
- nem végezhet mezőgazdasági tevékenységgel összefüggő input anyagforgalmazást vagy ehhez kapcsolódó ügynöki tevékenységet.

### **A támogatás formája**

Vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás mértéke**

A jogosult költségek 80%-a, a b) és c) részterület esetében 1500 euro/év felső határértékkel, az a) részterület esetében az alábbi felső határértékek figyelembevételével. (A költségek 20%-át a szolgáltatást igénybe vevők térítik a szolgáltatást nyújtó TSZK részére.)

<b>Mezőgazdasági termelők éves bruttó árbevétele (millió Ft)</b>	<b>Kertészeti termelők éves bruttó árbevétele (millió Ft)</b>	<b>Erdőgazdálkodók működési területének mérete (ha)</b>	<b>Támogatás összegének felső határa (ezer Ft/gazdálkodó/év)</b>
2–5,99	1–2,99	1–50,99	25
6–11,99	3–8,99	51–100,99	50
12–39,99	9–20,99	101–500,99	100
40–149,99	21–100,99	501–1000,99	190
150<	101<	1001<	350

### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 9 783 554 340 Ft

EU-hozzájárulás: 7 021 689 718 Ft

## Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása

### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés elősegíti az I. és II. intézkedéscsoport intézkedéseinek megvalósítását.

### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

Az intézkedés csak a Vidékfejlesztési Program intézkedéseivel kapcsolódó szaktanácsadást foglalja magába, amely más OP-k képzési, szaktanácsadási intézkedéseinek nem képezi részét.

### *Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:*

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A támogatott mezőgazdasági termelők száma	55 000 fő
	A támogatott erdőgazdálkodók száma	5 000 fő
<b>Eredmény</b>	A mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése a támogatott gazdaságok esetében (Euro)	13 millió
<b>Hatás</b>	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadottérték-változás (Euro)	208

### *Addicionális programindikátorok és célértékek*

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A szaktanácsadói szolgáltatást igénybe vett	
	▪ mezőgazdasági termelők	55 000 fő
	▪ erdőtulajdonosok, erdőgazdálkodók	5 000 fő
	▪ termelői csoportok száma	150 db
<b>Eredmény</b>	A szaktanácsadási szolgáltatást igénybe vevő mezőgazdasági termelők aránya a célcsoportba tartozók teljes számához viszonyítva	16%

### **5.3.1.1.5. Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadási, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20. (a) (iv) és 25. cikk

1974/2006/EK rendelet 16. cikke és a II. melléklet 5.3.1.1.5. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 115.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

Tekintettel a névjegyzékben regisztrált szaktanácsadók jelenlegi számára (550) és a szaktanácsadási szolgáltatásokat igénybevevő célcsoport becslült nagyságára (mintegy 100 ezer fő), a szolgáltatás iránti igény várható növekedésével a szaktanácsadási kapacitás bővítésének szükségessége prognosztizálható. Magyarországon az üzemvezetési és a helyettesítési szolgáltatások felállítására még nem került sor. Bevezetésük nagyban elősegítheti az üzemvezetési nehézségekkel küszködő gazdaságok talpra állását, a magán erdőgazdálkodások fennmaradását és további fejlődését, valamint a rekreációs vagy egészségügyi okokból távollevő gazda helyettesítésével hozzájárulhat a gazdálkodás biztonságának és a mezőgazdasági termelők életminőségének javításához.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja az agrárvállalkozások versenyképességének, teljesítményének növelése, az agrárfejlesztések fenntarthatóságának elősegítése, valamint a vidéki térségek adaptációs képességének, népességmegtartásának elősegítése, a mezőgazdasági termelők és agrárvállalkozók életminőségének javítása az üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási szaktanácsadási szolgáltatások nyújtásán keresztül.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében a Területi Szaktanácsadási Központ akkreditációjával rendelkező szervezetek, intézmények, vállalkozások vehetnek igénybe támogatást, amelyek vállalják mezőgazdasági termelők részére szaktanácsadási, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások nyújtását.

#### **Kedvezményezettek köre:**

A Mezőgazdasági Szaktanácsadási Rendszer keretében akkreditált Területi Szaktanácsadási Központok, vagy az akkreditáció megszerzését 1 éven belül vállaló szervezetek.

#### **A szolgáltató szervezet státusza:**

A mezőgazdasági szaktanácsadási rendszer (Farm Advisory System) szervezeti felépítése és működése nemzeti jogszabályban kerül szabályozásra. A szaktanácsadási szolgáltatást nyújtó szervezetek (Területi Szaktanácsadási Központok, továbbiakban TSZK) megfelelnek a 1782/2003/EK rendeletben meghatározott Mezőgazdasági Szaktanácsadó Rendszerrel (Farm Advisory System) szemben támasztott követelményeknek. A TSZK-k olyan, hazai hatóság által akkreditált szervezetek, amelyek a gazdálkodók megrendelésére, a velük kötött megállapodás alapján, a hazai és az EU jogszabályokban meghatározott támogatásban részesíthető szaktanácsadási szolgáltatást végeznek a mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók részére. A TSZK a szaktanácsadási szolgáltatást csak a Szaktanácsadói Névjegyzékben regisztrált szaktanácsadók útján nyújthatja. A Szaktanácsadói Névjegyzékbe való felvétel alapfeltétele a szakirányú felsőfokú végzettség, legalább 3 év szakmai gyakorlat, és a szaktanácsadói alapvizsga letétele. A TSZK-k kiválasztása nyílt pályázat alapján történik, amelynek fontosabb feltételei:

- képes legyen komplex szaktanácsot nyújtani legalább a kölcsönös megfeleltetés, a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot valamint a munkabiztonság szakterületeire vonatkozóan,
- rendelkezzen a fentiekhez szükséges humánerőforrással és technikai felszereltséggel,

- nem végezhet mezőgazdasági tevékenységgel összefüggő input anyag forgalmazást, vagy ehhez kapcsolódó ügynöki tevékenységet.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás mértéke:**

A jogosult költségek 80%-a.

A támogatás folyósítása éves részletekben történik, legfeljebb 5 éven keresztül, az összeg **degresszív módon** az első évet követően évről évre egyenlő mértékben csökken. Így a támogatás

- a 2. évben az 1. évi támogatás 80%-a
- a 3. évben az 1. évi támogatás 60%-a
- a 4. évben az 1. évi támogatás 40%-a
- az 5. évben az 1. évi támogatás 20%-a

#### **A támogatható kiadások típusai:**

- a szolgáltatás létrehozásával kapcsolatos beruházási, és forgóeszköz, valamint
- a szolgáltatás létrehozásához kapcsolódó működési költségek.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 193.096.467 Ft

EU hozzájárulás: 138.585.981 Ft

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

Ezen intézkedés keretében csak a szolgáltatás létrehozásával kapcsolatban felmerülő kiadások számíthatnak elszámolható költségnek. A szolgáltató nyújtásával kapcsolatos kiadások nem jogosult költségek.

#### ***Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel***

A versenyképesség növelésén (1. intézkedés csoport) belül a szaktanácsadás igénybevétele jól hasznosítható a földhasználat, környezetvédelem (2. intézkedés csoport) intézkedéseinek megvalósításában. A fenntartható földhasznosítás új, extenzív módszereinek, a bio-diverzitás megőrzésének támogatása (2. intézkedés csoport) lehetőséget nyújt a vidéki gazdaság diverzifikálásához, különféle szolgáltatások megteremtéséhez, a foglalkoztatás javításához (3. intézkedés csoport). A IV. intézkedés csoport (LEADER) pedig a helyi közösségek révén teremt kapcsolatot a vidéki gazdaság egyes szereplői között.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

A 2009-2013. közötti időszak alatt terveink szerint legalább 150 szaktanácsadási szolgáltatás és 100 üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatás jön létre.

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Az újonnan felállított szaktanácsadási szolgáltatások száma	10 db
	Az újonnan felállított helyettesítési szolgáltatások száma	65 db
	Az újonnan felállított üzemvezetési szolgáltatások száma	35 db
<b>Eredmény</b>	A mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték növekedése a (szaktanácsadással) támogatott gazdaságokban	2,25 millió Euró
<b>Hatás</b>	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás	250 Euró



### **5.3.1.2. A szerkezetváltást, az infrastruktúra fejlesztését és az innovációt elősegítő intézkedések**

#### **5.3.1.2.1. A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése**

##### **A támogatás jogalapja**

Az 1698/2005/EK rendelet 20 (b) (i) és 26. cikke

1974/2006/EK rendelet 17. cikke és a II. melléklet 5.3.1.2.1. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 121.**

##### **A beavatkozás indoklása**

Az elmúlt évek jelentős fejlesztési támogatásainak köszönhetően megindult az agrárgazdaság technikai hátterének megújulása, az amortizálódott vagy nem megfelelő összetételű, korszerűségű gép- és eszközállomány lecserélődése. A mezőgazdaság jelenlegi technológiai színvonala szükségessé teszi a mezőgazdasági üzemek folyamatos, az utóbbi idők változásainál gyorsabb ütemű korszerűsítését, egyrészt a Lisszaboni Stratégia célkitűzései elérésének elősegítése, másrészt a versenyképesség növelése érdekében. Különösen jelentős – a gazdálkodás minden ágazatában – a betakarítás utáni termelési fázis modernizációs igénye. Az AVOP forrásainak felhasználása, illetve a megvalósítás alatt álló fejlesztések, beavatkozások hozzájárultak a mezőgazdasági termelés szerkezetének korszerűsítéséhez, feltételeinek javításához, a környezet védelméhez. Az AVOP pályázati rendszere, illetve forráslehetősége által megvalósított mezőgazdasági beruházási teljesítés éves szinten 50-55 milliárd forint, ami legfeljebb harmadát teszi ki a csatlakozást közvetlenül megelőző évek 180-200 milliárd forintot elérő teljesítményének. Az állattenyésztők – részben tőkehiány, részben a rendelkezésre álló támogatási források korlátozottsága miatt – csak kis hányadban tudták igénybe venni az AVOP-pályázatokat, így az ágazat szereplőinek technológiai lemaradásának mértéke nem csökkent. A sertés-, baromfi-, szarvasmarha- és juhtelepek jelentős része felújításra szorul. A csatlakozást megelőző években, a fejlesztési igényektől elmaradó, de jelentős fejlesztések történtek az állattartótelepek rekonstrukciójában, a hűtőtárolók építésében, a feldolgozóipar gyártóberendezéseinek korszerűsítésében. A támogatásoknak köszönhetően minimális szintű javulás következett be a gépállomány korösszetétele vonatkozásában, de a termelésben alkalmazott gépek, berendezések átlagéletkora még így is 12-15 év. A gépberuházások (főként a SAPARD program hatására) a viszonylag rövid idő alatt megtérülő gépek, technológiai eszközök beszerzésére irányultak. Az állattartó létesítmények állatjóléti, higiéniai és környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés biztosítása terén jelentős, de nem elégséges előrelépés történt főként az AVOP és az NVT forrásainak felhasználásával. Mindezek figyelembe vételével a támogatási konstrukció fenntartása az innováció, a minőség, az energia-takarékosság és a környezetvédelem irányába történő hangsúlyeltolódással a 2007–2013 időszak alatt is feltétlenül indokolt.

A csatlakozás után a piac megváltozott, a termelők piacon maradása, illetve az új termelők belépése a piacra szükségessé tették a gabonatermesztés hagyományos dominanciájának és a termelésszerkezet felülvizsgálatát. Ezzel együtt bővíteni kell a gazdálkodók számítógépes ismereteit, létre kell hozni a piaci információk beszerzésének rendszerét, biztosítani kell az ez utóbbihoz való hozzáférést. A teljesítményfokozás érdekében nagyobb figyelmet kell szentelni az infrastruktúra-fejlesztésnek.

##### **Az intézkedés céljai**

Az intézkedés célja a mezőgazdaság termelési szerkezetének korszerűsítése, ezen belül főként a növénytermesztés és az állattenyésztés egymáshoz viszonyított felborult arányának helyreállítása, az állattenyésztés genetikai hátterének, tartástechnológiai berendezéseinek korszerűsítése és az EU előírásainak megfelelő létesítmények, megoldások kialakítása és alkalmazása. További cél az állattenyésztés, a növénytermesztés (beleértve a betakarítás utáni fázist is) és a kertészeti ágazatok

hatékonyságának, versenyképességének javítása, a termékek minőségét javító új technológiák, a termelést és az értékesítést elősegítő információs rendszerek bevezetése, az információs és kommunikációs technológiák használatának elősegítése, új lehetőségként az alternatív energiatermelés berendezéseinek megvalósítása, fejlesztése. Fontos cél, hogy a hazai mezőgazdasági üzemek a környezetvédelem, az állatjólét és az élelmiszerhigiénia területén is megfeleljenek a fokozott fogyasztói, társadalmi és EU-jogszabályokon alapuló elvárásoknak.

### **Az intézkedés tartalma**

Az intézkedés egyrészt a mezőgazdasági alaptervekenység hatékonyságát javító, a környezetvédelmi, higiéniai, állatjóléti szempontokat érvényesítő építési beruházások támogatására irányul, a növénytermesztésben, kertészetben (beleértve a betakarítás utáni fázist is) és az állattenyésztésben. Másrészt tartalmazza az alkalmazott gépek, technológiai berendezések energiatakarékosság, környezetvédelem és hatékonyság irányába történő korszerűsítését, korszerűsítésének javítását, az agrotechnikai, technológiai és genetikai színvonal emelését szolgáló fejlesztéseket. Mindezeket túl támogatást biztosít a termékek minőségét javító új technológiák, a termelést, az értékesítést elősegítő információs rendszerek bevezetéséhez.

### **Az intézkedés részterületei**

#### *1. Növénytermesztést és kertészetet szolgáló beruházások*

Ennek keretében támogatás nyújtható a tárolás, szárítás létesítményeinek és technológiai berendezéseinek létrehozására, a kertészeti termelés létesítményeinek és technológiai berendezéseinek kialakítására, valamint telepen belüli infrastrukturális és szociális létesítmények kialakítására. A kertészeti létesítmények geotermikus energia hasznosítását célzó technológiai fejlesztései szintén támogathatók. Továbbá a vállalatirányítási rendszerek és az azokhoz kapcsolódó szolgáltatások bevezetése szintén kívánatos.

#### *2. Állattenyésztést szolgáló beruházások*

Ennek keretében támogathatók az állati férőhelyek kialakítását és minőségét javító beruházások, a takarmány előállítását és felhasználását biztosító beruházások, a trágya tárolását és felhasználását elősegítő beruházások – köztük a biogáz előállítását szolgáló létesítmények –, az állattartási tevékenységhez kapcsolódó munkafolyamatok elvégzésének minőségét javító beruházások, az állatállományok genetikai minőségének javításával kapcsolatos beruházások, valamint az állategészségügyi helyzetet, illetve a nyomon követhetőséget javító, állatbetegségek kialakulását és terjedését megelőző, preventív megoldásokat jelentő beruházások. A vállalatirányítási rendszerek és az azokhoz kapcsolódó szolgáltatások bevezetése szintén kívánatos.

#### *3. Növénytermesztésben, kertészetben, állattenyésztésben alkalmazott – önálló, építéssel nem járó – gépek, technológiai berendezések beszerzésének támogatása*

A mezőgazdaság technikai felszereltségének javítása, a gépellátottság növelése, a termelési technológiák gépigényének optimalizálása. Ezen alintézkedés keretében a jobb környezeti teljesítményt nyújtó, a környezetvédelem, az energiahatékonyság szempontjából kedvezőbb speciális gépek és technológiák beszerzésére nyílik lehetőség, különösen az állattartó szektorban. Mindazonáltal a növénytermesztés szabályozásában bekövetkezett változások miatt – melyek a termelők jövedelemcsökkenéséhez vezetnek –, a növénytermesztés költséghatékony gépeinek beszerzésének támogatása kiemelt fontosságú.

#### *4. GAZDANet Program*

Ennek keretében a mezőgazdasági termelők számára informatikai berendezések beszerzésének támogatására kerül sor. Minden regisztrált termelőnek, akinek a gazdaságmérete meghaladja a 2 EUME-t, lehetséges van kisebb informatikai eszközök (hardware) beszerzésére.

## 5. Ültetvények telepítése

Az alintézkedés keretében pótlás jellegű telepítést, ültetvények fajtaszerkezetének változtatását, korszerűsítést eredményező újratelepítést, új ültetvénytelepítést lehet támogatni. Ezen alintézkedés keretében történik a lágyszárú energetikai ültetvények telepítésének támogatása is.

### A kedvezményezett típusának meghatározása

Mezőgazdasági termelők, és az általuk létrehozott TÉSZ-ek, termelői csoportok, társaságok, tanüzemek,

A követelmények és célok leírása tekintettel a mezőgazdasági üzemek általános teljesítményének javítására.

A szektor versenyképességének növekedését jól mutatja, hogy az milyen mértékben járul hozzá a GDP-hez. A 2000 és 2005 közötti időszakban ez a mutató 4,6%-ról 3,7%-ra csökkent. Feltételezve a mezőgazdaság és az ahhoz kapcsolódó területek fontosságát, törekednünk kell ennek a csökkenésnek a leállítására. Tény azonban, hogy a GDP-hozzájárulás mértékének csökkenését nem a többi szektor jelentős térnyerése okozza, hanem a mezőgazdasági termelés csökkenése. Régiókra lebontva a termelés csökkenése 23–50% közötti volt. A mezőgazdasági bruttó hozzáadott érték több mint 40%-át a két alföldi régió (Észak-Alföld, Dél-Alföld) adta, ahol a további csökkenés a népesség elvándorlását is okozhatja.

A GDP alakulásához hasonlóan, 2005-ben a mezőgazdasági foglalkoztatottak száma is 5%-ra csökkent. Ha a mezőgazdasági szektor jelentőségét az élelmiszerexport szempontjából vizsgáljuk, az utóbbi 10 évben ott is jelentős csökkenés tapasztalható. Míg 10 évvel ezelőtt a nemzetgazdaság mezőgazdasági eredetű exportja 20–22% volt, 2005-ben alig érte el a 6%-ot.

Egyes tényezők jól elkülöníthetően fokozhatják az üzemek általános teljesítményét. Az intézkedés keretében megvalósult projektek számos tényezőt érintenek, melyek együttesen, olykor egymást erősítve hozzájárulnak a mezőgazdaság nemzetgazdasági szinten történő fejlődéséhez.

A termelés újraszervezése, új termékek kifejlesztése (A magasabb hozzáadott értéket előállító tevékenységek fejlesztése, mint pl. állattartás, kertészet, megújuló energiaforrások termelése).

Fenntartható gazdálkodás (Energiatakarékos, a környezetvédelmi követelményeknek megfelelő gépek, eszközök előnyben részesítése).

A megújuló energiaforrások felhasználási arányának fokozása (A megújuló erőforrások termelése és elsődleges feldolgozása, és a biomasza felhasználása az energiaköltségek csökkentésére).

Termékminőség fejlesztése (A jelenlegi váltakozó termékminőség megnehezíti az áruk piacon maradását).

Az fajlagos költségek csökkentése (Egy előfeltétel, aminek érdekében nemcsak termeléstехnikai fejlesztések szükségesek, hanem feltételezi mind a piaci, mind a szervezeti fejlesztéseket is).

Piaci igény szerinti termelés (Akár az EU-n kívül fokozottan keresett termékek gyártásával).

Infrastruktúra kialakítása (A hatékonyság növelésének egyik eleme, amit sajnálatos módon csak kis mértékben alkalmaztak az állattartásban és az intenzív növénytermesztésben).

Humán erőforrások fejlesztése (A kedvezőtlen korösszetétel módosításának elősegítése).

Innovációs eredmények alkalmazása.

A fogyasztók egyre kifinomultabb igényeinek kielégítése az állatjólét, a környezetvédelem és az élelmiszerminőség terén.

Információk terjedésének elősegítése.

Az egyes években a változó időjárás miatt megjelenő kiegyenlítetlen termelés minimalizálása. (Köztudott, hogy Magyarországon hatalmas különbség van az egyes évek között a csapadék

tekintetében, hogy az ország egyes területein gyakori az aszály, a belvíz, a jégverés. Az ingadozás egy része kivédhető lenne technikai fejlesztéssel, a megfelelő fajtaválasztással.)

A projektválasztás azon fog alapulni, hogy az eljárás hogyan érinti a fent említett tényezőket és azokon keresztül az érintett üzemeket.

A gépberuházások és a kisléptékű beruházások esetében a projektválasztás az üzem által tervezett legfontosabb pénzügyi adatain fog alapulni, és a fenti tényezők egyes elemei közvetlenül segítenek a projektek pontozásában (ösztönzik az energiatakarékos és környezetkímélő gépek és felszerelések beszerzését, a nagyobb hozzáadott értéket adó szektorokba való befektetést, a speciális tervekben, pl. agrár-környezetvédelemben való részvételt).

A nagy léptékű befektetések esetében az üzem egy átfogó üzleti tervet mutat be. Az üzleti terv annak alapján kerül értékelésre, hogy a fent említett tényezők közül hány épült be az üzem gazdasági folyamataiba.

### **Beruházás típusa**

Tárgyi beruházások: az állattenyésztés, a növénytermesztés és a kertészeti ágazat versenyképességének javítását szolgáló épületek, gépi, technológiai és informatikai berendezések.

Immateriális beruházások: számítógépes szoftverek és a tárgyi beruházások megvalósításához kapcsolódó immateriális beruházások.

### **A támogatás formája**

Vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás mértéke**

A tőkejuttatás, a kamattámogatás tőkésített értéke és a garanciadíj együttes értéke a beruházás elszámolható költségének legfeljebb

- A növénytermesztést és kertészetet szolgáló technológiai és épületfejlesztések esetében bármely részterületen: legfeljebb 40%, fiatal mezőgazdasági termelők esetében legfeljebb 50%, más mezőgazdasági termelők esetében legfeljebb 50%, az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikk a) pontjának (ii), (iii) alpontja alapján lehatárolt területeken, és legfeljebb 60% az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikk a) pontjának (ii), (iii) alpontja alapján lehatárolt területeken a fiatal mezőgazdasági termelők esetében.
- Az állattenyésztést szolgáló technológiai és építési beruházások: legfeljebb 75% a 91/676/EEC tanácsi direktívának a csatlakozástól számított négy éven belüli teljesítése esetén az ennek a direktívának a 3(2) és 5(1) cikkének megfelelően. A műszaki és technikai befektetések mellett a tanácsi direktívák teljesítéséhez szükséges egyes gépek beszerzése igen szigorú feltételeken alapul, így azokat más célra nem lehet felhasználni.
- Növénytermesztésben, kertészetben, állattenyésztésben és erdészetben alkalmazott gépek és mobil technológiai berendezések beszerzésének támogatása esetében:
  - Speciális, kizárólag a kertészetben vagy az állattartásban, illetve a szántóföldi gabonák tárolásához és szárításához használt gépek esetében legfeljebb 40%, más esetben legfeljebb 25%.
  - A GAZDANet Program esetében legfeljebb 40%.
  - Gyümölcsös ültetvények telepítése esetében: általában 40%, a fiatal mezőgazdasági termelők befektetései esetében legfeljebb 50% az 1968/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikk a) pontjának (ii), (iii) alpontja alapján lehatárolt területeken, valamint legfeljebb 60% fiatal mezőgazdasági termelők esetében az 1968/2005/EK tanácsi rendelet 36. cikk a) pontjának (ii), (iii) alpontja alapján lehatárolt területeken.

## Finanszírozás

Összes közkiadás: 411 231 109 743 Ft

EU hozzájárulás: 295 141 944 791 Ft

## Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása

### *Kapcsolódás az első pillérhez*

Az intézkedés az I. intézkedéscsoporton belül elősegíti a fiatal mezőgazdasági termelők elindítása intézkedés (22. cikk) megvalósulását, továbbá a közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartását (31. cikk), valamint hozzájárul a 35. cikkben leírt Termelői csoportok támogatása intézkedés (35. cikk) megvalósulásához.

## Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján

Indikátor típusa	Indikátor	Célérték
Output	Támogatott gazdaságok száma ebből: ▪ GAZDAnet	57 800 35 000
	A beruházások teljes volumene	3 200 millió
Eredmény	Azon gazdaságok száma, amelyek új terméket vagy technológiát vezetnek be	15 500 db
Hatás	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	5 440 millió
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás (EUR)	25 000

### **5.3.1.2.2. Az erdők gazdasági értékének javítása**

#### **A támogatás jogalapja:**

Az 1698/2005/EK rendelet 20 (b) (ii) és 27. cikke

1974/2006/EK rendelet 18. cikke és a II. melléklet 5.3.1.2.2. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 122.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

A fenntartható erdőgazdálkodás és az erdők többfunkciós szerepének megtartása mellett, fontos e területek gazdasági értékének növelése, a termelés fokozottabb diverzifikációja és a piaci lehetőségek javítása, mivel az erdőszült területek fontos szerepet játszanak a vidék gazdasági tevékenységében.

Az elmúlt évtizedben az erdőterületek 40%-a magántulajdonba került, és főleg ezeken a területeken rendkívül rossz a tőke- és eszközellátottság, az erdők állapota leromlott, a gép- és eszközállomány, az alkalmazott technológia, informatikai háttér korszerűsítésre és bővítésre szorul.

Az erdőterület méretének és felhasználásának megfelelő erdőgazdálkodási tervek a vonatkozó nemzeti jogszabályokon, valamint a meglévő földhasználati terveken kell alapuljanak és megfelelő módon kell vonatkozniuk az erdei erőforrásokra.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés egyrészt az erdészeti géppark fejlesztésére irányul, ennek részeként gép- és eszközbeszerzésre, továbbá kiemelten fontos a magán erdőgazdálkodást támogató informatikai háttér megteremtése (informatikai eszközök és szoftverek beszerzése).

A másik fontos fejlesztési irány a gép- és eszközberuházások mellett a biológiai alapok megteremtéséhez, megőrzéséhez és bővítéséhez kapcsolódó szaporítóanyag termelő bázisok létrehozása, fenntartása és fejlesztése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés az erdészeti géppark, a kiegészítő eszközök beszerzését, fejlesztését, a kapcsolódó informatikai háttér megteremtését, valamint a szaporítóanyag termelését támogatja.

Az intézkedés részterületei:

- Erdőgazdálkodás gépeinek beszerzése
- Erdészeti szaporítóanyag termesztés támogatása.

#### **Kedvezményezettek köre:**

Erdőgazdálkodók, akik magántulajdonú, önkormányzati tulajdonú, illetve azok társulási tulajdonában lévő erdőkben jogszerű erdőgazdálkodást folytatnak és az erdészeti hatóság által nyilvántartásban szerepelnek, csemetekerti termelést folytató gazdálkodók.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő tőkejuttatás, kamattámogatás és garanciadíj.

#### **A támogatás mértéke:**

A támogatás nem haladhatja meg:

- a hegyvidéki területeken; a hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területeken és a NATURA 2000 területeken a beruházások összegének 60%-át;
- az egyéb területeken végrehajtott beruházások összegének 50%-át;

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 3.347.005.432 Ft

EU hozzájárulás: 2.402.157.009 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:***Kapcsolódás a Program más intézkedéseire*

Az intézkedés kapcsolódik az I. intézkedéscsoporton belül „a mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése” (28. cikk), az „Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban” (29. cikk) és a „A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése” (30. cikk) intézkedésekhez. Elősegíti továbbá a II. intézkedéscsoport intézkedéseinek megvalósulását, különösen a „Az erdészeti földterületek fenntartható használatát célzó” intézkedések esetében.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Beruházási támogatásban részesülő erdőgazdálkodási egységek száma	2 400 db
	A beruházások teljes összege	24 millió Euró
<b>Eredmény</b>	Azon gazdaságok száma, amelyek új terméket vagy technológiát vezetnek be	1000 db
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve	2,4 millió Euró
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás	630 Euró

### **5.3.1.2.3. A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése**

#### **A támogatás jogalapja:**

Az 1698/2005/EK rendelet 20 (b) (iii) és 28. cikke

1974/2006/EK rendelet 19. cikke és a II. melléklet 5.3.1.2.3. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 123.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

Az élelmiszeripar a mezőgazdasági alapanyag-termelés fő felvevőpiaca. Lehetővé teszi, hogy Magyarország minden fontosabb élelmiszerből önellátó legyen. Stratégiai szerepet játszik a vidéki foglalkoztatásban, a táplálkozásban és a közegészségügyben. Az elsődleges termelői szektor számára az egyik legnagyobb problémát a termékek értékesítése, ezáltal a piac bizonytalansága jelenti. Az általuk előállított termékek általában alapanyagként szolgálnak a feldolgozóipar számára. Ezért a mezőgazdasági és erdészeti termelők számára kiemelkedően fontos a feldolgozóipar fejlődése is. A mezőgazdasági termelők termékeket feldolgozó kis- és középvállalatok, és számos elsődleges feldolgozást végző nagyvállalat versenyképességét is hátrányosan befolyásolja a tőkehiány, az alacsony élőkommunka hatékonyság, az elmaradt szerkezetátalakítás, a megfelelő mérethatékonyság eléréséhez szükséges koncentráció, szakosodás és korszerűsítés hiánya. Nem kielégítő a vállalkozások eredménytermelő képessége. Nem megfelelő az innováció szintje, a kutatás-fejlesztés eredmények alkalmazása és a marketing munka színvonala.

Az értékesítés bizonytalanságának kiküszöbölést szolgáló másik lehetőség az előállított alapanyag alternatív célú hasznosítása. Ezt szolgálhatja az energetikai célú hasznosítás.

Az erdészeti feldolgozás eszközállománya, és technológiai lehetőségeinek feltárása – főleg a magánszektorban – korszerűsítésre, és bővítésre szorul. A faállományból kitermelt faanyag komplex feldolgozása a gazdálkodó számára további értékesítési lehetőséget, azaz a gazdálkodás biztonságának növelését jelenti.

A nemzetgazdaság ágazatai közül a mezőgazdaság által megtermelt hozzáadott érték a legalacsonyabb, ezért a termékpályák mentén a magasabb hozzáadott értéket előállító tevékenységek súlyát mindenképpen növelni szükséges.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a mezőgazdasági termékek értéknövelésének elősegítése az élelmiszer- és nem élelmiszer (bio-üzemanyag) célú feldolgozást végző vállalkozások szerkezetátalakításának, technológiai-műszaki fejlesztésének támogatásával, valamint új, innovatív, a speciális fogyasztói igényeket kielégítő, minőségi termékek előállítására, továbbá az élelmiszerbiztonság és higiénia fokozására irányuló fejlesztések támogatásával.

Cél továbbá az erdészeti termékfeldolgozás technológiai színvonalának és jövedelmi helyzetének javítása valamint a megtermelt biomassza energetikai célra történő elsődleges feldolgozása, a jó minőségű és magas hozzáadott értékű termékek fejlesztése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében olyan fejlesztés támogatható, amely – a halászati és dohány termékek kivételével – a Szerződés I. Mellékletében felsorolt termékek feldolgozására vonatkozik, és megfelel az intézkedés céljainak.

Az erdészeti termékek vonatkozásában a cél olyan tárgyi és/vagy nem tárgyi beruházások elősegítése, amelyek javítják a vállalkozás általános teljesítményét, az erdészeti termékek feldolgozása és/vagy forgalmazása és az erdei termékekhez kapcsolódó új termékek, eljárások és technológiák fejlesztése révén.



### **Az intézkedés részterületei:**

- 1231. alintézkedés: Mezőgazdasági termékek értéknövelése
- 1232. alintézkedés: Erdészeti termékek értéknövelése
- 1233. alintézkedés: Mezőgazdasági termékek értéknövelése energetikai célú félkész vagy végtermék termék előállítására

### **Kedvezményezetttek köre:**

Az 1231. alintézkedés kedvezményezettjei azok az egyéni vállalkozók, az egyéni cégek, a jogi személyek és a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok és ezek társulásai, amelyek a beruházást Magyarország területén valósítják meg.

Az 1232. alintézkedés kedvezményezettjei azok az erdőgazdálkodók, akik a beruházást Magyarország területén valósítják meg, és mikro-vállalkozásként működnek.

Az 1233. alintézkedés kedvezményezettjei azok a jogi személyek és jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, amelyek mikro, kis- és középvállalkozásnak minősülnek, továbbá termelői csoportok akik/amelyek a beruházást Magyarország területén valósítják meg.

### **A vállalkozások általános teljesítményének javításával kapcsolatos igények és célok leírása:**

Az ágazat, és az egyes élelmiszeripari vállalkozások versenyképességének növelése érdekében elő kell segíteni a hatékony üzeméret és célszerű termékösszetétel kialakításához szükséges fejlesztéseket. A fajlagos költségeket, az anyag és energiafelhasználást valamint a környezetet terhelő hulladék- és károsanyag kibocsátást csökkentő technológiai, műszaki fejlesztés mellett nagyobb hangsúlyt kell fektetni a fogyasztók differenciált igényeit rugalmasan kielégítő új, innovatív termékek előállítására. Továbbra is kiemelten fontos szempont az élelmiszerbiztonság fokozása, a nyomonkövethetőség biztosítása.

A vállalkozások, és ezzel az egész ágazat hosszú távú versenyképességének alapvető feltétele a termékpálya szereplőinek lehető legszorosabb együttműködése.

### **A legfontosabb szakágazatok összegző leírása:**

#### *1. Hús- és baromfi ipar*

##### **1.1. Húsfeldolgozás és tartósítás, húskészítmények**

A húsipar hagyományosan export-orientált ágazat. Magyarországon a sertés-, marha- és juhhús területén az önellátás átlagosan 135%. A húsipari termékek hazai kereslete a csökkenő reáljövedelem és a vörshúsokra nézve kedvezőtlen fogyasztói preferenciák miatt a kilencvenes években jelentősen visszaesett. A belföldi piac jelenleg kiegyensúlyozott, a fogyasztás szerkezete azonban érzékelhetően változik a magasabb feldolgozottsági fokú termékek irányába. A belföldi húspiaci csatornák között folyamatosan erősödik a nagy áruházláncok szerepe.

Az elkövetkező években a reáljövedelem emelkedésre lehet számítani Magyarországon, ezért a gazdasági prognózisok szerint a sertés- és marhahús fogyasztása valószínűleg növekszik.

A húszágazat kivitele három nagy termékcsoporthoz tevődik össze: élőállatok, húsok és húskészítmények, amely csoportosítás egyúttal a feldolgozottsági fokot is mutatja. A magyar export szerkezetén belül, a magasabb feldolgozottsági fokú termékek aránya az elmúlt években nem nőtt.

##### **1.2. Baromfihús feldolgozása és tartósítása, baromfihús készítmények**

Magyarország baromfihús termelése exportorientált, az önellátás színvonala 130-160% között alakul. A broilernél fontos, a többi baromfifajnál (pulyka, liba, kacska) meghatározó termelési cél az export. A feldolgozott baromfiipari termékek döntő része az Európai Unió országaiban kerül értékesítésre. A magyar baromfiipar sajátossága, hogy a feldolgozás termékskálája világviszonylatban szélesnek mondható. A baromfifeldolgozó üzemek túlnyomó többsége két vagy több fajta baromfit vág, ami szintén magyar sajátosság.

A világ más országaival összehasonlítva megállapítható, hogy Magyarország nemcsak a fajlagos vágóbaromfi termelésben emelkedik ki, hanem a fogyasztási mutatók tekintetében is. A magyar adatok – az egy főre jutó fogyasztás terén – meghaladják az EU 20 kg körüli átlagát és a legmagasabb szintet elérő országokéval közel azonos. A kilencvenes évek emelkedő tendenciát mutatnak. Az 1990-es évek elejére jellemző 20-24 kg/fő szintről napjainkra a magyar baromfihús fogyasztás meghaladja a 30 kg/fő mennyiséget.

### 1.3. Legfontosabb fejlesztések

A vágó, daraboló, feldolgozó technológiák modernizációja. A nyomomonkövethetőség feltételeinek megteremtése, a minőség és a termék előállítás biztonságának javítása. A versenyképesség javítása a hatékonyság növelése és az önköltség mérséklése révén. A hazai és export piacok megőrzése. Az önkéntes minőségtanúsítású termékek választékának és arányának növelése. A környezetterhelés csökkentése, a melléktermék- és hulladékgyártás feltételeinek javítása.

## 2. Tejtermékek

A magyar tejgazdaság hagyományosan (nettó) önellátó és az évente változó mennyiségű, rendszerint 5-10 százalékos alapanyag-felesleget exporttal vezetik le. A külkereskedelem szerepe marginális: az export jelentős része puffer-célt szolgál, az import részesedése a belpiacon összességében 6-8 százalékos. Egyes magas hozzáadott értékű termékek piacain azonban a behozatal igen jelentős, így pl. tejtermékekből a 2003. évi 4000 t behozatal 2005-ben már 54000 tonnára emelkedett.

A tejtermékek iránti kereslet az 1990-es évek közepéig csökkent, a fogyasztás több mint 20 százalékkal esett vissza a fogyasztói árak emelkedésének és az életszínvonal romlásának következményeként. Az 1990-es évek közepétől a kereslet lassú élénkülése figyelhető meg, de a tejtermékek fogyasztása még mindig jelentősen elmarad az évtized elején regisztrált értéktől. A jövedelmek várható emelkedésének következményeként a hazai tej-tejtermék piacon is fogyasztásnövekedés prognosztizálható, azonban a meghatározó termékek esetében az import növekedésével nem számolunk.

### 2.1. Legfontosabb fejlesztések

A hatékonyság és versenyképesség javítása a belföldi piac megőrzése érdekében. A hagyományos és biotermékek kínálatának növelése. A magas feldolgozottsági fokú termékek kínálatának növelése. A környezetterhelés csökkentése a jó gyártási gyakorlat elterjesztése révén.

## 3. Malomipari termékek

Magyarországon évente 1 millió tonna feletti mennyiségben őrölnék gabonát étkezési célra. A malomiparnak fontos szerepe van az egyes tovább-feldolgozó élelmiszeripari ágazatok nyersanyag-ellátásában, illetve a megtermelt hazai nyersanyag megfelelő hatékonyságú feldolgozásban.

A malomipari vállalatok a belföldi értékesítés mintegy 10%-át értékesítik a környező, főleg CEFtA országokba, mely mennyiség az utóbbi években közel állandó. Távolabbi EU tagállamokba nem forgalmazunk malomipari termékeket. A 2007. évi romániai csatlakozással nem kerül veszélybe a belföldi lisztpiac, a határmenti területeken enyhe exportnövekedésre lehet számítani. A malomipari termékek export-import mennyisége közel egyensúlyban van, enyhe exporttöbblettel. A malomipari vállalkozások termelését alacsony kapacitáskihasználtság jellemzi, így erős a vállalatok közötti verseny.

### 3.1. Legfontosabb fejlesztések

Az elavult, kisméretű kapacitások konszolidációja. Kisebb számú, modern, nagy hatékonyságú, magas technológiai színvonalú malom kialakítása. Az integráció erősítése a minőség javítása, a biztos alapanyagháttér érdekében. Speciális céltermékek előállítása.

## 4. Keveréktakarmányok

A keveréktakarmányt előállító szakágazat kibocsátása erősen függ az állati termékeket előállító termékpályák teljesítményétől. A takarmánygyártók közötti verseny nagyon kiélezett. A termelés 50 százaléka sertéstáp, 40 százaléka baromfitáp és 10 százaléka marhatáp előkeverék, illetve koncentrátum. A kisebb takarmánykeverők viszonylag nagy száma annak következménye, hogy e

tevékenység jórészt integrált az állattenyésztési, gabonátárolási tevékenységgel. Az átlagos kapacitáskihasználás alacsony, de az állatállomány növekedésével bővülő.

#### 4.1. Legfontosabb fejlesztések

A nyomkövethetőség feltételeinek megteremtése, a kérődzők számára készülő takarmány gyártásának elkülönítése a többi takarmányétól. A minőség javítása, a takarmány összetevők és beltartalmi értékek szabályozása, állandósítása, speciális termékek fejlesztése. A környezetterhelés csökkentése.

#### 5. Gyümölcs- és zöldségfélék

Magyarországon a gyümölcs- és zöldségtermelés területén az önellátás foka 135%. A zöldség-gyümölcs ágazat hagyományosan exportorientált tevékenység, a termelési értékhez viszonyítva az export aránya átlagosan 40 %. A gyorsfagyasztott termékeknek jelenleg stabil piaca van, a termelés több, mint 50%-a kerül exportra. Az EU piacain csak a különleges és szezonálisan eltérő termékekkel van esély a szállítások bővítésére. Magyarországon a friss és feldolgozott zöldség-gyümölcs fogyasztás együttes mértéke az elmúlt évtizedben összességében nem változott.

A zöldség-gyümölcs feldolgozó szakágazatok, a konzervipar és hűtőipar helyzete hasonló. Az értékesített termék mennyisége az elmúlt években csökkent, s ezt a piaci tendenciát csak innovatív, új termékekkel lehet megváltoztatni. Hűtő és konzervipari termékeink exportpiacai főleg a kontinensünkön vannak, jelentős különbség azonban, hogy amíg az exportált hűtőipari termékek szinte teljes mértékben az Európai Unió tagországaiban kerülnek értékesítésre, addig a konzervipari export 60 %-ot meghaladó arányban az Európai Unión kívül, a 3. országok piacain realizálódik

A kis és közepes méretű cégeknek is van helye a konzervek piacán. Ezek a vállalkozások tudják gyártani azokat a jellemzően nagy kézimunka-igényű termékeket, melyek a piac magas hozzáadott értékű szegmenseiben népszerűek. A belföldi piacon jelenleg 10% körüli az import konzervek aránya, de a jövő évtől ez növekedni fog.

A zöldség- és gyümölcsfeldolgozás exportorientációja tovább fog erősödni, ami keleti és nyugati irányba egyaránt várható. A zöldség-gyümölcs szektor az ország agrárökológiai és gazdaságföldrajzi elhelyezkedéséből adódóan, a vertikális érdekeltség tartós kialakulása esetén, komparatív előnyök érvényesítését teszi lehetővé.

#### 5.1. Legfontosabb fejlesztések

A beszállítói kapcsolatok erősítése. A korszerű tartósítási technológiák bevezetése. A speciális termékek gyártásának fejlesztése.

#### 6. Bor

**Magyarország tradicionális európai bortermelő ország**, mely a 2004. évi csatlakozás eredményeként jól integrálódott az EU bortermelő országai közé.

Magyarország a borászati termékek vonatkozásában **teljes mértékig önellátó**, a megtermelt szőlő 95%-a borként hasznosul.

A belföldi piac az elmúlt 15 évben rendkívüli módon polarizálódott. Megjelentek a védett eredetű „csúcs”borok, a primőr borok, rangot kaptak a tájborok, európai szintre emelkedtek a meghatározott termőhelyről származó minőségi borok. A sokrétű fogyasztói igény kielégítésével a belföldi 30 l/fő/év körüli átlagfogyasztás stabilizálódni látszik. Az elmúlt évtizedben megjelentek a borszaküzletek, meghatározó mértékűvé vált a szupermarketekben történő és jelentős maradt a termelők közvetlen értékesítése.

Az exportértékesítés az 1992. évi mélypontról indulva 1995-ig dinamikusan fejlődött, majd a folyamatos leépülés miatt napjainkra 600 ezer hl alá csökkent. A szőlőtermés különféle feldolgozottsági szintű termékként kerül kivitelre (pl. friss szőlő, törkölyös must, folyó bor, palackozott bor). Az **export 81,9 %-a az EU tagországaiban értékesül.**

Az élesedő piaci verseny miatt a jövőben csak a jó, vagy kiváló minőségű fehér- és vörösborok, várhatóan a jelenleginél nagyobb arányban palackozva, lesznek eladhatóak. Növelni kell a termékek hozzáadott értékét (pl. eredetgarancia, kiszerezés, értékesítési szolgáltatás, gasztronómiai ajánlások).

A belföldi piacon egyre növekszik az import borok nyomása. Ez nem annyira a mennyiségben, mint inkább fogyasztói megjelenésben jelentkezik. A túlméretezett kapacitású szupermarketek szívesen forgalmazznak olcsó és közép kategóriás palackozott külföldi eredetű borokat. Mindezek ellenére a magyar borászat számára a minőség további növelése az egyetlen út a hazai piac megtartására, a korábbi külföldi piacok (pl. Oroszország, Ukrajna) egy részének visszaszerzésére, vagy a Balti és Skandináv államok irányába történő piacszerzésre.

Magyarországon az éves átlagos (egyszer fejtett) bortermelés 4 millió hektoliter, az ország – eltérően az EU nagy bortermelőitől – **strukturális feleslegekkel nem rendelkezik**. A szőlőtermesztés és feldolgozás atomizált, túl sok a kényszervállalkozás.

#### 6.1. Legfontosabb fejlesztések

Mind a szőlőművelés, mind a feldolgozás vonalán **szükség van technológiai fejlesztésre és koncentrációra**. Ösztönözni kell az integrációt, a termelői összefogást és együttműködést a piacképes tételű, egységes, jó minőségű kínálat érdekében. A szakágazat szerkezeti átalakulásának elősegítése révén elérhető, hogy az ökológiai adottságok, a rendelkezésre álló tárgyi (ültetvény, pince, tárolótér, palackozó) és szellemi (szaktudás, kutatás, oktatás) infrastruktúra jobban hasznosuljon. A minőség és a piacra jutás feltételeinek javítása, a hazai fogyasztók megtartása és a külföldi fogyasztók bizalmának újbóli elnyerése révén **a magyar bor** – hasonlóan a piacvezető bortermelő országokhoz – **versenyképessé, a pozitív országimázs kialakításának fontos eszközévé tehető**. A lehetőségeken felül fontos foglalkoztatáspolitikai szempont az is, hogy egyes térségekben **szőlőművelésnek és borászatnak nincs reális alternatívája**.

#### **A beruházások típusai:**

Tárgyi beruházások: ingatlan építése, korszerűsítése, valamint új, első üzembe helyezésű gépek és berendezések beszerzése és üzembe állítása.

Immateriális javak: a beruházások megvalósításához kapcsolódó immateriális javak és eljárások költségei.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő tőkejuttatás, kamattámogatás, garanciadíj.

#### **A támogatás mértéke:**

A beruházások elszámolható költségeinek legfeljebb 40%-a.

Az 1231. és 1233. alintézkedések esetében a 249 főnél több de 750 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozások esetében 20%-a.

#### **A támogatás összege:**

A támogatás maximális összege projektenként: 250 millió Ft

A támogatás minimális összege projektenként:

Az 1231. alintézkedés esetében 500 ezer Ft

Az 1232. alintézkedés esetében 2 millió Ft

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 53.552.086.916 Ft

EU hozzájárulás: 38.434.512.141 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseire*

1698/2005 tanácsi rendelet 29. cikke: Az e cikk szerinti támogatás keretében kifejlesztett új termékek és folyamatok alkalmazása termelő vállalkozásoknál előnyben részesül.

1698/2005 tanácsi rendelet 32. cikke: Az élelmiszer-minőségi rendszerekben résztvevő mezőgazdasági termelők által termelt termékek feldolgozásához szükséges fejlesztések támogatása.

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a KEOP megújuló energiaforrások támogatását szolgáló prioritásához. Az elsődleges, termelői tulajdonban álló feldolgozók (nyerszesz, nyersolaj) az EMVA, a rájuk épülő központi bio-üzemanyag késztermék előállítók (észterezők, dehidratálók) a KEOP támogatásával valósulnak meg.

Az intézkedés kapcsolódik a Környezetvédelmi Operatív Programhoz, ugyanis a vállalkozások saját környezetvédelmi beruházásai KEOP támogatással valósulnak meg, valamint

Az intézkedés kapcsolódik a Gazdaságfejlesztési Operatív Programhoz, ugyanis a Római Szerződés 1. mellékletében nem szereplő élelmiszeripari termékek előállításához kapcsolódó fejlesztések a GOP támogatásával valósulnak meg.

### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott gazdaságok száma	900 db
	A beruházások teljes összege	730 millió Euró
<b>Eredmény</b>	Azon gazdaságok száma, amelyek új terméket vagy technológiát vezetnek be	480 db
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	438 millió Euró
	Munkaegységre vetített bruttó hozzáadott érték-változás	29 200 Euró

#### ***5.3.1.2.4. Együttműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztése céljából a mezőgazdasági és az élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban***

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20 (b) (iv) és 29. cikk

1974/2006/EK rendelet 20. cikk és a II. melléklet 5.3.1.2.4. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 124.**

##### **A beavatkozás indoklása:**

Az agrárgazdaság versenyképességének alapvető tényezője, hogy milyen mértékben képes megfelelni a gyorsan változó fogyasztói igényeknek és a széleskörű társadalmi elvárásoknak. A versenyben maradáshoz elengedhetetlen az új, magasabb minőségű termékek fejlesztése, az innovatív megoldások keresése és a legújabb tudományos/technikai eredmények alkalmazása. Az élelmiszeripari kis- és középvállalkozások, az erdőgazdálkodók valamint a mezőgazdasági termelők tőkeszegénysége és a kutatási eredmények alkalmazásának magas szellemi és anyagi forrásigénye szükségessé teszi az egyes szereplők közötti együttműködést. Az intézkedés a vidéki térségekben hozzájárul részben a helyben keresett, részben a távolabbi piacokon is eladható termékek gyártásához. Minőségi termékek előállításával, élelmiszerbiztonsági-, környezetvédelmi-, és marketing fejlesztésekkel javíthatók az értékesítési lehetőségek, erősíthető a termelés és a feldolgozás kapcsolata, koncentrációja. A kutatás-fejlesztés eredményeire épülő, technológiák és know-how alkalmazása új piacok megszerzését, a meglévők megtartását segíti elő.

Az élelmiszeripari innováció akadályai között Magyarországon jelenleg első helyen annak magas költségei említhetők, valamint az olyan projektmenedzsment szolgáltatások hiánya, mely biztosítaná a kutatási eredmények gyakorlati bevezetését. Hiányoznak az u.n. Hídképző szervezetek (Bridging), akik az innovációs folyamatokat továbbítanák és erősítenék fel a vertikum valamennyi szereplője felé, állandó kohéziós kapcsolatot tartva fent velük.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja az innováció és a K+F eredmények alkalmazása a magasabb hozzáadott értékű, versenyképesebb termékek előállítása céljából, valamint az elsődleges termelők, a feldolgozóipar, az erdészet és/vagy harmadik felek közötti együttműködés támogatása új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztése céljából.

##### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködések támogathatók a mezőgazdaság, az erdészet és a feldolgozóipar területén.

##### **A lefedett szektorok meghatározása:**

A Szerződés I. mellékletében (Annex I.) felsorolt termékeket termelő és feldolgozó szakágazatok, továbbá az erdészeti termékek termelésével és feldolgozásával foglalkozó egyéni vállalkozók, (mikro-) kis- és középvállalkozások, valamint a fejlesztésben résztvevő szervezetek/intézmények konzorciumai.

##### **Az innovációs projektben résztvevő partnerek körének meghatározása:**

- mezőgazdasági termelők
- feldolgozóipar szereplői
- kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységet folytató szervezetek
- hídképző szervezetek
- értékesítő szervezetek, forgalmazók

**A kooperációs projektek közötti bármilyen különbség meghatározása új termékek/ új eljárások/ új technológiák tekintetében:**

Előnyben részesül az a projekt, ahol az összes partner típus részt vesz az innovációs projektben, továbbá a termék, technológia, vagy szolgáltatás piacra történő bevezetését követően a partnerek hosszabb távon közösen dolgoznak a piaci sikerek fejlesztésén. Kiemelten támogatandóak azok a fejlesztések, amelyeknél a partnerség szereplői az adott termékpálya meghatározó hányadát fedik le.

**Az elismerhető költségek meghatározása:**

Az új termékek, eljárások és technológiák alkalmazását megelőző tervezési, fejlesztési és vizsgálati tevékenységek költségei, projektmenedzsment költségek, valamint az együttműködéssel kapcsolatos szellemi (immateriális javak) és fizikai beruházások költségei.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

**A támogatás mértéke (K+F-re vonatkozó támogatási szabályok szerint):**

A támogatás aránya: 75%.

**A támogatás összege:**

A támogatás értékének felső határa projektenként: 500.000.000 Ft

A támogatás minimális összege projektenként: 5 millió Ft

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 9.912.285.319 Ft

EU hozzájárulás: 7.114.080.372 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés kapcsolatban van „A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése” intézkedéssel azáltal, hogy az intézkedés támogatásával kifejlesztett új folyamatok, eljárások és technológiák hozzájárulhatnak a mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknöveléséhez. Kapcsolatban van továbbá az A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése intézkedéssel (26. cikk), mivel az ott eszközölt beruházási támogatások hozzájárulhatnak új folyamat bevezetéséhez, illetve új technológia alkalmazásához. Ezen intézkedés szerinti támogatás keretében a jelen intézkedés alapján kifejlesztett új termékek és folyamatok alkalmazása vállalkozásoknál előnyben részesül.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

Indikátor típusa	Indikátor	Célérték
Output	Támogatott kooperációs kezdeményezések száma	100 db
Eredmény	Azon gazdaságok száma, amelyek új terméket vagy technológiát vezetnek be	400 db
Hatás	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	22,4 millió Euró
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás	20400 Euró

### **5.3.1.2.5. A mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra**

#### **A támogatás jogalapja**

1698/2005/EK rendelet 20 (b) (v) és 30. cikk

1974/2006/EK rendelet II. melléklet 5.3.1.2.5. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 125.**

#### **A beavatkozás indoklása**

A mezőgazdasági infrastruktúra nem követte a megváltozott földtulajdoni és földhasználati viszonyokat. A meliorációs és öntözésfejlesztési beruházások jó része napjainkra elhasználódott. Továbbra is alacsony az öntözött és meliorált területek aránya.

Emellett jellemző probléma, hogy az adott területre nem alkalmas kultúra került telepítésre, nem megfelelő földhasználati struktúra alakult ki. A mezőgazdasági termelés stabilitását és kiszámíthatóságát biztosító vízgazdálkodási létesítmények (vízpótlás, öntözővíz-tározás, vízvisszatartás) kiépítettsége nem megfelelő, és nagyobb hangsúlyt kell fektetni a természetközeli vízvisszatartási módoknak.

Nincs összhang a vízbőség és a vízhiány kezelésében, a területek kettős kárveszélyeztetettsége a jellemző, azaz a vízbőség és az aszálykár egyazon területet sújthatja. Több év adatainak átlagában, évente mintegy 130 000 hektár a 2-4 hónapon keresztül belvízzel borított terület nagysága. Egyes területeken jelentősek a talajdegradációs folyamatok (erózió, defláció), az erózió 2,3 millió hektárnyi területet károsít, a deflációval veszélyeztetett területek kiterjedése 1,4 millió hektár. Az ország területének 52%-a árvízzel és belvízzel veszélyeztetett, és a művelt területek kétharmada ezen a területen helyezkedik el. Az ország területének egynegyede mélyfekvésű, sík terület, amelyről természetes úton nem folyik le a víz. A mélyfekvésű, sík területeken a belvízrendszereket úgy kell átalakítani, hogy a vizek a Víz Keretirányelv szerinti jó állapotba kerüljenek, ugyanakkor a mezőgazdaság vízgazdálkodással kapcsolatos igényei (vízelvezetés-vízpótlás) is kielégíthetők legyenek. Meg kell oldani a vízvisszatartást – a talaj mint a legnagyobb tározótér kapacitásának jobb kihasználása érdekében támogatjuk a mélylazítási műveletek elvégzését –, revitalizálni kell a vizes élőhelyláncokat, a jó ökológiai potenciál biztosításához és megőrzéséhez szükséges módon kell fenntartani és átalakítani a medreket (beleértve a felszíni vizektől és a felszín alatti vizektől függő élővilág állapotát is). Biztosítani kell a belvízhálózattal érintett területek belvízkárok elleni védelmét is. Csak a kialakult birtokszerkezetet figyelembe vevő, komplex térségi tájgazdálkodási rendszerekhez igazodó, a környezetvédelmi előírásoknak megfelelő víz- és energiatakarékos öntözőtelepek és rendszerek építése és értéknövelő felújítása indokolt. A mezőgazdasági tájak mozaikosságának visszaállítása, az infrastruktúra fejlesztése érdekében mezsgyék, fasorok, erdősávok telepítése szükséges.

A klímaváltozás várható hatásaira való felkészülés egyik fontos területe a mezőgazdasági vízgazdálkodás fejlesztése. A fenntartható területi vízgazdálkodásnak, öntözésnek, vízrendezésnek, belvízvédelemnek, talajvédelemnek az elmúlt tíz-tizenöt évben kialakultak az új, a fenntarthatóság elveinek megfelelő módszerei.

A jelenlegi mezőgazdasági (területi) vízgazdálkodási infrastruktúra az ország jelentős részén nem felel meg a mezőgazdaság vízgazdálkodással kapcsolatos igényeinek és az ezeknek megfelelő célkitűzéseknek. Ugyanakkor új szempontként jelentkezik az, hogy az EU Víz Keretirányelvének előírásai alapján jó állapotba kell hozni minden felszíni és felszín alatti vizet, illetve vizes élőhelyet,



beleértve a vizes élőhelyláncok vízpótlásának, a vízvisszatartásnak, a vízszállító és tározó medrek és a hozzájuk tartozó parti sávok jó ökológiai állapotához szükséges vízháztartás biztosítását és a vízminőség-szabályozást is. A mezőgazdaság igényeit és a környezeti (ökológiai) igényeket nagy területeken csak a mezőgazdasági vízgazdálkodási infrastruktúra (belvízrendezés, dombvidéki vízrendezés, erózióvédelem, vízvisszatartás, talajvédelem, öntözés) létesítményeinek jó állapotba helyezésével, átalakításával és fejlesztésével, a területhasználat és az úthálózat átalakításával, illetve megfelelő kialakításával lehet kielégíteni. A Program kiemelt fejlesztési céllal mezőgazdasági vízgazdálkodási térségeket jelöl ki, lehetővé téve a beavatkozások komplex kezelését, a környezethez, a tájhoz való optimális kapcsolódását, a környezettudatos gazdálkodás folytatását. Előbbiek feltétlenül szükségesek nemzeti politikáink és stratégiáink megvalósításán kívül az EU mezőgazdasági, vízvédelmi és talajvédelmi politikájának érvényesítéséhez és a feltételezett klímaváltozások várható kedvezőtlen hatásaira való felkészüléshez is. A program keretében olyan tevékenységeket lehet majd támogatni, amelyek az előbbiekben vázolt gazdasági és környezeti célok elérését egyaránt elősegítik. Az öntözés, a melioráció és a vízrendezés közösségi beruházások helyfüggő környezeti vonatkozásairól átfogó tudományos vizsgálat készül.

A hazai erdőgazdálkodás infrastrukturális háttere jelentős fejlesztésre szorul. Az erdőgazdálkodás korszerűsítésével a gazdálkodás jövedelmezősége növekszik, csökkentett környezeti terhelés mellett.

A mezőgazdasági vállalkozások energia-, út- és egyéb közműellátásának színvonala nem megfelelő.

Az AVOP intézkedéseinek köszönhetően megkezdődött a fenti problémák kezelése, de azok teljes mértékű megoldásához további beruházások szükségesek, ezért a támogatási konstrukció megváltozott hangsúlyok mentén történő folytatása indokolt.

### **Az intézkedés céljai**

Az intézkedés célja az öntözővíz biztosításához szükséges létesítmények állapotának és kapacitáskihasználtságának javítása a víz és az energia gazdaságos felhasználása érdekében, a termőföld meliorációs beavatkozásokkal történő védelme, a helyi vízkárelhárítás hatékonyságának, a vízkészletek helyben tartásának és tározási lehetőségének javítása.

Az intézkedés célja továbbá a mezőgazdasági üzemekben képződő biomassa energetikai felhasználásának elősegítése, a telepek víz és energiaellátása, az úthálózat fejlesztése, valamint az erdészeti infrastruktúra javítása. Emellett cél a széttagolt külterületi termőföldek összevonásának elősegítése.

### **Az intézkedés tartalma**

Az intézkedés keretében támogathatók a mezőgazdasági bekötő- és feltáróutak az energia- és vízellátás, valamint a szakszerű szennyvízkezelés létesítményei, üzemem belüli öntözőtelepek és meliorációs beavatkozások, a vízrendezés kollektív beruházásai, továbbá az ezek működtetéséhez szükséges közösségi (több üzem érdekében létesített) beruházások és a birtokrendezést szolgáló munkálatok. Az intézkedés végrehajtása során támogatható az erdészeti feltáró úthálózat és erdészeti rakodók létesítése, felújítása, az erdőtalaj védelmét szolgáló műtárgyak építése, kisvasutak építése, felújítása, továbbá erdei iskolák, magán erdészeti információs központok létesítése.

#### *1.2.5.1. alintézkedés: Öntözés mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése*

- Üzemem belüli víz- és energiatakarékos öntözőtelepek létrehozása, illetve felújítása. A termőföld víz- és energiatakarékos öntözéséhez, a szállítást, a szétosztást és a kormányzást biztosító új vízi berendezések és létesítmények létrehozása, meglévők felújítása.
- Öntözésfejlesztés közösségi beruházásai. Több termelő öntözésfejlesztési céljait szolgáló, öntözővíz-szolgáltató mű/művek létrehozása, felújítása.

*1.2.5.2. alintézkedés: Melioráció mezőgazdasági üzemi és közösségi létesítményeinek fejlesztése*

- Üzemen belüli meliorációs beruházások. A mezőgazdasági területek erózió, defláció, kilúgozódás elleni védelmét, a vízháztartás javítását célzó meliorációs és talajvédelmi beavatkozások elvégzése, létesítmények építése, felújítása.
- Melioráció közösségi létesítményeinek fejlesztése. Több termelő összefogásával megvalósítandó, művenként több gazdálkodó területét érintő, a mezőgazdasági területek erózió, defláció, kilúgozódás elleni védelmét, a vízháztartás javítását célzó meliorációs és talajvédelmi létesítmények építése, felújítása.

*1.2.5.3. alintézkedés: A vízrendezés kollektív beruházásai, vízkárelhárítás, belvízrendezés*

- Belvízkárok és helyi vízkárok megelőzése, csökkentése a mezőgazdasági termelés biztonsága érdekében, a vizek és vizes élőhelyek jó ökológiai állapotának elérését és megőrzését figyelembe véve, mezőgazdasági célú vizek és vízi létesítmények létrehozása, fejlesztése, felújítása.
- Térségi fejlesztések.
- Térségen kívüli fejlesztések.

A fenti három alintézkedés esetén preferáltak azok a fejlesztések, melyek illeszkednek a komplex kistérségi vízgazdálkodási és fejlesztési tervekhez. A 3. melléklet tartalmazza azon kistérségek (területek) listáját, amelyek a belvízveszélynek leginkább ki vannak téve.

*1.2.5.4. alintézkedés: Az erdészeti infrastruktúra fejlesztése*

- Erdészeti feltáróutak építésével az erdőgazdálkodás javítása.
- Erdőtájak védelmét szolgáló műtárgyak építése.
- Melioratív beavatkozások alkalmazásával az erdőművelés elősegítése, erdőterületek védelme.

*1.2.5.5. alintézkedés: Mezőgazdasági bekötő- és feltáróutak fejlesztése*

- Pormentesített vagy szilárd burkolatú, csak helyrajzi számmal rendelkező külterületi utak építése, felújítása

*1.2.5.6. alintézkedés: Mezőgazdasági üzemek víz- és energiaellátása*

- Hálózatos energiaforrás telephelyre történő eljuttatása, bekötése. Egyéb hőellátó hálózatokhoz történő csatlakozás. A beruházáshoz közvetlenül kapcsolódó épület, létesítmény, a technológiai és kommunális vízellátás, valamint a keletkezett szennyvíz szakszerű kezelésének létesítményei, berendezései.
- A telephely energiaszükségletének biztosítására szélkerekes energiaellátási technológia alkalmazása. A geotermikus energia – mint megújuló energiaforrás – használatával történő energiaellátás beruházásai szintén támogathatók. A tanyás területeken élő gazdálkodók és személyek energiaellátásának beruházásai szintén támogathatók.

*1.2.5.7. alintézkedés: Birtokrendezés*

- A tulajdonosok szétagolt külterületi termőföldjeinek összevonása, melynek keretében támogatandó tevékenység a birtokrendezést szolgáló földmérési munkák elkészítése, megosztási, telekegyesítési, változási stb. vázrajzok készítése. A teljes körű birtokrendezéssel kapcsolatos tevékenységek beépítésére a birtokrendezésről szóló törvény (és a végrehajtási rendelet) hatályba lépését követően kerül sor.

*1.2.5.8. alintézkedés: Telephelyen belül történő energiaellátás megújuló energiaforrások felhasználásával*

- Mezőgazdasági üzem telephelyen belül történő energiaellátása (kivéve nyersszesz gyártáshoz kapcsolódó energetikai egység) biomassa felhasználásával, illetve egyéb megújuló energiaforrásokkal (pl. biogáz).

### **Kedvezményezettök köre**

Mezőgazdasági termelők<sup>2</sup> és az általuk létrehozott TÉSZ-ek, termelői csoportok, jogi személyek és jogi személyiség nélküli gazdálkodó szervezetek társulásai, közcélú vízgazdálkodási műveket működtető, bejegyzett vízgazdálkodási társulatok, valamint erdőgazdálkodók, önkormányzatok.

### **A támogatás formája**

Vissza nem térítendő tőkejuttatás.

Előlegfizetésre nem kerül sor.

### **A támogatás mértéke**

- az 1251. alintézkedésen belül az öntözésfejlesztés közösségi beruházásai max. 60%.
- az 1252. alintézkedésen belül a melioráció közösségi létesítményeinek fejlesztése max. 70%.
- az 1253. alintézkedés „A vízrendezés kollektív beruházásai, vízkárelhárítás, belvízrendezés” esetében max.70%.
- 1254. alintézkedés esetében max. 80%.
- 1255. és 1257. alintézkedés esetében 40%.
- 1256. alintézkedés esetében max. 70%.
- 1258. alintézkedés esetében max. 70%.

### **Finanszírozás**

Összes közkiadás: 58 508 229 575 Ft

EU hozzájárulás: 41 991 552 327 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása**

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés az I. intézkedéscsoporton belül elősegíti a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedés keretében megvalósítandó beruházások infrastrukturális kapcsolódását a térség már kiépített beruházásaihoz.

Az intézkedésen belül támogatás adható a vezetékes energiahordozók a technológiai és kommunális víz mezőgazdasági üzemig történő eljuttatásához és bekötéséhez. A telephelyen belüli fejlesztéseket a 121. kódszámú intézkedés támogatja.

### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján**

---

<sup>2</sup> Az 1782/2003. EK rendelet 2. cikk a) pontjában meghatározottak szerinti mezőgazdasági termelők.

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott beruházások száma	2 500 db
	A beruházások teljes összege	415 millió euró
<b>Eredmény</b>	A bruttó hozzáadott érték változása támogatott gazdaságokban	430 millió euró
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve	600 millió euró
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadottérték-változás	19 500 euró

### **5.3.1.3. A mezőgazdasági termékek minőségének javítását szolgáló intézkedések**

#### **5.3.1.3.1. A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása**

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20 (c) (i) és 31. cikk

1974/2006/EK rendelet 21. cikke és a II. melléklet 5.3.1.3.1. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 131**

##### **A beavatkozás indoklása:**

A csatlakozást követően számos új környezetvédelmi, állategészségügyi, állatjóléti, munkavédelmi és növény-egészségügyi előírás megtartása vált, illetve válik kötelezővé a mezőgazdasági tevékenységet folytatók számára. Az elmúlt évek fejlesztési támogatásainak köszönhetően megindult az agrárgazdaság technikai hátterének megújulása, és a környezetvédelmi előírások által érintett eszközállomány lecserélése. Az előírásoknak való megfelelés külön költséget és elmaradt bevételt jelent a termelőknek. Az előírások teljesítéséből fakadó jelentős költségráfordítás kompenzálása szükséges az ágazat versenyképességének elősegítéséhez különös tekintettel arra, hogy bizonyos esetekben az előírások betartása jövedelem kieséssel is jár. A költségek kompenzálása és a kieső jövedelem pótlása hozzájárul ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelők a környezet-, a közegészségügyi és a természeti környezet védelme érdekében végzett tevékenysége mielőbb megvalósuljon.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés általános célja az állattenyésztés, és a kertészeti ágazatok versenyképességének javítása, az egyes környezetvédelmi, közegészségügyi-, növény-egészségügyi-, állatjóléti-, állategészségügyi, munkavédelmi előírások teljesítéséből eredő többletköltségek kompenzálásával.

Fentiek hozzájárulnak a meglévő munkahelyek megőrzéséhez, a gazdaságok jövedelmi helyzetének javításához, a fenntartható termelés és földhasználat érdekében a talaj és környezetkímélő termelési eljárások, technológiai megoldások mielőbbi és széleskörű elterjesztéséhez.

##### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés a mezőgazdasági alaptevékenységhez kapcsolódó egyes környezetvédelmi, közegészségügyi-, állatjóléti-, állategészségügyi előírások teljesítéséből eredő többletköltségek kompenzálására irányul.

Az intézkedés részterületei:

- Állattenyésztést szolgáló környezetvédelmi előírások teljesítése
- Állattenyésztést szolgáló állatjóléti és állategészségügyi előírások teljesítése
- A Helyes Gazdálkodási Gyakorlat előírásainak teljesítése

##### **Kedvezményezettek köre:**

Mezőgazdasági termelők, állattenyésztési tevékenységet folytatók.

**Közösségi előírások:**

standard	rendelet	mikor-tól	med-dig
Állattartó telepek környezetvédelmi megfeleltetése	A környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII.25.) Korm. rend. 1.§. (3) bekezdés	2007. okt. 31.	2012.ok t. 31.
	A levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001 (II. 14.) Korm. rend. 26 § (1)-(2) és (4)-(5) bekezdés	2007. okt. 31.	2012. okt. 31.
	A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006 (II. 7.) Korm. rend. 16. § a) bekezdés	2007. okt. 31.	2012. okt. 31.
	A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006 (II. 7.) Korm. rend. 16. § b) bekezdés	2007. okt. 31.	2012. okt. 31.
	A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006 (II. 7.) Korm. rend. 17. § a) bekezdés	2007. okt. 31.	2012. okt. 31.
Nyomonkövethetőségi előírásoknak való megfelelés	A juh és kecske fajok egyedeinek Egységes Nyilvántartási és Azonosítási rendszeréről szóló 47/2005 számú FVM rendelet	2005. júl. 09.	2010. júl. 09.
	Sertések jelöléséről valamint Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszeréről szóló 116/2003. FVM rendelet	2004. febr. 10.	2009. febr. 10.
Tojóttyúkokra vonatkozó állatjóléti előírásoknak vonatkozó megfelelés	A tojóttyúkok védelmére vonatkozó minimumkövetelmények megállapításáról szóló 1999/74/EC számú Tanácsi Irányelv. 4 cikk.	2007. jan. 1.	2012. jan. 1.
A „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat”-nak való megfelelés	Az egyszerűsített területalapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”, illetve a „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” feltételrendszerének meghatározásáról szóló 4/2004 (I. 13.) számú FVM rendelet 2. melléklet 6. szempont 3. előírás.	2004. jan. 13.	2009. jan. 13.
	Az egyszerűsített területalapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”, illetve a „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” feltételrendszerének meghatározásáról szóló 4/2004 (I. 13.) számú FVM rendelet 2. melléklet 2. szempont 4. előírás.	2004. jan. 13.	2009. jan. 13.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő, normatív, degresszív.

**A támogatás mértéke:**

Legfeljebb öt éven keresztül nyújtható, maximum 10.000 euro/5 év/gazdaság.

**A támogatás aránya:**

A támogatás 100%-os értéke (EU 75%, nemzeti 25%), 15 €/ÁE és 350 €/ÁE között változik, standardtól függően szerint. A degresszivitás ettől a mértéktől indul.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 12 937 463 305 Ft

EMVA hozzájárulás: 9 285 260 746 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés az I. intézkedéscsoporton belül elősegíti a „Fiatal mezőgazdasági termelők elindítása” intézkedés megvalósulását, továbbá kapcsolódik a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” intézkedéshez, valamint hozzájárul a Natura 2000, az agrár-környezetvédelmi és az állatjóléti kifizetések céljainak megvalósulásához.

#### **Igazolhatóság:**

Az Irányító Hatóság meggyőződik a kifizetési számítások pontosságáról és megfelelőségéről. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) biztosítja a számítások következetes és valóságos kivitelezéséhez szükséges szakértelmet.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott gazdaságok száma	5 000 db
	a) környezetvédelem	1300 db
	b) állatjólét és állategészségügy	1500 db
	c) Helyes Gazdálkodási Gyakorlat	2200 db
<b>Eredmény</b>	Azon gazdaságok száma, amelyek megfelelnek az új előírásoknak	4 900 db
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve (EUR)	1%
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás (EUR)	2%

### **5.3.1.3.2. A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszer-minőségi rendszerekben**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20 (c) (ii) és 32. cikk

1974/2006/EK rendelet 21. cikke és a II. melléklet 5.3.1.3.2. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 132.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

A vidéki térségekben a mezőgazdaságon kívüli munkalehetőségek száma korlátozott, melyre hatással van a térségekre jellemző, a nemzeti átlagnál alacsonyabb foglalkoztatás is. A mezőgazdasági tevékenység jövedelemtermelő képessége és a tőkeberuházások megtérülése lényegesen rosszabb, mint más nemzetgazdasági ágazatokban. A vidéki térségek lakosainak alacsony jövedelméhez a termékek helyben való feldolgozásának, ezáltal a hozzáadott érték teremtésének hiánya nagymértékben hozzájárul. A termékek minősége sok esetben az elavult iparszerű, tömegtermelésre szakosodott technológiákból kifolyólag alacsonyabb a szokásosnál. Az élelmiszerbiztonság és -minőség iránti növekvő igény is szükségessé teszi, hogy a mezőgazdasági termelők is lépést tartsanak a minőségi elvárásokkal és a megnövekedett fogyasztói igényekkel. Mindez szükségessé teszi a mezőgazdasági termelők és élelmiszer-feldolgozók minőségbiztosítási rendszerekbe történő bekapcsolódásának ösztönzését.

#### **Az intézkedés céljai:**

Élelmiszeripari és helyi termékek/szolgáltatások minőségének fejlesztése, hozzáadott-értékének növelése, választék bővítés az élelmiszer-minőségi rendszerekben való részvétel elősegítése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Termékfejlesztés, a mezőgazdasági termékek minőségének javítása, új minőségi rendszerek, márkajegyek, védjegyek bevezetése, termék/termelési követelmény rendszerek létrehozása, valamint az EU szinten és nemzeti szinten is elismert meglévő rendszereknek való megfelelés költségeinek támogatása. Ennek elősegítése élelmiszer-minőségi rendszerekbe való bekapcsolódáson keresztül az intézkedés kiemelt feladata.

#### **Az intézkedés részterületei:**

- Földrajzi árujelzővel ellátott és hagyományos-különleges termékek

Az élelmiszerek és mezőgazdasági termékek az Európai Unió 509/2006/EK és 510/2006/EK rendeleteiben foglaltaknak megfelelő minőségi rendszerekben történő részvételének elősegítése, továbbá a minőségi jeleknek való megfelelés biztosításának és a minőségi jelet megszerzett termékek ellenőrzésének támogatása.

- Egyéb, Magyarország elismert élelmiszer-minőségi rendszerben előállított termékek

Egyéb nemzeti minősítések, minőségi jelek megszerzésének támogatása, használatának bevezetése illetve a terméknek ezen elismert élelmiszer minőség-tanúsítási rendszerben való megfelelésének, továbbfejlesztésének és ellenőrzésének támogatása az 1976/2005/EK rendelet 22. cikk 2. bekezdésének megfelelően

- Biotermékek előállítása

Az Európai Unió 2092/91/EGK rendeletében foglaltaknak megfelelő feldolgozók részére a tanúsításnak való megfelelés biztosításának és a tanúsítást megszerzett termékek ellenőrzésének támogatása.



- **Minőségi borok előállítása**

Az Európai Unió 1493/1999/EK rendeletében foglaltaknak megfelelő meghatározott termőhelyről származó minőségi boroknál szigorúbb előírások szerint készített, védett eredetű borok előállítása.

**Kedvezményezettek köre:**

Azok a mezőgazdasági termelők, amelyek az általuk előállított termékekkel részt vesznek az intézkedés részterületeiként felsorolt valamelyik minőségi rendszerben.

A „Biotermékek előállítása” részterület esetében 2007-2008. években kizárólag azok részesülhetnek támogatásban, akik nem vesznek részt a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján 2004-ben meghirdetett ötéves agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszerben.

2009-től minden, a Tanács 2092/91/EGK rendeletében foglaltaknak megfelelő termelő és feldolgozó részesülhet támogatásban, a hét éves időtartam alatt öt évben.

**A Közösségi, valamint nemzeti, támogatható minőségi rendszerek listája:**

- 509/2006/EK rendelet
- 510/2006/EK rendelet
- 2092/91/EGK rendelethez kapcsolódóan:
- 140/1999 (IX.03.) Korm. rendelet,
- 74/2004 (V.01.) FVM rendelet
- 1493/1999/EK rendelethez kapcsolódóan:
- 2004. évi XVIII. tv,
- 97/2004. (VI.3.) FVM rendelet
- Az egyes védett eredetű borokról szóló jogszabályok

**Utalás a hivatalos szervekre, amelyek felelősek a minőségi rendszerek ellenőrzésében, valamint a felülvizsgálat szervezeti megállapodásai:**

- 509/2006/EK rendelet esetében: (jogszabály-előkészítés folyamatban)
- 510/2006/EK rendelet esetében: (jogszabály-előkészítés folyamatban)
- 2092/91/EGK rendelet esetében: Biokontroll Hungária Kht, Ökogarancia Hungária Kht.
- 1493/1999/EK rendelet esetében: az egyes védett eredetű borokról szóló jogszabályokban meghatározott borvidéki bíráló bizottság.

**A támogatás összege jogosult rendszerenként:**

A támogatás összege: maximum 3000 euró gazdaságonként és évenként.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő, költségtérítéses támogatás, évente, de a hét éves időtartam alatt legfeljebb öt évben nyújtott ösztönző kifizetés, melynek a szintjét a támogatott rendszerekben való részvételből származó állandó költségek szintjének megfelelően kell megállapítani.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 5.471.066.572 Ft

EU hozzájárulás: 3.926.602.803 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés kapcsolódik „A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” és „A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése” c. intézkedésekhez, mivel az érintett termékek előállítására ill. feldolgozására irányuló beruházások előnyt élveznek.

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az intézkedés kapcsolódik a dél-dunántúli és észak-alföldi régió fejlesztési céljaihoz, ahol a terület komplex fejlesztési programja – többek között – a borvidékek vonzerejére, a minőségi borok előállítására alapoz, hasonlóan az észak-alföldi régió fejlesztési programjához, aminek egyik pillére a régió-specifikus termékek előállítása. A regionális operatív programok azonban nem támogatják az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelőket, így a programok között átfedés nincs.

### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Azon támogatott gazdaságok száma, amelyek részt vesznek a minőségbiztosítási rendszerekben.	7 000 db
<b>Eredmény</b>	A minőségi rendszerben előállított mezőgazdasági termelés bruttó hozzáadott érték növekedése	49 millió Euró
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	83 millió Euró
	Munkaegységre vetített bruttó hozzáadott érték-változás	26 000 Euró

### **5.3.1.3.3. Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretében tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20 (c) (iii) és 33. cikk

1974/2006/EK rendelet 23. cikke és a II. melléklet 5.3.1.3.3. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 133.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

Azok a mezőgazdasági termelők, akik minőségbiztosítási rendszerekben vesznek részt, többlet-kötelezettség vállalásuk és többlet költségeik folytán nem tudnak kellő hangsúlyt fektetni termékeik promóciójára, a fogyasztók tájékoztatására. Szükséges ugyanakkor, hogy a fogyasztók tájékozottabbak legyenek az előbb említett minőségi rendszerek keretében előállított termékek létezéséről és jellemzőiről. Támogatni kell a termelői csoportosulásokat a fogyasztók tájékoztatásában, és a 1698/2005/EK rendelet 32. cikke alapján támogatott minőségi rendszerek keretében előállított termékek eladásának ösztönzésében.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a fogyasztók ösztönzése a minőségi rendszerekbe tartozó termékek vásárlására, a minőségi rendszerekben előállított termékek népszerűsítésére szolgáló csatornák kialakításának támogatása és a már meglévő promóciós csatornák megerősítése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében megvalósított tevékenységek felhívják a fogyasztók figyelmét az érintett termékek sajátos, vagy előnyös tulajdonságaira különös tekintettel a minőségre, a speciális termelési eljárásokra, az érintett minőségi rendszereknek a szigorú állatjóléti, környezetvédelmi előírásoknak való megfelelésére, továbbá tartalmazzák az érintett termékekkel kapcsolatos tudományos és technológiai ismeretek terjesztését. A támogatás kizárólag a belső piacon történő tájékoztatási, promóciós és hirdetési tevékenységekre adható. **A tájékoztató és/vagy promóciós tevékenység nem irányulhat meghatározott márkanévre**, és a termékek származására vonatkozó bármely hivatkozásnak a kampány fő üzenetéhez képest másodlagosnak kell lennie.

#### **Az intézkedés részterületei**

Az intézkedés részét képezik a minőségi rendszerekbe tartozó termékek vásárlására ösztönző PR tevékenység, promóció és reklám, tájékoztató kampányok, valamint regionális, nemzeti, nemzetközi és európai jelentőségű rendezvényeken, vásárokon és kiállításokon való részvétel. A tájékoztató és/vagy promóciós programban a tevékenységek kombinálhatók.

#### **Kedvezményezettek köre:**

„Termelői csoportok”. A „termelői csoport” jogi formától függetlenül bármely olyan szervezet, amely egy adott termék vonatkozásában a 1698/2005/EK rendelet 32. cikkében említett minőségi rendszerben aktívan részt vevő piaci szereplőket tömöríti. Az egy vagy több ágazatot képviselő szakmai és/vagy szakmaközi szervezetek nem minősülnek „termelői csoportnak”.

**A támogatásra jogosult termékek köre, amelyek az „élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatása (132. intézkedés)” keretében kiválasztott minőségbiztosítási rendszer szerint kerülnek előállításra:**

## **A tájékoztatósi, információs, promóciós anyagok ex-ante értékelésének módja:**

### **Az elismerhető költségek típusainak összefoglaló leírása:**

Elismerhető költségek: a tevékenység általános költségei, tiszteletdíjak, utazási költségek, napidíjak, vásár(ok)on való részvétel díja reklámok, hirdetések költségei különféle média megjelenések költségei, ülések és csoportos utazások költségei, berendezések és felszerelések informatikai költségek, kiadványok és terjesztési költségek.

### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás mértéke:**

A tevékenység elszámolható költségeinek 70%-a.

### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 9.912.285.319 Ft

EU hozzájárulás: 7.114.080.372 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés közvetlenül kapcsolódik „A mezőgazdasági termelők részvétele az élelmiszerminőségi rendszerekben” intézkedéshez. A kettős finanszírozás kockázatának elkerülése érdekében – összhangban „a mezőgazdasági termékek belső piacon történő megismertetésével és promóciójával kapcsolatos intézkedésekről szóló 2826/2000/EK tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról” rendelkező 1071/2005/EK bizottsági rendelet 10. cikke (4) bekezdésével – tájékoztató és promóciós tevékenységek az említett rendelet értelmében csak és kizárólag az egyik pénzügyi forrás igénybevételével – EMVA vagy EMGA forrás alapból – finanszírozhatók közösségi pénzügyi hozzájárulás címszó alatt.

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az intézkedés a regionális operatív programok közül a dél-dunántúli, az észak-magyarországi valamint a közép-dunántúli régiók operatív programjaihoz kapcsolódik azáltal, hogy ezen régiók történelmi borvidékein a minőségi bortermelés fejlesztése kiemelt fontosságú.

### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott tevékenységek száma	500 db
<b>Eredmény</b>	Az elismert minőség-megjelöléssel ellátott mezőgazdasági termékek értékének változása	115 millió Euró
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	184 millió Euró
	Munkaegységre vetített bruttó hozzáadott érték-változás	27 000 Euró

### **5.3.1.4. Átmeneti intézkedések**

#### **5.3.1.4.1. A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása**

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 34. cikk

1974/2006/EK rendelet 34. cikke és a II. melléklet 5.3.1.4.1. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 141.**

##### **A beavatkozás indoklása:**

A mezőgazdaságban a tulajdonviszonyok, az üzemi struktúra gyökeres átalakulásával nagyszámú egyéni gazdaság jött létre, amelyeknek jelentős hányada csupán önellátásra, vagy szerény jövedelem kiegészítésre termel. Az utóbbi néhány évre jellemző kedvező tendencia, hogy miközben a csak saját fogyasztásra termelő, vagy a felesleget értékesítő (félig önellátó) gazdaságok száma csökkent, a kifejezetten árutermelő gazdaságok száma, területe és családi munkaereje gyarapodott. Egyértelműen kirajzolódik tehát, hogy a gazdálkodási cél szerinti **hangsúly az árutermelés irányába tolódik el** úgy, hogy ehhez a fejlődőképes, felesleget értékesítő úgynevezett **félig önellátó gazdaságok „átcsoportosulása”** is hozzájárulhat. A félig önellátó gazdaságok a főfoglalkozású piacra termelő gazdaságok és az önellátásra termelő vidéki háztartások között helyezkednek el, termék előállításuk nem olyan jelentős, hogy egy, vagy akár több fő megélhetését fedezze, ugyanakkor a piacon megjelenő mezőgazdasági termékeknek nem elhanyagolható hányadát állítják elő. Ez a gazdaságcsoport méretében, teljesítményében, de a vidéken élők foglalkoztatásában, megélhetésében betöltött szerepét tekintve is rendkívül sokszínű. A statisztikai becslések azt jelzik, hogy hozzávetőleg mintegy húszszerre tehető a támogatások révén árutermelővé fejlődni képes félig önellátó gazdaságok száma.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az árutermelésre képes, a piaci kihívás követelményeinek megfelelő, de tőkehiányos kisgazdaságok segítése, az általuk végzett mezőgazdasági tevékenység fenntartása és fejlesztése, jövedelemszerzési lehetőségeinek javítása, a gazdaságok árutermelésre való átállásának segítése.

##### **Az intézkedés tartalma:**

A támogatás célja a csak részben árutermelő (félig önellátó) gazdaságok árutermelésre való átállásának elősegítése jövedelem kiegészítő támogatás nyújtásával.

##### **Kedvezményezetttek köre:**

A támogatás kedvezményezettjei azok az őstermelők, illetve egyéni vállalkozók, valamint családi gazdálkodók, akik az önellátáson felül mezőgazdasági termékeik egy részét kereskedelmi forgalomban értékesítik

**A félig önellátó gazdaságok definíciója figyelembe véve a gazdaságok minimális és maximális méretét, a piacra vitt termelés arányát, és/vagy a támogatásra alkalmas gazdaságok jövedelmi szintjét:**

A félig önellátó gazdaság:

- mezőgazdasági tevékenységet folytat
- összes bevétele minimum 50%-a mezőgazdasági tevékenységből származik
- a támogatást megelőző évben mezőgazdasági tevékenységből származó árbevételük 2-4 EUME közötti.

### **A jövőbeli gazdasági életképesség definíciója:**

A gazdaság akkor tekinthető gazdaságilag életképesnek, ha az 5. év végére teljesíti az EUME-ban mért, a standard fedezeti hozzájárulás alapján felbecsült gazdasági életképességi kritériumokat. A gazdasági teljesítmény a (az üzleti tervben szereplő mezőgazdasági tevékenységekből és vonatkozó tevékenységből származó) bruttó bevétel szempontjából eléri az 5 EUME-t. A harmadik év után támogatás csak akkor folyósítható, ha a félig önellátó mezőgazdasági üzem az értékelés időpontjában megfelel az üzleti tervben meghatározottaknak, és a kérelmező elérte a harmadik év végére az 5. év végére kitűzött éves árbevételi szint 80%-át, kivéve, ha megfelelő indoklással alátámasztja ennek megvalósíthatatlanságát, mint például egy elháríthatatlan akadály esetén. Ha a kérelmező mezőgazdaságból származó jövedelme 6 EUME fölé kerül, akkor a következő évekre csak abban az esetben folyósítható támogatás, ha nem pályázik más beruházási típusú intézkedésekre.

### **Az üzleti terv követelményeinek összegzése:**

- Bizonyítékot nyújt arra nézve, hogy a mezőgazdasági üzem gazdaságilag életképesé válik, figyelembe véve adott esetben a mezőgazdasági háztartás egyéb bevételi forrásainak kiegészítő jellegét;
- Tartalmazza a szükséges beruházásokra vonatkozó adatokat;
- Leírja a konkrét mérföldköveket és célokat.

### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő, átalány összegű támogatás, legfeljebb öt éven keresztül.

### **A támogatás mértéke:**

A támogatás értékének felső határa gazdaságonként: 1500 €/év, legfeljebb öt éven keresztül.

### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 4.956.142.659 Ft

EU hozzájárulás: 3.557.040.186 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

A félig önellátó gazdaságok támogatására csak azok a gazdálkodók jogosultak, akik megfelelő mezőgazdasági szakképzettséggel rendelkeznek. A támogatásra jogosult gazdaságok életképes, piacra termelő vállalkozássá válásához elengedhetetlen a gazdálkodók szakismereteinek, információinak bővítése, így az intézkedés szorosan kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek”, valamint a „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele” intézkedésekhez.

### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott gazdaságok száma	10 000 db
<b>Eredmény</b>	Főként piacra termelő gazdaságok száma	4 000 db
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	0,4 millió Euró
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás	12 000 Euró

#### **5.3.1.4.2. Termelői csoportok létrehozásának támogatása**

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 20 (d) (ii) és 35. cikk

1974/2006/EK rendelet 25. cikke és a II. melléklet 5.3.1.4.2. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 142.**

##### **A beavatkozás indoklása:**

A rendszerváltást követően átalakult a magyar mezőgazdaság üzemi rendszere, ezzel együtt jellemzően **erősödött a termelők, főként az egyéni gazdálkodók kiszolgáltatottsága** a különböző termékpályák más szereplőivel szemben. A mezőgazdaság szervezeti rendszerét a mikro-vállalkozások túlsúlya jellemzi, amelyek egy része megfelelő piaci összefogással versenyképpessé válhat. Jelenleg azonban **a gazdálkodók piaci szervezettsége** az elmúlt évek szövetkezéseket ösztönző támogatásai ellenére még **alacsony**, kevés a közös beszerzésre, értékesítésre, tárolásra, esetenként feldolgozásra alakult szerveződés. A termelők, erdőgazdálkodók közötti szervezések, termelői csoportok támogatása azért is indokolt, mert EU tagságunkkal a hazai termelők az egységes piacon olyan régi tagországok termelőivel kényszerülnek versenyezni, melyek egy több évtizedes fejlődési folyamat eredményeként általában jobban szervezettek.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a mezőgazdasági termelők termékeinek biztos piacra juttatása termelői csoportok létrehozatalának, működtetésének és növekedésének támogatásával.

##### **Az intézkedés tartalma:**

A támogatás az állami elismerési határozattal rendelkező termelői csoportok létrehozásának és működésének költségeihez járul hozzá.

##### **Kedvezményezettek köre:**

A termelői csoportokról szóló 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet alapján a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter által – 2013. december 31-ig – állami elismerésben részesített termelői csoportok jogosultak a támogatás igénylésére, amelyek azzal a céllal jöttek létre, hogy a tagjaik termelését a piaci igényekhez igazítsák, közösen juttassák árúikat a piacra, kiszolgálják a nagy tételben vásárlókat és közös szabályokat alkossanak és alkalmazzanak.

Az intézkedés keretében – a párhuzamos támogatások elkerülése miatt – nem támogathatók a zöldség-, gyümölcs ágazatban tevékenykedő termelői értékesítő szervezetek, a dohány és a hal ágazatban működő termelői csoportok.

##### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő, átalányösszegű támogatás, amely a csoport elismerésének napját követő első öt éven keresztül adható.

##### **A támogatás mértéke:**

A támogatás mértéke megegyezik az 1698/2005/EK rendelet Mellékletében meghatározott támogatási nagyságokkal.

Ennek értelmében a támogatás értékének felső határa:

- a legfeljebb 1 millió euró termelési értékű termelési csoportok esetében:
  - m) az első és a második évben a forgalmazott termelési érték 5-5%-a,

- n) a harmadik évben 4%-a,
- o) a negyedik évben 3%-a,
- p) az ötödik évben pedig 2%-a;
- az 1 millió eurót meghaladó termelési értékű termelői csoportoknál 1 millió euróig az 1) pontnak megfelelően, az 1 millió eurót meghaladó termelési érték részre a támogatás mértéke:
  - q) az első és a második évben az 1 millió euró fölötti forgalmazott termelési érték 2,5%-2,5%-a,
  - r) a harmadik évben 2%-a,
  - s) a negyedik és ötödik évben 1,5-1,5%-a;
- a támogatás mértéke egyetlen csoportnál sem haladhatja meg:
  - t) az első és a második évben a 100-100 ezer eurót,
  - u) a harmadik évben a 80 ezer eurót,
  - v) a negyedik évben a 60 ezer eurót,
  - w) az ötödik évben az 50 ezer eurót;

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 19.824.570.637 Ft

EU hozzájárulás: 14.228.160.744 Ft

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

##### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

A megalakuló termelői csoportok, illetőleg azok a mezőgazdasági termelők, akik termelői csoportok tagjai, gazdasági, társadalmi szerepük folytán más jogcímek preferált jogosultjai, kedvezményezettjei lehetnek, különösen az I. intézkedéscsoport alá tartozó fizikai erőforrások szerkezetátalakítását és fejlesztését, valamint az innováció elősegítését célzó intézkedések, emellett az élelmiszerminőségi rendszerekben való részvételt ösztönző intézkedés esetében. A termelői csoportok tagságát részben a félig önálló gazdaságok teszik ki.

Az intézkedés közvetlen kapcsolatban áll a „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele” intézkedéssel, hiszen az intézkedésen egyik részterületen csoportos szaktanácsadás nyújtása mezőgazdasági termelői csoportok tagjai részére, amely támogatás kedvezményezettjeit a termelői csoportok jelentik. A más jogcímekben történő kedvezményezetttség a támogatások hatékonyságának nyilvánvaló növelése mellett további ösztönzést ad a csoportok megalakítására, illetve az azokban történő részvételre.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott új termelői csoportok száma	300 db
	Támogatott termelői csoportok árbevétele	3200 millió Euró
<b>Eredmény</b>	A támogatott termelői csoportok által elért hozzáadott érték növekedés	300 millió Euró
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték változása PPS-ben kifejezve	510 millió Euró
	Teljes munkaidőben foglalkoztatott létszámra vetített bruttó hozzáadott-érték változás	26 500 Euró



## **5.3.2. II. Intézkedéscsoport: A környezet és a vidék fejlesztése**

### ***5.3.2.1. A mezőgazdasági földterület fenntartható hasznosítását célzó intézkedések***

A 1698/2005/EK rendelet 39. cikke (3) bekezdése alkalmazásában a műtrágya és növényvédő szerek használatára vonatkozó minimumkövetelmények és egyéb releváns, kötelező követelmények hazai jogszabályokban kerültek meghatározásra. A követelmények az 5.3.2.1.4. *Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések* intézkedés „*Cross-compliance/ kölcsönös megfeleltetés, minimum követelmények*„ alfejezetében kerülnek részletes bemutatásra.

A 1698/2005/EK rendelet 40. cikke (2) bekezdésének alkalmazásában a nemzeti jogszabályokban meghatározott, egyéb releváns kötelező követelmények a 5.3.2.1.5. *Állatjóléti kifizetések* intézkedés „*Állatjóléti előírások*” alfejezetében kerülnek részletes kifejtésre.

#### ***5.3.2.1.1. A hegyvidéki mezőgazdasági termelőknek a természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések***

Ez az intézkedés nem kerül bevezetésre az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretein belül.

### **5.3.2.1.2. A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005 EK Rendelet 36 cikk a) (ii.) és 37. cikk, 93. cikk, illetve az abban hivatkozott 1257/1999/EK Tanácsi Rendelet V. fejezet 13-20. cikkelye, valamint az I. melléklet 15. cikk (3) bekezdése

1974/2006/EK Rendelet 27. cikk (6) és a II. melléklet 5.3.2.1.2 pontja

#### **Az intézkedés kódja: 212.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

Az intézkedés hozzájárul a gyepterületek megőrzéséhez, a felhagyott földterületek hasznosításához, jövedelem-kiegészítést biztosít a kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenységet fenntartó gazdálkodók részére. Közvetve ösztönzi a termelési szerkezet átalakítását, a hátrányos adottságokhoz alkalmazkodó, piaci jelentőséggel bíró és a különleges (gyakran veszélyeztetett) állatfajták extenzív tartását. A kompenzációs kifizetések hozzájárulnak az érintett területeken a gazdálkodási tevékenység fenntartásához, a gazdaságok életképességének, helyzetének javulásához.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés fő céljai a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet, környezettudatos gazdálkodás és fenntartható táj-használat kialakítása; a vidéki foglalkoztatási és jövedelemszerzési lehetőségek bővítése és javítása, új, alternatív, a környezetvédelem követelményeinek megfelelő vidéki gazdasági környezet kialakítása; valamint a kedvezőtlen adottságú területeken a mezőgazdasági tevékenység folytatásának és a mezőgazdasági célú földhasználat fenntartásának biztosítása, hozzájárulás az életképes vidéki közösségek fenntartásához.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Magyarország a „Kedvezőtlen adottságú területek támogatása” programot a 1257/1999/EK Rendelet 19. és 20. cikkelyben előírt feltételek alkalmazásával valósítja meg. Az EU Bizottság által 2004. július 20-án elfogadott Nemzeti Vidékfejlesztési Terv 4.2 fejezetét alkotó Kedvezőtlen Adottságú Területek (továbbiakban KAT) intézkedés folytatásaként, azt továbbfejlesztve kerül megvalósításra legalább 2009 december 31-ig.

A 18. cikkelyben szereplő lehetőséggel Magyarország nem élt, mivel az országban nincsenek olyan területek, amelyek az EU szabályozás említett pontjában előírt feltételeknek megfelelnek.

A 19. cikkely hatálya alá eső területek olyan, a természeti termelési feltételek szempontjából homogén területek, amelyek a cikkelyben meghatározott mindhárom feltételt kielégítik (alacsony hozamú, nehezen művelhető földterület; alacsony termésátlagok; alacsony népsűrűségű és magas mezőgazdasági foglalkoztatottsági aránnyal jellemezhető területek). Az ilyen területek összterülete 395 402 ha, ami a hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) 6,3%-a, az ország teljes területének 4,25%-a.

A 20. cikkely szerinti KAT-ok olyan különleges hátrányok által érintett területek, amelyeken szükség szerint és bizonyos körülmények esetén folytatni kell a gazdálkodást a környezet megőrzése és javítása, a vidék fenntartása és a terület turisztikai potenciáljának megőrzése céljából. A 20. cikkely szerinti magyar területek négy különleges hátrányból (agronómiai korlátozó tényezők) legalább két tényező egyidejű fennállásával kerültek kiválasztásra: a talajok súlyos savanyúsága, extrém sótartalma, extrém vízgazdálkodása (elárasztás, vizenyősség) és extrém fizikai jellemzői alapján. A 20. cikkely feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felelt meg, ami a hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) 7,77%-a, az ország területének 5,24%-a.

A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, a hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) 14%-a.

### **Kedvezményezettek köre és jogosultsági kritériumok:**

Támogatás nyújtható minden regisztrált mezőgazdasági termelőnek (természetes és jogi személy), aki a támogatásra jogosult területén mezőgazdálkodási tevékenységet folytat a következő kritériumok figyelembe vételével:

- a 1257/1999/EK Rendelet 19. vagy 20. cikkely alapján meghatározott, a MePAR-ban megjelölt területen gazdálkodik;
- a támogatottnak földhasználónak kell lennie;
- a minimális támogatható terület mérete: 1 hektár takarmánytermő terület (legelő vagy szántóföldi takarmánytermelés);
- a parcella minimális mérete 0,3 ha;
- támogatásban nem részesülhetnek az 50% feletti állami tulajdoni hányaddal rendelkező gazdasági szervezetek, költségvetési szervek;
- a kifizetés kizárt, ha a következő növényeket termesztik: őszi és tavaszi búza, rizs, napraforgó, kukorica, cukorrépa, burgonya, ipari növények és zöldségek;

### **Általános program előírások:**

- gazdálkodási tevékenység folytatása a KAT területeken a kompenzációs támogatás első kifizetésétől számított legalább 5 évig\*;
- a 1782/2003/EK rendelet IV. mellékletében foglalt, „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírásokat a gazdaság teljes területén betartja.
- 2009-től a gazdaság teljes területén betartják az SPS bevezetéséhez kapcsolódó, a 1782/2003/EK rendelet III. mellékletében rögzített irányelvek előírásait is tartalmazó kölcsönös megfeleltetés\*\* szabályait is;
- Gazdálkodási Napló vezetése.

*Jelmagyarázat:*

*\* A 1698/2005/EK értelmében a KAT támogatás éves rendszerű. A kötelezettségvállalásban felölelt időszak alatt a támogatásban részesülő parcellákat ki lehet cserélni, amennyiben mindegyik terület KAT jogosultsággal rendelkezik.*

### **Annak biztosítása, hogy a kölcsönös megfeleltetésre vonatkozó elvárások megfelelnek a 1782/2003/EK rendeletben megfogalmazottaknak:**

2009-től a gazdaság teljes területén betartják az SPS bevezetéséhez kapcsolódó keresztemfeleltetés szabályait. 2007-2009 között a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot szabályainak betartása kötelező a kedvezményezettek számára, továbbá a nemzeti jogszabályban foglalt követelményeket kell betartani. (pl.: nitrátérzékeny területen a Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat szabályait.)

### **A támogatás formája:**

Normatív, terület alapú, egységáras, vissza nem térítendő kompenzációs kifizetés,.

### **A támogatás mértéke:**

100% (Uniós forrás 80%, nemzeti forrás 20%).

### **A támogatás értéke és felső határa:**

- A támogatás egyéb hátrányos területek miatti kifizetés esetében legalább 25 Euró a hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) után hektáronként. Egyéb hátrányokkal érintett területeken a kifizetés legfeljebb 150 Euró a HMT után.

- A kompenzációs kifizetések mértéke az alábbi számítás alapján, a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben (NVT-ben) alkalmazott átváltási árfolyammal került meghatározásra és elfogadásra a Bizottság által:
- A kompenzációs támogatás kifizetési szintjei a referencia bruttó gazdaság jövedelem (BGJ) adatok alapján kerültek kiszámításra. A takarmánytermő terület (szántó és legelő) nemzeti BGJ átlaga 88 841 Ft / 374,13 euró. A következő lépésben kiszámításra került a nemzeti átlag 80 %-a, amely 71 073 Ft / 299,31 euró volt.
- A 19. cikk szerint lehatárolt területeken: A 19. cikk szerint kijelölt megfelelő települések BGJ értékeinek átlaga is kiszámításra került, az eredmény: 50 736 Ft / 213,66 euró. A kifizetés mértéke a nemzeti átlag 80 %-ához képest mutatkozó különbség (kerekítve): 20 400 Ft/ha / 85,9 euró/ha.
- A 20. cikk szerinti lehatárolt területeken: A 20. cikk szerint kijelölt megfelelő települések BGJ értékeinek átlaga kiszámításra került, az eredmény: 68 563 Ft / 288,74 euró. A kifizetés mértéke a küszöbhez (a nemzeti átlag 80 %-ához) képest mutatkozó különbség (kerekítve): 2600 Ft/ha / 10,94 euró/ha (kerekítve). A 1698/2005/EK Tanácsi rendelet 37. cikk (3) bekezdésének megfelelően a kifizetéseket a rendelet mellékletében megállapított minimális és maximális összeghatárok között kell rögzíteni. Ennek megfelelően az általunk, a 20. cikkely esetében kalkulált 10,94 eurót felemeltük a 37. cikkre vonatkozó minimális támogatási összegére, 25 euróra.
- Területi átfedés esetén a magasabb 19. cikk szerinti kifizetési szint érvényes.

A túlkompensáció elkerülése érdekében a különböző birtok méretekre vonatkozó degresszivitási szint az alábbiak szerint alakul:

**A gazdaság (HMT = összes szántó, gyep és ültetvény hasznosítási ágú terület) mérete szerinti kifizetés degresszivitása:**

Gazdaság területe (ha)	Degresszivitás (kifizetési szint)
1-50,99	100%
51-100,99	90%
101-300,99	80%
301-500,99	70%
501-	50%

#### **A degresszivitás indoklása:**

A degresszivitás a gazdálkodás feltételrendszerének gazdasági tényezőihez, a méretgazdaságossághoz, a tőke elérhetőségéhez és az életképesség megítéléséhez kapcsolódik. Az említett tényezők alapján bizonyos üzemméret felett a természeti és a gazdasági hátrányok hatásai fokozatosan csökkennek.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 6.415.728.955 Ft

EU hozzájárulás: 4.930.865.922 Ft

#### **Átmeneti megállapodások (amely tartalmazza a becsült összegeket):**

2010-ben az Európai Unió új KAT lehatárolási metodikájának bevezetésével egyidejűleg Magyarország is felül kívánja vizsgálni a jelenlegi lehatárolási módszerét, mely alapján jelentős módosítás várható a lehatárolás módszertanában, a lehatárolt területekben, a természetközeli növények körében, valamint a kompenzációs támogatási összegek meghatározásában is.

Az NVT-ben vállalt kedvezőtlen adottságú területek kötelezettségek általi áthúzódó kifizetések az EMVA programozási időszakban a 1320/2006/EK 6. cikke alapján folytatódnak.

#### **Ellenőrzés:**

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

##### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseire*

Az intézkedés és a II. intézkedéscsoport egyéb intézkedései céljaik és hatásaik tekintetében összefüggnek, ezért az egyes intézkedések egymásra épülését is figyelembe kell venni.

A KAT intézkedés szoros kapcsolatban áll az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés (39. cikk) komplex rendszerével, valamint a Natura 2000 intézkedés (38. cikk) keretén belül támogatandó gyepterületekkel. A KAT kompenzációs támogatás mind az agrár-környezetgazdálkodási, mind a Natura2000 támogatásokkal együtt igénybe vehető, mivel egyrészt a KAT területek kompenzációs támogatása a jövedelempótlást szolgálja, másrészt a felsorolt támogatások céljainak teljesülése érdekében vállalt előírások eltérnek egymástól.

Az intézkedés kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” intézkedéshez, melynek keretén belül történik a potenciális kedvezményezetteknek az SPS bevezetéséhez kapcsolódó kölcsönös megfeleltetés betartására vonatkozó szakmai felkészítése.

Számos intézkedés esetében a támogatási kérelmek elbírálásakor pontozási szempontként kerül értékelésre, hogy a gazdálkodó KAT területen gazdálkodik-e. Ilyen intézkedés például a II. Intézkedéscsoporton belül megvalósuló erdőtelepítési támogatások, valamint az I. Intézkedéscsoport intézkedései közül a 26. cikk mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez kapcsolódó támogatások.

A kultúrtáj karbantartása, a parlagterületek növekedésének megakadályozása és a tevékenységért járó támogatás hozzájárul a vidéki élet minőségének javulásához, ezáltal növeli a III. intézkedéscsoport intézkedéseinek hatását.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A támogatásban részesülő kedvezményezettek száma	7 800 db
	- a 19. cikkely szerinti kedvezményezettek száma	5 100 db
	- a 20. cikkely szerinti kedvezményezettek száma	2 700 db
	A programban résztvevő mezőgazdasági terület nagysága	350 000 ha
	- a 19. cikkely szerinti terület nagysága (ha)	210 000 ha
	- a 20. cikkely szerinti terület nagysága (ha)	140 000 ha
	A program által érintett állatállomány nagysága	130 000 ÁE
<b>Eredmény</b>	Kompenzációs kifizetések alá bevont hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) hozzájárulása a művelés felhagyásának elkerüléséhez	150 000 ha
<b>Hatás</b>	A hasznosított mezőgazdasági területen belül (HMT) azon szántóföldi gazdálkodásba vont terület nagysága, ahol a kijuttatott hasznosuló nitrogén mennyisége (szerves- és műtrágya összesen) kevesebb, mint 170 kg/ha/év (úgy, hogy a nitrátérzékeny területen a szerves-trágyával kijuttatott összes nitrogén mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év értéket)	350 000 ha
	A bevont területeken az állatállomány emelkedése a támogatási időszak alatt	13 000 ÁE

### **5.3.2.1.3. Natura 2000 kifizetések mezőgazdasági területeken és a 2000/60/EK Vízi Keretirányelvhez kapcsolódó kifizetések**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 36 (a) (iii) és 38. cikk

1974/2006/EK Rendelet 26. cikk, 27. cikk (6) bekezdés, és a II. melléklet 5.3.2.1.3. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 213.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

- Natura 2000 kifizetések

Magyarország egyedülálló táji, természeti adottságai, természeti tőkéje, védett területeinek nagysága európai összehasonlításban is igen magas arányú. A Natura 2000-nek kijelölt és a kijelölésre javasolt területek mintegy 1,96 millió hektárt tesznek ki, mely az ország területének 21%-a. Az európai ökológiai hálózat magyarországi területein 467 különleges természet-megőrzési területet – összesen 1,41 millió ha - jelöltek ki, míg 55 különleges madárvédelmi területet határoztak meg 1,36 millió ha kiterjedésben. Az érintett magángazdálkodók alanyi jogon járó kompenzációja biztosítja a Natura 2000 hálózat hosszú távú fennmaradását, gazdálkodási perspektívát nyújt az érintetteknek és nem utolsósorban jelentős szemléletformáló hatása van.

- 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések

Az Európai Tanács és Parlament által 2000. december 22-én hatályba lépett 2000/60/EK Vízi Keretirányelv célja szerint a vizek állapotának romlását meg kell akadályozni, illetve el kell érni az európai vizek „jó állapotát” 2015-ig. Az EU vízgyűjtő területeire és alrendszeire 2009. december 31-ig vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteni. A terv szerves részét alkotják a kidolgozott intézkedési programok, köztük a kistáji vízkörforgásokhoz illeszkedő terület- és tájhasználatot elősegítő, a felszíni és felszín alatti vizek védelmét szolgáló vízgyűjtő szemléletű fejlesztések megvalósítása. Ilyen fejlesztések Magyarország területén négy részvízgyűjtőt (Duna, Tisza, Dráva és a Balaton vízgyűjtők) és annak 17 alegységét érintenek. A vizek jó állapotának megőrzése érdekében környezetkímélő területhasználat kialakítása szükséges. A vízgyűjtő területek jelentős része, melyre vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteni, megegyezik a sérülékeny vízbázisok területeivel, vagy a nitrát-érzékeny területekkel, melyekre egyrészt külön kötelezően alkalmazandó előírások vonatkoznak, másrészt az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés támogatásai közt prioritást élveznek az ilyen érzékenységgel rendelkező területeken gazdálkodók.

Magyarország a Vízi Keretirányelvben foglalt célkitűzéseket már meglévő eszközökkel kívánja elérni, azaz a Kedvezőtlen adottságú területek kompenzációs támogatásával, a Natura 2000 területeken kötelezően alkalmazandó földhasználati szabályokkal, illetve a hozzá kapcsolódó kompenzációs támogatásokkal, valamint az önkéntes környezetkímélő földhasználati módok elterjesztésével (Pl.: agrár-környezetgazdálkodás, erdő-környezetvédelem és az erdőtelepítés támogatásaival).

Fentiek alapján a programnak ez a fejezete csak a Natura 2000 területek kompenzációs kifizetésével kapcsolatos intézkedést tartalmazza.

#### **Az intézkedés céljai:**

A Natura 2000 területeken történő gazdálkodáshoz támogatást kell nyújtani a mezőgazdasági termelők részére, hogy az érintett területeken kezelni tudják a vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409/EGK tanácsi irányelv és a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelv végrehajtásából következő hátrányokat.

Az intézkedés fő célja a környezetkímélő művelési módok fenntartásával a vonatkozó uniós jogszabályokban felsorolt jelölő fajok, kijelölt élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése és fenntartása; a területek kijelölésének alapjául szolgáló természeti állapot és az azt létrehozó, illetve fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása; a faj- és élőhely-védelem a kijelölt

területeken (különös tekintettel a magas biodiverzitású gyepterületekre), valamint az előírásoknak megfelelő földhasználati szabályok betartatása.

Azon biodiverzitás szempontjából kiemelt jelentőségű területekre, illetve művelési ágakra, melyekre ezen intézkedés keretén belül nem megoldható a kompenzációs kifizetés (pl.: vizes élőhelyek támogatása), ott a kötelező előírásokon túlmutató agrár-környezetgazdálkodási intézkedés önkéntes támogatásai szolgálják a természetvédelmi célok teljesülését.

#### **Az intézkedés tartalma:**

A Natura 2000 területeken a kompenzációs kifizetés a földhasználati előírásokról szóló nemzeti rendeletben foglalt kötelező érvényű előírások betartásának ellentételezése céljából, hasznosítási irányonként eltérően, a többletköltségek és a kieső jövedelem alapján meghatározott kompenzációs támogatás, mely évenként, a jogosultsági kritériumoknak megfelelő mezőgazdasági termelők igényelhetik.

A különböző művelési ágakon végzett földhasznosítások eltérő mértékben járulnak hozzá a Natura 2000 területek faj és élővilágának fenntartásához, a biodiverzitás megőrzéséhez, ezért a kompenzációs támogatás kifizetésekor a gyepterületek megőrzése az elsődleges (Az erdő területek megőrzése szintén kiemelt fontosságú, mely a 46. cikk alatt kerül támogatásra). A támogatás 2007-ben kerül bevezetésre. A védelmet kizárólag azon jelölő fajok és élőhelytípusok szempontjából kell biztosítani, amelyek alapján a területet kijelölték. A Natura 2000 területek kedvező természeti állapotának megőrzése céljából szükséges olyan minimális földhasználati előírásokat alkalmazni, melyek a Natura 2000 területen gazdálkodók számára kötelezőek, a 38. cikk alapján ezért kompenzációs támogatás adható. E földhasználati szabályokat nemzeti jogszabály állapítja meg. A kompenzációs támogatás kifizetésének további feltétele az aktív részvétel biztosítása az élőhely adatainak felvételezésében.

Kétszintű rendszer kialakítását tervezzük bevezetni, mely a megfelelő eredményt hozza mind a götebörgi törekvéseknek megfelelő mezőgazdasági diverzitás megőrzése, mind a Natura 2000 hálózat társadalmi elfogadása tekintetében:

- a kötelezően teljesítendő előírások révén a Natura 2000 területek kijelölésének alapjául szolgáló természetvédelmi értékek megőrzése biztosítható;
- a további önkéntes vállalásokat tartalmazó programok (melyek az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok előírásai, erdő területek esetében az erdő-környezetvédelmi célprogramok előírásai,) a védett fajok, élőhelyek megőrzésén túl, élőhelyfejlesztést is eredményeznek.

Az ÚMVP keretén belül akétszintű rendszer fő célja, hogy az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések támogatási rendszerének megfelelő kialakításával minél jelentősebb legyen az átfedés az agrár-környezetgazdálkodásba bevont területek és a Natura 2000 területek között, mivel az önkéntesen vállalt korlátozásoknak nagyobb lehet a környezeti tényezőkre gyakorolt pozitív hatása, mint a kötelezően elrendelt korlátozásoké. Fenti cél megvalósítása érdekében az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések támogatási kérelmeinek elbírálása során prioritást élveznek a Natura 2000 területen gazdálkodók. Továbbá fontosnak ítéljük meg, hogy a gazdálkodók tájékoztatása és felkészítése érdekében jelen esetben is szaktanácsadók működjenek közre.

**A módszertan, valamint az agronómiai követelmények meghatározása, melyek referencia-pontként szolgálnak azon számításokhoz, melyek indokolják a többletköltségeket, valamint az egyenlőtlenségből adódó előrevetíthető bevételt a 79/409/EEC, valamint a 92/43/EEC direktívák teljesítése kapcsán érintett területen:**

A nemzeti jogszabályban rögzített földhasználati előírások betartásából adódó többletköltségek és kieső jövedelmek alapján kerül megállapításra a kompenzáció mértéke.

#### **Kedvezményezetttek köre és jogosultsági feltételek:**

Minden regisztrált mezőgazdasági termelő (mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó természetes és jogi személy), aki

- a 79/409/EK vagy a 92/43/EK irányelvek alapján kijelölt és a MePAR-ban feltüntetett Natura 2000 területen gazdálkodik;

- a támogatottnak földhasználónak kell lennie;
- támogatásban nem részesülhetnek az 50% feletti állami tulajdoni hányaddal rendelkező gazdasági szervezetek, költségvetési szervek
- csak addig jogosult a támogatásra, amíg az Európai Unió Bizottsága másként nem rendelkezik.
- a minimális támogatható terület mérete: 0,3 hektár gyep terület
- a parcella minimális mérete 0,3 ha;
- a kifizetés kizárt, ha a területen lágymű és fás szárú energiaültetvényt telepítenek;
- Amennyiben a terület támogatott az EMOGA Garancia részleg – NVT AKG intézkedésén belül (150/2004.(X.12.) FVM rend.), vagy az EMVA AKG intézkedésén belül (39. cikk) akkor jelen támogatásra nem jogosult.

#### **Általános program előírások:**

- aktív részvétel az élőhely adatainak felvételezésében
- a 1782/2003/EK IV. mellékletében foglalt „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírásokat a gazdaság teljes területén betartja.
- 2009-től a gazdaság teljes területén betartják az SPS bevezetéséhez kapcsolódó a 1782/2003/EK rendelet III. mellékletében rögzített irányelvek előírásait is tartalmazó kölcsönös megfeleltetés\*\* szabályait is;

#### **A támogatás formája:**

Normatív, vissza nem térítendő, terület alapú kompenzációs támogatás

#### **A támogatás aránya:**

100% (Uniós forrás 80%, nemzeti forrás 20%)

#### **A támogatás aránya mértéke:**

Alapszintű Natura 2000 támogatás:

- Gyep esetében (kidolgozás alatt, az előírások függvényében várhatóan 30-35 €/ha)

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 13.583.646.823 Ft

EU hozzájárulás: 10.439.833.366

#### **A kettős finanszírozás elkerülése:**

Ezen támogatási jogcím alapján támogatott területekre, nem vehető igénybe egyidejűleg ugyanazon területre támogatás a közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartására szolgáló intézkedés (31. cikk) igénybevételére, valamint az önkéntes agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségvállalások teljesítéséhez (39. cikk-ben meghatározott, illetve az NVT agrár-környezetgazdálkodási intézkedéshez) kapcsolódó támogatásokhoz.

#### **Előírások betartása – a kifizetések csökkentése, visszatartása:**

Amennyiben a kedvezményezettek nem tartják be közvetlenül nekik felróható okokból a 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, valamint a III. és IV. mellékletében előírt kötelező követelményeket, akkor csökkenteni vagy törölni kell a kifizetések teljes összegét.

Amennyiben a támogatott nem teljesíti a Natura 2000 irányelvek alapján a támogatás előírásait részben vagy egészben, úgy a csökkentések és kizárásokra vonatkozó részletes szabályok meghatározásakor a követelmény be nem tartásának súlyosságát, mértékét, ismétlődését és tartósságát kell figyelembe venni.

Amennyiben a jogosult megsérti a hatályos természetvédelmi jogszabályokat, és az ügyben hozott hatósági határozat kimondja, hogy az okozott kár:



- helyreállítható, úgy a mezőgazdasági termelő köteles az adott évi támogatási összeget visszafizetni;
- helyreállíthatatlan, úgy a mezőgazdasági termelő köteles az igénybe vett támogatási összeget visszafizetni és támogatási programból végérvényesen kizárásra kerül.

2009-ig a kedvezményezetteknek csak a 1782/2003/EK IV. mellékletében foglalt a „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” előírának be nem tartására vonatkozóan csökkenthető vagy vonható vissza a kifizetés összege.

#### **Ellenőrzés:**

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

##### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

A Natura 2000 területek hazai támogatási rendszerének tervezése során kétszintű rendszer került kidolgozásra, így az intézkedés összekapcsolódik az agrár-környezetvédelmi kifizetések (1698/2005/EK Rendelet 39. cikk) támogatásaival. Ezen keresztül további Natura 2000 és VKI programelemek vállalhatók a természeti értékek megőrzésén túlmutató élőhely fejlesztési tevékenységek elősegítésére. Számos intézkedés esetében a támogatási kérelmek elbírálásakor pontozási szempontként kerül értékelésre, hogy a gazdálkodó Natura 2000 területen gazdálkodik-e.

Az intézkedés kapcsolódik a Natura 2000 (erdő) kifizetések (46. cikk) intézkedéséhez. A magas természeti értékű helyekre vonatkozó fenntartási/fejlesztési tervek kidolgozásán, környezettudatosságot célzó cselekvéseken, a természeti örökség fenntartásán, helyreállításán és korszerűsítésén, valamint a magas természeti értékű területek fejlesztésével kapcsolatos beruházásokon keresztül a vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése (57./a cikk) intézkedéshez. Ez utóbbin keresztül valósulhat meg a Natura 2000 területek fenntartási/fejlesztési terveinek elkészítése. Közvetlenül kapcsolódik továbbá a közjóléti érték növelésén keresztül a nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás (41.cikk) intézkedéséhez.

Az intézkedés jótékony hatást gyakorol a turisztikai tevékenységek ösztönzésére (55. cikk) a környezettudatos tájhasználat támogatásával és a vidéki örökség megőrzésére.

#### **Átmeneti rendelkezések:**

Jelen intézkedés esetében nincs szükség átmeneti rendelkezésekre.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott gazdaságok száma Natura 2000 területen	10 000 db
	Támogatott HMT Natura 2000 terület	250 000 ha
<b>Eredmény</b>	Sikeresen megőrzött Natura 2000 hasznosított mezőgazdasági területe (HMT)	250 000 ha
<b>Hatás</b>	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	5%
	Magas természeti értékű területek megőrzése	250 000 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	- 1,25 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	0 kT

#### **5.3.2.1.4.A. Agrár- környezetgazdálkodási kifizetések**

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 36 (a) (iv) és 39. cikk

1974/2006/EK rendelet 27. cikk és a II. melléklet 5.3.2.1.4. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 214.A.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

Az ország jelentős részén szükség van a földhasználat átalakítására országos, új földhasználati irányok keresésére és térségi prioritások (árvízzel és belvízzel veszélyeztetett területek terület használatának átalakítása, természet közeli gazdálkodási rendszerek visszaállítása) meghatározására. A termőföldre továbbra is veszélyt jelentenek a talaj minőségét, termőképességét rontó folyamatok (erózió, savanyodás, szikesedés, tömörödés, a negatív tápanyagmérleg), a környezetkímélő, legelőre alapozott állattartás indokolatlanul alacsony aránya, a környezettudatos tápanyag-gazdálkodás hiánya, melyek a fenntarthatóság érvényesítését gátolják.

Az agrár-környezetvédelmi kifizetések hozzájárulnak a vidéki területek fejlődéséhez és környezeti szolgáltatásokat nyújtanak a társadalom egészének. Ösztönzik a gazdálkodókat a mezőgazdasági földterületeken a környezet, a táj és a természeti erőforrások fenntartható hasznosításával összeegyeztethető mezőgazdasági termelési módszerek alkalmazására és a genetikai források megőrzésére.

Az intézkedés hozzájárul a Göteborgban a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban tett kötelezettségvállalás teljesítéséhez és az úgynevezett Víz Keretirányelv célkitűzéseinek megvalósításához.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a genetikai sokféleség megőrzését a természetes életkörülményeik között (on farm), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

##### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében önkéntes alapon legalább öt évig, egyes célprogramok esetében akár tíz évig is, agrár-környezetvédelmi kötelezettségeket vállaló mezőgazdasági termelők és egyéb földhasználók támogathatók.

A gazdaság teljes területén betartott, kölcsönös megfeleltetésből származó kötelezettségek betartása mellett a vállalt kötelezettségeknek meg kell haladniuk az 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, és a III.-IV. mellékletében előírt, valamint a trágya- és növényvédőszer-használatra vonatkozó minimumkövetelményeket és a nemzeti jogszabályok által létrehozott és a programban meghatározott egyéb kötelező előírásokon túlmutató kötelezettségvállalásokat.

Az intézkedésben meghatározott előírások teljesítéséért járó kifizetéseket évente terület alapján (hektáronként) kell nyújtani a mezőgazdasági termelők részére az előírások teljesítésével összefüggő többlet költség és elmaradt bevétel ellentételezése céljából.

**Cross-compliance/ kölcsönös megfeleltetés, minimum követelmények :**

A 1782/2003/EK rendelet 4. és a III. mellékletében rögzített irányelvek átvétele, valamint a rendelet 5. cikkében és IV. mellékletében foglalt, „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírások nemzeti jogszabályokban kerültek megjelenítésre.

A tápanyag-gazdálkodásra és használatra, valamint a növényvédőszer használatra vonatkozó minimum követelményeket az alábbi nemzeti jogszabályok tartalmazzák.

A minimumkövetelményeket a támogatásban részesített gazdálkodónak a gazdasága teljes területén be kell tartania.

<b>Nemzeti jogszabály</b>	<b>Előírás</b>
<i>Növényvédőszer használat</i>	
- a 2000. évi XXXV. törvény a növényvédelemről 26.-27. és 37. §, - 5/2001. (I. 16.) FVM rendelet 16. §, - 36/2006. (V.18.) FVM rendelet 16. §	A mezőgazdasági tevékenység során kizárólag hatóságilag engedélyezett növényvédő szer és termésközelítő anyagot lehet felhasználni a technológiai és a felhasználásra való jogosultsági előírások maradéktalan betartása mellett.
- 89/2004. (V. 15.) FVM rendelet 34-36. §	Növényvédő szer emberi és állati tartózkodásra, valamint élelmiszer és takarmány tárolására szolgáló helyiségtől elkülönített és biztonságosan zárható raktárban, vagy szekrényben, tűz- és robbanásveszélyt kizáró, egészséget és környezetet nem veszélyeztető módon szabad tárolni
- a 2000. évi XXXV. törvény a növényvédelemről 44. § (2)	Tilos növényvédő szer tárolni egy kilométeres távolságon belül - a Balaton, a Velencei-tó, - a Tisza-tó, - a fürdőzésre kijelölt vizek partvonalának teljes hosszában és a vízművek, víznyerő helyek védőterületén belül.
- 13/2003. (XI. 11.) FVM rendelet 3-4. §	Gondoskodni kell a növényvédelem tevékenység során kiürült csomagoló burkolatok, göngyölegek szakszerű összegyűjtéséről, kezeléséről, megsemmisítéséről.
- 5/2001. (I. 16.) FVM rendelet 21-22. §	Növényvédelmi tevékenység során csak megfelelő műszaki állapotú növényvédelmi gépek és növényvédő szer kijuttatására szolgáló berendezések használhatók.
<i>Tápanyag-gazdálkodás</i>	
<i>Nitrát érzékeny területekre vonatkozóan</i>	
- 49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet 1. számú melléklet 1. pont	Mezőgazdasági területre éves szinten szerves trágyával kijuttatott nitrogén mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha értéket.
- 49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet 1. számú melléklet 2. és 4. pont	Tilos a trágya kijuttatása december 1. és február 15. között. Nem juttatható ki trágya fagyott, vízzel telített, összefüggő hótakaróval borított talajra. Az összefüggő hótakaró azt jelenti, ha a terület legalább 5 cm vastag, egységes hótakaró borítja. Fagyott a talaj, ha 5 cm-nél mélyebben, tartósan átfagyott
- 49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet 1. számú melléklet 5. pont	Trágya nem juttatható ki felszíni víztől, forrástól, emberi fogyasztásra, illetve állatok itatására szolgáló kúttól tíz méteres sávban.
<i>Minden területre vonatkozóan</i>	
1994. évi LV. Törvény a termőföldről 62. § (2)-(4) bekezdései	Savanyú, szikes és homoktalajok javítása a talajvédelmi hatóság engedélye alapján végezhető, betartva a vonatkozó jogszabályban foglalt előírásokat
-1994. évi LV. Törvény a termőföldről 66. § (2) bekezdése - 50/2001 (IV. 3.) Korm. rendelet	Tisztított szennyvíz, szennyvíziszap és hígtrágya kijuttatás a talajvédelmi hatóság engedélye alapján végezhető, betartva a vonatkozó jogszabályban foglalt előírásokat

### Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek):

Az agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszer célprogramokon keresztül valósul meg, és területalapú támogatásokat foglal magába, melyek horizontális és zonális elemekből épülnek fel. A mezőgazdasági területek sokféle természeti adottságait figyelembe véve, valamint a magas minőségű környezetgazdálkodási programok elérése érdekében 21 különböző célprogram került meghatározásra az intézkedés keretében.

Az intézkedés a mezőgazdasági földhasznosítási irányok alapján négy alintézkedésre osztható: szántóföldi növénytermesztés, gyepgazdálkodás, ültetvényes gazdálkodás (gyümölcs- és szőlőtermesztés) és vizes élőhelyeken történő gazdálkodás.

- Bizonyos agrár-környezetgazdálkodási célprogramok az ország teljes támogatható területén felvállalhatók, vagyis a kifizetések horizontális jellegűek.
- Az agrár-környezetgazdálkodási előírások közül, egyes lehatárolt, a MePAR-ban is feltüntetett területeken gazdálkodók számára a horizontális előírásokon túl, speciális előírások felvételére van lehetőség. Ezekben a területeken belül felvehető előírásokat zonális előírásoknak nevezzük. Három eltérő zonális célprogram csoport kerül meghatározásra: természetvédelmi-, talajvédelmi- és vízvédelmi célprogramok.

### Általános program előírások:

- a célprogram előírásainak betartása a támogatási időszak alatt a támogatási programba bevont területen
- agrár-környezetgazdálkodási képzésen való részvétel
- gazdálkodási napló vezetése a gazdaság teljes területére
- a kölcsönös megfeleltetésből 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, és a III. mellékletében rögzített irányelvek, valamint a rendelet IV. mellékletében foglalt, „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” fenntartására vonatkozó előírások, betartása a gazdaság teljes területén,
- továbbá a tápanyag-gazdálkodásra és használatra, valamint a növényvédőszer használatra vonatkozó minimum követelményeket a gazdaság teljes területén be kell tartania.

A célprogramok egymással nem kombinálhatóak, vagyis egy adott mezőgazdasági parcellára csak egy jogcímen lehet támogatást igényelni.

Egyes célprogramok esetében (szántóföldi növénytermesztés, ültetvényes gazdálkodás) a program előírásai két részre oszthatóak, kötelező előírásokra és választható előírásokra. A választható előírások betartása esetén az előírás függvényében magasabb támogatási összeg jár a gazdálkodónak.

Művelési/ tevékenységi ág	Támogatási rendszer	Célprogram megnevezése	Támogatás mértéke*
Szántóföldi növénytermesztés	horizontális	A.1. Integrált (IFP) szántóföldi növénytermesztés (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is)	
		A.2. Ökológiai szemléletű szántóföldi növénytermesztés (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is)	
	zonális	A.3. Természetvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás	
		A.3.1. tüzok élőhelyfejlesztési előírásokkal	
		A.3.2. madár élőhelyfejlesztési előírásokkal	
		A.3.3. élőhelyfejlesztési előírásokkal	
	A.3.4.. vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal		
	Vízvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás		
	A. 4. Hosszútávú, környezetvédelmi célú területpihentetési célprogram		
	Talajvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás		
	A.5. Erózióvédelmi célprogram		

<b>Gyepgazdálkodás</b>	horizontális	B.1. Extenzív és ökológiai szemléletű gyepgazdálkodás	
		B.2. Szántó-gyep konverzió és telepített gyepek hasznosítása	
	zonális	B.3. Természetvédelmi célú gyepgazdálkodás	
		B.3. 1. tűzok élőhelyfejlesztési előírásokkal B.3. 2. harris élőhelyfejlesztési előírásokkal B.3. 3. élőhelyfejlesztési előírásokkal B.3. 4. természetvédelmi célú gyeptelepítés	
<b>Ültetvényes gazdálkodás</b>	horizontális	C.1. Integrált (IFP) gyümölcs- és szőlőtermesztés	
		C.2. Ökológiai szemléletű gyümölcs- és szőlőtermesztés	
		C.3. Hagyományos ültetvény művelés	
<b>Vizes élőhelyeken történő gazdálkodás</b>	horizontális	D.1. Természetes, illetve természetközeli vizes élőhelyek	
		D.1.1. – Természetes vizes élőhelyek gondozása	
		D.1.2. – Szántóföld átalakítása vizes élőhellyé	
		D.2. Extenzív halastavi gazdálkodás	
		D.3. Nádgazdálkodás	

\*A támogatási összegek kidolgozás alatt állnak.

## **A célprogramok rövid bemutatása és elvárt környezeti hatásuk**

### **A. Szántóföldi növénytermesztés**

#### **Horizontális célprogramok**

##### **A.1. Integrált szántóföldi növénytermesztés célprogram**

Környezetkímélő növénytermesztési gyakorlat elterjesztése okszerű tápanyaggazdálkodással, integrált növényvédelemmel, vetésváltással, alapvető talajvédelemmel és helyes talajműveléssel a talajok, valamint a felszíni és felszín alatti vizek védelme érdekében.

##### **A.2. Ökológiai szemléletű szántóföldi növénytermesztés célprogram**

Az EU 2092/1991 Tanácsi rendeletében meghatározott ökológiai gazdálkodás szabályainak megfelelő gazdálkodási gyakorlat (tápanyag-utánpótlás és növényvédelem) elterjesztése a fizikai és természeti környezet (talajok, vizek, biodiverzitás) állapotának javítása érdekében.

#### **Zonális célprogramok**

##### **A.3. Természetvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás**

*Csak meghatározott Magas Természeti Értékű Területek mintaterületének szántóin igényelhető szántóföldi célprogramok:*

###### ***A.3.1. Szántóföldi növénytermesztés tűzok élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram***

Speciális madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amely a tűzok, ugartyúk, szalakóta, parlagi sas, kerecsensólyom, kék vércse, hamvas rétihéja és egyéb, szántóföldi élőhelyhez kötődő védett madárfaj, illetve apróvad fajok élőhelyeinek megfelelő kezelését segíti elő. Az intézkedés keretén belül valósítható meg a lucernatermesztés, mely fő célja a tűzok számára kiemelt fontosságú fészkelő- és táplálkozóhely biztosítása.

###### **A.3.2. Szántóföldi növénytermesztés madár élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram**

Madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amelynek célja elsősorban a ragadozó madarak, fogoly, fűrj és az apróvadak élőhelyének és életfeltételeinek biztosítása. Előírásai a természeti értékekre káros hatások csökkentését az agrotechnika széleskörű szabályozásával segítik elő.

### **A.3.3. Szántóföldi növénytermesztés élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram**

Természetvédelmi célú szántóföldi földhasználat, ahol az intézkedés elsősorban a tájszerkezet megőrzésének szempontjából fontos. A talajt és a vizeket érő környezetterhelés korlátozása mellett ez az intézkedés megfelelő életkörülményeket teremt a védett állatfajoknak is.

### **A.3.4. Szántóföldi növénytermesztés vadlúd- és daruvédelmi előírásokkal**

Speciális madárvédelmi célú szántóföldi földhasználat, amely elsősorban a vonuló lúd- és récefélék, illetve a daru jelentős állományainak őszi-téli táplálékbázisát biztosítja. A speciális vetésszerkezettel és a betakarítás korlátozásával hozzájárul az apróvad fajok védelméhez is.

### **A.4. Hosszútávú, környezetvédelmi célú területpihentetés célprogram**

Veszélyeztetett sérülékeny vízbázisok körzetében, valamint erózióval, árvízzel rendszeresen veszélyeztetett területeken a szántóművelés felhagyása a fizikai környezet állapotának megőrzése és javítása érdekében. A program 10 éves időtartamú.

### **A.5. Erózióvédelmi célprogram**

Művelési ág váltást nem igénylő erózióval érintett területeken az erózió elleni védekezést biztosító agrotechnika alkalmazását megteremtő támogatási program.

## **B. Gyepgazdálkodás**

### **Horizontális célprogramok**

#### **B.1. Extenzív és ökológiai szemléletű gyepgazdálkodás célprogram**

Extenzív, állattartásra alapozott és az ökológiai gazdálkodás szabályainak megfelelő gyepgazdálkodási gyakorlat (tápanyag-utánpótlás, növényvédelem) alkalmazását segítő célprogram a magas természeti értéket jelentő füves élőhelyek megőrzése érdekében

#### **B.2. Szántó-gyep konverzió és telepített gyepok hasznosítása célprogram**

Gyenge termőhelyi adottságú szántóterületeken a szántó művelés helyett gyepgazdálkodásra való áttérés támogatása a fizikai környezet (talajok, vízbázisok) állapotának megőrzése és javítása érdekében.

### **Zonális célprogramok**

#### **B.3. Természetvédelmi célú gyepgazdálkodás**

*Csak meghatározott Magas Természeti Értékű Területek mintaterületének gyepterületein igényelhető gyepgazdálkodási célprogramok:*

##### **B.3.1. Gyepgazdálkodás túzok élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram**

Speciális madárvédelmi szempontú gyepgazdálkodás, előírásainak kifejezett célja a túzok, ugartyúk, szalakóta, parlagi sas, kerecsensólyom, kék vércse, hamvas rétihéja, valamint a rákosi vipera állományainak védelme, valamint füves élőhelyeik fenntartása és kialakítása.

##### **B.3.2. Gyepgazdálkodás haris élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram**

Speciális madárvédelmi szempontú gyepgazdálkodás, amely elsősorban a haris fészkelési és táplálkozási igényei szempontjából segít megőrizni a nedves réteket, valamint előírásaival az ide kötődő egyéb védett növény- és állatfajok élőhelyeinek fenntartása is biztosítható.

##### **B.3.3. Gyepgazdálkodás élőhelyfejlesztési előírásokkal célprogram**

Természetvédelmi szempontú gyepgazdálkodás, ahol fő cél az adott térség természetes vízháztartásának helyreállítása, pufferzónák kialakítása a sérülékeny természeti területek körül, valamint a védett madarak élőhelyeinek, főként fészkelőhelyeinek megőrzése.

*Az összes Magas Természeti Értékű Terület mintaterületének szántóterületein igényelhető gyepezdálkodási célprogram:*

#### **B.3.4. Természetvédelmi célú gyeptelepítés célprogram**

Természetvédelmi célú gyeptelepítés, aminek célja a természeteshez hasonló növénytakarulás, nagy biodiverzitású gyepterületek növelése. A speciális művelési technológia elősegíti a környező természetes és természetközeli gyepterületek karakterfajainak betelepülését.

### **C. Ültetvényes gazdálkodás**

#### **C.1. Integrált (IFP) gyümölcs- és szőlőtermesztés célprogram**

Horizontális célprogram, melynek célja a nemzetközi sztenderdeknek megfelelő környezetbarát/integrált (IP) termelési módszerek és eljárások széleskörű elterjesztése (okszzerű tápanyaggazdálkodás, integrált növényvédelem, helyes talajművelés). A friss fogyasztás valamint a konzervipar, borászat számára biztonságos, egészséges, gyümölcs és szőlő előállítás.

#### **C.2. Ökológiai szemléletű gyümölcs- és szőlőtermesztés célprogram**

Horizontális célprogram, melynek célja az európai közösség által szabályozott ökológiai eljárásoknak, az EU 2092/1991 Tanácsi rendeletében meghatározott tápanyag-utánpótlási és növényvédelmi előírásoknak megfelelő, környezetbarát termelési módszerek és eljárások széleskörű elterjesztése a tápanyag-gazdálkodás, növényvédelem területén. A friss fogyasztás valamint a konzervipar, borászat számára biztonságos, egészséges gyümölcs és szőlő előállítása.

#### **C.3. Hagyományos ültetvény művelési célprogram**

Horizontális célprogram, melynek célja az országban még nyomokban megtalálható kertkultúra megőrzése, a hagyományos szőlészeti és gyümölcstermesztési eljárások megőrzése, a tájképpileg is jelentős ültetvények (pl. ártéri gyümölcsösök) fenntartása, megőrzése a hozzájuk kapcsolódó fajokkal és fajtákkal.

### **D. Vizes élőhelyeken történő gazdálkodás**

#### **D.1. Természetes, illetve természetközeli vizes élőhelyek**

##### **D.1.1. – Természetes vizes élőhelyek gondozása célprogram**

Biodiverzitási szempontból kiemelkedő jelentőségű területhasznosítás fenntartása a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok élőhelyeinek megőrzése érdekében.

##### **D.1.2. – Szántóföldi átalakítása vizes élőhellyé célprogram**

Szántóföldi művelésre kevésbé alkalmas területek átalakítása biodiverzitás szempontjából jelentős területekké a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok életfeltételeinek javítása érdekében.

#### **D.2. Extenzív halastavi gazdálkodás célprogram**

Biodiverzitási szempontból kiemelkedő jelentőségű extenzív gazdálkodási mód fenntartása a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok élőhelyeinek megőrzése érdekében.

#### **D.3. Nádgazdálkodás célprogram**

Biodiverzitási szempontból kiemelkedő jelentőségű gazdálkodási mód fenntartása a védett és veszélyeztetett populációjú madár és emlősfajok élőhelyeinek megőrzése érdekében.

**Kiegészítések a támogatásokhoz:**

### Növényi génmegőrzés on farm:

Az egyes szántóföldi célprogramok földhasználati előírásainak betartása mellett a mellékelt kultúr-történeti és genetikai szempontból jelentős, veszélyeztetett zöldségfajták és szántóföldi fajták listájában (1. és 2. számú melléklet) szereplő szántóföldi növény, illetve zöldség termesztése esetén kiemelt támogatási összegre jogosult a mezőgazdasági termelő.

### Állategység meghatározása:

Az agrár-környezetgazdálkodási gyepgazdálkodási célprogramokhoz, valamint a genetikai erőforrások megőrzése keretében az állatfajták támogatásához szükséges az állatok állategységre (ÁE) történő átváltása a 1974/2006/EK rendelet V. mellékletétől eltérően megállapítani a 1974/2006/EK Rendelet 27. cikk (13) bekezdése alapján.

Magyarország vonatkozásában a juh és kecske fajták esetében a mellékletben szereplő 0,15 ÁE helyett 0,1 ÁE értékben kell megállapítani az állategység értékét az alábbi indokok alapján:

- A szarvasmarhához viszonyított testtömegarányt tekintve csupán a szarvasmarha tizedét teszi ki mind a juh, mind a kecske.
- Az Európai Unióban széles körben tartott (hús- és tejhasznú) juhajták nagyobb termetűek (72 kg/egyed), mint a hazai juhok. Juhállományunk 90%-át a magyar merinó fajta teszi ki, amelynek – törzskönyvi adatok alapján – nőivarú egyedeinek átlagos súlya 1 éves korban 48,2 kg, kifejllett korban pedig 55,5 kg. Alátámasztja továbbá az is, hogy a legelők eltartó képessége is kisebb Magyarországon.
- Az állategység arányok az éves szinten termelt ürülék mennyisége, valamint az Eurostat által megadott, 1 állategység ürülékében éves szinten 85 kg N hatóanyag mennyiségre vonatkoztatva kerültek átszámításra, aminek eredményeként juh és kecske (vegyes korcsoport) esetében az állategység szorzók 0,15-ről 0,1-re csökkentek.

### **Támogatáskalkuláció és agronómiai értékelés:**

Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések kiszámítása során az EU Bizottság által meghatározott alapelveket alkalmaztuk, nevezetesen a gazdálkodási előírások által okozott bevételkiesés és esetleges költségnövekedés kompenzálását, mely egyes célprogramok esetén kiegészült az ügyleti költségek megtérítésével. Az alábbi ügyleti költségek kerültek alkalmazásra: gyeptelepítés költsége, középmező lazítás költsége, talajvizsgálat és tápanyaggazdálkodás költsége.

A kalkuláció menete az alábbi lépésekből áll: az egyes agrár-környezetgazdálkodási előírások meghatározása, az előírások agronómiai hatásának meghatározása, az agronómiai hatások alapján keletkező bevétel kiesési/bevétel növekedési/költségnövekedési/költségcsökkenési tényezők számítása, majd végül az előírások összességében a fenti tényezők összesítése és a jövedelemkiesés meghatározása. Az utolsó lépés a jövedelemkiesés összegének legközelebbi ezresre történő lekerekítésével a javasolt támogatási összeg meghatározása.

A számítások alapjául az Agrárgazdasági Kutató Intézet által működtetett tesztüzemi rendszer 2003, 2004 és 2005. évi ökonómiai adatai, valamint a műveleti költségek vonatkozásában a Mezőgazdasági Gépi Bérvallalkozók Szövetsége (MGBSZ) által rendelkezésre bocsátott 2006. évi tényadatok szolgáltak. Bizonyos speciális témakörök esetében a fenti adatok kiegészítésre kerültek az egyes szakágazati szervezetek által biztosított adatokkal, pl.: Biokultúra Szervezetek Szövetsége, Haltermelők Országos Szövetsége, Zöldség-Gyümölcs TermékTanács.

A 1974/2006/EK rendelet 22. cikk (4) bekezdésének megfelelően a minőségi rendszerekben való részvételből származó állandó költségek nem kerültek a támogatás kiszámításakor figyelembevételre.



### **Agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségvállalások:**

Az intézkedés keretében önkéntes alapon legalább öt évig nyújtható támogatás azon mezőgazdasági termelők részére, akik a nemzeti jogszabályokban meghatározott minimális tápanyag-gazdálkodási és növényvédelmi előírásokon túlmutató agrár-környezetvédelmi kötelezettségeket vállalnak.

Az EU Bizottság által eddig alkalmazott alapelveknek és szabályoknak megfelelően, eltérően a többi célprogram 5 éves futamidejétől, a **hosszú távú területpihentetés célprogram (A.4.)** esetén **10 éves** futamidőt állapítottunk meg. Ennek indoka a célprogram által alapvetően érintett kiemelten érzékeny mezőgazdasági területen (vízbázisvédelem, erózióvédelem) a fizikai környezet védelmének hosszú távon történő biztosítása, mely egyaránt alapvető célkitűzése a Víz Keret Irányelvnek és az EU tagállamok eddigi gyakorlatának.

### **Kedvezményezettek és jogosultsági feltételek:**

Minden magyarországi ügyfél-regisztrációval rendelkező természetes és jogi személy, aki

- szántó, gyeplő, halastó, nádas, esetén minimum 1 ha, ültetvény, mocsár vagy zsombék hasznosítása esetén minimum 0,3 ha földterületet művel,
- a bevonni kívánt földterületet a támogatás teljes időszaka alatt birtokolja, vagy bérlő,
- megfelel a célprogramok jogosultsági kritériumainak.

Zonális előírás felvételére csak a fizikai blokk szinten lehatárolt, MePAR-ban feltüntetett területen gazdálkodó jogosult.

### **A támogatottak kiválasztásának szempontjai:**

Adott esetben a támogatottak kiválasztásánál horizontális, valamint az intézkedésre speciális vonatkozó gazdasági és környezeti szempontok kerültek meghatározásra.

Az értékelés szempontjai elsődlegesen a programba bevonni kívánt terület környezeti érzékenysége (pl.: Natura2000 területek, nitrátérzékeny területek, sérülékeny vízbázisú területek, stb.), valamint az adott térség mezőgazdasági érintettsége (pl.: mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya), illetve a kérelmező környezetkímélő gazdálkodásban való jártassága (pl.: korábbi években már vállalt agrár-környezetgazdálkodási kötelezettségeket), valamint a vidékfejlesztés szempontjai (pl. gazdálkodási forma) érvényesülnek.

### **A támogatás formája:**

Normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás aránya:**

100% (uniós 80%, nemzeti 20%)

### **A támogatás értéke és felső határa:**

A célprogramonként eltérő támogatási összegek a vállalt célprogramok előírásainak függvényében, az alábbiak figyelembevételével kerülnek megállapításra:

- szántóföldi növénytermesztés, illetve ültetvényes gazdálkodás esetén a természeti kívánt növény faj/fajta típusa (ültetvények esetében például a terméstípus szerinti csoportosítás)
- gyepeggazdálkodás esetén elsődlegesen a legeltetéssel vagy kaszálással hasznosított terület nagysága

A kifizetés évente történik, ez a vállalt kötelezettségekből származó többletköltséget és elmaradó jövedelmet fedezi, szükség esetén fedezi az ügyleti költséget is.

A támogatás mértéke nem haladhatja meg az 1698/2005/EK rendelet mellékletében megállapított maximális összegeket. Egyényári növények esetében 600 Eurót, speciális évelő növények esetében a 900 Eurót, egyéb földhasználat esetén a 450 Eurót hektáronként.

### **Finanszírozás (A és B program):**

Lásd a 214.B. intézkedés „Finanszírozás” alpontjában.

**Kultúrtörténeti és genetikai szempontból jelentős, veszélyeztetett zöldségfajták és szántóföldi fajták listája:**

Az 1. és 2. számú mellékletben található.

**Ügyleti költség:**

A támogatás igényléséhez szükséges költségek (pl. igazolások beszerzésének költségei) ügyleti költségként elszámolhatóak.

**Célprogramok közti váltás:**

A támogatási időszak (a kötelezettségvállalás időtartama) alatt lehetőség van a célprogramok közti váltásra, de csak ugyanazon hasznosítási irányon belül (szántó, gyeper, ültetvény esetében), kizárólag magasabb szintű célprogramra való váltás esetén. A célprogramok közötti átjárhatóság nem befolyásolja az eredeti kötelezettségvállalás időtartamát.

**Kiigazítás – módosítás:**

A támogatási időszak alatt indoklással lehetőség van a kötelezettség alá vont területek csökkentésére, de csak abban az esetben, ha a csökkentendő terület nem érintett helyszíni ellenőrzéssel, illetve szabálytalansággal.

**Előírások betartása – a kifizetések csökkentése, visszatartása:**

Amennyiben a kedvezményezettek nem tartják be közvetlenül nekik felróható okokból a 1782/2003/EK rendelet 4. és 5. cikkében, valamint a III. és IV. mellékletében előírt kötelező követelményeket, akkor csökkenteni vagy törölni kell a kifizetések teljes összegét.

Ugyanígy kell eljárni abban az esetben, ha a támogatott a minimum tápanyaggazdálkodási és növényvédőszer használatra vonatkozó előírásokat nem teljesíti részben vagy egészben.

2009-ig a kedvezményezetteknek csak a 1782/2003/EK IV. mellékletében foglalt a „helyes mezőgazdasági és környezeti állapot” előírásainak be nem tartására vonatkozóan csökkenthető vagy vonható vissza a kifizetés összege.

**Amennyiben a támogatott nem teljesíti a programban foglalt előírásokat részben vagy egészben, úgy a csökkentések és kizárásokra vonatkozó részletes szabályok meghatározásakor a követelmény be nem tartásának súlyosságát, mértékét, ismétlődését és tartósságát is figyelembe kell venni.**

**Ellenőrzés:**

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

**Zonális lehatárolások az agrár-környezetgazdálkodási kifizetésben:**

Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetésen belül, a természetvédelmi, és talaj-, valamint vízvédelmi (Víz Keretirányelv) célú lehatárolt területeken gazdálkodók számára a horizontális előírásokon túl, speciális előírások felvételére van lehetőség. Az ezeken a területeken felvehető előírásokat zonális előírásoknak nevezzük. Zonális előírás felvételére csak a fizikai blokk szinten lehatárolt, MePAR-ban feltüntetett területen gazdálkodó jogosult.

**Átmeneti megállapodások (amely tartalmazza a becsült összegeket):**

A 2004. évi agrár-környezetgazdálkodási célprogramok keretében 5 évre vállalt kötelezettségvállalások kiadásai az EMVA programozási időszakban a 1320/2006/EK 5. cikke alapján folytatódnak. (2007-2009 között az NVT AKG determinációja kerül finanszírozásra.

## **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés közvetlen kapcsolatban áll a „Natura 2000” intézkedéssel (38. cikk), e területek alkotják az intézkedés egyik területi kategóriáját.

A „Nem termelő beruházások” intézkedés (41. cikk) elősegíti az agrár-környezetgazdálkodás bevezetését és előírásainak teljesítését a szükséges nem termelő beruházások elvégzésével (például sövény telepítés, füves mezsgye, növényvédelmi előrejelző rendszer).

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” intézkedéshez (21. cikk), melynek keretében a kedvezményezettek szakmai felkészítése, bemutató üzemek kialakítása alapvető feltétel. A „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele” intézkedés (24. cikk) keretén belül kerül kialakításra a Mezőgazdasági Szaktanácsadó Rendszer, amely az intézkedés kedvezményezettjei számára a szaktanácsadási szolgáltatást biztosítja.

Kiemelt szerepe van az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatásnak (32. cikk), melyen keresztül valósul meg többek között a 2092/91/EGK rendeletben foglaltaknak megfelelő ökotermékek támogatása, az ökológiai gazdálkodás ellenőrzésének, valamint a termékek tanúsításának támogatása.

Az intézkedés pozitív hatással van a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés (55. cikk) megvalósulására azáltal, hogy gyarapítja a térség turisztikai vonzerejét. A környezettudatos tájhasználat ösztönzésével és a természet gazdagságának megóvásával fokozza a „Vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése” intézkedésnek a vidéki élet minőségére gyakorolt hatását.

Az intézkedésben résztvevők, valamint a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv agrár-környezetgazdálkodási intézkedésében a 150/2004 FVM (X.12.) rendelet alapján támogatottak az I. intézkedéscsoportban szereplő, elsődlegesen a 26. cikk beruházásaira benyújtott kérelmek elbírálása során elsőbbséget élveznek.

### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az „Agrár-környezetgazdálkodás” intézkedés megvalósítása alapfeltétele az egyes térségi kiemelt programok (például. Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése) végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges tájhasználat-váltásnak.

Az agrár-környezetvédelmi kifizetésben részesülők ugyanazon tevékenységért nem részesedhetnek támogatásban a Kutatási Keretprogramban a technológiafejlesztés és bemutató tevékenységek intézkedésének keretében.

## **Számszerűsített céljai az unió közös indikátorai alapján:**

A 214 A intézkedés a 214 B intézkedés indikátoraival együtt a XXX. Oldalon kerülnek bemutatásra.

### 5.3.2.1.4.B. Genetikai erőforrások megőrzése

#### A támogatás jogalapja:

1698/2005/EK rendelet 39. cikk (5) bekezdés

1974/2006/EK rendelet 28. cikk és a II. melléklet 5.3.2.1.4. pontja

#### Az intézkedés kódja: 214.B

#### Az intézkedés indoklása:

A mezőgazdasági genetikai erőforrások megőrzése, összhangban a göteborgi nyilatkozatban foglaltakkal kiemelten támogatott tevékenység mind természetes (on farm), mind mesterséges (ex situ) körülmények között, mivel fontos szerepe van az őshonos és a ritka, illetve veszélyeztetett állatfajták és növényfajták megőrzésében.

#### Az intézkedés céljai:

Mezőgazdasági genetikai erőforrások *ex situ* és *in situ* megőrzésének, jellemzésének, begyűjtésének és hasznosításának megvalósítása, beleértve a jelenleg *in situ* megőrzött genetikai források –az on farm/gazdaságban történő megőrzést is beleértve –és *ex situ* gyűjtemények (génbankok) Internet alapú nyilvántartását, valamint adatbázisokat, továbbá a tájékoztatás, ismeretterjesztés és tanácsadói tevékenységek támogatását is.

#### Az intézkedés tartalma:

Alintézkedések:

1. Ex situ – génbankok fenntartásának támogatása
  - a) őshonos és veszélyeztetett állatfajták
  - b) ritka növény és gombafajták
2. In situ/on farm (állatfajták)
  - a) őshonos és veszélyeztetett állatfajták
  - b) Fogoly (*Perdix perdix*) repatriáció

A génmegőrzési támogatás minden fajta esetében meghatározott magpopuláció mértékéig terjed, amely biztosítani tudja a fajta genetikai diverzitásának megfelelő színvonalát. A mezőgazdasági haszonállatfajok küszöbértéke minden esetben megfelel a 1974/2006/EK rendelet IV. mellékletében foglaltaknak.

#### 1.a Állatfajták esetén

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a 4/2007. (I. 18.) KvVM-FVM együttes rendeletben szereplő őshonos és veszélyeztetett állatfajták. A kifizetés alapját minden fajtára a fajtafenntartó szervezetek által készített génmegőrzési programban meghatározott *ex situ* tártóhelyekre vonatkozó feltételek képezik. A génmegőrzési tevékenységről nyilvántartás vezetése kötelező (a tenyésztő szervezet által kötelezően előírt tartalommal.)

#### 1.b Ritka növény és gombafajták esetén

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak az 3. mellékletben meghatározott növényfajok/fajták, melyeket a Génbank Tanács indokoltnak tart. Ex situ gyűjteményekben és jól körülhatárolt és azonosítható növényfaj/fajták termesztése esetén – figyelembe véve a szántóföldi növények vetésciklus követelményeit – 5 évig kell vállalni, a faj/fajta fenntartását a génmegőrzési programban meghatározott magmennyiség, illetve tételszám tárolása mellett. A génmegőrzési

támogatásban résztvevő tétel nem jogosult agrár-környezetgazdálkodási kifizetésre. A génmegőrzési tevékenységről nyilvántartás vezetése kötelező (a génbanktanács által kötelezően előírt tartalommal.)

## 2.a Állatfajták esetén

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a 4/2007. (I. 18.) KvVM-FVM együttes rendeletben szereplő őshonos és veszélyeztetett állatfajták. A támogatásban résztvevő on farm tartóhelynek legalább 5 évig vállalnia kell a génmegőrzési programban meghatározott tartási körülmények biztosítását, valamint a tenyésztő szervezet alapján végrehajtott szelektálást, biztosítania kell a feltételeket a saját és ivadék teljesítmény-vizsgálat elvégzésére. Továbbá a vállalt állatlétszám biztosítását 5 éven keresztül. Eltérő támogatási összeg jár a kiemelt tenyésztési programban résztvevő, nukleusz állományok, illetve az egyéb őshonos és veszélyeztetett állományok megőrzéséért.

## 2.b Fogoly repatriáció esetén:

Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosultak a repatriációban résztvevő egyedek. A fajvédelmi program célja a kritikuson lecsökkent állományú, Magyarországon őshonos fogoly (*Perdix perdix*) újbóli meghonosítása, az önfenntartó populáció kialakítása, törzstelep fenntartása, mintaterületek kialakítása és fenntartása, szakmai bemutatók tartása a programnak a fogolyra és a többi apróvad fajra gyakorolt kedvező hatásairól.

### **Kedvezményezettek köre:**

Génmegőrző tevékenységet végző szervezetek, mezőgazdasági termelők.

- Nem támogathatók azon őshonos, illetve veszélyeztetett állategyedek, melyek a 150/2004. FVM rendelet alapján az NVT AKG programban támogatottak.
- Nem támogathatók a fogoly repatriációjában azon területhasználattal kapcsolatos tevékenységek, melyek a 216 intézkedés (nem termelő beruházások területhasználattal kapcsolatos) támogatásban részesültek.

### **Kiemelt génmegőrzési támogatásra jogosult növényfa**

#### **A támogatás formája:**

Normatív, egységalapú (területalapú, állatalapú, db), vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás aránya:**

100% (uniós 80%, nemzeti 20%)

#### **A támogatás értéke és felső határa:**

A pontos támogatási összegek meghatározás alatt állnak.

#### Növényi génmegőrzés fenntartásához kapcsolódó támogatási összegek

A megőrzés tételenként a növényfaj/fajta szaporítási módszerének függvényében kerül megállapításra 2 euró/tétel támogatási összegtől 38 euró/tétel összegig.

#### Állati génmegőrzés fenntartásához kapcsolódó támogatási összegek

A támogatás mértéke állatfajonként eltérő, nukleusz állományok esetében 150-200 euró/állategységre, míg egyéb esetben 80-100 euró/állategységre vetített támogatási összeg.

#### *Fogoly (*Perdix perdix*) repatriációhoz kapcsolódó támogatási összegek*

Törzstelepek támogatásánál

- növendékmadár esetében legfeljebb 12 euró/egyed/év;

- tenyészpárok esetében legfeljebb 30 euró/pár/év;

Mintaterületek támogatásánál

- 4 km/100 ha szegélyhossz esetén legfeljebb 24.000 euró/év;
- 8 km/100 ha szegélyhossz esetén legfeljebb 48.000 euró/év.

### Ügyleti költség:

A támogatás igényléséhez szükséges költségek (pl. igazolások beszerzésének költségei) ügyleti költségként elszámolhatóak.

### Ellenőrzés:

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

### Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseire*

Az agrár-környezetvédelmi kötelezettségvállalásokkal kapcsolatos tevékenységek az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (5) bekezdése alapján nem támogathatók, azaz az őshonos állatok támogatása vagy csak egyik vagy csak másik jogcímen keresztül valósulhat meg.

A ritka növényfajok on farm támogatását az agrár-környezetgazdálkodási támogatásokon keresztül kívánjuk megvalósítani, azáltal, hogy az egyes célprogramok földhasználati előírásainak betartása mellett a 2. és 3. számú mellékelt növénylistájában szereplő fajok/fajták termesztése esetén kiemelt támogatási összegre jogosult a mezőgazdasági termelő.

Az erdészeti fajták génmegőrzése az erdő-környezetvédelmi kifizetések (47. cikk) 10. célprogramjaként kerül támogatásra.

*Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Nem nyújtható támogatás az 1698/2005/EK rendelet 39. cikkének (5) bekezdése alapján az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó keretprogramja alapján támogatható tevékenységekre.

### Finanszírozás (A és B program):

Összes közkiadás: 283.973.437.488 Ft

EU hozzájárulás: 218.250.327.501 Ft

### A 214.A és 214.B alintézkedések számszerűsített céljai az uniós közös indikátorok alapján:

Indikátor típusa	Indikátor	Célérték
<b>Output</b>	Támogatásban részesülő gazdaságok és földhasználók száma	25 000 db
	AKG támogatással érintett összes terület	2,1 millió ha
	AKG támogatásban részesülő terület	1,1 millió ha
	Szerződések összes száma	25 000 db
	Génmegőrzési tevékenységek száma	400 db
<b>Eredmény</b>	Sikeres AKG beavatkozással érintett terület	1,1 millió ha
<b>Hatás</b>	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	16%
	Magas természeti értékű területek megőrzése	1,4 millió ha
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	- 21 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	0 kT

### 5.3.2.1.5. Állatjóléti kifizetések

#### A támogatás jogalapja:

1698/2005/EK Rendelet 36. (a) (v) és 40. cikk

1974/2006/EK Rendelet 27. cikk és II. Melléklet 5.3.2.1.5. pont

#### Az intézkedés kódja: 215

#### Az intézkedés indoklása:

Az állattartás és az állattenyésztés területén számos olyan technológia vagy eljárás ismert, ami az előírt szabályok minimum előírásain túl is képes megfelelni az új kihívásoknak (állatjólét, élelmiszerbiztonság, fogyasztói igények változása). Azonban ezek gyakorlati alkalmazása szinte minden esetben többletköltséggel jár, ami csökkenti az állattartás jövedelmezőségét.

A magyar állattartási kultúra régi hagyományokkal bír, és kiváló adottságainknak köszönhetően képes igazodni a piaci elvárásokhoz. A változtatásokat, azonban a szemlélet-váltás nehézsége szinte mindig lassítja. Magyarországon az NVT részét képező 4.3 Az Európai Unió környezetvédelmi, állatjóléti és higiéniai előírásainak való megfelelés támogatása intézkedés jó alapot teremtett ennek a szemléletnek az elfogadtatásához. Ezt jól mutatja, hogy a program iránt a végéhez közeledve egyre növekvő érdeklődés mutatkozott az állattartók körében.

Az új szemlélettel, a kötelező előírásokon túlmenő vállalások teljesítésével, az állatjólét, az állategészségügyi biztonság és az élelmiszerbiztonság magasabb szintű megfelelésével előállított állati termékek ráfordítási többletét célszerű támogatásokkal mérsékelni.

#### Az intézkedés céljai:

- Az alapvető állatjóléti szabályoknak való megfelelésen túlmutató követelmények teljesítéséért a jövedelem-kiesések, illetve a jelentkező többletköltségek részbeni ellentételezése.
- A fenntartható fejlődéshez, a magasabb színvonalú munkavégzéshez jobban igazodó állattartási gyakorlat népszerűsítése és elfogadottságának bővítése.
- Az állategészségügyi, járványvédelmi és élelmiszerbiztonsági szempontok magasszintű figyelembevételével működő állattartók gazdasági helyzetének javítása.

#### Az intézkedés tartalma:

Állatjóléti kifizetésekben azok a mezőgazdasági termelők részesülnek, akik önkéntes alapon állatjóléti kötelezettségeket vállalnak. Az állatjóléti kifizetések az 1782/2003/EK rendelet 4. cikke, valamint III. melléklete értelmében megállapított kötelező érvényű előírásokon és a nemzeti jogszabályok által létrehozott és a programban meghatározott egyéb vonatkozó kötelező követelményeken túlmutató kötelezettségvállalásokra terjednek ki.

Az intézkedés részterületei:

- Az állattartásra jellemző klimatikus és levegő-tisztasági viszonyokkal kapcsolatos vállalások
- Az állattartásra jellemző férőhely-kihasználással kapcsolatos vállalások
- Az állattartás során biztosított takarmány- és vízminőséggel kapcsolatos vállalások
- Az állattartáshoz kapcsolódó nyilvántartások vezetésére, illetve rendszeres információközlésre tett vállalások
- Állatbetegségek kialakulását megelőző, preventív intézkedések alkalmazására tett vállalások

A vállalható előírásoknál külön szabványok kerülnek meghatározásra. A különböző vállalható előírás csomagokból az állattartók többet is választhatnak annak megfelelően, hogy az állattartó telepeken mely szabvány betartására van lehetőség.

### **Állattartói szerződések**

Az intézkedés keretében önkéntes alapon legalább öt évig nyújtható támogatás azon mezőgazdasági termelők részére, akik az 1782/2003/EK rendelet 4. cikke, valamint III. melléklete értelmében megállapított kötelező érvényű előírásokon és a nemzeti jogszabályok által létrehozott vonatkozó kötelező követelményeken túlmutató állattartói kötelezettségeket vállalnak.

### **Állattartói előírások**

Az intézkedés előírásai az alábbi nemzeti jogszabályokban előírt kötelező érvényű követelményeken mutatnak túl:

1995. évi XCI. törvény az állategészségügyről

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről

32/1999. (III. 31.) FVM rendelet a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól

10/2002. (I. 23.) FVM rendelet az állati eredetű élelmiszerekben előforduló, egészségre ártalmas maradékanyagok monitoring vizsgálati rendjéről

41/1997. (V. 28.) FM rendelet az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról

4/2004. (I. 13.) FVM rendelet az egyszerűsített területalapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”, illetve „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” feltételrendszerének meghatározásáról

### **Kedvezményezett köre:**

Állattartási tevékenységet folytató regisztrált mezőgazdasági termelők.

### **Követelmények és a támogatható tevékenységek köre:**

Az üzem teljesíti az egyes részterületek közül vállalt előírások szerinti többletvállalásokat.

Legalább 5 évig működteti gazdaságát a vállalásoknak megfelelően.

A támogatás mértékét évente kell megállapítani az állattartó éves átlagos állatlétszámának állategységben (ÁE) kifejezett mennyisége alapján.

A támogatás az állattartó számára utólag, évente a többletvállalásokat igazoló dokumentumok, hatósági igazolások beszerzése és az esetleges helyszíni ellenőrzési időszak lezárulta után kerül kifizetésre.

### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő, normatív, állat alapú támogatás.

### **Támogatásintenzitás:**

100% (80% uniós, 20% hazai)

### **A támogatás értéke**

Az előírások függvényében 15 - 140 €/állategység (ÁE)/év



**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 13 583 646 823 Ft

EMVA-hozzájárulás: 10 439 833 366 Ft

**Elismerhető költségek:**

- A vállalt kötelezettségekből származó többletköltségek és elmaradó jövedelem.
- Ügyleti költségek.

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:***Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedésben foglalt támogatások elősegítik az alkalmazandó környezetvédelmi és állatjóléti előírások megvalósítását. Megvalósításuk szorosan kapcsolódik az 1698/2005/EK rendelet mezőgazdasági termelés és termékek minőségének javítását célzó intézkedésekhez (31.-33. cikk), a mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez (26. cikk), valamint a tanácsadási szolgáltatások igénybevételéhez (24. cikk).

**Részterületek közti váltás**

A támogatási időszak (a kötelezettségvállalás időtartama) alatt lehetőség van a részterületek közti váltásra kizárólag magasabb szintű részterületre való váltás esetén. A részterületek közötti átjárhatóság nem befolyásolja az eredeti kötelezettségvállalás időtartamát.

**Kiigazítás – módosítás**

A támogatási időszak alatt indoklással lehetőség van a kötelezettség alá vont állatlétszám csökkentésére, de csak abban az esetben, ha a csökkentendő állatlétszám nem érintett helyszíni ellenőrzéssel, illetve szabálytalansággal.

**Ellenőrzés:**

A támogatás ellenőrzését a Kifizető Ügynökség végzi az illetékes szakhatóság bevonásával.

**Igazolhatóság:**

Az Irányító Hatóság meggyőződik a kifizetési számítások pontosságáról és megfelelőségéről. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) biztosítja a számítások következetes és valóságos kivitelezéséhez szükséges szakértelmet.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott gazdaságok száma	2000 db
<b>Eredmény</b>	Magas szintű tartástechnológia kialakításával működtetett férőhely	37 000 ÁE

### **5.3.2.1.6. Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 36. (a) (vi) és 41. cikk

1974/2006/EK rendelet 29. cikk és a II. melléklet 5.3.2.1.6. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 216.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

A tájhasználat átalakulásával az intenzív gazdálkodás széleskörű elterjedésével a tábla szintű tájalkotó elemek (, fasorok, ligetek, kutak, utak, mezsgyék) sok helyen eltűntek. A fajok megőrzése érdekében szükséges az élőhelyek fajgazdagságának növelése, valamint a tájelemek változatosságának visszaállítása.. A hagyományos élőhelyek helyreállítása során nem képződik olyan haszon, ami a gazdaság értékét, termelékenységét érinti, sőt a tájképet is meghatározó elemek fenntartása további elfoglaltságot, költséget jelent a gazdálkodóknak. A nem termelő beruházások jelentős mértékben elősegítik a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, környezetkímélő tájhasznosítást azáltal, hogy lehetővé teszik azoknak a beruházás típusoknak a támogatását, amelyek nélkülözhetetlenek egyes agrár-környezetgazdálkodási előírások bevezetéséhez, illetve az előírások teljesítéséhez, valamint emelik a Natura 2000 és egyéb, a programban meghatározott magas természeti értékű területek közjóléti értékét.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés fő célja a vidéki táj megőrzése, az egyedi tájértékek fennmaradásának elősegítése, a növény- és állatvilág fajgazdagságának emelése, a környezeti állapot javítása, az önként vállalt agrár-környezetgazdálkodási előírások betartásának lehetővé tétele, valamint az előírások teljesítésének segítése és a Natura 2000 és egyéb magas természeti értékű területek közjóléti értékének növelése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések alapján vállalt kötelezettségek teljesítéshez kapcsolódó, illetve azt elősegítő beruházások, illetve a gazdaságok területén megvalósított Natura 2000 program vagy egyéb, magas természeti értékű területek közjóléti értékét növelő beruházások támogathatók.

#### **Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek):**

A nem termelő beruházások olyan befektetéseket jelentenek, melyek a gazdaságok értékét, jövedelemtermelő képességét jelentősen nem befolyásolják, de annak természeti, illetve közjóléti értékét növelik:

#### **A tevékenységtípusok szerinti felosztás**

##### ***Eszközbeszerzések:***

Olyan nem termelő beruházásnak minősülő eszközök beszerzésének támogatása, melyek elősegítik az agrár-környezetgazdálkodási intézkedés teljesítését, vagy növelik a Natura 2000 terület és egyéb magas természeti értékű terület közjóléti értékét. pl. növényvédelmi előrejelző rendszerek, természetes alapanyagú kerítések illetve madárvérták.

### ***Területhasználattal kapcsolatos beruházások***

A mezőgazdasági parcellák szegélyén létesített, növény és állatfajok életfeltételeit biztosító cserjesorok (sövény), mezővédő fasorok, erdősávok, füves mezsgyék, rovarteleltető bakhátak létesítésével a biodiverzitás növelése, a zöld folyosó rendszer parcella szintű elemeinek megteremtése, a szélerózió és vízerózió csökkentése, értékes nyílt élőhelyek rehabilitációja továbbá az élő szervezetek életfeltételeinek biztosítása

### ***Bemutató gazdaságok támogatása:***

Az agrár-környezetgazdálkodási bemutató-gazdaságok és bemutató-gazdasági tevékenység kialakításának megvalósítása, ezáltal a környezetkímélő termelési módszerek megismertetése, a gazdálkodók célirányos elméleti és gyakorlati ismereteinek bővítése.

### **Az tevékenységekhez kapcsolódó egyéb támogatások szerinti felosztás:**

- A 1698/2005 Rendelet 36 (a (iv) pontjának követelményeivel, valamint más, agrár-környezetvédelmi célokkal való kapcsolat bemutatása:
  - Önként vállalt **agrár-környezetgazdálkodási előíráshoz** (214.A és B intézkedések), továbbá a Natura 2000 területeken kötelezően előírt intézkedéshez (213. intézkedés) kapcsolódó kötelezettségek és azok teljesítéséhez szükséges nem termelő beruházások.
- x) Eszköz beszerzések (pl.: növényvédelmi előrejelző rendszerek, kerítések)
- y) Területhasználattal kapcsolatos tevékenységek (pl.: füves mezsgye, rovarteleltető bakhát)
- z) Bemutató gazdaságok támogatása
  - A közösségi értékek bemutatása Natura 2000 területen, vagy más magas természeti értékű területen, azok fokozása érdekében:
    - A gazdaságok területén megvalósított nem termelő beruházások, melyek növelik a Natura 2000 területek vagy egyéb magas természeti értékű terület közjóléti értékét. A gazdaság gyep, szántó, művelési ágú területén a tájképi örökséghez tartozó kis léptékű építmény, látványelem, tájképi elem helyreállítása.
- aa) Eszköz beszerzések (pl.: madárvédelmi berendezések, kerítések)
- bb) Terület használatlaltal kapcsolatos tevékenységek (pl.: sövénytelepítés, fasorok)

### **Kedvezményezett köre:**

Az „Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések”,(39. cikk) vagy a „Nemzeti Vidékfejlesztési Terv agrár-környezetgazdálkodási kifizetések” (150/2004. (X. 12.) FVM rendelet alapján) vagy a „Natura 2000 kifizetések valamint a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések” (38. cikk) intézkedésben résztvevő gazdálkodók, valamint magas természeti értékű területen gazdálkodók.

Az önkormányzati és állami szervezetek nem támogathatóak, mivel a támogatásuk a KEOP-on keresztül valósul meg.

- Bemutató gazdaság támogatására csak olyan gazdálkodó jogosult, aki legalább 2 éve részt vesz agrár-környezetgazdálkodási célprogramban, és a felvállalt célprogrammal kapcsolatban kíván bemutató tevékenységet folytatni.
- Nem támogathatóak azok a bemutató üzemek, melyek az 5.3.1.1.1. fejezet 111 intézkedésen belül támogatásban részesültek.
- Nem támogathatóak azon területhasználattal kapcsolatos tevékenységek, melyek a 214 B intézkedés fogoly repatriációjában támogatásban részesültek.

Általános program előírások:

- eszközbeszerzés esetén az eszközt legalább 3 évig használni kell.

- területhasználattal kapcsolatos tevékenységek esetén a kialakítás elvégzése, valamint legalább 5 évig történő fenntartása,
- bemutató gazdaságok esetén évente legalább három alkalommal nyílt szakmai bemutató tartása.

Az intézkedés szempontjából:

Magas Természeti Értékű területek (MTÉT) azokat az európai területeket jelentik, ahol a mezőgazdasági hasznosítás a fő (általában a domináns) földhasználati forma, és ahol ez a mezőgazdasági hasznosítás támogatja a nagy faj- és élőhely diverzitást, az európai természetmegőrzési szempontok alapján fontosnak ítélt fajok jelenlétét, vagy mindkettőt.

Az MTÉT területi meghatározása a jelenlegi Natura 2000, valamint Érzékeny Természeti Területek területi fellvizsgálatával kerül véglegesítésre.

#### **A támogatás formája:**

Területhasználattal kapcsolatos tevékenységek esetében hektár vagy folyóméter alapú, míg eszközbeszerzések, valamint bemutató gazdaságok esetében maximált áras, vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke minden esetben a megfelelő szakértői vélemények alapján, a helyi körülményeket és az aktuális földhasználati módokat is figyelembe véve került meghatározásra.

#### **A támogatás aránya:**

100%, illetve eszközbeszerzés esetén 50%-os támogatottság.

#### **A projektek száma kedvezményezettenként:**

Évente legfeljebb egy igénylés nyújtható be.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 3.053.002.055 Ft

EU hozzájárulás: 2.346.412.059 Ft

#### **Átmeneti megállapodások (amely tartalmazza a becsült összegeket):**

Tekintettel arra, hogy az új EMVA alapú „agrár-környezetgazdálkodási kifizetések” csak 2009. szeptember 1-től kerülnek bevezetésre, ezért a nem termelő beruházások intézkedés igénylői 2007. január 1. és 2009. augusztus 31. között a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv agrár-környezetgazdálkodási intézkedés támogatottai, valamint a Natura 2000 területen, illetve a magas természeti értékű területen gazdálkodók közül kerülhetnek ki.

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

##### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseire*

Az intézkedés jogosult területét és kedvezményezettjeit tekintve is közvetlenül kapcsolódik a „Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések” intézkedéshez (38 cikk.). Szükség esetén a nem termelő beruházások teremtik meg a Natura 2000 és egyéb magas természeti értékkel rendelkező területek megfelelő állapotát, illetve kiegészítő beruházásokkal növelik azok közjóléti értékét. Hasonló a kapcsolódás az „Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések” intézkedéshez (39. cikk).

Az intézkedésben támogatható beruházásokra az intézkedés kedvezményezettjei (területi lehatárolások és kötelezettségvállalások alapján) a „Mezőgazdasági üzemek korszerűsítése” (26. cikk) és a „A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése” (30. cikk) keretein belül nem pályázhatnak ugyanarra a jogcímre, eszközbeszerzésre.

Az intézkedés pozitív hatással van a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés (55. cikk) megvalósulására azáltal, hogy a környezettudatos tájhasználat elősegítésével, a területek közjóléti

értékének növelésével annak alapjául szolgál (természeti érték, mint térségi turisztikai vonzerő), valamint fokozza a „Vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése” intézkedés (57. cikk) vidéki élet minőségére gyakorolt hatását.

*Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az intézkedés a Környezetvédelmi és Energetikai Operatív Programtól (KEOP) elsősorban a támogatott tevékenységek és a kedvezményezettek körében határolódik el. A KEOP-ban támogatásra tervezett tevékenységek rendkívül hasonlatosak, elsősorban a Natura 2000 területek élőhelyfejlesztési, élőhelyrehabilitációs céljait szolgálják, továbbá elősegítik a természetbarát mezőgazdasági művelés megvalósításához szükséges eszközbeszerzések megvalósulását az önkormányzatok, non-profit szervezetek és az állami területkezelő szervek által. Jelen intézkedés kedvezményezettjei azok a gazdaságok és gazdálkodók, melyekben az önkormányzati és állami tulajdon nem jelenik meg.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	Támogatott gazdaságok száma	10 000 db
	Teljes beruházási összeg	13 millió Euró
<b>Eredmény</b>	Sikeresen gazdálkodás alá vont terület	380 000 ha
<b>Hatás</b>	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	10 %
	Magas természeti értékű területek megőrzése	5 200 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	- 0,76 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	0 kT

### **5.3.2.2. Az erdészeti területek fenntartható használatát célzó intézkedések**

#### **5.3.2.2.1. A mezőgazdasági földterület első erdősítése**

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 43. cikk

##### **Az intézkedés kódja: 221.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

Az ország területének jelenleg közel 20%-a erdészeti hasznosítású. Az erdősítések többcélú fenntartható használatának, az erdők szociális és közjóléti funkciójának erősítése az intézkedés keretében tovább folytatódhat. Az erdőtelepítés jelentőségét és szükségességét a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre, és a biodiverzításra, összefoglalóan: a környezeti állapotra gyakorolt kedvező hatások is igazolják.

Az EU minden tagállamtól elvárja a megújuló energiaforrások fokozott felhasználását. A 2001/77/EK irányelv alapján 2010-re a megújuló energiaforrásokból előállított elektromos energia részarányának a Közösség átlagában el kell érnie a 22,1%-ot a bruttó fogyasztáshoz viszonyítva. A biomassa fokozott energetikai felhasználását ösztönzi a Biomassa Akcióterv [COM(2005)623], az új Közösségi energiapolitikáról szóló Zöld Könyv is, illetve az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiája.

Az EU elvárások teljesítéséhez elengedhetetlen a biomassa kínálat bővítése a célirányos energetikai termelés eszközeivel is. A gazdálkodók tőkehiánya, a magas telepítési költségek miatt indokolt ehhez telepítési támogatást biztosítani. A fás szárú energia ültetvények telepítése arányait tekintve jelentős számú termelőnek segíthet a vidéki jövedelemszerzési lehetőség biztosításában.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés fő célkitűzései az ország erdősültségének növelése, a mezőgazdasági szerkezetátalakítás elősegítése, a területek alternatív hasznosítása, az erdőterület és az erdők környezetvédelmi, gazdasági, szociális-közjóléti szerepének növelése, az erdészeti ágazat fejlesztése révén a vidéki foglalkoztatottsági viszonyok javítása. Szintén cél a magas biodiverzitású, természetyszerű erdők létrehozása az őshonos fajok arányának jelentős növelésével, különösen a védett területeken. Az intézkedés célja továbbá a vonatkozó EU elvárásoknak (zöldáram, megújuló energiaforrások) való megfelelés, az energiaellátás diverzifikálása.

##### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében támogatás adható a mezőgazdasági művelésből kivonni szándékozott területek első erdősítéséhez. Ezen belül támogatás adható a létesítési költségekre, az ápolás költségeire legfeljebb ötéves időtartamra, az erdősítés által eredményezett jövedelem kiesés fedezéséhez hozzájáruló éves hektáronkénti támogatásra legfeljebb 15 éves időtartamra.

Az intézkedés keretében támogatás adható a rövid vágásfordulójú fás szárú energiaültetvények telepítésének létesítési költségeire terület (ha) alapján.

##### **Az intézkedés részterületei**

**221.1.** Erdőtelepítés támogatása;

**221.2.** Rövid vágásfordulójú fás szárú energiaültetvények telepítésének támogatása;

### **Kedvezményezetttek köre:**

Az erdőtelepítés első kiviteléhez és ápolásához nyújtott támogatást a jogosult mezőgazdasági terület jogszerű használója veheti igénybe.

Az erdőtelepítési jövedelempótló támogatást azon gazdálkodók vagy társulásaik igényelhetik, akik az erdősítés előtt a földet művelték, illetve bármely más természetes személy vagy magánjogi jogalany.

Amennyiben a jogosult mezőgazdasági terület a Magyar Állam tulajdonában van, vagy 50 % feletti állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő használó csak az erdőtelepítés első kiviteléhez jogosult támogatás igénybevételére.

#### *Emelt szintű jövedelempótló támogatásra jogosult gazdálkodók:*

Gazdálkodó: az a mezőgazdasági tevékenységet végző magánszemély, vagy magánszemélyek társulása, akik a támogatási kérelem benyújtásának évében igazoltan munkaidejüknek legalább 25 %-át mezőgazdasági tevékenységre fordítja és jövedelmüknek legalább 25 %-a igazoltan mezőgazdasági tevékenységből származik.

### **Jogosult területek:**

Jogosult mezőgazdasági terület: az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes terület alapú támogatás adott évi igénybevételekor a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer besorolása alapján támogathatónak minősül.

Az intézkedés szempontjából

*Erdő:* az 1996.évi LIV tv. 5.§ és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet 3.§ (1) bekezdés b) pontja szerinti terület.

Rövid vágásfordulójú fajok: olyan fajok, amelyeknek a rotációs ideje, vagyis az egy adott parcellán két vágás között eltelt idő kevesebb, mint 15 év.

**Az erdősítendő területek kiválasztására vonatkozó rendelkezések és kritériumok annak biztosítása érdekében, hogy a tervezett intézkedések összhangban vannak a helyi feltételekkel és a környezetvédelmi, különösképpen a biodiverzitásra vonatkozó követelményekkel, összhangban a 1698/2005/EK rendelet 50.(6) cikkével és a végrehajtási rendelet 34. cikkével:**

A helyi körülményeknek és a környezeti kívánalmaknak való megfelelést biztosítja:

Nem jelölhetők ki és nem támogatható olyan védett természeti területek, illetve Natura 2000 területek erdősítése, valamint fás szárú energiaültetvények telepítése, ahol a jelenlegi tájszerkezet, művelési ág megtartandó és az a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából előnyös.

A 221.1. alintézkedés esetén

- A kedvezményezettnek az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény IV. fejezetének, valamint az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet erdőtelepítésre, fásításra vonatkozó rendelkezéseit teljesítenie kell;
- a kedvezményezettnek rendelkeznie kell az erdészeti hatóság által határozatban jóváhagyott, a kedvezményezett nevére szóló erdőtelepítési engedéllyel (az erdőtelepítési kivitelezési terv jóváhagyó határozata);
- a tervezett erdőtelepítésnek a telepítés helye szerinti erdészeti tájban nem támogathatónak minősített célállomány-típus nem lehet.

A 221.2. alintézkedés esetén

A kedvezményezettnek fás szárú energetika célú ültetvények telepítésre vonatkozóan Hatósági engedéllyel kell rendelkezniük.

**A tervezett intézkedések kapcsolata a nemzeti/részben nemzeti erdőprogramokkal, vagy azokkal egyenértékű más eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:**

Nemzeti erdőtelepítési program, illetve a 2003. évi XXIV. tv - az Országos Területrendezési Tervről

**Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtűz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:**

A 12/1997 BM rendelet alapján minden erdőterület besorolásra kerül valamelyik tűzveszélyességi kategóriába, és ennek megfelelően tűzvédelmi terveket kell készíteni rájuk.

**A Natura 2000 területek erdősítésének előírásai:**

A támogatás igénybevételének alapfeltételeként elkészítendő erdőtelepítési tervdokumentáció bírálata során védett és Natura 2000 területeken be kell szerezni a természetvédelmi szakhatóság hozzájárulását.

**A támogatás csökkentése vagy visszafizetése:**

A felvett támogatás jogosulatlanul igénybe vett támogatásnak minősül, ha:

- a) az erdőtelepítés a kedvezményezett hibájából hiúsul meg;
- b) a kedvezményezett a támogatást nem a jóváhagyott célra fordítja;
- c) a kedvezményezett a megvalósítást követően a támogatás eredeti célját megváltoztatja;
- d) az adott erdőrészlet vonatkozásában a kedvezményezett a erdőtervtől bejelentés nélkül, vagy a bejelentéstől eltérő tartalommal, az erdészeti hatóság által támasztott kifogás ellenére hajt végre változtatást;
- e) a kedvezményezett az utolsó kifizetéstől számított öt éven belül a telepített faállomány területét, vagy annak egy részét engedély nélkül más célra igénybe veszi.

Az ápolási támogatás feltételeinek be nem tartása esetén az adott erdőrészletre a tárgyévi ápolási támogatás nem fizethető ki, az addig felvett ápolási támogatás a jegybanki alapkamat kétszeresével növelten visszafizetendő.

Ha a támogatási időszak bármely szakaszában a támogatási feltételek teljesülésének elmaradása a kedvezményezett súlyos gondatlanságának vagy szándékos magatartásának következménye, úgy a kedvezményezett:

- a) köteles e rendelet alapján, az adott kérelme vonatkozásában már felvett támogatást a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni, és
- b) két évig támogatásban nem részesülhet.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő területalapú támogatás.

**A támogatás aránya:**

Az első kivétel támogatásának intenzitása maximum 80% a támogatható költségekből a hegyvidéki területeken fekvő, a hegyvidéken kívüli hátrányos helyzetű és a Natura 2000 területeken. Egyéb területeken maximum 70% a támogatható költségekből.

221.1.

A támogatás intenzitása 50-80 % között van, és függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy a terület Natura2000, vagy KAT besorolásban szerepel-e.

221.2.

A támogatás intenzitása 40-60% között van. Függ a tervezett fás szárú energiaültetvény művelési technológiájától (hengeres vagy sarjadzásos gyors növesű ültetvény).



### **A támogatás mértéke és felső határa:**

(a támogatási összegek kidolgozás alatt állnak)

A támogatás mértéke minden esetben egységesen kalkulált, hektáronkénti összeg, és nem számla alapján kifizetendő.221.1.

Az első kivitel, valamint az ápolási támogatás függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy a terület Natura2000, vagy KAT besorolásban szerepel-e, illetve, hogy az adott terület géppel járható-e illetve sem. Az első kivitel támogatásának mértéke 580 euró és 2100 euró között várható hektáronként, míg az ápolási támogatás évente 150-300 euró összeg között tervezhető hektáronként.

Az erdősítésből származó jövedelem kiesés fedezésére irányuló éves támogatás maximuma mezőgazdasági termelők és társulásaik esetén 700 Euró hektáronként, bármely egyéb természetes személy vagy magánjogi jogalany esetén 150 Euró hektáronként.

A jövedelempótló támogatások az erdősítéssel érintett terület művelési ágától is függően kerülnek meghatározásra, és az előzetes becslések szerint legalább 50 euró nagyságrendű hektáronkénti támogatási összegűek.

221.2.

Fás szárú energiaültetvény esetén rövid vágásfordulójú ültetvények (hengeres fa) esetén hektáronként maximum 300 Euró, nagyon rövid vágásfordulójú (sarjazásos) ültetvény esetén hektáronként maximum 600 Euró.

### **A támogatásból történő kizárás:**

*Mindkét alintézkedés esetében:*

- a) Nem vehető igénybe támogatás karácsonyfa- és díszítógally-telep létesítésére;
- b) A támogatást nem veheti igénybe az, aki az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1698/2005/EK tanácsi rendelet 23. cikke szerinti, gazdaságátadási támogatásában részesül

*221.1 alintézkedés esetében nem vehető igénybe támogatás:*

- a) egy vágásfordulóra létesített faültetvényre;
- b) a 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítésére;
- c) a tervezett erdőtelepítés helye szerinti erdészeti tájban nem támogathatónak minősített célállomány-típusra.
- d) arra a területre, melyen köztesművelést végeznek, nem vehető igénybe jövedelempótló támogatás

*221.2 alintézkedés esetében nem vehető igénybe támogatás:*

- a) az alábbi invazív fajták, fajok telepítéséhez.

Celtis occidentalis	nyugati ostorfa
Padus serotina	kései meggy
Ailanthus altissima	bálványfa
Acer negundo	zöld juhar
Elaeagnus angustifolia	keskenylevelű ezüstfa
Fraxinus pennsylvanica	amerikai kőris
Amorpha fruticosa	gyalogakác

**A telepítési és fenntartási költségek, valamint a kompenzálendő kieső jövedelem kiszámítására alkalmazott módszertan leírása. Amennyiben utóbbi esetében ez releváns, a módszertannak figyelembe kell vennie a 1782/2003/EK rendelet alapján adott támogatásokat is:**

*221.1 alintézkedés esetében*

A költségek kalkulációját országos szintű, az Erdészeti hatóság területi szervei által, különböző kedvezményezett csoportok megkérdezésével, támogatási csoportonként, és természeti adottságonként végzett adatgyűjtés alapozta meg, az adatfeldolgozás során az eddigi erdőtelepítések területével súlyozott átlagok képzésével kerültek meghatározásra az átlagos bekerülési költségek.

A telepítési költségek tartalmazzák a telepítés alapanyag-költségét, a telepítés költségét, valamint a telepítéshez közvetlenül kapcsolódó és ahhoz szükséges költségeket (pl. tervezés, növényvédelem költségei).

*221.2. alintézkedés esetében*

A fás szárú energiaültetvények telepítési költségeinek kalkulációja az Irányító Hatóság saját, az AVOP 3.1.1. intézkedés keretében támogatott pályázatok, valamint a témakörben tapasztalatot szerzett közvetlen, vagy közvetett állami fenntartású kutatóintézetek (Gödöllői Agrár Központ Kht.), háttérintézmények (FVM Mezőgazdasági Gépkutató Intézet), továbbá a telepítést végző kedvezményezettek, piaci szereplők megkérdezésén alapuló adatok, információk alapján történt.

**A számítási módszer Bizottság általi ellenőrizhetőségére vonatkozó rendelkezések:**

*221.1 alintézkedés esetében*

A támogatási összegek kalkulációját az Erdészeti hatóság végezte.

*221.2. alintézkedés esetében*

A fás szárú energiaültetvényekre vonatkozó számítást az Irányító Hatóság végezte a fenti kutatóintézetek és háttérintézmények bevonásával.

**Általános költségek:**

(kidolgozás alatt)

**Ellenőrizhetőség:**

Adminisztratív és fizikai ellenőrzések a kifizetések előtt.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 69.909.322.410 Ft

EU hozzájárulás: 53.729.435.564 Ft

**Átmeneti intézkedések:**

A 2004., 2005. és 2006. évi telepítésekkel vállalt kötelezettségvállalások által áthúzódó kifizetések az EMVA programozási időszakban a 1320/2006/EK 7. cikke alapján folytatódnak. (a 2006. évi telepítési nagyság függvényében 80-100 millió Euró kifizetése szükséges)

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseihez*

*221.1 alintézkedés esetében*

Az intézkedés szorosan kapcsolódik valamennyi II. intézkedés csoportba tartozó erdészeti intézkedéshez. Az intézkedés emellett szorosan kapcsolódik az I. intézkedéscsoport „A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése” intézkedéshez.

*221.2. alintézkedés esetében*

A fás szárú energiaültetvények telepítésének támogatása kapcsolódik az I. Intézkedéscsoport intézkedései közül a mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez, valamint a mezőgazdaság és az erdészet fejlesztéséhez és korszerűsítéséhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése intézkedésen belül a mezőgazdasági üzemek biomassa tüzeléssel történő energiaellátását szolgáló alintézkedéshez. A Környezet és Energia Operatív Program belül támogatott kapacitások alapanyag szükségletének kielégítéséhez.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Erdősítési támogatásban részesült kedvezményezettek száma	7 000 db
	Fás szárú ültetvény-telepítési támogatásban részesült	3 500 db
	Erdősített területek nagysága (ha)	70 000 ha
	Fás szárú energia-ültetvény	49 000 ha
<b>Eredmény</b>	Sikeres erdőtelepítéssel érintett terület	70 000 ha
	Fás szárú ültetvények összes területe	49 000 ha
<b>Hatás</b>	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	- 10 %
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	- 6,25 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	777 kT

### **5.3.2.2.2. Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 44. cikk

#### **Az intézkedés kódja: 222.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

Az agrár-erdészeti rendszerek kiváló minőségű fa és egyéb erdészeti termékek előállítását célzó extenzív mezőgazdasági és erdőgazdasági rendszerek kombinálásával nagy ökológiai, tájképi- és társadalmi értéket jelentenek. Az agrár-erdészeti rendszerek létesítésének hazánkban nincs jelentős előzménye, e körben eddig legfeljebb a fás legelők hasznosítása és mezővédő fásítások fenntartása volt ismert. A hagyományos erdészeti köztesművelés nem ebbe a rendszerbe tartozó tevékenység, így ezen intézkedés keretében nem támogatható.

Az intézkedés - multifunkcionális jellegéből adódóan - bővíti a lakosság jövedelemszerzési lehetőségeit, főképpen az eddig intenzív hasznosítású, kedvezőtlen adottságú térségekben elhelyezkedő mezőgazdasági területek és Natura 2000 területek esetében biztosíthatja a gazdálkodás folytatását. Ez az intézkedés alkalmazható az ártéri tájgazdálkodásba vont területeken is. Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozásával, fenntartásával érintett területek környezeti állapota a mozaikosság növekedése következtében javul, növekszik a biodiverzitás, az állandó növényborítás biztosításával jelentősen csökken az erózió.

Az intézkedés nagymértékben elősegíti a vidéki területeken található természeti erőforrások és tájak védelmét, hozzájárul a környezetvédelmi célkitűzések megvalósításához a talaj védelméhez és a biológiai sokféleség csökkenéséhez.

Az intézkedés jó lehetőséget teremt az integrált és ökológiai gazdálkodás megvalósítására, valamint elősegíti a régióra, tájegységre jellemző fajták használatát (földrajzi árjelző).

Az agrár-erdészeti rendszerek kiválóan alkalmasak a vidék vonzóbbá tételére, a munkahelyek megtartására és újak létrehozására, valamint ezzel összességében a vidéki emberek életminőségének javítására.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés fő célkitűzései a vidéki táj és a biológiai sokféleség megőrzése és növelése, mozaikos tájszerkezet kialakítása, valamint egyéb környezetvédelmi célkitűzések teljesítése. Az intézkedés célja továbbá, a vidéki lakosság tevékenységének diverzifikálása, a mezőgazdasági területek alternatív hasznosítása, az őshonos fafajok állományának és az erdőgazdálkodás biztonságának növelése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az agrár-erdészeti rendszerek olyan extenzív földhasználati rendszerek, amelyekben ugyanazon a földterületen fákat nevelnek és mezőgazdasági tevékenységet is folytatnak, kialakítva a mezőgazdasági és erdőterületek mozaikjait.

Az intézkedés keretében a pályázók extenzív mezőgazdasági és erdészeti rendszereket egyesítő agrár-erdészeti rendszerek létrehozása céljából támogatásban részesülnek. A támogatás a létesítési költségeket fedezi.

Az agrár-erdészeti rendszerek létrehozása során tághálózatú, vagy fasor jellegű fásítások telepítése mellett állattartás, szántóföldi növénytermesztés, cserjeültetés vagy gyógynövénytermesztés biztosítja az adott földterület többcélú hasznosítását

Az erdészeti hasznosítás során a termőhelyi feltételeknek megfelelő tájfajtákkal a fás legelők, a mezővédő fa- és cserjesorok, a facsoportok és a tág hálózatu faültetvények iparifa előállítását biztosítják, valamint ezzel egyidejűleg erdeigyümölcs termelése történik.

A mezőgazdasági hasznosítás során, kihasználva a faállomány adta előnyöket, extenzív legeltetéssel, energia- illetve hagyományos szántóföldi növénytermesztéssel, gyógynövényültetéssel lehet a termelést kiegészíteni..

#### **Az intézkedés részterületei:**

- Legeltetési célú agrár-erdészeti rendszer;
- Szántóföldi növénytermesztési célú agrár-erdészeti rendszer;
- Bogyós- ill. erdei gyümölcs termelésére létrehozott agrár-erdészeti rendszer;
- Szarvasgomba termesztési agrár-erdészeti rendszer.

#### **Faültetvények sűrűsége:**

Fatermetű elemként az erdőtörvényben erdei fafajként meghatározott fajok telepíthetők, valamint 50 %-elegyarányt meg nem haladó mértékben telepíthetők a következő fafajok és fafajták:

*királydió, háziberkenye, búzával érő körte, húsvéti rozsmaring alma, nemtudom szilva (Penyigei szilva), vörös szilva, besztercei szilva, mirabolán szilva, bódi szilva, rózsabarack (nem nemesített változat), cigánymeggy.*

A területen hektáronként minimum 100 db, maximum 300 db fatermetű elemet kell telepíteni, amelyek mérete a gyökfőtől a csúcsrügyig legalább 100 cm

Bogyós- ill. erdeigyümölcs termelésére létrehozott agrár-erdészeti rendszer esetében minimális cserjeszám 400 db/ha.

Szarvasgomba termesztés esetén maximum 500 db/ha facsemete telepíthető a terület egyenletes borítása mellett.

#### **Kedvezményezettek:**

- IIER-ben regisztrált magántulajdonosok, azok társulásai, illetve önkormányzatok és azok társulásai

Az ügyfélnek a terület használójának, annak tulajdonosának, vagy haszonbérelőjének kell lennie.

#### **A támogatás formája:**

Terület alapú vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás értéke és felső határa:**

Az első kivétel támogatásának intenzitása maximum 80% a hegyvidéki területeken fekvő, a hegyvidéken kívüli hátrányos helyzetű- (37. cikk) és a Natura 2000 (38. cikk) területeken a támogatható költségekből. Egyéb területeken maximum 70% a támogatható költségekből.

Támogatás értéke: az agrár-erdészeti rendszer típusától függően 712 és 2509 Euró között hektáronként.

#### **A telepítési költségek meghatározásának módszertana:**

Az egyes agrár-erdészeti rendszerek normatív támogatási egységárainak kiszámítása során a különböző forrásokból (szakmai érdekképviseletek, NYME, ERTI, stb) összegyűjtött adatokból képzett bekerülési egységárakat a h) pontban feltüntetett, a 1698/2005/Ek tanácsi rendelet mellékletében meghatározott támogatási arányokkal csökkentettük. A szarvasgomba termesztési agrár-erdészeti rendszer bekerülési egységárai jóval meghaladják a más agrár-erdészeti rendszerek hasonló árait, azonban a szarvasgomba ültetvények esetében a megtérülés ideje rövidebb, a megtérülési ráta magasabb. Ennek figyelembe vételével a támogatási arányt is jóval alacsonyabb szinten határoztuk

meg, így az alapján a normatív egységárak a más rendszerek támogatási egységárai közelében alakultak ki, amivel az egyes agrár-erdészeti rendszerek közötti egyensúly megteremtése biztosított.

A támogatás mértéke minden esetben egységesen kalkulált, hektáronkénti összeg, és nem számla alapján kifizetendő.

#### A telepítési költségek támogatás-intenzitása:

Agrár-erdészeti programok	Támogatás aránya
Legeltetési célú agrár-erdészeti rendszer	80% (70 %)
Szántóföldi növénytermesztési célú agrár-erdészeti rendszer	80% (70 %)
Bogyós- ill. erdei gyümölcs termelésére létrehozott agrár-erdészeti rendszer	80% (70 %)
Szarvasgomba termesztési agrár-erdészeti rendszer	30 %

#### A támogatásból történő kizárás feltételei

Nem támogatható karácsonyfa- és díszitógally-telep létesítése, valamint 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítése.

Nem telepíthetők a következő fafajok: zöldjuhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), kései meggy (*Padus serotina*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*).

#### Finanszírozás:

Összes közkiadás: 221.232.033 Ft

EU hozzájárulás: 170.029.859 Ft

#### Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Az intézkedés szorosan kapcsolódik az agrár-környezetgazdálkodási programhoz (39. cikk) azáltal, hogy a vegyszerhasználatra a tápanyag-utánpótlásra valamint a vetésváltásra vonatkozó előírások a két intézkedésben megegyezők. A mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági területek első erdősítése (43. és 45. cikk), a Natura 2000 (erdő) intézkedés (46. cikk) és az erdő-környezetvédelmi intézkedés (47. cikk) megvalósítása szintén közvetlen területi illetve szakmai kapcsolatban van az agrár-erdészeti rendszerekkel. Gazdasági hatásait tekintve kapcsolódik továbbá az erdők gazdasági értékének javítása (27. cikk), és a mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése (28. cikk) intézkedésekhez.

#### Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:

Indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Kedvezményezettek száma	300 db
	Új agrár-erdészeti rendszerbe vont területek nagysága (ha)	3 000 ha
Eredmény	Sikeresen agrár-erdészeti gazdálkodás alá vont terület	3 000 ha
Hatás	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	5%
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	- 30 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	10 kT

### **5.3.2.2.3. Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 45. cikk

#### **Az intézkedés kódja: 223.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

Az ország területének közel 20%-a erdészeti hasznosítású. Az erdőterület folyamatosan gyarapodik, 1994. óta több mint 90 ezer hektár erdőtelepítés valósult meg. Az ország erdősültsége javul, de nemzetközi összehasonlításban még mindig alacsonynak mondható az EU-15 átlagához képest, mely 35,1%. Hosszú távon, 35-50 év alatt az ország erdősültségét az optimálisnak tartott 27%-ra lehet növelni.

A nem mezőgazdasági földterületek első erdősítése intézkedés keretében 2007-2013 között 7,5 ezer ha erdő telepítése indokolt. Az előirányzott erdőtelepítés jelentőségét a gazdasági előnyök mellett, a talajra, vizekre, a levegőre, és a biodiverzitásra gyakorolt kedvező hatások is indokolják.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés fő célkitűzései az erdőterület növelése, a környezeti állapot javítása, az erdőterület és az erdők környezetvédelmi, gazdasági, szociális-közjóléti szerepének erősítése, az ország erdősültségének növelése. Mindezek által cél a vidéki foglalkoztatottság és a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében a mezőgazdasági földterületek első erdősítése intézkedés alapján (43. cikk) támogatásra nem jogosult földterületek erdősítésére nyújtott támogatás a létesítési költségeket fedezi. A termelésből kivont mezőgazdasági területek esetében a fenntartási költségekhez hozzájáruló éves támogatás az erdősített hektárok után, legfeljebb ötéves időtartamra terjed ki.

Az intézkedés keretében az ország erdőterületének mennyiségi növelése, minőségi javítása és közérdekű védelmi funkciójának fejlesztése érdekében normatív egységáras terület alapú támogatás vehető igénybe.

Az erdősítésre olyan környezeti okok miatt alkalmas területek jelölhetők ki, mint például az erózió elleni védelem, vagy az éghajlatváltozás hatásainak enyhítéséhez hozzájáruló erdészeti erőforrások bővítése, mely magában foglalja a biodiverzitás növelését, a vizek állapotának védelmét, árvízvédelmet és a klímaváltozás csökkentését..

#### **Kedvezményezettek köre:**

Az erdőtelepítési első kivételhez nyújtott támogatást a jogosult terület jogszerű használója veheti igénybe.

Az erdőtelepítés ápolásához nyújtott támogatást a támogatásra bejelentett terület használója akkor veheti igénybe, amennyiben az erdősíteni kívánt terület parlagterület:

Amennyiben a támogatásra bejelentett terület a Magyar Állam tulajdonában van, vagy 100%-os állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő használó csak az erdőtelepítés első kivételéhez jogosult támogatás igénybevitelére.

#### **Jogosult területek:**

Jogosult nem mezőgazdasági terület: az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia Részlegéből, valamint az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes terület alapú támogatás adott évi igénybevitelével a MePAR besorolása alapján nem támogathatónak minősül.

Ápolási támogatásra jogosult parlag terület: olyan jogosult nem mezőgazdasági terület, melyet a támogatási kérelem benyújtását követően a Földmérési és Távérzékelési Intézet távérzékeléses vizsgálattal parlag területként határoz meg.

Az intézkedés szempontjából

*Erdő:* az 1996. évi LIV. tv. 5.§ és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet 3.§ (1) bekezdés b) pontja szerinti terület.

**Az erdősítendő területek kiválasztására vonatkozó rendelkezések és kritériumok annak biztosítása érdekében, hogy a tervezett intézkedések összhangban vannak a helyi feltételekkel és a környezetvédelmi, különösképpen a biodiverzitásra vonatkozó követelményekkel, összhangban a 1698/2005/EK rendelet 50(6) cikkével és a végrehajtási rendelet 34. cikkével:**

A helyi körülményeknek és a környezeti kívánalmaknak való megfelelést biztosítja:

Nem jelölhetők ki olyan védett természeti területek, illetve Natura 2000 területek, ahol a jelenlegi tájszerkezet, művelési ág megtartandó és a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából előnyös

- A kedvezményezettnek az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény IV. fejezetének, valamint az erdőről és az erdő védelméről szóló 1996. évi LIV. törvény végrehajtásának szabályairól szóló 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet erdőtelepítésre, fásításra vonatkozó rendelkezéseit teljesítenie kell;
- A kedvezményezettnek rendelkeznie kell az erdészeti hatóság által határozatban jóváhagyott, a kedvezményezett nevére szóló erdőtelepítési engedéllyel (az erdőtelepítési kivitelezési terv jóváhagyó határozata);
- A tervezett erdőtelepítésnek a telepítés helye szerinti erdészeti tájban nem támogathatónak minősített célállomány-típusnak nem lehet.

**A telepítési és karbantartási költségek megállapítására vonatkozó módszertan:**

A költségek kalkulációját országos szintű, az Erdészeti hatóság területi szervei által, különböző kedvezményezetti csoportok megkérdezésével, támogatási csoportonként, és természeti adottságokként végzett adatgyűjtés alapozta meg, az adatfeldolgozás során az eddigi erdőtelepítések területével súlyozott átlagok képzésével kerültek meghatározásra az átlagos bekerülési költségek.

A telepítési költségek tartalmazzák a telepítés alapanyag-költségét, a telepítés költségét, valamint a telepítéshez közvetlenül kapcsolódó és ahhoz szükséges költségeket (pl. tervezés, növényvédelem költségei).

**A támogatási összegek megállapításának módszertana:**

A támogatási összegek kalkulációját az Erdészeti hatóság végezte.

**A telepítési költségek támogatás-intenzitása:**

Az első kivétel támogatásának intenzitása maximum 80% a támogatható költségekből a hegyvidéki területeken fekvő, a hegyvidéken kívüli hátrányos helyzetű és a Natura 2000 területeken. Egyéb területeken maximum 70% a támogatható költségekből.

A támogatás intenzitása 50-80 % között van, és függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy a terület Natura2000, vagy KAT besorolásban szerepel-e.

**A tervezett intézkedések kapcsolata a nemzeti/részben nemzeti erdőprogramokkal, vagy azokkal egyenértékű más eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:**

Nemzeti erdőtelepítési program, illetve a 2003. évi XXIV. tv - az Országos Területrendezési Tervről.



**Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtüz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:**

A 12/1997 BM rendelet alapján minden erdőterület besorolásra kerül valamelyik tűzveszélyességi kategóriába, és ennek megfelelően tűzvédelmi terveket kell készíteni rájuk.

**A támogatás formája:**

Terület alapú vissza nem térítendő támogatás.

**A támogatás nagysága:**

Az első kivétel, valamint az ápolási támogatás függ a tervezett célállománytól, és attól, hogy a terület Natura2000, vagy KAT besorolásban szerepel-e, illetve, hogy az adott terület géppel járható-e illetve sem. Az első kivétel támogatásának mértéke 580 euró és 2100 euró között várható hektáronként, míg az ápolási támogatás évente 150-300 euró összeg között tervezhető hektáronként.

A támogatás értékének felső határa projektenként: 30 ha.

**A támogatás aránya:**

50-80 % telepítési költségek esetén.

**Általános költségek:**

Kidolgozás alatt

**A támogatásból való kizárás:**

A rendelet alapján járó támogatást nem veheti igénybe az, aki az EMVA Gazdaságadési támogatásában (23. cikk) részesül.

Nem vehető igénybe támogatás:

- a) karácsonyfa- és díszítógally-telep létesítésére;
- b) egy vágásfordulóra létesített faültetvényre;
- c) a 15 évnél rövidebb vágáskorral tervezett faállományok telepítésére;
- d) a tervezett erdőtelepítésnek a telepítés helye szerinti erdészeti tájban nem támogathatóknak minősített célállomány-típusra.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 530.956.879 Ft

EU hozzájárulás: 408.071.663 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés szorosan kapcsolódik valamennyi II. intézkedéscsoportba tartozó erdészeti intézkedéshez. Az intézkedés emellett szorosan kapcsolódik az I. intézkedéscsoport „A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése” intézkedéshez.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Erdőtelepítési támogatásban részesült kedvezményezettek száma	200 db
	Erdősített területek nagysága (ha)	2 000 ha
<b>Eredmény</b>	Sikeres erdőtelepítéssel érintett terület	2 000 ha
<b>Hatás</b>	A biodiverzitás-csökkenés visszafordítása (mezőgazdasági területen fészkelő vadon élő madarak állományindexe; index: 2000=100%)	0
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	0 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	13 kT

#### **5.3.2.2.4. Natura 2000 kifizetések**

##### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 46. cikk

##### **Az intézkedés kódja: 224.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

Hazánk 2004-ben megkezdte a Natura 2000 területek terepi kijelölésének folyamatát. Ennek során mintegy 774 ezer hektár erdőterület lehatárolása történt meg. Magyarországon a természetföldrajzi adottságoknak, valamint az erdőgazdálkodás hosszú termelési ciklusának köszönhetően a természetes élőhelyek közül az erdei ökoszisztémák biodiverzitása a legmagasabb. Ezt alátámasztja az is, hogy az állami erdőkhöz képest kedvezőtlenebb környezeti adottságai ellenére is a magánerdők területéből 207.000 ha lett Natura 2000 területnek jelölve. E területeken azonban – tekintettel a magánszektor eszköz- és tőkeszegénységére - csak a magán-erdőgazdálkodók megfelelő erkölcsi és anyagi ösztönzésével érhető el a kedvező természeti állapot fenntartása.

Az erdőtervek készítése során a természetvédelmi elvárások jelentős része eddig is érvényesült, így az erdőtervek szerinti, és az erdészeti hatóság által felügyelt gazdálkodással a kijelölés alapjául szolgáló természeti állapot fenntartása biztosított az erdőkben. A Natura 2000 területen lévő erdőkre vonatkozó, jogszabályba foglalt földhasználati előírások a jövőben szintén beépülnek az erdőtervekbe, illetve azokat az éves erdőgazdálkodási tervek készítése során az erdőgazdálkodók figyelembe veszik.

Az egyes Natura 2000 élőhelyekre vonatkozó további speciális előírások a fenntartási tervekben jelenhetnek meg, amelyeket a felesleges átfedések elkerülése érdekében az erdőtervekre kell építeni. E tervezési folyamat legfőbb eredménye a széleskörű adatgyűjtésre alapozott állapotfelmérés, valamint ebből kiindulva a fejlesztési irányok meghatározása lesz. A Natura 2000 erdőkben az adatok gyűjtése és azok aktualizálása csak az erdőgazdálkodó közreműködésével lehetséges, amelyet ennek az intézkedésnek is elő kell segíteni.

Az így végzett éves erdőgazdálkodási tevékenység garanciát jelent a kitűzött Natura 2000 cél eléréséhez, ezért az támogatandó.

##### **Az intézkedés céljai:**

A Natura 2000 területeken történő gazdálkodáshoz támogatást kell nyújtani a magán-erdőgazdálkodók részére, hogy a kijelölt erdőterületeken kompenzálják a vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409/EGK tanácsi irányelv és a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelv végrehajtásából következő hátrányokat

Az intézkedés célja a kijelölt Natura 2000 területek kedvező természeti állapotának fenntartása, a kijelölést megalapozó természeti értékek védelmének biztosítása, a kijelölés alapjául szolgáló természeti állapotot fenntartó gazdálkodási tevékenység ösztönzése, támogatása.

##### **Az intézkedés tartalma:**

Az érintett erdőterület után hektáronként éves támogatást kell nyújtani a magántulajdonosok, és azok társulásai részére az erdők és egyéb fás területek használatára vonatkozó, a 79/409/EGK és a 92/43/EGK irányelvek végrehajtásával összefüggő korlátozások eredményeként a területen felmerülő többletköltségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából.

A kompenzációs támogatás kifizetésének további feltétele az, hogy az erdőgazdálkodó a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek adatainak felvételezésében folyamatosan közreműködik.

A Natura 2000 területeken a jogszabályban foglalt földhasználati előírások, valamint a körzeti erdőtervek előírásainak betartása esetén a többletköltségek és a kieső jövedelem után évenkénti kompenzációt kell fizetni.

Az irányelvekben foglalt célok megvalósítását kétszintű szabályozással kívánjuk elérni. Jelen intézkedés a Natura 2000 területek állapotának megőrzését és fenntartását szolgálja. A Natura 2000 területeken az élőhely-fejlesztéseket az erdőgazdálkodó által önként vállalt erdő-környezetvédelmi programokban lehet leginkább megvalósítani.

A kétszintű szabályozás – fenntartás, fejlesztés – összhangját a fenntartási tervekben lehet majd a legmagasabb szinten megvalósítani. A Natura 2000 fenntartási tervekben a területek állapotának leírására alapozottan a speciális kezelési, fejlesztési célokat kell meghatározni.

**Kedvezményezettek köre:**

Magánszemélyek és önkormányzatok, valamint azok társulásai.

A támogatásból nem részesülhetnek azok az erdők és fásítások, amelyek:

- a Magyar Állam tulajdonában van, vagy
- 50 % feletti állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő szerv a használója.

Jogosultsági feltételek:

- MePAR-ban feltüntetett Natura 2000 terület,
- a kérelmező az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett erdőgazdálkodó (1996. évi LIV. tv. 13. § (5) bekezdés)
- a kérelmező az erdészeti hatóság által jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik.
- a támogatás addig adható, amíg az adott terület közösségi jelentőséggel bír
- a minimális támogatható terület mérete: 0,5 hektár
- a parcella minimális mérete 0,3 ha;
- erdő-környezetvédelmi programban résztvevők jelen támogatásra nem jogosultak

Az intézkedés szempontjából

Fásítás: az 1996. évi LIV tv. 6.§ (1) bekezdés szerinti terület

Erdő: az 1996.évi LIV tv. 5.§ és a végrehajtására kiadott 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet 3.§ (1) bekezdés b) pontja szerinti terület.

**Az erdő és más fás területek használatának a 79/409/EEC és a 92/43/EEC direktívák alkalmazása miatti korlátozásából adódó felmerült költségek, valamint az előre látható bevételek számítási módszerének pontos meghatározása az érintett területen:**

A nemzeti jogszabályban rögzített földhasználati előírások betartásából adódó többletköltségek és kieső jövedelmek alapján kerül megállapításra a kompenzáció mértéke.

A költségek meghatározásához szükséges adatokat - az egyes erdőgazdálkodók 10 évre vonatkozó erdőgazdálkodási lehetőségeit, valamint az adott erdőállomány természetbeni állapotának leírása - a közhiteles nyilvántartásként működő Országos Erdőállomány Adattár tartalmazza.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő egységes terület alapú támogatás.

**A támogatás aránya:**

100%

**A támogatás értéke és felső határa:**

Natura 2000 éves kifizetés erdőben: egységesen 40 Euró hektáronként.

**Elismerhető költségek:**

Korlátozások miatt felmerülő többlet költségek és/vagy kieső jövedelem ellentételezése.

**A tervezett intézkedések kapcsolata a nemzeti/részben nemzeti erdőprogramokkal, vagy azokkal egyenértékű más eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:**

A Kormány 1110/2004. (X. 27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 4. célprogramja a „természetvédelem az erdőkben” címet viseli. Az intézkedés ezen célprogramhoz kapcsolódik.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével kapcsolatban kitűzött célokhoz.

**Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtűz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:**

A Natura 2000 területeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, az erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerültek megfogalmazásra.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 11.725.297.746 Ft

EU hozzájárulás: 9.011.582.547 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:***Kapcsolódások a Program más intézkedéseire*

Az intézkedés a fent leírt kétszintű szabályozási rendszerben közvetlenül kapcsolódik az erdő-környezetvédelmi programhoz, valamint az azt megalapozó nem termelő beruházások intézkedéséhez. Az egyes Natura 2000 területek sok esetben az erdőn kívül mezőgazdasági területekre is kiterjednek, így közvetlen kapcsolat áll fenn az agrár-környezetvédelmi programmal is. A Natura 2000 fenntartási tervek készítése az EMVA 57. cikk a) pontja szerint támogatható. Az intézkedés szorosan kapcsolódik a „Nem mezőgazdasági földterületek első erdősítése”, a „Mezőgazdasági területek első erdősítése”, az „Agrárerdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületen” intézkedésekhez, amennyiben azok Natura 2000 területen, vagy annak szomszédságában valósulnak meg.

Az állapotfenntartáson túl a fejlesztési célok megvalósításának legfontosabb támogatási forrása az erdő-környezetvédelmi program, valamint az ehhez kapcsolódó nem termelő beruházások

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

Indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Natura 2000 támogatásban részesülő erdőgazdálkodási egységek száma	50 000 db
	Natura 2000 támogatásban részesülő erdőterület összesen (ha)	207 000 ha
Eredmény	Erdőgazdálkodás alá vont Natura 2000 terület	207 000 ha
Hatás	A magas természeti értékű területek növekedése	207 000 ha
	A vízminőségben bekövetkezett javulás	5 kg/ha N
	A klímaváltozás elleni küzdelemhez való hozzájárulás	

### **5.3.2.2.5. Erdő-környezetvédelmi kifizetések**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 47. cikk

#### **Az intézkedés kódja: 225.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

A magánerdők az ország területének majd 9 %-át teszik ki, így kiterjedésüknél, termőhelyi adottságaiknál fogva az ország környezeti állapotára meghatározó hatással vannak, az ott folytatott gazdálkodás minősége hosszú távra meghatározza a vidék természeti potenciálját, a helyi lakosság életminőségét.

A hazai erdők 41 %-a, összesen 787 000 hektár van magántulajdonban, amelyből, 555.000 hektáron, 2,2 hektár átlagos tulajdonméret mellett megkezdődött ugyan az erdőgazdálkodás, azonban itt is jellemzően csak állapotfenntartó jelleggel és a rövidtávú haszonvételekhez kapcsolódóan. A visszamaradó 232 ezer hektáron olyan kedvezőtlenek a tulajdonviszonyok (nagyértékű elaprózódás, osztatlan közös tulajdon), a gazdálkodás feltételei, hogy ott gyakorlatilag semmiféle gazdálkodás nem folyik, aminek következtében állapotuk – ökológiai és ökonómiai szempontból egyaránt – folyamatosan romlik.

A magán-erdőtulajdonosi réteg jellemző tökeszegénysége miatt az általuk folytatott erdőgazdálkodási tevékenységet sokszor a rövid távú hasznosítás jellemzi, továbbá kevés közöttük a jól képzett szakember, ezért a költségigényes, nagy szakmai felkészültséget igénylő erdőgazdálkodási, főleg erdőművelési feladatokat nem tudják, illetve nem akarják elvégezni.

A kedvezőtlen adottságok ellenére ezekben az erdőkben az erdőgazdálkodást úgy kell fejleszteni, hogy mindenhol megkeressük azt a hasznosítási módot, ahol a szakmai követelmények és a tulajdonos gazdasági elvárásai leginkább találkoznak.

Tekintettel arra, hogy ezek az erdők rendkívül nagy változatossággal jellemezhetőek, az erdő-környezetvédelmi programban 11 célprogramot terveztünk a jelenleginél nagyobb területi lefedettség elérése érdekében.

Az erdőterületek többcélú szolgáltatásai iránt egyre fokozódik a társadalom igénye, így az erdőkben a tulajdonos érdeke mellett egyre inkább a társadalom egyéb szereplőinek érdekeit is figyelembe kell venni. Ennek megfelelően a védelmi- és közjóléti céloknak fokozottabban kell érvényesülniük.

Az intézkedés hozzájárul a Göteborgban a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban tett kötelezettségvállalás teljesítéséhez, az úgynevezett Víz Keretirányelv célkitűzéseinek és a Kyotói Jegyzőkönyvben meghatározott, az éghajlatváltozás enyhítésével kapcsolatos célok megvalósításához.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés általános célja a fenntartható erdőgazdálkodás ökológiai alapjainak megteremtése és biztosítása, amelyet a termőhelyi adottságokhoz leginkább alkalmazkodó, környezettudatos erdőgazdálkodási gyakorlat elterjesztésével lehet elérni. A biológiai sokféleség megőrzése, és növelése érdekében a programok során megvalósul a nagy természeti értékű erdei élőhelyek védelme, illetve a leromlott állapotú élőhelyek fejlesztése.

A talajerózió megakadályozása, a vízkészletek megőrzése, és a vízminőség javítása az egyes célprogramokban kiemelt, vagy általános feladatként jelenik meg.

A programok során az erdő többcélú funkcióinak egyidejű érvényre juttatása nagy hangsúlyt kap, ami az erdőgazdálkodókban megerősíti a felelősségérzést az erdők jó környezeti állapotban tartása iránt

A programok járulékos hatása, hogy a vidéki életet vonzóvá teszi, munkahelyeket őriz meg és újakat teremt, növeli a foglalkoztatottságot.

### **Az intézkedés tartalma:**

A fenntarthatóság ökonómiai és ökológiai értelemben vett teljesülését az erdők esetében tehát csak akkor érjük el, ha az erdőgazdálkodás versenyképességének javításával együtt, vagy azt megelőzően, az erdők környezeti állapotának fenntartására, javítására is megfelelő intézkedések születnek.

Erdő-környezetvédelmi kifizetésekben erdőterület-hektáronként azok a kedvezményezettek részesülnek, akik önkéntes alapon a jogszabályokban, valamint a szakmai irányelvek figyelembe vételével kialakított erdőtervekben foglalt előírásokon túlmutató erdő-környezetvédelmi kötelezettségeket vállalnak.

A kifizetések csak a vonatkozó kötelező követelményeken túlmutató kötelezettségvállalásokra terjednek ki, melyeket általános szabályként öttől hét évig terjedő időtartamra kell vállalni. A kifizetések a kötelezettségvállalásokból eredő többletköltségeket és kieső jövedelmet fedezik.

A magán- és közösségi tulajdonú erdőterületek rendkívül sokféle adottságait figyelembe véve, valamint a teljes területi lefedettséget elérendő 11 különböző célprogram került meghatározásra az intézkedés keretében.

### **Az intézkedés részterületei:**

#### ***1. Agresszíven terjedő, idegenhonos fa,- cserje fajok visszaszorítása***

Erdeinkben egyre jelentősebb területet foglalnak el az agresszíven terjedő idegenhonos fa- és cserjefajok, amelyek közül leginkább az *akác (black locust)*, *amerikai kőris (red ash)*, *zöld juhar (Manitoba maple)*, *ezüstfa (Russian olive)*, *bálványfa (tree of heaven)*, *kései meggy (black cherry)*, *nyugati ostorfa (western hackberry)*, és a *gyalogakác* csökkentik, egyes helyeken kifejezetten veszélyeztetik őshonos fafajaink élettereit. Visszaszorításukat csak több évi folyamatos kézimunkával lehet megoldani. Ártereken csak azokon a helyeken tudjuk tartósan korlátozni terjedésüket, ahol az erdőállományok záródását (*canopy closure*) magas szinten tartjuk.

A támogatás időtartama: 5 év

#### ***2. Leromlott szerkezetű, nem idegenhonos erdőállományok szerkezet átalakítása***

Az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulástól eltérő fafaj-összetételű, vagy sarj eredetű, de nem idegenhonos fafajokból álló, hiányos szerkezetű erdőállományokat a természeteshez közel álló erdőtársulássá kell átalakítani.

A támogatás időtartama: 10 év

#### ***3. A termőhelynek megfelelő őshonos erdőállományok kialakulását biztosító kézimunka igényes ápolások***

A termőhelynek megfelelő őshonos erdőállományok kialakulása érdekében végzett állománykiegészítések, vagy az erdőszerkezet-átalakítás érdekében végzett mesterséges erdőfelújítások, valamint a természetes erdőfelújítások további fejlődését csak jelentős kézimunka igényű, szakszerű ápolással lehet biztosítani. A célprogram az erdők ápolását, mint az egyik legfontosabb erdőművelési munkát kívánja támogatni és szabályozni.

A támogatás időtartama: 7 év

#### ***4. Erdőborítás fenntartása erózió elleni védelem és vizes élőhely védelme érdekében***

A szél- és vízerózió miatt veszélyeztetett területek és a vizes élőhelyek védelmét, valamint az alföldi kocsányos tölgy főfafajú természetes erdőtakaró további megőrzését és fenntartását az egészséges, ám az eddigi erdőgazdálkodói gyakorlat szerint véghasználatra tervezett erdők további fenntartásával hatékonyan lehet biztosítani. A távlati cél az, hogy ezeken a területen az erdőgazdálkodók olyan erdőgazdálkodási módszerekre térjenek át, amelyek a folyamatos erdőborítást biztosítják.

A támogatás időtartama: 7 év

### **5. Közjóléti rendeltetésű erdők fenntartása**

A közjóléti rendeltetésű erdőkben a fokozott emberi igénybevétel mellett egyidejűleg kell gondoskodni a jó környezeti állapot fenntartásáról, és a közjóléti szolgáltatások magas színvonalú biztosításáról. A távlati cél ezekben az erdőkben is a folyamatos erdőborítás biztosítása.

A támogatás időtartama: 7 év

### **6. Őshonos erdőállományok tarvágásos felújításának visszaszorítása**

Ahol a termőhelyi tényezők változása (talajvíz csökkenése, belvív, szikesedés, klímaváltozás, stb.), vagy az üzemszerű erdőgazdálkodási gyakorlat miatt az erdőterületeken tarvágást követően mesterséges úton kívánták az erdő felújítását megvalósítani, el kell érni, hogy az adott élőhely jóval kisebb bolygatásával járó és a helyi szaporító anyagokat felhasználó erdőfelújítási módszerekre térjenek át.

E területek közül is kitűnnek az őshonos alföldi erdők egyedülálló természeti értékeikkel, melyek biológiai jelentősége jóval nagyobb, mint az onnan kitermelhető faanyag gazdasági értéke.

A támogatás időtartama: 7 év

### **7. Őshonos erdőtársulások terjedése a szukcessziós folyamatok támogatásával**

A szukcessziós folyamatok során leginkább olyan területeken indul meg az erdő kialakulása, ahol korábban már volt erdő, csak azt kiirtották és mezőgazdasági termelésre használták. Az intenzív mezőgazdasági termelés visszaszorulása és a külterjes állattartás stagnálása miatt a művelés felhagyása után ezeken a területeken – jellemzően a nagyobb erdőtömbökhöz csatlakozóan – megindul a pionír és a klimax erdőtársulások fafajainak keverékéből álló erdőtársulások kialakulása. E folyamat során biztosítani kell, hogy a termőhelyeket ne az idegenhonos gyomfajok foglalják el, és az őshonos fajok terjedését korlátozott beavatkozásokkal segíteni kell. Az erdőtelepítésekkel szemben nagy előnye az így kialakult társulásoknak a nagyobb genetikai változatosság, alkalmazkodóképesség, a talajfejlődés természetes folyamatainak biztosítása.

A támogatás időtartama: 7 év

### **8. Erdei tisztások kialakítása és fenntartása**

Az erdei tisztások nagy része emberi tevékenység, kisebb része termőhelyi okok miatt alakult ki. Nagyon sokszor történeti jelentőségük is van, illetve minden esetben egyedülálló élőhelyek, ezért további fenntartásuk, sőt az arra alkalmas területek (vadföld, erdei rakodók) átalakításával további tisztások kialakítása is fontos cél. Fenntartásuk érdekében a legfontosabb feladat a beerdősülés, cserjésedés megakadályozása, illetve a tájidegen lágyszárúak visszaszorítása.

A támogatás időtartama: 7 év

### **9. Szálaló erdőgazdálkodás**

A korábban tarvágásos, vagy fokozatos felújító vágásos üzemmódban kezelt erdőkben a szálalás feltételeit meg kell teremteni, illetve azt követően a szálalást a termőhelyi adottságokhoz igazodó szakmai elvárások alapján fenn kell tartani. Jelenlegi ismereteink szerint a szálalás során valósul meg az ökológiai és ökonómiai értelemben is fenntartható erdőgazdálkodás.

A támogatás időtartama: 10 év

### **10. Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése erdészeti géngyűjteményben (ex situ) erdőállomány illetve faalakban**

Az ex situ, azaz eredeti termőhelyen kívül történő génmegőrzés feladata erdei fajok esetében a meglévő genetikai változatosság, az alkalmazkodóképesség, valamint a mikroevolúciós képesség hosszú időtartamra szóló megőrzése, elsősorban a veszélyeztetett vagy ritka ill. nehezen szaporítható fajok esetében, de az őshonos fajok nagy gazdasági jelentőséggel bíró fajtái, származásai esetében is.

A támogatás időtartama: 7 év

### **11. Speciális erdei élőhelyek és a természetes erdőfelújítás lehetőségének biztosítása**

A faállományok nagy része napjainkban többnyire egykorúak, egy vagy legfeljebb kétszintűek, csaknem teljesen záródottak. Hiányoznak belőlük olyan fontos állományszerkezeti elemek, mint



az alacsony záródású foltok, idős fák, szabálytalan törzs- és koronaformájú egyedek, lábon álló és fekvő holt fák, főleg a vastag holtfák és facsonkok, valamint a kidőlt fák gyökértányérjai. A mikroélőhelyek kialakítása, fenntartása (odvas fák kímélése, fészkelő helyek, holtfa visszahagyása), a vágásos erdőgazdálkodás során facsoportok önkéntes meghagyása, a természetes erdőfelújítások érdekében végzett cserjeszabályozás a természetes erdőállapot kialakítása érdekében nagy szerepet játszanak. Ezek mind olyan ökológiai célokat szolgálnak, mint a faji diverzitás fokozása, a természetes folyamatokra alapozott erdővédelem, illetve tájvédelem.

A támogatás időtartama:

Mikroélőhelyek kialakítása esetén 7 év

Cserjeszabályozás esetén 5 év

### **Kedvezményezettek köre és jogosultsági feltételek:**

*Kedvezményezettek:*

Magánszemélyek, önkormányzatok, valamint ezek társulásai.

A támogatásból nem részesülhetnek azok az erdők és fásítások, amelyek:

- a Magyar Állam tulajdonában van, vagy
- 50 % feletti állami tulajdonban levő gazdasági társaság, illetve költségvetési intézménynek minősülő szerv a használója.

### **Jogosultsági feltételek:**

- a kérelmező az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett erdőgazdálkodó (1996. évi LIV. tv. 13. § (5) bekezdés)
- a kérelmező az erdészeti hatóság által jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik.
- A 7. célprogram kivételével az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőterület. (ahol értelmezhető, ott az erdőgazdálkodás céljait közvetlenül szolgáló földterület külön nevesítésre kerül).
- Legkisebb támogatható terület 1,0 ha. Az eltérések az egyes célprogramoknál nevesítésre kerülnek.
- Támogatás egész erdőrészletre, egyéb részletre vagy azok természetben lehatárolt részére adható, amely M=1:10 000 méretarányú térképen ábrázolva van.
- A 7. célprogram esetében a támogatás egész parcellára adható.

Az intézkedés szempontjából:

Fásítás: az 1996. évi LIV tv. 6. § (1) bekezdés szerinti terület,

Erdő: az 1996. évi LIV tv. 5. § és a végrehajtására kiadott 29/1997. ( IV. 30.) FM rendelet 3. § (1) bekezdés b) pontja szerinti terület.

### **Magas természeti értékű erdőterület:**

Olyan erdőterületek, ahol a termőhelyi adottságnak megfelelő erdőtársulás meghatározó főfajainak elegyaránya meghaladja az 50 %-ot.

### **A követelmények meghatározása a várható környezeti hatás alapján a környezeti szükségletekkel és prioritásokkal összhangban:**

- Az idegenhonos fafajok visszaszorítása és a többségében idegenhonos fafajokból álló erdőterületek átalakítása kiemelten szolgálja a biológiai sokféleség megőrzését .
- A vízmosások, meredek területek védelme, az önerdősülés támogatása, valamint a száraláló erdőgazdálkodás a talajvédelem szempontjából kiemelkedő fontosságú.
- Az erdei vizes élőhelyek megőrzésének legfontosabb célja a vízminőség védelme és a védett fajok élőhelyeinek megőrzése.

- Az erdőssztyepp klímában lévő kiemelkedő természetvédelmi értékű tölgyesek fenntartása több célprogramban is megvalósul.
- A szálaló erdőgazdálkodás során kialakuló erdőterületek a fenntartható erdőgazdálkodás mintaterületei lesznek.
- A közjóléti erdők fenntartásán keresztül a társadalom erdőkkel szemben támasztott legfontosabb elvárásai kapnak támogatást.
- A speciális erdőszerkezeti elemek fenntartása az erdővédelem, a biológiai sokféleség megőrzése és a környezettudatosság kialakítása érdekében kiemelkedő jelentőségű.

**A többletköltségek, valamint a kötelezettségből adódó előre tervezhető bevétel számításához referenciapontként használt módszer és követelmények, valamint paraméterek meghatározása:**

Az Országos Erdőállomány Adattár közhiteles adatai az ország erdeinek – beleértve azok termőhelyi adottságait is - teljes körű leltárát jelentik, amely alapján a magán és közösségi tulajdonú erdőterületek környezetvédelmi célú fejlesztési irányai meghatározhatóak és azok eredménye ellenőrizhető. A számítási módszer kialakítása és az adatállomány feltöltése folyamatban van.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő, terület alapú normatív támogatás.

A támogatás csak az erdőgazdálkodó által önként vállalt kötelezettségek teljesítése esetében fizethető, amelyek a hatályos jogszabályokban foglalt kötelezettségeken túlmutatnak.

**A támogatás időtartama:**

A kötelezettségek betartását általában 5-7 évre kell vállalni, azonban egyes célprogramoknál ez ennél hosszabb is lehet.. Az erdőszerkezet-átalakítása 2. célprogram) során a régi, kedvezőtlen természeti állapotú erdő helyett őshonos erdőállomány felújítása történik meg, amelynek befejezésére, azaz további fejlődésének biztosítására a 29/1997. (IV. 30.) FM rendelet 57.§ (4) bekezdés szerint 10 év áll az erdőgazdálkodó rendelkezésére, így ezt indokolt alapul venni a támogatás idejére is. A szálaló erdőgazdálkodás (9. célprogram) bevezetésére szintén indokolt a 10 éves támogatás, mivel közismert szakmai tény, hogy a szálaló erdőszerkezet kialakítása általában évtizedeket vesz igénybe.

**A támogatás aránya:**

100%

**A támogatás értéke és felső határa:**

A támogatás mértéke minden esetben egységesen kalkulált, hektáronkénti összeg, és nem számla alapján kifizetendő.

Erdő-környezetvédelmi éves kifizetés:

- minimális kifizetés 40 Euró hektáronként,
- maximális kifizetés 200 Euró hektáronként,

A támogatások tényleges mértékének kidolgozása az egyes célprogramokra kidolgozás alatt van.

**Elismerhető költségek:**

Az erdő-környezetgazdálkodási kifizetések kiszámítása során szintén az EU Bizottság által meghatározott alapelveket alkalmaztuk, nevezetesen a gazdálkodási előírások által okozott bevételkiesés és esetleges költségnövekedés kompenzálását.

**A tervezett intézkedések kapcsolata a nemzeti/részben nemzeti erdőprogramokkal, vagy azokkal egyenértékű más eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:**

A Kormány 1110/2004. (X. 27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 2. – 5. célprogramjai a „ Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése”, „Vidék- és

területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás”, „Természetvédelem az erdőkben”, „Modern erdővédelem” címeket viseli. Az intézkedés ezen célprogramok mindegyikéhez kapcsolódik.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában a fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével, az éghajlatváltozással kapcsolatban kitűzött célokhoz.

**Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtűz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:**

Az érintett erdőterületeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, a körzeti erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerülnek megfogalmazásra.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 24.291.277.217 Ft

EU hozzájárulás: 18.669.278.560 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódások a Program más intézkedéseihez*

Az erdő-környezetvédelmi program egyes alintézkedései kifejezetten a „Nem termelő beruházások” (49. cikk) keretében megvalósított tevékenységekre épülnek (erdőszerkezet átalakítása), vagy ezek kiegészítik az erdő-környezetvédelmi célprogramokat (csoportos gyérités, erdőszegély telepítés, természetkímélő anyagmozgatás).

Az egyes erdő-környezetvédelmi célprogramoknak nem volt előzménye a nemzeti támogatási rendszerben, illetve korábban ilyen komplex rendszerben még nem voltak a fejlesztési célú intézkedések megfogalmazva, ezért a program sikeres működése nagyban függ az erdőgazdálkodók megfelelő szintű tájékoztatásától és továbbképzésétől, a szaktanácsadói rendszer hatékony működésétől. Az intézkedés tehát kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” (21. cikk), a „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele” (24. cikk), valamint a Tanácsadási szolgáltatások létrehozása (25. cikk) intézkedéshez.

A magán-erdőgazdálkodás fontos problémája az eszköz- és tőkeszegénység, amelyek az erdő-környezetvédelmi programok megvalósításához szükséges magas szintű szakmai munka feltételei is. E feltételek javítását szolgálják az „Erdők gazdasági értékének javítása” (27. cikk) és az „Erdészeti infrastruktúra fejlesztése” (30. cikk) intézkedések.

Az erdőgazdálkodásból önállóan egyelőre még kevesen élnek, jellemzően ezt a mezőgazdasági tevékenységgel együtt folytatják. Az erdő-környezetvédelmi programba való belépést várhatóan sok olyan gazdálkodó választja, akik már az agrár-környezetvédelmi programban is részt vettek, így a két intézkedés egymást kiegészíti és egymás hatását erősíti.

A „Mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági területek első erdősítése” intézkedések során létrehozott új erdők a jövőben az erdő-környezetvédelmi programok bázisterületei lehetnek.

Az intézkedés szorosan illeszkedik a NATURA 2000 erdőterületek fenntartását biztosító intézkedéshez, azonban lehetséges hatásterülete jóval meghaladja azt.

Az erdő-környezetvédelmi program egyes alintézkedései kifejezetten a „Nem termelő beruházások” keretében megvalósított tevékenységekre épülnek (erdőszerkezet átalakítása), vagy ezek kiegészítik az erdő-környezetvédelmi célprogramokat (csoportos gyérités, erdőszegély telepítés, természetkímélő anyagmozgatás).

Az erdő-környezetvédelmi programok hatására kialakuló, fenntartható módon kezelt, a biológiai sokféleség megőrzését biztosító természetközeli állapotú erdők a falusi turizmus fellendítését biztosító biológiai alapként működnek, így kedvező hatással lesznek a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésre (55. cikk).

*Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az intézkedés kapcsolódik a Környezeti és Energetikai Operatív Program természeti értékek, erőforrások megőrzése intézkedéshez.

Az intézkedés megvalósítása a kiemelt térségi programok (például. Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése), illetve a vízgyűjtő gazdálkodási tervek végrehajtásához is kapcsolódni fog, mivel az erdei életközösségek állapotának fejlesztése ezeknek szerves része.

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Támogatott erdőgazdálkodási egységek száma	45 000 db
	Erdő-környezetgazdálkodási programba bevont erdőterület	170 000 ha
	A megkötött szerződések száma	45 000 db
<b>Eredmény</b>	Sikeresen erdőgazdálkodás alá vont terület	170 000 ha
<b>Hatás</b>	A magas természeti értékű területek növekedése	60 000 ha
	A vízminőségben bekövetkezett javulás	0 kg/ ha
	A klímaváltozás elleni küzdelemhez való hozzájárulás	0 kT

### **5.3.2.2.6. Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 48. cikk

#### **Az intézkedés kódja: 226.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

Hazánkban az erdőket a természeti katasztrófák közül leginkább az abiotikus károk, kisebb részben a biotikus, főleg rovarkárok fenyegetik. Az erdőtüzek károsítása az elmúlt 5 év során évente átlagosan csak 100 hektárt érintett, a többi abiotikus kár (aszály, víz, fagy, hó, szél) azonban évente átlagosan 5000 hektár feletti területet, míg a rovarok évente mintegy 200 hektár erdő pusztulását okozták. Az erdőkárok enyhítésére eddig összehangolt intézkedések nem voltak, mindössze eseti jelleggel történtek kifizetések állami forrásokból, a megelőzésre pedig csak a legnagyobb erdőgazdálkodók gondoltak.

A természeti katasztrófákat megelőző intézkedések kivitelezését az elaprózott szerkezetű, tőkehiánnyal küzdő magán-erdőgazdálkodás és a gazdálkodói érdektelenség nehezíti. Hazánkban az elmúlt évtizedekben egyre gyakoribb volt az aszály, amely a tűzveszély növekedésével is együtt járt. A jövőben tehát hazánkban is érdemes nagyobb figyelmet fordítani a tűzmelegítésre, így az intézkedés alkalmazásával növelhető az erdőgazdálkodás biztonsága, a megelőzés eredményeként kialakíthatók az oltáshoz szükséges védekezési vonalak, csökkenthető a tűz által károsított terület nagysága. A védekezéshez szükséges elegyesség növelése kedvezően hat a biodiverzitásra is.

Más abiotikus károsítók ellen hatékony megelőző erdészeti intézkedést nem, vagy csak közvetetten lehet tenni (pl. megfelelő erdőállomány-szerkezet, elegyesség kialakítása, természetközeli erdőgazdálkodási módszerek), ezek esetében a kárenyhítésen van a hangsúly.

Biotikus károsítások esetében a vegyszeres védekezés akkor lehet hatékony, ha a megfelelő monitoring tevékenységgel a szükséges előrejelzés rendelkezésre áll. Ebben az esetben tehát e két tevékenységre kell a hangsúlyt helyezni.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja az, hogy az abiotikus és biotikus károk felszámolása, megelőzése által az erdők többcélú funkcióinak teljesülését biztosítsák a társadalom számára. Fontos cél továbbá a tőkeszegény magán- erdőgazdálkodásban a termelés kockázatának csökkentése, amely az erdők ökológiai, közjóléti szolgáltatásai biztosításának a garanciája.

Az erdővédelem szempontjából kiemelkedő jelentősége van az európai monitoring rendszereknek, amelyeknek a működtetésébe az erdőgazdálkodókat is mind szélesebb területeken kell bevonni. Az önkéntes erdőgazdálkodói közreműködés erősíti azt a fajta környezettudatosságot, amely a fenntartható erdőgazdálkodás alapja.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Támogatás nyújtható a tüzek és más természeti katasztrófák által károsított erdőkben történő erdészeti potenciál helyreállításához, valamint megelőző intézkedések bevezetéséhez. Az erdőtüzek elleni intézkedéseknek ki kell terjedniük a tagállamok által nemzeti erdővédelmi terveiknek megfelelően fokozottan vagy közepesen tűzveszélyesnek minősített területekre. Az erdőtüzekkel kapcsolatos adatok az erdészeti igazgatás által működtetett monitoring rendszerben kerülnek rögzítésre.

Támogatás vehető igénybe:

#### **A.) Megelőző intézkedések**

##### **A.1. Tűzmelegítés**

- tűzpászta kialakítására és fenntartására a közepes és erősen tűzveszélyes erdőterületeken,

- nem értékesíthető, vékony tisztítási anyag (tisztításból kikerülő faanyag) ellenőrzött megsemmisítésére (aprítékolás),
- legalább 100 hektár egybefüggő erdőterületen víznyerőhely kialakítására,
- A.2. Vegyszeres védekezésre,
- A.3. Az Erdészeti Mérő Megfigyelő Rendszer részére történő adatszolgáltatásra.

#### B.) Kárfelszámolásra irányuló intézkedések

- B.1. Biotikus kár felszámolására
- B.2. Abiotikus kár felszámolására

#### **Kedvezményezetttek köre:**

Minden esetben az erdészeti hatóság által nyilvántartásba vett (1996. évi LIV. 13. § (5) bekezdés) erdőgazdálkodó, aki jóváhagyott üzemtervvel rendelkezik.

Erdőtűz megelőző intézkedések esetén a közepes és tűzveszélyes erdőterületek (megyék) erdőgazdálkodói, akik rendelkeznek tűzvédelmi tervvel.

Vegyszeres védekezésre irányuló támogatási kérelem esetén a hatáskörrel rendelkező hatóság védekezést elrendelő határozatában foglalt terület erdőgazdálkodói.

#### **Jogosult területek:**

Erdőtűz megelőzési intézkedések esetében az erősen és közepesen veszélyeztetett területek.

Kárfelszámolásra jogosult területek:

Biotikus, és abiotikus károsítás megelőzése és a károsítást követő kárfelszámolás esetén az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő területek.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás: normatív, terület alapján, az egyes védekezési módoktól függően.

Monitoring-rendszerben való részvétel esetén az erre vonatkozó szerződésben rögzítettek alapján.

#### **A támogatás aránya:**

100%

#### **A támogatás mértéke:**

Attól függően, hogy megelőzésre, vagy kárfelszámolásra veszi igénybe a támogatásra jogosult, hektáronként 40, és 873 Euró a támogatási összeg adható.

#### **A támogatás minimális összege projektenként:**

40 Euró

#### **Elismerhető költségek:**

- Természeti katasztrófák és a tűz károsítása után a kárfelszámolásra, helyreállításra, és újraerdősítésre adható támogatás.
- Tűzpászták kialakítása esetében a jogosult költségek a létesítés mellett az érintett terület fenntartási költségeit is magukban foglalhatják.
- A károsítások megelőzése esetében a rendes gazdálkodás körét meghaladó tevékenységek közvetlen költségeire adható támogatás.

- Az erdészeti monitoring rendszer működtetéséhez szükséges erdővédelmi jelzőlap-rendszer és az erdészeti rovarcsapdák működtetésének költségeire adható támogatás.

**A tervezett intézkedések kapcsolata a nemzeti/ részben nemzeti erdőgazdálkodási programokkal, vagy azokkal egyenértékű eszközökkel és a Közösségi Erdészeti Stratégiával:**

A Kormány 1110/2004. (X. 27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot a 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 2. és 5. célprogramjai a „Magán-erdőgazdálkodás fejlesztése”, valamint a „Modern erdővédelem” címetek viseli. Az intézkedés ezen célprogramokhoz kapcsolódik elsődlegesen.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában a fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével, az éghajlatváltozással kapcsolatban kitűzött célokhoz, valamint az EU Erdészeti Akcióprogram 9. kulcstevékenységéhez, amelynek címe: az európai erdők védelmének erősítése.

**Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtűz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:**

Az érintett erdőterületeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, a körzeti erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerülnek megfogalmazásra.

**Általános költségek:**

Kidolgozás alatt

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 2.920.262.835 Ft

EU hozzájárulás: 2.244.394.144 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

A kármegelőzési intézkedésnek nem volt előzménye a nemzeti támogatási rendszerben, illetve korábban ilyen komplex rendszerben még nem voltak a kármegelőzésre és kárfelszámolásra vonatkozó intézkedések összefoglalva, ezért a program sikeres működése nagyban függ az erdőgazdálkodók megfelelő szintű tájékoztatásától és továbbképzésétől, a szaktanácsadói rendszer hatékony működésétől. Az intézkedés kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” (21. cikk), a „Tanácsadói szolgáltatások igénybevétele” (24. cikk), valamint a Tanácsadói szolgáltatások létrehozása (25. cikk) intézkedéshez.

A magán-erdőgazdálkodás fontos problémája az eszköz- és tőkeszegénység, amelyek az erdővédelmi programok megvalósításához szükséges magas szintű szakmai munkát akadályozzák. E feltételek javítását szolgálják az „Erdők gazdasági értékének javítása” (27. cikk) és az „Erdészeti infrastruktúra fejlesztése” (30. cikk) intézkedések.

A „Mezőgazdasági és a nem mezőgazdasági területek első erdősítése” (43. és 45. cikk) intézkedések során létrehozott új erdők védelméről már a telepítéssel együtt, vagy azt követően mielőbb ajánlott gondoskodni, így a két intézkedés összhangolása szükséges.

Az erdő-környezetvédelmi program (47. cikk) megvalósítása közvetetten hozzájárul az erdők védelméhez (elegység, többszintes, záródott erdőállományok), illetve jelen intézkedés az erdő-környezetvédelmi program sikeres végrehajtását segítik elő.

Az erdővédelmi intézkedések hatására fennmaradó erdők a falusi turizmus fellendítését biztosító helyszínek, így kedvező hatással lesznek a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésre (55. cikk).

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Megelőző/helyreállító akciók száma	1500 db
	Károsult erdők támogatott területe	5600 ha
	A beruházás teljes nagysága	109 millió Euró
<b>Eredmény</b>	Sikeresen védekezéssel érintett terület nagysága	5600 ha
<b>Hatás</b>	A magas természeti értékű erdőségek fenntartása	500 ha
	A vízminőségben bekövetkezett javulás	0 kg/ha N
	A klímaváltozás elleni küzdelemhez való hozzájárulás	0 kT



### **5.3.2.2.7. Nem termelő beruházások erdőterületeken**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK Rendelet 49. cikk

#### **Az intézkedés kódja: 227.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

A magán-erdőgazdálkodást elaprózott birtokszerkezet, tőkeszegénység, nagyon változó, olykor rendkívül kedvezőtlen természetbeni állapotú erdők, és ezek együttes eredményeként a szerveződés szintje nagyon alacsony. A magánerdők környezeti állapota az idegenhonos fafajok lassú térhódítása, valamint a fent említett problémák miatt általában alacsony szinten elvégzett erdőművelési munkák miatt lassan, de folyamatosan romlik.

E kedvezőtlen folyamat megállításához nagyban hozzájárul a leromlott szerkezetű, illetve idegenhonos fafajokból álló erdőtársulások termőhelynek megfelelő, őshonos fafajokból álló erdőtársulásokká történő átalakítása. Ez olyan hosszú távon megtérülő befektetést jelent az erdőbe, amelyre alapozva a magán-erdőgazdálkodás tartós fejlődési pályára állhat. Ennek fontosságát felismerve már korábban bevezetésre került ez az intézkedés, így nemzeti forrásból éves szinten átlagosan mintegy 2000 ha területen történt erdőszerkezet-átalakítás.

Hazánkban a potenciális termőhelyi lehetőségek kihasználását az idegenhonos fafajok térnyerése és a sarj eredetű illetve az elegyetlen, megfelelő térbeli szerkezet nélküli erdők kialakulása veszélyezteti. Az Országos Erdőállomány Adattár szerint ma hazánkban az erdőszerkezet-átalakítás lehetséges hatásterülete a magánerdőben több százezer hektár.

Kiemelkedően fontos cél elkülöníteni azokat a területeket, ahol az idegenhonos fafajok közül az agresszíven terjedő fajok térnyerése jelent veszélyt.

A társadalmi jólét és ezen belül az ökoturizmus növekedése megteremti az igényt az erdők közjóléti szolgáltatásainak növelésére. A települések közelében fekvő erdők jelentős része alkalmas a közjóléti fejlesztésekre. A színvonalas erdei közjóléti létesítmények és az erdei iskolák működtetése lehetővé teszi azt a fajta nevelést, amely meghatározza az erdő és a társadalom viszonyát. Az intézkedés elsősorban a fiatalabb generációk körében hozzájárul az erdei környezet jobb megismeréséhez, így a társadalmi felelősségérzet erősödéséhez a természeti erőforrások megőrzése érdekében.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a megfelelő szintű elegység, több szintes állományszerkezet kialakítása az erdőkben, az erdők természetességének javítása, biológiai sokféleségének megőrzése és növelése, valamint egészségi állapotának javítása érdekében. Nagyon fontos ugyanakkor, hogy a rendelkezésünkre álló termőhelyi adottságokat kihasználva az erdőből, annak károsítása nélkül, az ember számára legtöbb hasznot tudjuk megtermelni.

Az erdők közjóléti szolgáltatásait biztosító beruházások az erdő és a társadalom kapcsolatának erősödését szolgálják. A jövőben, amikor az ember egyre távolabb kerül a természettől, ezeknek a kapcsolódási pontoknak kiemelkedő jelentősége lesz.

#### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében azok a beruházások részesülnek támogatásban, amelyek erdő-környezetvédelmi vagy más környezeti célkitűzés alapján vállalt kötelezettségek teljesítésével kapcsolatosak, vagy emelik az érintett terület erdejének vagy fás területének közjóléti értékét. A nem termelő beruházások olyan befektetések, amelyek az erdők gazdasági értékét, jövedelemtermelő képességét jelentősen nem befolyásolják.

## **Támogatott tevékenységek:**

### *Erdő-környezetvédelmi beruházások*

- 1.a) Erdőállomány alatti erdősítéssel történő szerkezet-átalakítása,
- 1.b) Tarvágást követően történő szerkezet-átalakítása,
- 1.c) Állománykiegészítéssel történő szerkezetátalakítás,
2. Erdőszerkezet javítása csoportos jellegű állományneveléssel őshonos lombos főfafajú erdőállományokban.
3. Erdőszegélyek kialakítása,
4. Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása,

### *Közjóléti beruházások*

Erdei iskola, erdei kirándulóhely, kilátó, arborétum, erdei emlékhelyek létesítése, felújítása, korszerűsítése.

## **Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek:**

- Szerkezet-átalakítás állomány alatti erdősítéssel
- Az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulástól eltérő fafaj-összetételű, vagy bükk, kocsányos tölgy főfafajú, meghatározóan sarj eredetű, de nem idegenhonos fafajokból álló, hiányos szerkezetű erdőállomány átalakítása a természeteshez közel álló erdőtársulássá. Az átalakítás lényege, hogy az erdőfelújítás részben a természetes újulatra épül, részben a meglévő erdőállomány alatti csemeteültetéssel történik és az idős állomány néhány évig még a csemeték felett megmaradva védelmet nyújt.
- Szerkezet-átalakítás tarvágást követően

Amennyiben a termőhelyi adottságok lehetővé teszik természetszerű erdő kialakítását, akkor az adott termőhelynek megfelelő természetes erdőtársulástól eltérő fafaj-összetételű, de nem idegenhonos fafajokból álló, hiányos szerkezetű, valamint az idegenhonos állományokat termőhelynek megfelelő őshonos fafajokból álló erdőkké célszerű átalakítani, amelyek a természetvédelmi, környezetvédelmi és közjóléti elvárásokat és szolgáltatásokat magasabb színvonalon képesek kielégíteni. Az átalakítás az idős állomány sajátosságai miatt csak a tarvágást követően végzett mesterséges erdőfelújítással valósítható meg.
- Szerkezet-átalakítás állománykiegészítéssel
- Jelenleg jellemzően elegyetlen, egyszintű, a termőhelynek megfelelő erdőtársulás főfafajából álló állományok esetében a szerkezet-átalakítást a meglévő állomány alatti makkvetéssel, csemeteültetéssel, vagy más módon (pl. lécekre) természetes elegyfajok ültetésével lehet elvégezni.
- Erdőszerkezet javítása csoportos jellegű állományneveléssel őshonos lombos főfafajú erdőállományokban

Az erdőszerkezet természetessége viszonylag könnyen növelhető az erdőgazdálkodás során a faállomány mennyiségi és minőségi jellemzőinek javításával, a faállományszintek változatos térbeli elhelyezkedésének fokozásával. Ennek egyik legegyszerűbb módja a csoportos szemléletű nevelővágás, amely során külön figyelmet kell fordítani az idős, nagy méretű és koronájú, szabálytalan alakú fák kíméletére.
- Erdőszegélyek kialakítása

Tisztások, erdő és más művelésű, vagy termelést nem szolgáló területek találkozásánál, utak mentén olyan fa- és cserjefajokból álló erdőszegélyt kell kialakítani, amely szerkezete folytán védi az erdőklímát, élőhelyet biztosít természet- és erdővédelmi szempontból fontos állatfajoknak, növeli a biodiverzitást, a tájképet jelentősen javítja.

▪ Természetkímélő anyagmozgatási módszerek alkalmazása

Az erdőgazdálkodás során ismételten alkalmazni kell a hagyományos, természetkímélő anyagmozgatási módszereket, amelyekkel a fennmaradó fa- és cserjeállomány, valamint az erdő talajának védelme hatékonyan biztosítható.

▪ Erdei közjóléti létesítmények létrehozása, felújítása

A többszintű közjóléti tervezés (regionális közjóléti-turisztikai programtervek, kiemelt objektumok részletes kiviteli tervei) alapján rangsorolt erdei közjóléti-turisztikai létesítmények megvalósításának, illetve a már meglévő létesítmények felújításának, bővítésének, fenntartásának támogatása.

**Kedvezményezettök köre:**

Erdőgazdálkodók, önkormányzatok, kistérségi társulások, civil szervezetek.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

**A támogatás aránya:**

100%

**A támogatás mértéke:**

A támogatás mértéke minden esetben egységesen kalkulált, hektáronkénti összeg, és nem számla alapján kifizetendő.

- Az erdei közjóléti létesítmények létrehozása, felújítása című alintézkedés esetén a kifizetés számla alapján történik.

- Az erdőszegélyek kialakítása című alintézkedés esetén a támogatás nagysága 3 Euró méterenként, minimális támogatási összeg: 150 Euró.

- A többi alintézkedés esetén a támogatási összegek nagysága a létrehozandó célállománytól függően 873-1524 Euró között van hektáronként.

**Kapcsolat a 1698/2005 EK rendelet 36(b)(v) cikkével – erdő-környezeti kifizetések – vagy más környezeti céllal:**

*Erdő-környezetvédelmi (szerkezet-átalakítás) beruházások*

Az erdőszerkezet-átalakítások a 2. és 3. számú erdő-környezetvédelmi célprogramok (47. cikk) alapját képezik, míg a többi beruházás gyakorlatilag minden célprogramhoz csatlakozhat előzményként, vagy kiegészítő intézkedésként..

*Közjóléti beruházások*

A természetközeli állapotú erdőkben az erdők többcélú funkciói magasabb szinten érvényesülnek:

- Az erdő védelmi hatásai folyamatosan biztosítottak,
- Az erdőgazdálkodó számára a gazdálkodás biztonsága, a jövedelemszerzés feltételei javulnak,
- Az erdők közjóléti szolgáltatásai az egész társadalom számára közvetlenül érzékelhető módon jelentkeznek.

**A tervezett intézkedések kapcsolata a nemzeti/részben nemzeti erdőprogramokkal, vagy azokkal egyenértékű más eszközökkel, valamint a Közösségi Erdészeti Stratégiával:**

A Kormány 1110/2004. (X. 27.) számú határozatával elfogadta a Nemzeti Erdőprogramot 2006-2015 közötti időszakra, amelynek 3. – 5. célprogramjai a „Vidék- és területfejlesztés, erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás”, „Természetvédelem az erdőkben”, „Modern erdővédelem” címetek viseli. Az intézkedés ezen célprogramok mindegyikéhez kapcsolódik.

Az intézkedés kapcsolódik az EU Erdészeti Stratégiájában a fenntartható erdőgazdálkodással, az erdők biológiai sokféleségének megőrzésével, az éghajlatváltozással kapcsolatban kitűzött célokhoz.

**Kapcsolat az Erdővédelmi Tervvel az erdőtűz által veszélyeztetett magas vagy közepes besorolású területek esetében, valamint azon alapelemek, amelyek biztosítják a tervezett intézkedések összhangját a védelmi tervvel:**

Az érintett erdőterületeken fekvő erdők esetében a tűzveszélyesség szerinti besorolások megtörténtek, a körzeti erdőtervekben ez feltüntetésre kerül, illetve az erdőgazdálkodási előírások ezek ismeretében kerülnek megfogalmazásra.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 12.256.254.625 Ft

EU hozzájárulás: 9.419.654.210 Ft

**Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

**Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel**

Az intézkedésnek voltak előzményei a nemzeti támogatási rendszerben, azonban korábban ilyen komplex rendszerben még nem voltak a beruházások megfogalmazva, ezért a program sikeres működése nagyban függ az erdőgazdálkodók megfelelő szintű tájékoztatásától és továbbképzésétől, a szaktanácsadói rendszer hatékony működésétől. Az intézkedés tehát kapcsolódik a „Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek” (21. cikk), a „Tanácsadási szolgáltatások igénybevétele” (24. cikk), valamint a Tanácsadási szolgáltatások létrehozása (25. cikk) intézkedéshez.

A magán-erdőgazdálkodás fontos problémája az eszköz- és tőkeszegénység, amelyek az erdő-környezetvédelmi programok megvalósításához szükséges magas szintű szakmai munka feltételei is. E feltételek javítását szolgálják az „Erdők gazdasági értékének javítása” (27. cikk) és az „Erdészeti infrastruktúra fejlesztése” (30. cikk) intézkedések.

Az intézkedés szorosan illeszkedik a Natura 2000 erdőterületek fenntartását biztosító intézkedéshez (46. cikk), azonban lehetséges hatásterülete jóval meghaladja azt.

Az erdő-környezetvédelmi program egyes célprogramjainak az elindításához ezek a beruházások nélkülözhetetlenek.

A beruházások és az erdő-környezetvédelmi programok hatására kialakuló, fenntartható módon kezelt, a biológiai sokféleség megőrzését biztosító természetközeli állapotú erdők a falusi turizmus fellendítését biztosító biológiai alapként működnek, így kedvező hatással lesznek a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedésre (55. cikk).

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

Indikátor típusa	Indikátor	Cél
Output	Támogatott erdőgazdálkodók száma;	10 000 db
	A beruházások összvolumene	45,9 millió Euró
Eredmény	Sikeresen erdőgazdálkodás alá vont terület	33 000 ha
Hatás	A magas természeti értékű területek növekedése	33 000 ha
	Bruttó tápanyagmérleg (Nitrogén többlet) változása	0 kT
	Megújuló energia termelés növekedése (ásványolaj egyenérték)	0 kT

### **5.3.3. III. Intézkedéscsoport: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása**

#### **5.3.3. III. intézkedéscsoport: életminőség a vidéki területeken és a vidéki gazdaság diverzifikálása**

#### **A III. intézkedéscsoport végrehajtási mechanizmusa**

Az alapkoncepció és magyarázata

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program 2004–2006 keretein belül egy LEADER típusú program indult. Helyi akciócsoportok alakultak, és az intézkedés során kiválasztott akciócsoportok működési területe az ország teljes területének 31%-át és a vidéki térség 36%-át lefedi. E sikeres koncepció folytatása szükséges.

Az ÚMVP-ben a III. intézkedéscsoport lehetőséget ad arra, hogy a vidéki területeken a gazdaság fejlődjön, illetve a vidéki kulturális és egyéb örökség megmaradjon. A III. intézkedéscsoport támogatja továbbá az ösztönzést, a kapacitásfejlesztést és a képzést a vidéki gazdasági szereplők számára, ideértve a potenciális helyi akciócsoportokat. A III. intézkedéscsoport intézkedései a helyi fejlesztési stratégia, a népszerűsítő események és a vezetőképzés előkészítésében és megvalósításában részt vevő személyzet képzését is biztosítják.

A **IV. intézkedéscsoport** az I. és a II. intézkedéscsoport, de főként a III. intézkedéscsoport célkitűzéseinek megvalósítását szolgálja az egyes helyi akciócsoportok területein a LEADER-elveknek megfelelően.

#### **Meghatározások**

**Helyi Vidékfejlesztési Közösségek (HVK):** az 1698/2005/EK sz. tanácsi rendelet 59. e) cikkelye alapján a III. intézkedéscsoport különböző intézkedéseinek megvalósítását szolgáló helyi fejlesztési stratégiák elkészítésére létrehozott PPP-k (Public-private partnerships). A PPP-k résztvevői vidékfejlesztésben érintett civil szervezetek, vállalkozások és önkormányzatok, ahol a közsféra részesedése a döntéshozatalban nem haladhatja meg az 50%-ot. Csak a jogosult vidéki térségben működő gazdasági szereplők vehetnek részt az együttműködésben.

**Helyi Vidékfejlesztési Iroda:** helyi, kistérségi szinten működő irodák vidéki térségekben. Hálózatuk Magyarország teljes területét lefedi.

A HVI-k tanácsadási szolgáltatásokat biztosítanak és a Helyi Fejlesztési Terv kidolgozását koordinálják az adott mikrotérségben a térségi érdekeltek aktív részvételével. A HVI-k kiválasztása pályázati úton történik. A HVI a tevékenységét a központi koordinációs szervezet (FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézete, VKSZI) iránymutatásai alapján végzi. A HVI feladatai között szerepel a vidékfejlesztés potenciális résztvevői (civil szervezetek, vállalkozások és önkormányzatok) körében végzett szervezés és koordináció, a projektekben való részvétel ösztönzése, a helyi szintű képzési tanfolyamok és kommunikáció megvalósítása. A HVI a vonatkozó HVK egy működési egysége.

**Helyi Vidékfejlesztési Terv:** a Helyi Vidékfejlesztési Közösség főbb céljait és prioritásait tartalmazó stratégiai dokumentum. A Helyi Vidékfejlesztési Terv kidolgozását a HVI koordinálja a központi koordinációs szervezet támogatásával (VKSZI), és a HVK fogadja el és vitatja meg. A HVT a következő főbb részekből áll:

- Helyi Gazdaságfejlesztési Terv,
- Szolgáltatásfejlesztési és Fenntartási Terv,
- Településfejlesztési Terv,

– kétéves akcióterv.

**A PPP-k (HVK-k) hatása az ÚMVP különböző témáiban:**

ÚMVP I. és II. intézkedéscsoport	A HVK hagyja jóvá a Helyi Vidékfejlesztési Tervet. A Terv információt és stratégiát tartalmaz valamennyi, III. intézkedéscsoportba tartozó intézkedéshez, és integrált helyi projektek alapjául szolgál más intézkedéscsoportokkal és fejlesztési eszközökkel együtt.
ÚMVP III. intézkedéscsoport	<p>A HVK hagyja jóvá a Helyi Vidékfejlesztési Tervet. A Terv információt és stratégiát tartalmaz valamennyi, III. intézkedéscsoportba tartozó intézkedéshez, és integrált helyi projektek alapjául is szolgál más intézkedéscsoportokkal és fejlesztési eszközökkel együtt.</p> <p>Egyes intézkedések vonatkozásában a jogosultság előfeltétele a HVT-nek való megfelelés, amit a PPP-szervezet (HVK) ellenőriz. Az intézkedések a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>▪ alapvető szolgáltatások a gazdasági szereplők és a vidéki lakosság számára,</li><li>▪ falvak megújítása és fejlesztése,</li><li>▪ a vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése,</li><li>▪ képzés, tájékoztatási tevékenységek.</li></ul> <p>A gazdaságfejlesztési intézkedések vonatkozásában (311., 312. és 313.) PPP-szervezet hozzájárulása nem előfeltétel, de fontos a HVT-nek megfelelő működés.</p>
LEADER	<p>– Első fázis (a LEADER program elindításáig): a HVI segíti a helyi csoportok önszerveződését, a vidéki kapacitásnövelést. Ezek képezik az együttműködésen alapuló vidékfejlesztési koncepció alapját az egész országban.</p> <p>– Második fázis (a LEADER program elindítása után):</p> <p>„A” lehetőség: Amennyiben a HVK és a HACS között nincs átfedés, a HVT célja a helyi csoportok önszerveződésének és a vidéki kapacitásnövelésnek támogatása. Ezek képezik az együttműködésen alapuló vidékfejlesztési koncepció alapját az egész országban.</p> <p>„B” lehetőség: Amennyiben a HVK és a HACS között átfedés van, egy koordinációs testület állítandó fel, amely a HVK HVT-jét a HACS helyi fejlesztési stratégiájához igazítja.</p>

### **5.3.3.1. A vidéki gazdaság diverzifikációját elősegítő intézkedések**

#### **5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás**

##### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete az 52. cikk a) pontjának „i” alpontja és 53. cikke

A Tanács 1974/2006/EK rendelete 35. cikke és a II. sz melléklet 5.3.3.1.1 pontja

##### **Az intézkedés kódja: 311.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

A vidéki térségekben a mezőgazdaságon kívüli munkalehetőségek száma alacsony, amit súlyosbít, hogy a mezőgazdaságon belüli foglalkoztatás 2000-2003 között 30%-kal csökkent. A vidéki térségekben az országos átlagtól kedvezőtlenebb a foglalkoztatási helyzet (magasabb munkanélküliség). A mezőgazdasági keresetek a nemzetgazdasági ágazatok között a legalacsonyabbak és a különbség a mezőgazdaság rovására nő. A problémák egyben lehetőséget jelentenek az olcsó munkaerő által generált gazdasági fejlődésre. Van hagyománya a mezőgazdasági üzemek mellett kialakuló alternatív tevékenységeknek (melléküzemágak), amelyek kompenzálják a mezőgazdasági termelés jövedelemingadozását és kihasználják a munkaerő szezonális rendelkezésre állását. A vidéki térségekben még fellelhetők az értékes, élő kézműves hagyományok, amelyek mind a foglalkoztatás, mind a térség egyedi arculatának megőrzésében fontos szerepet töltenek be.

Az ország vidéki területein megjelenő területi elszigeteltség és a társadalmi – gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklésének, illetve visszafordításának érdekében indokolt fokozott figyelmet fordítani a társadalmi, környezeti és gazdasági **hátrányos helyzetük alapján fejlesztésre kijelölt területek támogatására**. Szükséges a depressziós térségek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése az EU-s és egyéb elérhető források megszerzésére a fenntartható szociális, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása érdekében.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja elsősorban a mezőgazdaságból élő vidéki népesség jövedelmi helyzetének javítása, a mezőgazdasági tevékenységen kívüli munkahelyteremtés és- megtartás, mely hozzájárulhat a vidéki térségekből történő elvándorlás csökkentéséhez, a vidéki életkörülmények javításához. Cél a mezőgazdaságból származó jövedelemmel rendelkező háztartások kiegészítő jövedelmet generáló, termék előállító és szolgáltató tevékenységeinek ösztönzése, a helyben előállított termékek piacra jutásának elősegítése.

##### **Kedvezményezettek köre:**

Mezőgazdasági, vad-, erdő- vagy halgazdálkodási tevékenységet (a továbbiakban: mezőgazdasági tevékenység) folytató mikrovállalkozás, kis- és középvállalkozás, valamint természetes személy, ha a mezőgazdasági tevékenységből származó éves nettó árbevételének aránya eléri, vagy meghaladja az 50 %-ot. Kedvezményezett lehet még a fenti tevékenységeket folytató természetes személyek és egyéni vállalkozók háztartásának tagjai, akik lehetnek természetes személyek és egyéni vállalkozók, akik állandó lakcíme, illetve székhelye megegyezik a háztartáson belül mezőgazdasági tevékenységet folytató egyén vagy vállalkozás regisztrációjában szereplő lakcímével. Kedvezményezett lehet az előbbiek társulása is.

Kérelmet nyújthatnak be a vállalkozói együttműködések, helyi termelői-feldolgozó integrációk, a helyi munkahelyteremtést elősegítő önkormányzati-vállalkozói-civil együttműködések is.

### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében bármely nem mezőgazdasági tevékenység támogatható, amely on-farm valósul meg és nem esik a kizárt tevékenységek közé.

A támogatható területek tartalmazzák többek között:

- A mezőgazdasági termelésből származó növényi vagy állati eredetű alapanyagok, melléktermékek nem élelmiszer célú feldolgozását és felhasználását (pl. kézműipar, textil- és bőripar, gyógyászat, kozmetikumok, festékek, játékok stb.).
- A vadon termő növények (pl. nád, sás, gyékény, kosárfonó fűz, gyógynövények, erdei melléktermékek) nem élelmiszer célú feldolgozását.
- Non-Annex I. élelmiszerek előállítását.
- Mezőgazdasági komposzt értékesítésre történő kiszerezése, a tevékenységhez kapcsolódó együttműködések támogatása.
- A helyben előállított termékek (mezőgazdasági, élelmiszeripari, kézműves stb.) közvetlen értékesítésének elindítása és fejlesztése, értékesítési hálózatokhoz történő csatlakozás elősegítése.
- Helyben előállított termékek marketingjének támogatása.
- Kézműves és kézműipari tevékenység eszközellátásának fejlesztését, kézműves bemutató műhelygalériák, nyitott műhelyek, üzletek kialakítását, a helyben előállított termékek értékesítését elősegítő kollektív marketing akciókat, értékesítési helyek kialakítását.
- Hagyományos népi, kézműipari mesterségekhez kapcsolódó speciális szerszámgyártása, ezen termékek előállításában már meglévő vállalkozói együttműködések és új kooperációk kialakítása.

Nem adható támogatás a következő tevékenységekhez

- Annex 1. termékek előállításához és elsődleges feldolgozásához,
- turisztikai fejlesztésekhez,
- nagykereskedelmi tevékenységekhez,
- bányászati tevékenység, kivéve a tőzégkitermelést és forgalmazást,
- jármű-kereskedelem, üzemanyag-kiskereskedelem ,
- pénzügyi és ingatlanforgalmazási szolgáltatások ,
- közgazdasági és oktatási tevékenységek.

### **Támogatható tevékenység típusok:**

A fenti támogatható tevékenységekhez kapcsolódóan a következő tevékenység típusokra vehető igénybe támogatás:

- a) technológiai és ingatlan fejlesztések,
- b) kis léptékű infrastruktúra fejlesztések,
- c) a tervezett tevékenység folytatásához szükséges vagy kötelező képzés és betanítás,
- d) szakértői, szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele,
- e) szabadalmak, licencek, gyártástechnológia vásárlása,
- f) marketing tevékenység,
- g) minőségbiztosítási rendszerek bevezetése.

A b), c), d) és e) pontokhoz kapcsolódó tevékenységre vonatkozó kérelem önállóan nem, csak valamely másik tevékenységre vonatkozó kérelemmel együttesen, csomagban nyújtható be.

### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.



### **A támogatás aránya:**

Közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: maximálisan 45%. A mindenkori külön jogszabály alapján hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségekben elhelyezkedő településeken megvalósuló projekt esetén maximálisan 50%.

A projektek száma kedvezményezettenként nincs korlátozva, viszont az igényelt támogatások együttes összege nem haladja meg a „de minimis” szabály alapján adható maximális támogatást.

Az intézkedés keretében nyújtott támogatásnak összhangban kell lennie a 1998/2006. (EK) - de minimis - rendelettel.

Bármely három pénzügyi év időszakában bármely vállalkozás részére odaítélt csekély összegű (*de minimis*) támogatás összege nem haladhatja meg a 200 000 eurót. E felső határ a csekély összegű (*de minimis*) támogatás formájától és a kitűzött céltól függetlenül alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy a tagállam által biztosított támogatást teljesen vagy részben közösségi eredetű forrásokból finanszírozzák.

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### *Kapcsolódás a program más intézkedéseivel*

Az intézkedés a vidéki térségek munkahelyteremtése közös átfogó cél elérése érdekében kapcsolódik az „5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása” (54. cikk), illetve a „5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése” (55. cikk) intézkedésekhez. Az 53. és 54. cikk intézkedése közötti lehatárolás a támogatott tevékenység megvalósulási helye (on-farm vs off-farm) történik. Az 55. cikkel a lehatárolás a támogatható tevékenységi kör alapján történik, miszerint turisztikai tevékenység csak az 55. cikk keretén belül támogatható.

Az intézkedés kapcsolódik a „5.3.3.3.1. Képzés és tájékoztatás” (58. cikk) intézkedéshez, amelynek keretén belül a III. intézkedéscsoport potenciális pályázói számára oktatásra kerülnek a többi programban nem támogatott speciális vállalkozói készségfejlesztő képzések (pl diverzifikáció, innováció, üzleti tervezés stb.), a falusi turizmushoz kapcsolódó képzések, a hagyományos kézműipari tevékenységekhez kapcsolódó képzések, a kulturális és természeti örökség megőrzés, fenntartható hasznosításhoz kapcsolódó képzések, az innovatív, lokális megoldások alapvető szolgáltatások beindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések, valamint a közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzések. A III. intézkedéscsoport intézkedéseivel kapcsolódó bemutató, tájékoztató programok, amelynek keretén belül támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok szervezéséhez és lebonyolításához (Innovatív vidékfejlesztési kezdeményezések, Nyitott Porták, Nyitott Lovardák, Kamra Túrák stb.), melynek során a III. intézkedéscsoport intézkedései keretében megvalósult vállalkozásfejlesztési, diverzifikációs, falusi turisztikai, falumegújítási és örökségvédelmi projekteket és alapvető szolgáltatások helyi megoldásait (innovatív vidéki kezdeményezéseket) ismerhetnek meg gyakorlati bemutató és konzultáció útján.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák részt vesznek a Helyi Vidékfejlesztési Tervhez illeszkedő tevékenységek-vállalkozások létrehozásának ösztönzésében, szakmai segítségével (részletesebben ismertetve a „5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása” (54. cikk) és a „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása” /59. cikk/ című intézkedésekben).

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

Az intézkedés kapcsolódik a régiók operatív programjának és a Gazdaságfejlesztési Operatív Program gazdaságfejlesztési tevékenységeihez. A régiók operatív programjai, valamint a GOP azonban nem támogatja jelen intézkedés kedvezményezettjeit (mezőgazdasági tevékenységet folytatók). A regionális operatív programokban (ROP) megvalósuló klaszter kezdeményezéseknek tagjai lehetnek jelen intézkedés kedvezményezettjei. A vállalkozások igénybe vehetik a gazdaságfejlesztési OP által

támogatott általános tanácsadói, illetve a ROP-ok által támogatott innovációs-transzfer célú tanácsadói szolgáltatásokat. A vállalkozások finanszírozási szükségletük pótlására igénybe vehetik a GOP által nyújtott mikrohitelt.

**Finanszírozás:**

Összes elismerhető költség: 16.268.560.538 Ft

Összes közkiadás: 7.646.223.453 Ft

EU hozzájárulás: 5.487.470.181 Ft

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	A támogatott pályázatok száma (db)	1200
	A támogatott fejlesztések összköltsége (Ft)	28.885.000.000
<b>Eredmény</b>	A támogatott vállalkozások által létrehozott munkahelyek száma (db)	1100
	A támogatott vállalkozások mezőgazdaságon kívüli bruttó hozzáadott értékének növekedése (Ft)	5.432.500.000
<b>Hatás</b>	A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (FTE).	440
	Vásárlóerő paritáson mért nettó hozzáadott érték (PPS)	

### **5.3.3.1.2. Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása**

#### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete az 52. cikk a) pontjának „ii” alpontja és az 54. cikk

A Tanács 1974/2006/EK rendelete II. sz mellékletének 5.3.3.1.1 pontja

#### **Az intézkedés kódja: 312.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

A vidéki térségekben jellemzően alacsony az ezer lakosra jutó vállalkozások száma ( 46 db), szemben az országos 86-al (2004). Ez az arány a 2000-es 46 db vállalkozás/ezer lakos értékhez képest nem változott. A vidéki térségek gazdaságában jelentős a 10 főnél kevesebbet foglalkoztató vállalkozások aránya ( 158 305 db, 2004). Ezek a vállalkozások meghatározó részét képezik a vidéki gazdaságnak mind foglalkoztatási, mind szociális szempontból. Bővítésük, és ezáltal új munkahelyek létrehozásának ösztönzése a vidéki gazdaság fejlesztésének fontos eleme.

A vidéki térségek foglalkoztatási bázisának bővítése szükséges a munkanélküliség, az inaktivitás csökkentése, illetve a helyi jövedelemszerzési lehetőségek bővítése érdekében. A mikro-vállalkozások általános támogatását indokolja a vidéki térségek alacsonyabb mérethatékonyságából következő gazdaságossági hátrányok enyhítése. A vidéki térségekre egyébként történelmileg jellemző vállalkozói kedv (pl.: háztáji gazdálkodás, melléküzemágak már az 1980-as években), valamint az olcsó munkaerő jó alapot nyújt a mikrovállalkozások fejlesztéséhez. Ugyanakkor feltétlenül szükséges már a projektek előkészítési fázisához is támogatást rendelni.

A mezőgazdaság jövedelemszerzési és foglalkoztatási szerepének fokozatos visszaszorulásával párhuzamosan szükségessé vált a mezőgazdaságon kívüli jövedelemszerzési és vállalkozási lehetőségek elősegítése nemcsak a gazdálkodók, hanem a munkaképes vidéki lakosság számára is. A vidék belső erőforrásaira alapozott fenntartható gazdasági fejlesztéssel csökkenthető a vidéki térségeket fokozottabban súlytó inaktivitás és munkanélküliség, ezáltal a szociális és gazdasági hátrányok növekedése.

Az ország vidéki területein megjelenő területi elszigeteltség és a társadalmi –gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklésének, illetve visszafordításának érdekében indokolt fokozott figyelmet fordítani a társadalmi, környezeti és gazdasági **hátrányos helyzetük alapján fejlesztésre kijelölt területek támogatására**. Szükséges a depressziós térségek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése az EU-s és egyéb elérhető források megszerzésére a fenntartható szociális, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása érdekében.

#### **Az intézkedés célja:**

Az intézkedés célja, hogy a fenti problémákra választ adjon, ezen keresztül érdemben befolyásolja a vidéki munkaerőpiacot. Összhangban a Lisszaboni célkitűzésekkel fokozza a vállalkozási aktivitást, megkönnyítse a vállalkozói piacra való belépést, a meglévő mikrovállalkozásokat fejlődő pályára állítsa.

#### **Az intézkedés tartalma és részterületei:**

Az intézkedés által érintett földrajzi terület az 5000 fő állandó lakosnál alacsonyabb lakosságszámmal vagy a 100 fő/km<sup>2</sup> népsűrűségnél alacsonyabb népsűrűséggel rendelkező településeket foglalja magában, illetve azokat a 10000 fős lélekszámot meghaladó települések külterületeit, ahol a település lakosságának több mint 2%-a külterületen él. A budapesti agglomeráció települései nem képezik az intézkedés földrajzi célterületét ( 7., 9. Melléklet).

Az intézkedésen belül a Programnak két alintézkedése van:

312.1: Az egyes projektek előkészítését segítő tanácsadói szolgáltatás igénybevétele

312.2: Mikrovállalkozások fejlesztési projektjeinek támogatása

#### **Kedvezményezettek köre:**

Magyarországi székhelyű, a devizajogszabályok alapján belföldinek minősülő gazdasági társaságok, szövetkezetek és egyéni vállalkozók, amelyek megfelelnek a Bizottság 2003/361/EC számú ajánlásában és az azzal harmonizáló nemzeti jogszabályban (jelenleg: 2004. évi XXXIV. törvényben) meghatározott mikrovállalkozásokra vonatkozó feltételeknek.

#### **Az intézkedés részletes tartalma:**

*312.1: Az egyes projektek előkészítését segítő tanácsadói szolgáltatás igénybevétele*

Ezen alintézkedés keretében támogatás adható azoknak a kedvezményezetteknek, akiknek olyan új tevékenység indítására, vagy a meglévő tevékenységük fejlesztésére vonatkozó üzleti ötletük van, amelynek a megvalósításához a 312.2-es alintézkedés keretében kívánnak támogatást igénybe venni. A támogatás a külön, nemzeti pályázattal kiválasztott és akkreditált Helyi Vidékfejlesztési Irodák által nyújtott tanácsadói szolgáltatáshoz jár. Ez a szolgáltatás magában foglalja mindazon tevékenységeket, amelyek egy jól kidolgozott és megalapozott üzleti terv elkészítéséhez szükségesek. Ezen belül a marketing, pénzügyi, jogi, technológiai, munkavédelmi, logisztikai, üzletviteli, szervezési, humán erőforrási, stb. tanácsadást.

A tanácsadás első fázisának eredménye minden esetben egy kidolgozott üzleti terv, amelyet a Helyi Vidékfejlesztési Iroda a kedvezményezett endogén tudására és tapasztalataira építve, őt bevonva készít el.

Amennyiben az üzleti terv alapján kidolgozott projekt támogatást nyer a 312.2 alintézkedés keretében, akkor a HVI a megvalósítás első két évében mentorálási tevékenységet végezhet a projektgazda mellett.

*312.2: Mikrovállalkozások fejlesztési projektjeinek támogatása*

Az alintézkedés keretében bármely nem mezőgazdasági tevékenység támogatható, amelyet a kedvezményezettek valósítanak meg a jogosult településeken, és nem esik a kizárt tevékenységek közé.

Nem adható támogatás a következő tevékenységekhez:

- Annex 1. termékek előállításához és elsődleges feldolgozásához,
- turisztikai fejlesztésekhez,
- nagykereskedelmi tevékenységekhez,
- bányászati tevékenység, kivéve a tőzégkitermelést és forgalmazást,
- jármű-kereskedelem, üzemanyag-kiskereskedelem,
- pénzügyi és ingatlanforgalmazási szolgáltatások,
- közigazgatási és oktatási tevékenységek.

A támogatások során előnyben részesítendőek a helyi kistérségi fejlesztési stratégiába illeszkedő, illetve a több mikrovállalkozás együttműködésével megvalósuló fejlesztések.

Olyan tevékenységek támogathatóak, amelyek következtében változik a vállalkozás termék-portfóliója vagy piaci célcsoportja, vagy, javul az előállított nem mezőgazdasági termék/szolgáltatás minősége és hozzáadott értéke. Támogathatóak továbbá a fenti tevékenységek eredményeként létrejövő termékek/szolgáltatások piacra vitelét elősegítő fejlesztések.

Támogatások elbírálásánál előnyben részesítendőek a vidéki térségek helyi értékeihez kötődő, illetve a helyi lakosság életminőségét javító azon gazdasági tevékenységek (termelés, szolgáltatás nyújtása,

értékesítés), amelyek a Helyi Vidékfejlesztési Közösségek által elfogadott Helyi Vidékfejlesztési Tervhez illeszkednek.

*Előnyben részesítendőek az új munkahelyek teremtését biztosító fejlesztések.*

A fenti támogatható tevékenységekhez kapcsolódóan a következő tevékenységtípusokra vehető igénybe támogatás:

- a) technológiai és ingatlan fejlesztések,
- b) kis léptékű infrastruktúra fejlesztések,
- c) a tervezett tevékenység folytatásához szükséges vagy kötelező képzés és betanítás,
- d) szabadalmak, licencek, gyártástechnológia vásárlása,
- e) marketing tevékenység,
- f) minőségbiztosítási rendszerek bevezetése.

A b), c), d) pontokhoz kapcsolódó tevékenységre vonatkozó kérelem önállóan nem, csak valamely másik tevékenységre vonatkozó kérelemmel együttesen, csomagban nyújtható be.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás aránya:**

Az első alintézkedés keretében támogatás vehető igénybe az elszámolt tanácsadói költség 100 %-ának erejéig. Az egységár egy üzleti terv kidolgozására maximálisan 300.000 Ft. Amennyiben a projekt elindulásához a HVI további mentorálási szolgáltatást nyújt, akkor további maximum 200.000 Ft számolható el költségként.

Közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: maximálisan 40%. A mindenkori külön jogszabály alapján hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségekben elhelyezkedő településeken megvalósuló projekt esetén maximálisan 50%.

A projektek száma kedvezményezettenként nincs korlátozva, viszont az igényelt támogatások együttes összege nem haladja meg a „de minimis” szabály alapján adható maximális támogatást.

Az intézkedés keretében nyújtott támogatásnak összhangban kell lennie a 1998/2006. (EK) - de minimis - rendelettel.

Bármely három pénzügyi év időszakában bármely vállalkozás részére odaítélt csekély összegű (*de minimis*) támogatás összege nem haladhatja meg a 200 000 eurót. E felső határ a csekély összegű (*de minimis*) támogatás formájától és a kitűzött céltól függetlenül alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy a tagállam által biztosított támogatást teljesen vagy részben közösségi eredetű forrásokból finanszírozzák.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 85.216.878.580 Ft

EU hozzájárulás: 61.160.439.172 Ft

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódás a program más intézkedéseivel*

Az intézkedés szorosan kapcsolódik a „ 5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” (53. cikk) és a „ 5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése” (55. cikk) intézkedésekhez, hiszen mindhárom intézkedés közös célja a vidék gazdaságának élénkítése és

munkahelyek megőrzése, teremtése. Az 53. és 54 cikk intézkedése közötti lehatárolás a támogatott tevékenység megvalósulási helye (on-farm vs off-farm) történik. Az 55. cikkel a lehatárolás a támogatható tevékenységi kör alapján történik, miszerint turisztikai tevékenység csak az 55. cikk keretén belül támogatható.

Az intézkedés kapcsolódik a „5.3.3.3.1. Képzés és tájékoztatás” (58. cikk) intézkedéshez, amelynek keretén belül a III. intézkedéscsoport potenciális pályázói számára oktatásra kerülnek a többi programban nem támogatott speciális vállalkozói készségfejlesztő képzések (pl diverzifikáció, innovativitás, stb.), a falusi turizmushoz kapcsolódó képzések, a hagyományos kézműipari tevékenységekhez kapcsolódó képzések, a kulturális és természeti örökség megőrzés, fenntartható hasznosításhoz kapcsolódó képzések, az innovatív, lokális megoldások alapvető szolgáltatások beindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések, valamint a közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzések. A III. intézkedéscsoport intézkedéseivel kapcsolódó bemutató, tájékoztató programok, amelynek keretén belül támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok szervezéséhez és lebonyolításához (Innovatív vidékfejlesztési kezdeményezések, Nyitott Porták, Nyitott Lovardák, Kamra Túrák stb.), melynek során a III. intézkedéscsoport intézkedései keretében megvalósult vállalkozásfejlesztési, diverzifikációs, falusi turisztikai, falumegújítási és örökségvédelmi projekteket és alapvető szolgáltatások helyi megoldásait (innovatív vidéki kezdeményezéseket) ismerhetnek meg gyakorlati bemutató és konzultáció útján.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák részt vesznek a Helyi Vidékfejlesztési Tervhez illeszkedő tevékenységek-vállalkozások létrehozásának ösztönzésében, szakmai segítségével (részletesebben ismertetve a „5.3.3.1.2. Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása (54 cikk), valamint „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása” /59. cikk/ című intézkedésekben).

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

Az intézkedés kapcsolódik a régiók operatív programjának és a Gazdaságfejlesztési Operatív Program gazdaságfejlesztési tevékenységeihez. A régiók operatív programjai, valamint a GOP nem támogatja ezen intézkedés kedvezményezettjeit (az 7., 9., mellékletben található településlistának megfelelően) általános beruházási tevékenységükben. A regionális operatív programokban (ROP) megvalósuló klaszterkezdeményezéseknek tagjai lehetnek a kedvezményezettek. A kedvezményezettek igénybe vehetik a gazdaságfejlesztési op által támogatott általános tanácsadói, illetve a rop-ok által támogatott innovációs-transzfer célú tanácsadói szolgáltatásokat. A lehatárolás a 321.1 alintézkedés esetén az alapján történik, hogy az ÚMVP keretében a potenciálisan a Program keretében támogatható üzleti tervek kidolgozására nyílik lehetőség, valamint az itt nyertes projektgazdák mentorálására. A vállalkozások finanszírozási szükségletük pótlására igénybe vehetik a GOP által nyújtott mikrohitelt.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	A támogatott mikro-vállalkozások száma (db)	7800
	A támogatott fejlesztések összköltsége (Ft)	202.897.329.952
<b>Eredmény</b>	A támogatott vállalkozások által létrehozott munkahelyek száma (db)	8307
	A támogatott vállalkozások mezőgazdaságon kívüli bruttó hozzáadott értékének növekedése (Ft)	39.458.500.000
<b>Hatás</b>	A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (FTE).	4569
	Vásárlóerő paritáson mért nettó hozzáadott érték (PPS)	

### **5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése**

#### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete az 52. cikk a) pontjának „iii” alpontja és az 55. cikk

A Tanács 1974/2006/EK rendelete II. sz mellékletének 5.3.3.1.3 pontja

#### **Az intézkedés kódja: 313.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

A vidéki térségeknek az országos átlagtól kedvezőtlenebb foglalkoztatási helyzetén (magasabb munkanélküliség) javít az ott fellelhető kedvező táji-természeti és kulturális örökségi vonzerők turisztikai hasznosítása. A falusi szálláshelyek többségére a viszonylag alacsony szolgáltatási színvonal és kihasználtság jellemző, ugyanakkor a statisztikai adatok alapján a falusi turizmus népszerűsége, így a szálláshelyek vendégéjszakáinak száma folyamatosan növekszik. A vidéki térségek turisztikai kínálata alacsony színvonalú, nem minden esetben igazodik a célcsoportok igényeihez, illetve a helyi táji, természeti, kulturális értékek bemutatása elmarad a lehetőségektől. Hiányzik a vonzerők összehangolt bemutatása, egységes térségi kínálatának megteremtése. A turizmusnak jelentős multiplifikáló hatása van, hiszen növeli az adott térségben a fogyasztók számát, ennél fogva elősegítheti a helyi a kistermelők közvetlen termék-értékesítésének bővülését, élénkíti a helyi piacok forgalmát. A lakosság környezet-, és egészségtudatosságának, növelése magával vonja a természeti környezet és így a vidéki táj rekreációs célú felértékelődését. Ez különös jelentőséggel bír a városi lakosság számára, aki növekvő előszeretettel tölti szabadidejét aktív pihenéssel, a helyi termékek, kulturális értékek, szokások megismerésével a vidéki térségekben.

A turisztikai szolgáltatások fejlesztése hozzájárul a vidéki térségek gazdasági szerkezetének átalakításához. A turizmusból származó jövedelem erősíti a helyi gazdaságot, ezáltal hozzájárul az életminőség javításához és a területi-gazdasági hátrányok mérsékléséhez.

#### **Az intézkedés céljai:**

A helyi turisztikai szolgáltatások bővítése és minőségének fejlesztése révén a települések vendégfogadó-képességének javítása. A mezőgazdasági termelés és helyi értékesítés összekapcsolása a falvak turisztikai kínálatával, a falusi értékek megőrzése és hasznosítása, valamint a táji, természeti értékek bemutatása és az aktív időtöltés feltételeinek megteremtése. Minőségi szolgáltatásokat nyújtó falusi szálláshelyek létrehozása, a már működő szálláshelyek és szolgáltatások felújítása, korszerűsítése és fejlesztése, valamint a piacra jutásuk segítése. Az intézkedés célja továbbá a térségi turisztikai vállalkozások, szolgáltatók együttműködésének támogatása, az ehhez szükséges informatikai fejlesztések, minősítési, minőségbiztosítási szabványok bevezetésének ösztönzése.

#### **Az intézkedés tartalma és részterületei:**

Az intézkedés által érintett földrajzi terület az 5000 fő állandó lakosnál alacsonyabb lakosságszámmal vagy a 100 fő/km<sup>2</sup> népsűrűségnél alacsonyabb népsűrűséggel rendelkező településeket foglalja magában, illetve azokat a 10000 fős lélekszámot meghaladó települések külterületeit, ahol a település lakosságának több mint 2%-a külterületen él. A budapesti agglomeráció települései nem képezik az intézkedés földrajzi célterületét (7., 9., Melléklet).

#### **Kedvezményezettek köre:**

Magyarországon regisztrált természetes személyek, és a helyben székhellyel telephellyel, vagy fiókteleppel rendelkező mikro-, kis-, és középvállalkozások, települési önkormányzatok, települési önkormányzati társulások vagy, egyesületek, alapítványok és más non-profit szervezetek, valamint az előzőleg felsoroltaknak alapján a közös fejlesztésre létre hozott társulásai.

### **Az intézkedés részletes tartalma:**

Az intézkedés a vidéki turizmus-formák közül a fenntartható falusi- és agroturizmus, továbbá a természeti környezet adottságaira épülő aktív turizmus infrastrukturális feltételeit és szolgáltatásait fejleszti. Lehetővé teszi a vidéki turizmus kínálatának és piaci részarányának bővülését, új falusi szálláshelyek létrehozását, a működő szálláshelyek és szolgáltatások modernizálását. A vidéki települések természeti erőforrásaira, mezőgazdasági és halászati termelési adottságaira, közösségi-kulturális örökségére, mint vonzerőre épülő minőségi és komplex agroturisztikai szolgáltatások kialakítása, már működő egységek bővítése, akadály mentesítése, családbarát fogadóhelyi környezet és a marketing fejlesztésével a vendégkör bővítése.

*Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek):*

#### **Szálláshely és kapcsolódó szolgáltatások:**

- Kis kapacitású, nem kereskedelmi célú (hazai jogszabályban meghatározott), minőségi szálláshelyfejlesztés, beleértve az új és már működő szálláshelyeket és az ezekhez tartozó szolgáltatásokat;
- Ifjúsági szálláshelyek, gyermek- és ifjúsági tábor, turistaház kialakítása, már működő egységek bővítése és szolgáltatásainak fejlesztése, telepített sátoztábor.
- Szálláshelyhez nem kötött falusi és agroturisztikai szolgáltatások kialakítása
- mezőgazdasági, népművészeti és kézműves tevékenységek és termékek turisztikai céllal történő bemutatása, „örökségporták” kialakítása (bemutató gazdaságok, saját termék kínálat, kézműves bemutató műhelyek, iskolán kívüli foglalkoztatást biztosító gazdaságok/tevékenységek),
- borturisztikai szolgáltatások (borvidékek településein, borutak részét képező borospincék vendéglátás céljára történő fejlesztése),
- horgászturisztikai szolgáltatások (horgásztavak környezetének kialakítása, stégek, csónakok, szemetes stb. kivéve a halállomány telepítését),
- lovasturisztikai szolgáltatások (lovasudvar és eszközök pl. kocsis, szán, stb.; fedeles lovarda nem támogatható),
- vadászati és az erdei turizmus fogadóhelyi szolgáltatásai.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás aránya:**

Közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: maximálisan 40%. A mindenkori jogszabály alapján hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségben elhelyezkedő településen megvalósuló projekt esetén maximálisan 45%.

A projektek száma kedvezményezettenként nincs korlátozva, viszont az igényelt támogatások együttes összege nem haladja meg a „de minimis” szabály alapján adható maximális támogatást.

Az intézkedés keretében nyújtott támogatásnak összhangban kell lennie a 1998/2006. (EK) - de minimis - rendelettel.

Bármely három pénzügyi év időszakában bármely vállalkozás részére odaítélt csekély összegű (*de minimis*) támogatás összege nem haladhatja meg a 200 000 eurót. E felső határ a csekély összegű (*de minimis*) támogatás formájától és a kitűzött céltól függetlenül alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy a tagállam által biztosított támogatást teljesen vagy részben közösségi eredetű forrásokból finanszírozzák.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 16.645.095.772 Ft

EU hozzájárulás: 11.946.240.985 Ft



## **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseire*

Az intézkedés céljain, a vidéki gazdaság erősítésén, munkahelyteremtés ösztönzésén keresztül szoros kapcsolatban áll a „5.3.3.1.1. Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás” (53. cikk), a „5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása” (54. cikk) intézkedésekhez.

Az intézkedés kapcsolódik a „5.3.3.3.1. Képzés és tájékoztatás” (58. cikk) intézkedéshez, amelynek keretén belül a III. intézkedéscsoport potenciális pályázói számára oktatásra kerülnek a többi programban nem támogatott speciális vállalkozói készségfejlesztő képzések (pl. diverzifikáció, innovativitás, stb.), a falusi turizmushoz kapcsolódó képzések, a hagyományos kézműipari tevékenységekhez kapcsolódó képzések, a kulturális és természeti örökség megőrzés, fenntartható hasznosításhoz kapcsolódó képzések, az innovatív, lokális megoldások alapvető szolgáltatások beindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések, valamint a közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzések. A III. intézkedéscsoport intézkedéseire kapcsolódó bemutató, tájékoztató programok, amelyek keretén belül támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok szervezéséhez és lebonyolításához (Nyitott Porták, Nyitott Lovardák, Kamra Túrák stb.), melynek során a III. intézkedéscsoport intézkedései keretében megvalósult vállalkozásfejlesztési, diverzifikációs, falusi turisztikai, falumegújítási és örökségvédelmi projekteket és alapvető szolgáltatások helyi megoldásait (innovatív vidéki kezdeményezéseket) ismerhetnek meg gyakorlati bemutató és konzultáció útján.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák részt vesznek a Helyi Vidékfejlesztési Tervhez illeszkedő tevékenységek-vállalkozások létrehozásának ösztönzésében, szakmai segítségével (részletesebben ismertetve a „5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása (54. cikk), valamint „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása” /59. cikk/ című intézkedésekben).

A turizmus egyik alapfeltétele a települési környezet, a falukép és a közösségi terek vonzóvá tétele, valamint az odalátogatók számára fontos szolgáltatások megfelelő színvonalon történő elérhetőségének biztosítása. Ugyanakkor a térség turisztikai vonzerejét jelentős mértékben befolyásolja a kulturális és épített örökség bemutatásának mértéke és színvonala. A falumegújítás és örökségvédelem, valamint a vidéki szolgáltatások fejlesztése intézkedés hozzájárul a fent említettek fejlesztéséhez, ezáltal alapjául szolgál a „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedés eredményességének.

### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

Az intézkedés kapcsolódik a régiók operatív programjának turizmusfejlesztési intézkedéseire. A regionális operatív programok nem támogatják a fentiekben felsorolt tevékenységeket az intézkedésben meghatározott földrajzi területen.

## **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	A támogatott új turisztikai tevékenységek száma (db)	3197
	Támogatott fejlesztések összes elismerhető költsége (Ft)	30.263.810.494
<b>Eredmény</b>	A falusi szálláshelyen eltöltött vendégéjszakák száma;	800 000
	A támogatott vállalkozások által létrehozott munkahelyek száma (db)	3197
<b>Hatás</b>	A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (FTE).	1758
	Vásárlóerő paritáson mért nettó hozzáadott érték (PPS)	

### **5.3.3.2. A vidéki térségek életminőségének javítását célzó intézkedések**

#### **5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások**

##### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete az 52. cikk (b) pontjának (i) alpontja és az 56. cikk

A Tanács 1974/2006/EK rendelete II. sz mellékletének 5.3.3.2.1. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 321.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

A vidéki lakosság, különösen a kistelepüléseken élők számára nem, vagy nem megfelelő minőségben biztosított az egyes szolgáltatásokhoz való hozzáférés, hiszen a községek jelentős részében nem található a helyiek által birtokba vehető, modern, korszerű, közösségi és szolgáltató közösségi funkciókat ellátó épület, vagy ha létezik ilyen, állapota romos, lepusztult. A szolgáltatások az alacsony jövedelmezőség és a fajlagosan magas fenntartási költségek miatt rendre megszűntek a kistelepüléseken, s azok közül, amelyek még működnek, sok méltatlan körülmények és felszereltség mellett működik.

Ugyanakkor, a települések döntő hányadában megtalálhatók az országos lefedettséggel bíró közművelődési és könyvtári intézményi hálózat elemei, melyek - főként a kistelepüléseken - jellemzően leromlott állagúak, szolgáltatásaik szétaprózottan jelennek meg. A meglévő épületek felújítása, valamint a településen meglévő kulturális közszolgáltatások egy helyre telepítése, egyéb közszolgáltatásokkal való funkcióbővítése tehát szükséges és indokolt.

A lakosság megtartásához elengedhetetlen a helyben működő alapszolgáltatások skálájának, minőségének és elérhetőségének javítása. Közülük is a kulturális és szabadidős tevékenységekhez, a komplex informatikai és kommunikációs infrastruktúra biztosításához, egyes szakmai szolgáltatások ügyfélforgalmának helyi rendszerességgel történő biztosításához, szolgáltatói végpontok kialakításához, vagy akár a gyermekek / idősök napközbeni, szakszerű ellátásához, életmód- és diszkrimináció elleni programok befogadásához van szükség az intézményi infrastruktúra fejlesztésére, legyen szó új, korszerű épületek építéséről, vagy meglévők felújításáról. A kistelepülések körében az alapszolgáltatások gyakran csak úgy működtethetők, ha meg tudják osztani üzemeltetési költségeiket, ezért itt csak a komplex hasznosítású közösségi terek kialakítása biztosíthatja a fenntartható működést a szolgáltatók számára.

A szolgáltatások kialakításában az egymáshoz közeli települések esetében is gyakori a párhuzamosság. Komoly hatékonysági tartalék van abban, ha kistérségi szinten közösen tervezik és szervezik a szolgáltatások kialakítását és fenntartását.

A vidéki területeken a közösségek dezintegráltsága kiemelten fontossá teszi a szolgáltatások fejlesztését, ez az alapja annak, hogy valós változás következzen be az ott élők életminőségében.

Különösen súlyos hiányosságok vannak a szolgáltatások területén a tanyás térségekben.

Az ország vidéki területein megjelenő területi elszigeteltség és a társadalmi-gazdasági leszakadás egymást erősítő folyamatainak mérséklésének, illetve visszafordításának érdekében indokolt fokozott figyelmet fordítani a társadalmi, környezeti és gazdasági *hátrányos helyzetű területek támogatására*. Szükséges a depressziós térségek versenyképességének erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, továbbá a helyi közösségek felkészítése az EU-s és egyéb elérhető források megszerzésére a fenntartható szociális, környezeti és gazdasági fejlődés támogatása érdekében.

### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a vidéki térségek településein az alapszolgáltatások elérhetőségének javítása, a szolgáltatások körének bővítése, minőségének javítása, ezáltal a vidéki térségek népességmegtartó erejének növelése, az életminőség javítása a folyamatos fenntarthatóság mellett.

Kistérségi szinten a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által elkészítendő Helyi Vidékfejlesztési Terv alapján a szolgáltatás-fejlesztés ésszerűsítése, valamint integrált közösségi és szolgáltató terek létrehozása.

### **Kedvezményezettek köre:**

Az intézkedés azon vidéki térségekre koncentrál, ahol a települések lélekszáma nem haladja meg a 10000 főt, illetve azok a 10000 fős lélekszámot meghaladó települések külterületei, ahol a település lakosságának több mint 2%-a külterületen él (tanyás térségek). Az intézkedés a mikrotérségi központok fejlesztését nem szolgálja. A jogosult települések listája a 8., valamint 9. mellékletekben található.

### **Az intézkedés tartalma és részterületei:**

Az intézkedés megalapozásaként a megalakuló Helyi Vidékfejlesztési Közösségek a Helyi Vidékfejlesztési Iroda szakmai segítségnyújtása mellett összeállítják és partnerségben elfogadják a Helyi Vidékfejlesztési Tervet. Ennek részét képezi a Kistérségi Szolgáltatásfejlesztési és –fenntartási Terv, amely kistérségi szinten összehangoltan, de településekre lebontva meghatározza, hogy milyen szolgáltatásfejlesztés valósuljon meg.

Az intézkedés keretében megvalósuló konkrét projektek olyan szolgáltatásokra irányulhatnak, amelyeket a következő alponban (Támogatott szolgáltatások típusai) határoz meg a Program és részét képezik a HVK által elfogadott Kistérségi Szolgáltatásfejlesztési és –fenntartási Tervnek.

Kiemelten támogatandók azok a projektek, amely esetében a szolgáltatás kialakításába és fenntartásába együttműködési megállapodás keretében bevonásra kerülnek egyéb helyi szereplők (civil szervezet, vállalkozás).

Szintén kiemelt támogatás jár azokhoz a projektekhez, amelyek az adott településen a kistelepusi közösségi és szolgáltató tér kialakítására, valamint az ott működtetett szolgáltatások fejlesztésére irányulnak.

A szociális földprogram megvalósítása esetén az önkormányzatok és önkormányzati társulások feladat ellátási megállapodást köthetnek azokkal, akik /amely szervezetek programjukat megvalósítják.

### **Támogatott szolgáltatások típusai:**

Az intézkedés a következő típusokat foglalja magában:

#### *1. Integrált kistelepusi közösségi és szolgáltató terek, ezen belül:*

- Integrált kistelepusi közösségi és szolgáltató tér kialakítása a hiányzó és szükséges szolgáltatások biztosításához. Az integrált kistelepusi közösségi és szolgáltató tér a település lakossága számára egymással összefüggő elsősorban közigazgatási, humán, közösség-szervezési szolgáltatások nyújtására alkalmas, fizikailag is egységes épület vagy összetartozó épületegyüttes, melyben minden esetben a közösségi programok szervezésével megbízott, legalább egy fő helyi munkaerő is dolgozik.
- Az integrált közösségi és szolgáltató terek egyik formája a 1000 fő alatti, szolgáltatáshiányos vagy ellátásszervező funkció nélküli kistelepusi épületek egészségügyi, szociális és kulturális szolgáltatásoknak egyaránt helyt adó ún. „életházak”. Az „életház” a kistelepusi lakossága számára egymással összefüggő elsősorban közigazgatási, humán, közösség-szervezési szolgáltatások nyújtására alkalmas, fizikailag is egységes épület vagy összetartozó épületegyüttes, melyben minden esetben a közösségi programok szervezésével megbízott, legalább egy fő helyi munkaerő is dolgozik.

- A jelenleg létező Általános Művelődési Központok intézményeinek külső-belső felújítása, épületegyüttesek funkcióiknak megfelelő összekapcsolása és integrált közösségi és szolgáltató térére való átalakítása.
- A kötelező alapfokú oktatás infrastruktúrája (iskola) nem része az integrált közösségi és szolgáltató tereknek, mindazonáltal „életház” iskolaépület részeként is kialakítható.

#### 2. Tanyás térségek villamosítása és egyéb alapszolgáltatások kialakítása

#### 3. Szociális földprogram

#### 4. Egyéb szolgáltatások

Előnyben részesülhetnek azok a projektek, ahol a létesítmények energiaellátását helyi alapanyagbázisra építő megújuló energiaforrást használó fűtőművekkel biztosítják.

#### **A támogatott szolgáltatások típusai részletesen ismertetve:**

1. Az integrált kistéleplési szolgáltató terek esetében az infrastruktúra kialakításához lehet igényelni a támogatást, ami magában foglalja a helyet biztosító épület külső és belső felújítását, valamint a betelepítendő szolgáltatásokhoz szükséges alpinfrastruktúra kialakítását.

2. Tanyás térségek villamosítása és egyéb alapszolgáltatások kialakítása esetén a tanyák elektromos energiával történő ellátása, valamint egyéb alapszolgáltatások létrehozása.

3. Szociális földprogram kiterjesztése. A mezőgazdasági termelésre alkalmas környezetben élő, de mezőgazdasági termelésre alkalmas feltételekkel nem, vagy azokkal szűkös mértékben rendelkező vagy/és azokat hatékonyan kihasználni nem tudó, szociálisan hátrányos helyzetű családok megélhetésének segítése, önálló egzisztenciateremtési esélyeinek növelése települési vagy/és kistérségi szinten szervezett, szociális földprogramokkal. A program korábbi, 1993 óta halmozódó tapasztalatokra épül, azt bővíti és fejleszti tovább. A program részei:

- a) A tartósan inaktív vagy munkanélküli családtagokat aktivizáló, önellátást célzó és felesleget, vagy piacra szánt terméket értékesítő gazdasági tevékenység támogatása. A programban sikerrel részt vevők östermelökké válhatnak, és a későbbiekben jogosultakká válhatnak a félig-önellátó gazdaságokat megillető támogatásra.
- b) Szociális és gyermekvédelmi célú bentlakásos intézmények saját önellátó gazdálkodásának kiépítése, támogatása a működési költségek csökkentésének céljából.
- c) A hátrányos helyzetű családok a program által biztosított eszközrendszerhez illeszkedő képzések nyújtása.
- d) A termékek piacra jutását célzó integráció biztosítása olyan helyi programok esetében, ahol képződik értékesíthető felesleg, vagy a szociális földprogram eleve piaci értékesítésű termék előállítását célozza (pl. tej, ill. kertészeti termékek termelése.)
- e) A programban résztvevőket összefogó, fogyasztási, termelési, értékesítési szövetkezést, közös értékesítést segítő támogatás.

4. Egyéb szolgáltatások között (kiemelten támogatva, amennyiben az integrált közösségi és szolgáltató térhez kapcsolódva valósul meg):

- *Adminisztratív és kereskedelmi szolgáltatások*
  - Időszakos önkormányzati hivatali ügyintézés, gazdaságfejlesztési, mezőgazdasági célú szaktanácsadás
  - Postai szolgáltatások
  - Irodai szolgáltatások (fénymásolás, hivatalos levelek nyomtatása, stb.)
  - Kereskedelmi tevékenység (újságárulás, szerencsejáték értékesítés, saját termékek független értékesítése, stb.)
  - Jótékonyági pontok (adományok összegyűjtése, szétosztása, értékesítése, stb.)
  - Szaktanácsadói tevékenység végzése, munkaügyi közvetítő tevékenység végzése

- Polgárórség működése
- *Kulturális, kommunikációs és rekreációs szolgáltatások*
  - Turisztikai információs pontok
  - Internet hozzáférés, (IP) telefonos szolgáltatás
  - Könyvtár, mozgókönyvtári állomáshely
  - Közösségi, oktatási, fejlesztési célú tevékenységekhez, kiállításokhoz, fedett és szabadtéri kulturális rendezvényekhez helyszín biztosítása (színházcsoport, táncsoport, filmklub, kézműves műhely, táncoktatás, asszonytorna, egyesületek találkozóhelye, baba-mama klub, népdalkör, népi hagyományokat őrző együttes, zenei klub, stb.)
  - Helyi újság szerkesztősége
  - A rendezvényekhez szükséges konyha
  - Fedett és szabadtéri sport és rekreációs létesítmények
  - A helyi közösségek szabadidő eltöltését szolgáló szabadidős és sportlétesítmények (szabadidőparkok, belterületi futó, görkorcsolya útvonalak, mászófalak, akadálypályák, szabadtéri tornapályák, erdei iskolák stb) kiépítése létrehozása vagy fejlesztése.
  - Kulturális tevékenységek és az azokhoz kapcsolódó kis léptékű infrastruktúra fejlesztése (rendezvények, állandó és időszakos kiállítások, szabadtéri létesítmények stb)
- *Egészségügyi szolgáltatások*
  - Prevenció és szűrés rehabilitáció (gyógytornász) számára infrastruktúra biztosítása, kommunikációs pont (informatikai, melyen keresztül az ellátók külső adatbázisokhoz csatlakozhatnak), fiókpatika.
- *Szociális szolgáltatások*
  - Szociális információs szolgáltatás; gyermekjóléti szolgáltatás; családsegítés, falu-, tanya-gondnoki szolgáltatás „bázishely”.
  - A helyi körülményektől (pl. megközelíthetőség), szükségletektől- és igényektől függő szolgáltatások: gyermekek napközbeni ellátásai: bölcsőde, vagy egyéb alternatív napközbeni gyermekfelügyelet (nem intézményes forma) biztosítása, idősek nappali ellátása..

A fenti szolgáltatásokon kívül minden más szolgáltatástípus támogatható, amely a helyi közösség igényeire ad választ (belefoglalták a Kistérségi Szolgáltatásfejlesztési és –fenntartási Tervbe), amennyiben nem támogatható más Operatív Programból.

### **Elismerhető költségek típusai:**

*Az 1., 2. és 4. szolgáltatástípus esetén:*

- épületek, építmények felújításának, átalakításának és újak létesítésének építési költségei,
- gépek, berendezések, eszközök beszerzésének, üzembeállításának (személygépjárművek kivételével) költségei,
- tereprendezés, parkosítás költségei,
- általános költségek: mérnöki díjak; szakértői, szaktanácsadói díjak; a fejlesztés elismerhető összköltségének maximum 12%-áig,
- A projekthez kapcsolódó képzési, humán fejlesztési költségek a fejlesztés elismerhető összköltségének maximum 20%-áig,
- A projekthez kapcsolódó projektvezetési, irányítási és a beindítás első időszakában jelentkező fenntartási költségek a fejlesztés elismerhető összköltségének maximum 30%-áig,

*Szociális földprogram esetében:*

- Termelési feltételek biztosítása: pl. földhasználat, bérlet, szaporítóanyag, gépek, berendezések, kemikáliák, gépi talajmunkák, más, a termelést közvetlenül segítő szolgáltatások;
- Feldolgozás és értékesítés szervezése, megvalósítása: gépkölcsönzés, termeltetés, értékesítés szervezés, termény-feldolgozás, tárolás, szállítás, intenzív termelés vagy háziipar eszközeinek biztosítása, szövetkezési és integrációs formák kialakítása, működtetése;
- Más szolgáltatások: projekt menedzsment, szaktanácsadás, képzések, rendezvények, együttműködések, szövetkezés segítése.

### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás aránya:**

Közforrások aránya önkormányzatok esetében 100%. A mindenkori jogszabály alapján hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségekben elhelyezkedő településeken megvalósuló projekt esetén a támogatás aránya maximálisan 90%, a szociális földprogram és az egyéb szolgáltatások esetében maximálisan 80%. Amennyiben az egyéb szolgáltatás az integrált közösségi és szolgáltató térben valósul meg, akkor 85%. A fenti jogszabállyal nem érintett településeken rendre 5% ponttal alacsonyabb a támogatási intenzitás.

A Program megvalósítási időszaka alatt egy település által igénybe vehető támogatás maximális mértékét meghatározza a kérelmet benyújtó település lakosság száma, illetve a mindenkori jogszabály szerinti hátrányos helyzet a településekre, illetve kistérségekre vonatkozóan. Több támogatás jár egy településnek, ha megvalósít integrált kistépülési közösségi és szolgáltató teret. A támogatási mérték kiszámítása súlyozottan történik, a fenti szempontok figyelembe vételével.

A Helyi Vidékfejlesztési Közösségek felelnek azért, hogy a megvalósuló projektek illeszkedjenek a Kistérségi Szolgáltatásfejlesztési és –fenntartási Tervhez.

### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 29.964.929.748 Ft

EU hozzájárulás: 21.505.930.441 Ft

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

*Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés közvetetten kapcsolódik a „5.3.3.1.2. Mikrovállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása” (54. cikk) a „5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése” (55. cikk) és a „4.3.5. A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése” (57. cikk) intézkedésekhez, ahol falvak épített kulturális örökség értékei kerülnek bemutatásra. Ezenkívül a IV. intézkedéscsoport intézkedéseivel.

Az intézkedés kapcsolódik a „5.3.3.3.1. Képzés és tájékoztatás” (58. cikk) intézkedéshez, amelynek keretén belül a III. intézkedéscsoport potenciális pályázói számára oktatásra kerülnek a többi programban nem támogatott speciális vállalkozói készségfejlesztő képzések (pl. diverzifikáció, innovativitás, stb.), a falusi turizmushoz kapcsolódó képzések, a hagyományos kézműipari tevékenységekhez kapcsolódó képzések, a kulturális és természeti örökség megőrzés, fenntartható hasznosításhoz kapcsolódó képzések, az innovatív, lokális megoldások alapvető szolgáltatások beindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések, valamint a közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzések. A III. intézkedéscsoport intézkedéseivel kapcsolódó bemutató, tájékoztató programok, amelynek keretén belül támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok szervezéséhez és lebonyolításához (Nytott Porták, Nyitott Lovardák, Kamra Túrák stb.), melynek során a III. intézkedéscsoport intézkedései keretében megvalósult vállalkozásfejlesztési, diverzifikációs, falusi

turisztikai, falumegújítási és örökségvédelmi projekteket és alapvető szolgáltatások helyi megoldásait (innovatív vidéki kezdeményezéseket) ismerhetnek meg gyakorlati bemutató és konzultáció útján.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák és a központi koordinációs szervezet szerepet játszik az intézkedés projektjeinek értékelésében, valamint vizsgálja a projektek illeszkedését a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Tervhez (részletesebben ismertetve a „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása - 1698/2005 EK rendelet 59. cikk alapján”) című intézkedésben.

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

A regionális operatív programok tartalmazzák közösségi terek kiépítését célzó intézkedéseket, illetve kötelező humán célú önkormányzati feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra-fejlesztéseket és a kapcsolódó eszközbeszerzéseket. A ROP-ok a kistérségi és mikro-térségi központok közösségi szolgáltató tereit támogatják, míg a Vidékfejlesztési Program a ROP-ok által támogatott települési kör települései kivételével a jogosult településeket.

Jelen intézkedés keretében azonban nem támogathatók a települések egészségügyi, bölcsődei, óvodai, általános és középiskolai „szolgáltatásokhoz” kapcsolódó fejlesztései, melyek a ROP-ok forrásaiból támogathatók. A ROP-ok elsődlegesen a kistérségi központok, valamint ún. kistérségi központok szolgáltatásfejlesztési beruházásait támogatják, míg a Vidékfejlesztési Programban erőteljes prioritást élveznek a kistérségek. A pontos lehatárolás az egyes programok keretében támogatható települések meghatározásával történik. A TIOP 4. prioritása: A kulturális infrastruktúra fejlesztése a közösségfejlesztés szolgálatában, melynek keretében nagyvárosokban létrejövő multifunkcionális közösségi központok kialakításának – elsősorban az oktatás, képzés, tömegkommunikáció és közösségi tevékenység – támogatása, a könyvtári szolgáltatások növelése, az otthonról elérhető szolgáltatások fejlesztése, a közösségi művelődést elősegítő fejlesztési pólusok kialakítása, valamint a kulturális infrastruktúra integrált fejlesztése a partnerségi együttműködésért és a hálózatosodás elősegítése érdekében valósul meg.

A EKOP 2. prioritása: A közigazgatási szolgáltatásokhoz történő hozzáférést támogató infrastrukturális fejlesztések (szolgáltatások eljuttatása az ügyfelekhez), ezen intézkedés keretében az integrált közösségi tér helyszínt biztosíthat az ügyintézéshez.

Az TÁMOP 3. prioritása: Minőségi közoktatás és hozzáférés biztosítása és az 5. prioritás: Egészségmegőrzés és a társadalmi befogadás, részvétel erősítése, melynek keretében a helyi közösségek és civil szervezetek létrejötte, a kulturális tőke erősítésének, a diszkrimináció elleni küzdelemnek és egyes életmódprogramoknak a támogatása, kapacitásainak megerősítése is a célok között szerepel. A TIOP 3. prioritása a társadalmi befogadást és részvételt erősítő infrastruktúra fejlesztését támogatja.

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	A támogatott fejlesztések száma (db)	3836
	A fejlesztések teljes elismerhető összköltsége (euró)	35.252.858.527
<b>Eredmény</b>	Szolgáltatásokból részesülő lakosság száma (ezer fő)	3 500 000
	A internet elérhetőség növekedése a vidéki térségekben (ezer fő)	
<b>Hatás</b>	A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek száma, munkaerő egyenértékben (FTE).	2110
	Vásárlóerő paritáson mért nettó hozzáadott érték (PPS)	

### **5.3.3.2.2. Falumegújítás és -fejlesztés**

#### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 52.cikk (b) pontja, (ii) alpontja és az 56.cikk

A Tanács 1974/2006/EK rendelete II. sz mellékletének 5.3.3.2.2. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 322.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

A vidéki lakókörnyezet, a települések fizikai összképe és a közösségi terek, közterületek állapota romló képet mutat. A vidéki térségek vonzerejének növelése érdekében javítani kell a települések arculatát. A vidéki térségekben viszonylag kevés az olyan gazdasági tevékenységekre alkalmas infrastruktúra, mint a helyi termékek értékesítése, illetve a meglévő helyi piacok felújításra szorulnak. A vidék vonzerejének növeléséhez és a falvak megújításához kapcsolódó változtatásokhoz szükség van a helyi piacok létrehozására, illetve a meglévők felújítására.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célkitűzése az életminőség javítása a vidéki települések vonzerejének növelése által, az elvándorlás, a gazdasági és társadalmi feltételekben mutatkozó negatív trendek megfordítása, és a vidék elnéptelenedési tendenciája megállítása.

#### **Az intézkedés alkalmazási területei és tevékenységei:**

Az intézkedés azon vidéki térségekre koncentrál, ahol a települések lélekszáma nem haladja meg a 10000 főt, illetve amelynek népsűrűsége kevesebb, mint 120 fő/km<sup>2</sup>, valamint azok a 10000 fős lélekszámot meghaladó települések külterületei, ahol a település lakosságának több mint 2%-a külterületen él (tanyás térségek). A budapesti agglomerációhoz tartozó települések nem képezik az intézkedés földrajzi célterületét. (A jogosult települések listája a 8., valamint 9. Mellékletekben található).

A HVK-k kistérségenként keretösszeget kapnak, hogy mekkora forrást költhetnek falufejlesztésre. Az összeget meghatározza a kistérség jogosult településeinek a lélekszáma, a jogosult települések száma, az esetleges hátrányos helyzete és a korábbi programozási időszakban kifejtett pályázói aktivitás. A HVK-k, a HVI-k bevonásával kistérségi tervet állítanak össze, hogy mely településeken és milyen falufejlesztési tevékenység valósuljon meg a programozási időszakban. A Program keretében a tervben feltüntetett beruházások valósulhatnak meg.

Az intézkedés a vidéki területekre koncentrál. A lehatárolás kritériumait a 8., valamint 9., mellékletek tartalmazzák. A HVI-k, valamint a központi koordinációs szervezet fontos szerepet játszik a projektek értékelésében, amennyiben a projekt összhangját vizsgálják a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Tervvel (részletesebb lásd a 5.3.3.4.1. Készségfejlesztés, ösztönzés és végrehajtás c. intézkedésnél – 1698/2005. (EK) rendelet 59. cikk).

#### **Kedvezményezettek köre:**

Települési önkormányzatok és önkormányzati társulások.

#### **A támogatott tevékenységek típusa:**

- 1) A környezeti állapot és falukép javítását szolgáló kis léptékű infrastruktúrafejlesztések: parkok, pihenőhelyek, sétautak és egyéb közterületek (kivéve önálló út- és járdaépítést, csatornázást)



- 2) Épületek külső és belső felújítása, amelyek közösségi vagy gazdasági célokat szolgálnak, funkciójuk fenntartásával, vagy új funkció betelepítésével. (kivételt képeznek az Önkormányzatokról szóló 1990/LXV Törvény alapján hasznosított épületek)
- 3) Alapvetően a helyben megtermelt mezőgazdasági termékek értékesítése feltételeinek javítása céljából új piacok létrehozása, meglévők fejlesztése, bővítése, az előírásoknak történő megfeleltetése. A piac területén fedett és fedetlen elárúsítóhelyek, egyéb üzlethelyiségek, raktárak, szociális és hatósági helyiségek, hulladék tárolók, egyéb szolgáltatásokhoz szükséges helyiségek kialakítása és eszközök, gépek, berendezések beszerzése (mérlegelés, ki- és berakodást segítő eszközök). Szükséges kiegészítő infrastruktúra megteremtése (például: energiaellátás, víz, parkoló, út).

#### **Az elismerhető költségek típusa:**

- 1) Infrastrukturális fejlesztések költségei,
- 2) Eszközök, berendezések és gépek beszerzésének és telepítésének költségei,
- 3) Általános költségek

#### **Támogatás mértéke:**

A közpénzek aránya az összes elismerhető költség arányában 100%. A támogatás aránya 80%. A mindenkori jogszabály alapján a hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségekben elhelyezkedő településeken megvalósuló projekt esetén 90%.

A maximálisan adható támogatás **40 millió** Ft projektenként.

#### **A többi Uniós pénzügyi eszköztől való lehatárolás és annak feltételei:**

##### *Kapcsolódások a Program más intézkedéseihez*

Az intézkedés a „5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéshez kapcsolódik (55. cikk) azáltal, hogy a település arculatának javításával növekszik a települések idegenforgalmi vonzereje. A „5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások” intézkedéssel párhuzamosan (56. cikk) teret biztosít a 4.3.4. sz. intézkedésben ismertetett szolgáltatások számára, javítja a vidéki térségek vonzerejét, valamint a vidéki népesség életminőségét.

Az intézkedés kapcsolódik a „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és végrehajtás” (59. cikk) intézkedéshez. a projektek helyi vidékfejlesztési tervvel való összhangjának megteremtésével. A falumegújítás egyértelműen preferált módja annak helyi fejlesztési terveken keresztül történő megvalósítása több intézkedés integrált összekapcsolása révén, valamint specifikus fejlesztési koncepciók alapján.

##### *Kapcsolódás más OP-khoz*

A regionális operatív programok egy része tartalmaz településfejlesztési, település rehabilitációs elemeket, illetve kötelező humán célú önkormányzati feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra-fejlesztéseket. A Vidékfejlesztési Program keretén belül azonban önálló épületek (pontoszerű fejlesztések) felújítására kerül sor, míg a regionális operatív programok településrészek komplett rehabilitációját célozzák meg.

Azok a települések, amelyek a ROP-okból jogosultak támogatásra a településközpontjaik fejlesztésére – alapjában véve többnyire városok – nem kaphatnak támogatást ebből az intézkedésből. A támogatásból kizárt települések jegyzékét régióként kell meghatározni.

Az ezen intézkedés keretén belül a helyi/térségi fejlesztési stratégiákba ágyazott fejlesztéseket a hasonló célokat kitűző települési infrastruktúrafejlesztési projektekkel és a ROP-okkal összhangban célszerű megvalósítani.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 19.989.144.358 Ft

EU hozzájárulás: 14.346.275.855 Ft

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

Az indikátor típusa	Indikátor	Cél 2007-2013
<b>Output</b>	Támogatott, fejlesztésekkel érintett települések száma (db)	600
	A támogatott fejlesztések összköltsége (Ft)	23.516.640.421
<b>Eredmény</b>	A fejlesztett szolgáltatásokban részesülő vidéki népesség nagysága (fő)	3.200.000
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték vásárlóerő egyenértékben (PPS) kifejezve Létrehozott teljes munkaidős nettó többlet munkahely (FTE = full time equivalent)	

**Kiegészítő program-specifikus indikátorok és célértékek**

Az indikátor típusa	Indikátor	Célkitűzés
<b>Hatás</b>	A támogatás célcsoportját képező vidéki lakosság elégedettségének növekedése Elvándorlás a vidéki területekről arányának csökkenése a program befejezését követő 5 év átlagában	<b>20%</b>

### **5.3.3.2.3. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése**

#### **Az intézkedés keretében két alintézkedés különböztethető meg:**

- *A vidéki örökség megőrzése*
- *Natura 2000 fenntartási tervek készítése*

#### **5.3.3.2.3.A. A vidéki örökség megőrzése**

##### **A támogatás jogszerkezte:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 52. cikk (b) pontja, (iii) alpontja és 57. cikke

Az 1974/2006/EK Rendelet II. Mellékletének 5.3.3.2.3. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 323.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

A vidéki térségek gazdag szellemi, kulturális, épített és természeti értékei. A vidéki térségek vonzerejének növeléséhez elengedhetetlen a településképzés javítása, a vidéki élethez kapcsolódó kulturális és természeti örökség bemutatásának előmozdítása. A vidéki térségek települései nem rendelkeznek elegendő saját bevétellel építészeti örökségük és kulturális és természeti értékeik, vagyoni megőrzéséhez, fejlesztéséhez. Az épített örökség mellett a települések természeti értékei, patakmedrei is sok esetben elhanyagoltak, egyre kisebb jelentőséggel bírnak a településközösségek számára. A vidéki térségek vonzerejének növelése érdekében elengedhetetlen a vidéki élethez kapcsolódó kulturális és természeti örökség fenntartható fejlesztése és bemutatásának előmozdítása.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a vidéki térség települései településképzésének és környezetének javítása, ezen belül az épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás megőrzése, megújítása, és ezáltal a települések vonzerejének növelése.

##### **Az intézkedés alkalmazási területe:**

Az intézkedés azon vidéki térségekre koncentrál, ahol a települések lélekszáma nem haladja meg a 10000 főt, illetve amelynek népsűrűsége kevesebb, mint 120 fő/km<sup>2</sup>, valamint azok a 10.000 fős lélekszámot meghaladó települések külterületei, ahol a település lakosságának több mint 2%-a külterületen él (tanyás térségek). A budapesti agglomerációhoz tartozó települések nem képezik az intézkedés földrajzi célterületét. (A jogosult települések listája a 8., valamint 9. Mellékletekben található).

##### **Az intézkedés alkalmazási területei és tevékenységei:**

Az intézkedések a vidéki települések épített, természeti és kulturális örökségének védelmét és megújítását célozza integrált, non-profit rendszerben. Ennek keretében az épített elemek és a kapcsolódó közterületek és örökségvédelem összehangolt, egymásra épülő fejlesztését részesíti előnyben.

##### **Kedvezményezettek köre:**

Magyarországon bejegyzett mikro-vállalkozások, non-profit szervezetek, önkormányzatok és társulásaik, egyházak és egyházi jogi személyek, valamint az országos műemléki védelem alatt álló lakóház tulajdonosa(i), illetve kizárólagos használója (használói), valamint a fentiek konzorciumai.

### **A támogatott tevékenységek típusa:**

#### *Kulturális örökség*

1. Az épített örökség helyreállításához, fenntartásához és fejlesztéséhez kapcsolódó tanulmányok, tervek készítése.
2. Legalább helyi védetség alatt lévő épületek ( kúriák, kunhalmok, földvárak, stb.) külső és belső felújítása és korszerűsítése, valamint bemutathatóvá tétele, szükség szerint turisztikai funkcióval való ellátása és a szervesen kapcsolódó zöld felületek (parkok, játszóterek) létrehozása, felújítása, valamint megközelítést szolgáló gyalogutak, passzázsok kialakítása, a helyi népművészeti, néprajzi, kulturális értékek bemutathatóvá tétele.
3. Legalább helyi védetség alatt álló településszerkezeti egységek, épületek és hozzá kapcsolódó környezeti elemek rehabilitációja (minimum három elemből álló egység); az ezekhez szervesen kapcsolódó zöld felületek (parkok, játszóterek) létrehozása, felújítása

#### *Természeti örökség megőrzése és fejlesztése:*

4. A természeti és a történelmi tájkép, és az azt alkotó táji elemek állapotának javítását, ill. kialakítását célzó fejlesztések támogatása;
5. Környezeti tudatosságot fejlesztő akciók megvalósítása (vizek, természetvédelmi területek, szelektív hulladékgyűjtés és hulladékgazdálkodás stb.).

### **Az elismerhető költségek típusa:**

- Eszközök, berendezések és gépek beszerzésének és telepítésének költségei.
- Általános költség

### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

### **A támogatás aránya:**

Közcélú (önkormányzati) beruházások esetén a közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: maximum 100% a támogatás aránya maximum 80%. A mindenkori jogszabály alapján hátrányos helyzetű településeken vagy a társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségben elhelyezkedő településen megvalósuló projekt esetén maximum 90%. Természetes személyek és vállalkozás esetén a közforrások aránya a nem jövedelemtermelő beruházások esetében az elismerhető költség maximum 75%-a, a jövedelemtermelő beruházások esetében az összes elismerhető költség maximum 50%-a.

A maximálisan adható támogatás mértéke: 40 millió Ft.

A támogatás mértékét meghatározza a kérelmet benyújtó település lakosság száma, illetve a mindenkori jogszabály szerinti hátrányos helyzet a településekre illetve kistérségekre vonatkozóan; valamint több település összehangolt fejlesztése. A támogatási mérték kiszámítása súlyozottan történik, a fenti szempontok figyelembe vételével.

A Helyi Vidékfejlesztési Közösségek a fentiek alapján meghatározott értékű kvótát kapnak a beérkező fejlesztési elképzelések támogatási nyilatkozatainak kiadásához.

Az intézkedés keretében nyújtott támogatásnak összhangban kell lennie a 1998/2006. (EK) - de minimis - rendelettel.

Bármely három pénzügyi év időszakában bármely vállalkozás részére odaítélt csekély összegű (*de minimis*) támogatás összege nem haladhatja meg a 200 000 eurót. E felső határ a csekély összegű (*de minimis*) támogatás formájától és a kitűzött céltól függetlenül alkalmazandó, tekintet nélkül arra, hogy

a tagállam által biztosított támogatást teljesen vagy részben közösségi eredetű forrásokból finanszírozzák.

### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

#### ***Kapcsolódás a program más intézkedéseivel***

Az intézkedés a „5.3.3.1.3. A turisztikai tevékenységek ösztönzése” (55. cikk) intézkedéshez kapcsolódik azáltal, hogy a településkép javításával, a vidéki élethez és az agráriumhoz kapcsolódó kulturális és természeti örökség bemutatásával növeli a települések turisztikai vonzerejét. Továbbá a „5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások” (56. cikk) intézkedéssel együtt javítják a vidéki térségek vonzerejét és a vidéken élő lakosság életminőségét.

Az intézkedés kapcsolódik a „5.3.3.1. Képzés és tájékoztatás” (58. cikk) intézkedéshez, amelynek keretén belül a III. intézkedéscsoport potenciális pályázói számára oktatásra kerülnek a többi programban nem támogatott speciális vállalkozói készségfejlesztő képzések (pl. diverzifikáció, innovativitás, stb.), a falusi turizmushoz kapcsolódó képzések, a hagyományos kézműipari tevékenységekhez kapcsolódó képzések, a kulturális és természeti örökség megőrzés, fenntartható hasznosításhoz kapcsolódó képzések, az innovatív, lokális megoldások alapvető szolgáltatások beindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések, valamint a közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzések. A III. intézkedéscsoport intézkedéseivel kapcsolódó bemutató, tájékoztató programok, amelynek keretén belül támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok szervezéséhez és lebonyolításához (Nyitott Porták, Nyitott Lovardák, Kamra Túrák stb.), melynek során a III. intézkedéscsoport intézkedései keretében megvalósult vállalkozásfejlesztési, diverzifikációs, falusi turisztikai, falumegújítási és örökségvédelmi projekteket és alapvető szolgáltatások helyi megoldásait (innovatív vidéki kezdeményezéseket) ismerhetnek meg gyakorlati bemutató és konzultáció útján.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák és a központi koordinációs szervezet szerepet játszik az intézkedés projektjeinek értékelésében, valamint vizsgálja a projektek illeszkedését a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Tervhez (részletesebben ismertetve a „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása, 1698/2005 EK rendelet 59. cikk alapján”) című intézkedésben.

#### **Kapcsolódás más Operatív Programokhoz**

A regionális operatív programok egy része tartalmaz településfejlesztési, település rehabilitációs elemeket, illetve kötelező humán célú önkormányzati feladatok ellátásához szükséges infrastruktúra-fejlesztéseket. A Vidékfejlesztési Program keretén belül a vidéki térség épületeinek (pontosabban fejlesztések, illetve kisebb, 3-4 elemből álló egységek) felújítására kerül sor, míg a regionális operatív programok városrészek komplett rehabilitációját célozzák meg.

A regionális operatív programok által támogatott településközpont fejlesztési célú támogatásban részesülő települések (alapvetően városok) kizárásra kerülnek jelen intézkedés kedvezményezettjei köréből. A szálláshely célú legalább helyi védettséggel rendelkező épületek a szálláshely-fejlesztése jogcím alatt támogathatók a 5.3.3.1.3. intézkedésben, vagy a regionális operatív programokban. A regionális operatív programok támogatják az 1997. évi LXXVIII. Törvény alapján az épített környezet alakításáról és védelméről a nemzetközi és országos építészeti örökséggé nyilvánított épületek turisztikai célú (pl. múzeum, kiállító terem) hasznosítását. Ezek jelen programból értelemszerűen nem támogathatók.

Az ezen intézkedés keretén belül a helyi/térségi fejlesztési stratégiákba ágyazott fejlesztéseket a hasonló célokat kitűző települési infrastruktúrafejlesztési projektekkal és a ROP-okkal összhangban célszerű megvalósítani.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 9.600.049.593 Ft

EU hozzájárulás: 6.889.987.746 Ft

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Támogatott, a vidéki örökséggel kapcsolatos tevékenységek száma	470
	A fejlesztések összköltsége (Ft)	11.294.175.991
<b>Eredmény</b>	A fejlesztett szolgáltatásokban részesülő vidéki népesség nagysága	2.466.668
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték vásárlóerő egyenértékben (PPS) kifejezve	
	Létrehozott teljes munkaidős nettó többlet munkahely (FTE = full time equivalent)	

**Addicionális program-indikátorok és célértékek:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Támogatott kulturális örökség és természeti értékek száma	
<b>Eredmény</b>	Veszélyeztetett műemlékek aránya;	33%
<b>Hatás</b>	Támogatással érintett vidéki lakosság elégedettségének javulása	

### **5.3.3.2.3.B. Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése**

#### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 57. cikk a) pontja

Az 1974/2006/EK Rendelet II. Mellékletének 5.3.3.2.3. pontja

#### **Az intézkedés kódja: 323.2.**

#### **Az intézkedés indoklása:**

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikk (1) bekezdése alapján a tagállamoknak intézkedéseket kell foganatosítaniuk a különleges természet-megőrzési területek védelme érdekében, szükség szeit olyan fenntartási/fejlesztési tervek kidolgozásával és végrehajtásával, amelyek kifejezetten a szóban forgó területekre vonatkoznak vagy más fejlesztési tervek részeként. Továbbá meghatározzák a megfelelő jogszabályi, hatósági, vagy szerződéses intézkedéseket, amelyek megfelelnek az adott területen megtalálható, I. mellékletben szereplő természetes élőhelytípusok, illetve II. mellékletben szereplő fajok ökológiai szükségleteinek.

A védett természeti területekre már elkészült, valamint készülő kezelési tervek összesen 40 különleges madárvédelmi és 123 különleges természet-megőrzési területet érintenek. A Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek mind céljukban, mind tartalmi elemeiket tekintve különböznek az országos jelentőségű védett természeti területekre készülő kezelési tervektől. Ezért a következőkben a közösségi jelentőségű természeti értékek hosszú távú megőrzéséhez és fenntartásához szükséges természetvédelmi célkitűzéseket, kezelési előírásokat meghatározó terveket a továbbiakban fenntartási terveknek nevezzük hogy elkülönítsük az országos jelentőségű természeti területekre a 30/2001 (XII. 28.) KöM rendelet szerint kötelezően elkészítendő természetvédelmi kezelési tervek néven miniszteri rendeletben is megjelenő tervtípustól.

#### **Az intézkedés célja:**

A vidéki térségek természeti értékeinek megőrzése, fejlesztése, fenntartható hasznosítása.

#### **Az intézkedés alkalmazási területe:**

A fenntartási tervekben foglaltak a gazdálkodók részére kötelező érvényű előírásokat nem tartalmaznak, de figyelembe veszik a nemzeti jogszabályban meghatározott kötelező földhasználati szabályokat és az adott Natura 2000 terület alapvető, a kijelölési szempontokból fakadó céljait.

Natura 2000 területek és egyéb jelentős természeti értékkel rendelkező területek kezelési tervének kidolgozása.

A Natura 2000 területek fenntartási/fejlesztési terveinek elkészítése azokra a területekre vonatkozik, amelyek nem védett területek, így nemzeti jogszabály alapján nem készülnek rá kezelési tervek. A fenntartási tervekben foglaltak a gazdálkodók részére kötelező érvényű előírásokat nem tartalmaznak, de figyelembe veszik a kormányrendeletben meghatározott kötelező földhasználati szabályokat. A bennük meghatározott előírások betartását az önként vállalható agrár-környezetgazdálkodási (AKG) intézkedések segítik elő.

A fenntartási/fejlesztési tervek területi szinten – a közösségi értékek figyelembe vételével – igazodnak a már meglévő AKG előírásokhoz, illetve esetenként tovább pontosítják a Natura 2000 területen önként vállalható előírásokat. Ily módon a fenntartási tervek a gazdálkodók számára olyan iránymutatást adnak, amely a megfelelően beadott pályázatok révén – és egy jól működő tanácsadó szolgálattal kiegészülve – segíti őket a támogatási források hatékonyabb kihasználásában.

### ***Kedvezményezettek köre:***

Magyarországon bejegyzett, Natura 2000 területen jártas (referenciákkal rendelkező), vidékfejlesztési és természetvédelmi céllal működő civil szervezetek, kutatóintézetek, felsőoktatási intézetek, szakmai szövetségek és ezek társulásai

### ***Az intézkedés tartalma:***

Fenntartási/fejlesztési tervek készítése a tárcák által közösen elfogadott módszertan alapján, mely jogszabályban megjelentetésre kerül.

Nem támogatható védett területekre vonatkozó kezelési tervek készítése.

- A tervnek tartalmaznia kell különösen:
  - a. az adott élőhely/fajcsoport helyzetének bemutatását és értékelését (főbb jellemzők leírása, állomány, veszélyeztetettség, trendek stb);
  - b. a megőrzés/fejlesztés számszerűsíthető jellemzőit, céljait;
  - c. az alkalmazható fenntartási/fejlesztési tevékenységek leírását, várható hatásait a célcsoportra és egyéb természeti értékekre;
  - d. a fejlesztést célzó beavatkozásokat és azok gazdasági (költség-haszon) elemzését, a javasolt tevékenységek gazdasági-szociális hatásainak értékelésére.
  - e. A terv kiemelt figyelemmel vizsgálja az ÚMVP vonatkozó intézkedéseinek hatását a célcsoportra és javasolt alkalmazhatóságát.
- A terv készítésébe, valamint a hatások elemzésébe a kedvezményezett kötelezően bevonja az érdekelt partnereket, érintett közösségeket.
- A kész terveket kormányzati és civil szakértők, független kutatók alkotta értékelő panelek értékelik. A tervek végső elfogadását a VKSZI végzi.

### ***A támogatás formája:***

Vissza nem térítendő támogatás

### ***A támogatás aránya:***

Az összes elismerhető költségen belül: 100%.

A támogatás mértékét meghatározza a kérelmet benyújtó település lakosság száma, illetve a mindenkori jogszabály szerinti hátrányos helyzet a településekre illetve kistérségekre vonatkozóan; valamint több település összehangolt fejlesztése. A támogatási mérték kiszámítása súlyozottan történik, a fenti szempontok figyelembe vételével.

A Helyi Vidékfejlesztési Közösségek a fentiek alapján meghatározott értékű kvótát kapnak a beérkező fejlesztési elképzelések támogatási nyilatkozatainak kiadásához.

### ***Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:***

#### ***Kapcsolódás a program más intézkedéseivel***

Az intézkedés szoros kapcsolatban van mind a Natura 2000 alapszintű kompenzációs támogatásával, mind az önkéntes agrár-környezetgazdálkodási támogatásokkal, valamint mindkét intézkedéshez kapcsolódó nem termelő beruházások támogatásával.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák és a központi koordinációs szervezet szerepet játszik az intézkedés projektjeinek értékelésében, valamint vizsgálja a projektek illeszkedését a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Tervhez (részletesebben ismertetve a „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása, 1698/2005 EK rendelet 59. cikk alapján”) című intézkedésben.



**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 500.000.000 Ft

EU hozzájárulás: 100.000.000 Ft

**Addicionális program-specifikus inikátorok:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Natura fenntartási tervek száma Az általa lefedett területek nagysága	500 190.000
<b>Eredmény</b>	Önkéntes környezetkímélő gazdálkodásba bevont terület nagysága a fenntartási tervekben foglaltak alapján	
<b>Hatás</b>	Biodiverzitás növekedése	

### **5.3.3.3.1. A III. Intézkedéscsoporthoz tartozó területeken működő gazdasági szereplőkre vonatkozó képzési és tájékoztatási intézkedés**

#### **A támogatás jogalapja:**

1698/2005/EK rendelet 52. cikk c) pontja és az 58. cikk

1974/2006/EK rendelet II. melléklet 5.3.3.3 pontja

#### **Az intézkedés kódja: 331.**

#### **A beavatkozás indoklása:**

A vidék népességmegtartó ereje, a vidéki megélhetési lehetőségek és életminőség javítása érdekében a nem mezőgazdasági jövedelemforrást biztosító tevékenységek folytatását tervező potenciális pályázók és a vidéki szolgáltatások nyújtását és a vidéki környezet minőségét befolyásoló szereplők számára alapvető fontosságú a tájékoztatás, illetve a felmerülő igények és lehetőségek alapján képzések biztosítása.

#### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja a vidéki térségekben élők ismereteinek, információinak és készségeinek fejlesztése a vidéki gazdaság diverzifikációjához, a nem mezőgazdasági vállalkozások fejlesztéséhez, a jövedelmi és foglalkoztatási helyzet javításához, a vidéki élet és élettér minőségének javításához.

#### **Az intézkedés alkalmazási területe:**

Az intézkedés keretében a vidéki vállalkozók, önkormányzatok non-profit szervezetek és természetes személyek részére nyújtott, iskolarendszeren kívüli szakmai képzések, tanfolyamok, gyakorlati bemutatóval egybekötött tájékoztató programok és ügyfélszolgálati tájékoztatás támogatottak. Ezek hozzájárulnak az érintett vállalkozások jövedelmezőségének növeléséhez, új vállalkozások elindításához, a vidéki kulturális és természeti örökség megőrzéséhez és fenntartható hasznosításához, és a szükséges és hiányzó szolgáltatások beindításához és hatékony működtetéséhez.

A képzések célcsoportja a III. intézkedéscsoport intézkedéseinek kedvezményezettjei, akik a következők: vidéki térségben működő (székhellyel, telephellyel rendelkező) mikro- és kis-vállalkozások, non-profit szervezetek, vidéki önkormányzatok és 18. életévüket betöltött, az általános iskola 8. évfolyamát elvégzett, vidéki térségben állandó lakcímmel rendelkező természetes személyek.

Az intézkedés azon vidéki térségekre koncentrál, ahol a települések lélekszáma nem haladja meg a z 5000 főt, illetve amelynek népsűrűsége kevesebb, mint 100 fő/km<sup>2</sup>, valamint azok a 10000 fős lélekszámot meghaladó települések külterületei, ahol a település lakosságának több mint 2%-a külterületen él (tanyás térségek). A budapesti agglomerációhoz tartozó települések nem képezik az intézkedés földrajzi célterületét. (A jogosult települések listája a 7., valamint 9. Mellékletekben található).

#### **A képzési és információ-szolgáltatási tevékenység által lefedett témák:**

A támogatott képzések, tanfolyamok és tájékoztatók konkrét témái a Helyi Vidékfejlesztési Irodák által végzett igényfelmérés és a hozzájuk beérkező javaslatok alapján kerül meghatározásra. A képzési tervet a HVK fogadja el.

#### **A tevékenységek leírása:**

1. A III. intézkedéscsoport intézkedéseihöz kapcsolódó az igényfelmérések alapján meghatározott képzések, amelyek átfogó témái a következők:
  - a. a többi programban nem támogatott speciális vállalkozói készségfejlesztő képzések (pl diverzifikáció, innovativitás, stb.),

- b. a falusi turizmushoz kapcsolódó képzések,
  - c. a hagyományos kézműipari tevékenységekhez kapcsolódó képzések,
  - d. kulturális és természeti örökség megőrzés, fenntartható hasznosításhoz kapcsolódó képzések,
  - e. innovatív, lokális megoldások alapvető szolgáltatások beindításához és működtetéséhez kapcsolódó képzések,
  - f. közösségfejlesztéshez kapcsolódó képzések.
2. A III. intézkedéscsoport intézkedéseire kapcsolódó bemutató, tájékoztató programok, amelynek keretén belül támogatás nyújtható egynapos tájékoztató programok szervezéséhez és lebonyolításához (Nytott Porták, Nyitott Lovardák, Kamra Túrák), melynek során a III. intézkedéscsoport intézkedéseire potenciálisan pályázók megvalósult vállalkozásfejlesztési, diverzifikációs, falusi turisztikai, falumegújítási és örökségvédelmi projekteket és alapvető szolgáltatások helyi megoldásait (innovatív vidéki kezdeményezéseket) ismerhetnek meg gyakorlati bemutató és konzultáció útján.

#### **A képzési és tájékoztatási szolgáltatásokat nyújtó szervezetek meghatározása:**

A pályázat/támogatási kérelem benyújtására jogosultak az 1) tevékenység esetében a tanfolyamok megvalósítására - a VKSZI keretében, külön eljárás alapján - akkreditált képző szervezetek, a 2) tevékenység esetén a III. intézkedéscsoport intézkedéseinek támogatható tevékenységi körébe tartozó megvalósult fejlesztéseket működtető projektgazdák.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás mértéke:**

Az 1) pontban szereplő tevékenység esetében a jogosult költségek 90%-a.

A 2) tevékenység esetében a jogosult költségek 100%-a.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 7.007.472.599 Ft

EU hozzájárulás: 5.029.286.555 Ft

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

##### *Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel*

Az intézkedés a szükségletek felmérése alapján ismereteket, készségeket és új ötleteket közvetít a vidéki térségek potenciális pályázói felé, amelynek segítségével egyrészt hozzájárul sikeres projektek megszületéséhez, másrészt elősegíti azok hatékony megvalósulását és további működtetését. A bemutatókon keresztül elősegíti a jó gyakorlatok elterjedését.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák mérik fel a képzési igényeket illetve ezen közösségek szervezik meg a 2) pontban támogatott rendezvényeket.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák és a központi koordinációs szervezet szerepet játszik az intézkedés projektjeinek értékelésében, valamint vizsgálja a projektek illeszkedését a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Tervhez (részletesebben ismertetve a „5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi vidékfejlesztési tervek kidolgozása és végrehajtása, 1698/2005 EK rendelet 59. cikk alapján”) című intézkedésben.

#### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz:*

Az intézkedés keretében támogatott szakmai képzés beleértve nem lehet része az iskolarendszerű oktatásnak, és nem részesülhet az Európai Szociális Alapból, a Társadalmi Megújulás Operatív Program vagy a Régiók Operatív Programjai keretében elnyerhető támogatásokból sem. A Helyi Vidékfejlesztési Irodák, amelyek a képzési igényekkel kapcsolatos igényfelméréseket készítenek és javaslatot tesznek a megvalósítandó képzési programok témájára, gondoskodnak arról, hogy más forrásból támogatható képzéseket az ÚMVP ne támogasson.

Az intézkedés – a Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.5.1. intézkedéséhez kapcsolódva – hozzájárul a kiemelt leghátrányosabb helyzetű térségek, valamint a településen belüli szegregáció csökkentését célzó komplex fejlesztések támogatásához.

A leghátrányosabb helyzetű térségek felzárkózását, valamint a településen belüli szegregációt és a térségben, településrészen élők társadalmi és munkaerő-piaci integrációját komplex, a helyi társadalmat aktivizáló, közösségi tervezésen alapuló integrált programokkal kívánjuk elősegíteni. Annak érdekében, hogy a fejlesztések, támogatási programok a leghátrányosabb helyzetű térségekig, szegregált településrészekig – ahol a roma népesség jelentős része él – is eljussanak, és elősegítsék e területek felzárkózását, valamint az ott élők társadalmi és munkaerő-piaci integrációját, több operatív program együttes közreműködésével zajló, célzott programokat indítunk. Ily módon a többszörös hátrány felszámolását összehangolt, a gazdaságra, a közlekedési viszonyokra, a foglalkoztatásra és szakképzésre, az oktatásra, az egészségügyre és a szociális intézményekre egyszerre kiterjedő komplex fejlesztési programokkal segítjük elő.

A művelet-típus főbb tevékenységei:

- A kiemelt leghátrányosabb helyzetű kistérségek komplex fejlesztésének támogatása..
- Települési szegregáció csökkentése, az ott élők társadalmi integrációs folyamatainak felgyorsítása (telep- és teleszerű lakókörnyezet rehabilitációjának támogatása).

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A képzéseken résztvevők száma (típus, nem, kor és tevékenységtípus alapján) (fő)	156.000
	A képzési napok száma (db nap)	5200
<b>Eredmény</b>	A képzést eredményesen befejező résztvevők száma (kor, nem) (fő)	130.000
<b>Hatás</b>	-	-

#### **Addicionális program-indikátorok és célértékek:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Célérték</b>
<b>Output</b>	A Nyitott Porta hálózatba bekapcsolódók száma (db helyszín)	
	A Nyitott Porta bemutatók száma (nap)	

#### **5.3.3.4.1. Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása**

##### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, az 52. cikk d) pontja

Az 1974/2006/EK Rendelet II. Mellékletének 5.3.3.4. pontja

##### **Az intézkedés kódja: 341.**

##### **Az intézkedés indoklása:**

Magyarországon az AVOP keretében megvalósult LEADER intézkedés igen sikeres volt. A résztvevő vidéki közösségek hasznosnak találták a helyi partnerségre alapozott helyi stratégiák kidolgozását. További igény mutatkozik a LEADER-szerű stratégia-kidolgozásra, valamint partnerség-építésre a vidéki területeken.

Az intézkedés lehetővé teszi az alulról építkező kistérségi szintű vidékfejlesztési elképzelések helyi fejlesztési stratégiába foglalását és megvalósítását, erősítve ezáltal az Intézkedéscsoportok intézkedései közötti szinergiát és a térségi koherenciát. A valós szükségletekre és lehetőségekre építő kiegyensúlyozott stratégiák elkészítéséhez és hatékony végrehajtásához szükséges a készségek fejlesztése és az animációs technikák elsajátítása. Az intézkedés segíti a helyi vidékfejlesztési stratégiák kialakításához és megvalósításához szükséges helyi humán kapacitás fejlesztését a készségek fejlesztésével és az animációs tevékenységekhez történő segítségnyújtással. A helyi vidékfejlesztési stratégiák elkészítéséhez és megvalósításához szükség van a stratégia elkészítésében és végrehajtásában résztvevő helyi kapacitás felkészítésére, illetve a fejlesztési elképzelések helyi szintű tájékoztatására, a térségi szereplők aktivizálására.

##### **Az intézkedés céljai:**

Az intézkedés célja, hogy a HVI koordinálásával vidékfejlesztési stratégia készüljön az önkormányzati, gazdasági és civil szereplők részvételével a program intézkedései közötti szinergia és a térségi fejlesztések koherenciájának erősítése. Cél ugyanakkor a programok megfelelő megalapozásához és megvalósításához szükséges helyi kapacitás, együttműködések és aktivitás megteremtése, valamint a potenciális LEADER helyi akciócsoportok felkészítése.

##### **Az intézkedés alkalmazási területe:**

Az intézkedés elsősorban a területfejlesztési (KSH) kistérségeken alapul, azok vidékinek minősülő településeit (lásd a Program melléklete) foglalja magában. A LEADER helyi akciócsoportok felkészítése a LEADER-elveken alapul.

##### **Kedvezményezettek köre:**

Helyi Vidékfejlesztési Irodák, amelyek hazai pályázat útján kerülnek kiválasztásra. A Köz- és magánszféra partnerségének (HVK) operatív költségei a Helyi Vidékfejlesztési irodán keresztül kerülnek finanszírozásra.

Potenciális LEADER Helyi Akciócsoportok.

##### **Az intézkedés tartalma:**

Az intézkedés keretében Helyi Vidékfejlesztési Iroda (HVI) kialakítására kerül sor a területfejlesztési kistérségekben, amely aktivizálja és megszervezi a kistérségekben azokat, akik a vidékfejlesztésben

érintettek, ezáltal biztosítja a fejlesztési források helyi igényekre és szükségletekre alapozott racionális felhasználását. Az intézkedés által támogatott HVI koordinálja – a kistérségenként egy magán és közsféra partnerségén alapuló – ún. Helyi Vidékfejlesztési Közösség (HVK) kialakítását a köz- és magánsféra partnerségének kialakításáról szóló 1698/2005 (EK) rendelet 59. cikke alapján.

Az intézkedés a helyi fejlesztési stratégiák készítéséhez és végrehajtásához nyújt segítséget. Az intézkedés keretében a HVI koordinálja a Helyi Vidékfejlesztési Terv térségi szereplők részvételével történő kidolgozását a kistérségre vonatkozóan. A HVI-k pályázat útján kerülnek kiválasztásra. A HVI egy központi koordinációs szervezet (VKSZI) iránymutatásai alapján végzi tevékenységét, illetve jogszabályban meghatározott alapeladatokat lát el. A HVI feladatai közé tartozik többek között a potenciális vidékfejlesztési szereplők (civil szervezetek, vállalkozások, önkormányzatok) szervezése-koordinálása, projektek összegyűjtése, helyi szintű képzések és tájékoztatók szervezése, vidékfejlesztési tanácsadás végzése. A HVI által koordinált vidékfejlesztési stratégiát a HVK-n keresztül társadalmisítja, illetve fogadja el. A vidékfejlesztési stratégia elkészítését és évenkénti felülvizsgálatát – jogszabályban rögzített módon – a központi koordinációs szervezet (VKSZI) támogatása mellett végzi.

Az intézkedés magában foglalja a potenciális LEADER helyi akciócsoportok felkészítését.

### **Az intézkedés részterületei (alintézkedések, tevékenységek):**

Helyi szinten:

- Tanulmányok (stratégia, program) elkészítése, a helyi fejlesztési terv (helyzetfeltáró elemzésének) megalapozására;
- A kistérség területére irányuló tájékoztató és animációs tevékenységek, interaktív kapcsolattartás a vidékfejlesztéssel érintettekkel (a helyi fejlesztési stratégia elkészítése, felülvizsgálata és megvalósításával kapcsolatosan);
- Animációs és kapacitásépítő tevékenység támogatása a helyi fejlesztési stratégia kialakításában, valamint az egyéb társadalmi és gazdasági tevékenységekben való helyi közösségi részvétel fokozásában. Ez a tevékenység magában foglalja a hátrányos helyzetű csoportok cselekvőképességének, aktivitásának és együttműködésének fokozását, speciális érdekeik érvényesítésének segítését.
- A kiválasztott helyi akciócsoportok vezetésének továbbképzése, a csoportok közötti tapasztalatcsere, az akciócsoportok monitoring és értékelési tevékenységének támogatása.
- A stratégiák helyi partnerségre alapozott végrehajtása.
- Az ÚMVP III. intézkedéscsoportjában megvalósuló vállalkozás-, illetve gazdaságfejlesztési kezdeményezések összefogása, ezen belül különösen:
  - kistérségi szinten ún. Helyi Vidékfejlesztési Terv (HVT) kidolgozása
  - a kistérség vidékfejlesztési szereplőinek összefogása ún. Helyi Vidékfejlesztési Közösségek (HVK) szervezése
  - kapcsolattartás LEADER helyi akciócsoportokkal
  - együttműködés a leghátrányosabb helyzetben lévő kistérségekben, illetve településeken indítandó programokban részt vevő intézményekkel, különösen az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjai keretében megvalósuló fejlesztésekben.
  - Az EMVA források egy részének helyi szintű felhasználásában (public private partnership – közsféra és magánszektor együttműködése), a megvalósítani kívánt projektek véleményezésében juthatnak szerephez a HVI-k, illetve a Helyi Vidékfejlesztési Közösség tagjai.

Nemzeti szinten

- A helyi vidékfejlesztési stratégia előkészítésben és végrehajtásában közreműködők felkészítése;
- Promóció, vezető- illetve továbbképzés;
- A vidéki térségek általános fejlesztésének elősegítése: együttműködés terület-, vidék- és gazdaságfejlesztési hálózatokkal;
- Egyéb, a HVI munkatervében rögzített, a fenti célkitűzést szolgáló tevékenység.

**Partnerségek leírása:**

A magán és közszféra partnerségén alapuló – ún. Helyi Vidékfejlesztési Közösség (HVK), melynek tagjai a vidékfejlesztésben érintett vállalkozások, civil szervezetek és önkormányzatok, ahol a döntéshozásban a közszféra aránya nem haladja meg az 50%-ot. A partnerség tagja csak olyan szereplők lehetnek, akik a jogosult területen működnek (10000 fő alatti települések, vagy 120fő/km<sup>2</sup> népsűrűség alatti települések, vagy a nem jogosult települések külterületei, melyeken a település népességének legalább 2%-a él (tanyás térségek).

**A partnerségek becsült száma:**

167 db a területfejlesztési-statisztikai kistérségre alapuló helyi vidékfejlesztési közösség.

**A HVK-k által érintett népesség száma:**

4.790.680 fő

**A III. intézkedéscsoport a helyi vidékfejlesztési közösségek által megvalósított intézkedései:**

A HVK Helyi Vidékfejlesztési tervet fogad el. A Terv információkat és stratégiát tartalmaz a III. intézkedéscsoport intézkedéseinek megvalósítására, valamint alapot jelent az egyéb intézkedéscsoportok, illetve más fejlesztési eszközökkel történő integrált helyi projektek megvalósítására.

Egyes intézkedések vonatkozásában a jogosultság előfeltétele a HVT-nek való megfelelés, amit a PPP-szervezet (HVK) ellenőriz. Az intézkedések a következők:

- A gazdaság és a vidéki lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások
- A falvak megújítása és fejlesztése
- A vidéki örökség megőrzése és korszerűsítése
- Képzés és tájékoztatás

A gazdaságfejlesztési intézkedések esetében (311., 312., 313. intézkedéskód) a Köz- és magánszféra partnerségének (PPP) jóváhagyása nem jogosultsági kritérium, de a helyi vidékfejlesztési tervvel összhangban megvalósuló tevékenységek prioritást élveznek.

A helyi vidékfejlesztési közösségek működtetésére fordítható költségek nem haladják meg a helyi fejlesztési stratégiák közforrásainak 15%-át.

A HVK-k működési költségei nem haladhatják meg a helyi fejlesztési stratégia kidolgozásának forrásainak 15%-át. Elkülönített pénzügyi keret áll majd minden kistérség rendelkezésére, amely a működési költségek kalkulációjának alapját (15%) fogja jelenteni.

#### **A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

#### **A támogatás aránya:**

A közforrások aránya az összes elismerhető költségen belül: 100%. A HVI folyó költségeinek, valamint egyéb kiadásainak, illetve a HVK-k előkészítésének, kommunikációjának, valamint a Helyi Vidékfejlesztési Terv kidolgozásának támogatási aránya 100%. A helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása esetén a támogatási arányok megfelelnek az egyes intézkedésekben meghatározott támogatási arányoknak.

#### **Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:**

##### *Kapcsolódás a program más intézkedéseivel*

Az intézkedés kapcsolatot teremt az Intézkedéscsoportok és a tervezett intézkedések között, elősegíti a potenciálisan vidékfejlesztésre rendelkezésre álló források racionális felhasználását.

A Helyi Vidékfejlesztési Irodák és a központi koordinációs szervezet szerepet játszik az intézkedés projektjeinek értékelésében, valamint vizsgálja a projektek illeszkedését a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott Helyi Vidékfejlesztési Tervhez.

##### *Kapcsolódás más Operatív Programokhoz*

Az intézkedés keretében kidolgozott kistérségi vidékfejlesztési stratégia összhangot teremt más operatív programok keretében tervezett fejlesztési elképzelések, projektek közötti kapcsolatok kidolgozása során.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 11.798.104.001 Ft

EU hozzájárulás: 8.467.538.757 Ft

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Készségfejlesztő és animációs akciók száma	4500
	Az akciókban résztvevők száma	100.000
	A támogatott partnerségek száma	167
<b>Eredmény</b>	A képzéseket sikerrel elvégzők száma	80.000

#### **Addicionális program specifikus indikátorok:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Helyi Vidékfejlesztési Iroda kialakítása	167 db
<b>Eredmény</b>	Kistérségi stratégia kialakítása, Helyi Vidékfejlesztési Közösségek létrehozása	Leíró
<b>Hatás</b>	A potenciális vidékfejlesztési	Leíró



	források felhasználása	racionális	
--	---------------------------	------------	--

#### **5.3.4. IV. Intézkedéscsoport – A LEADER program**

A IV. intézkedéscsoport hozzájárul mind az I, II, de különösen a III. intézkedéscsoport céljainak megvalósításához a helyi akciócsoportok által lefedett területeken, a LEADER elvei alapján. A Program ösztönzi a korábbi időszakhoz képest nagyobb helyi akciócsoportok megalakulását. A potenciális akciócsoportok előkészítése a készségfejlesztés és tájékoztatás intézkedés keretében valósul meg. A megalakuló akciócsoportok várható száma 70, amely a vidéki lakosság legalább 35%-át érinti.

Az intézkedéscsoport részesedése az ÚMVP költségvetéséből: (5,5 %)

Az intézkedéscsoport pénzügyi forrásai (2007-2013):

**Összes közkiadás: 74.080.741.625 Ft**

**EU hozzájárulás: 56.935.417.144 Ft**

##### ***5.3.4.1. Helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása***

**A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 63. cikk a), b) és c) pont és 64. cikk

**Az intézkedés kódja: 411, 412, 413**

**Az intézkedés célja:**

Az intézkedés célja integrált szemléletű helyi vidékfejlesztési stratégiák megvalósításán és széleskörű partnerség működtetésén keresztül a belső erőforrások fenntartható és innovatív hasznosításának, valamint a vidéki életminőség helyi megoldásokon alapuló javításának elősegítése. A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 61. cikk a) - g) pontjában meghatározott valamennyi szempont érvényesítésével. Az intézkedés célja továbbá fenntartható és versenyképes újszerű helyi eljárások ösztönzése a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, az élelmiszeripar, a vidéki gazdasági potenciál megerősítése, a kulturális és természeti értékek fenntartható hasznosítása, a humán szolgáltatások és helyi közösségek fejlesztése terén.

A LEADER helyi akciócsoportok a Helyi Vidékfejlesztési Közösségek által kidolgozott helyi fejlesztési stratégiát innovatív módon továbbfejlesztve alakulnak meg, a LEADER-elvek mentén.

**A LEADER intézkedéscsoport által érintett tematikus Intézkedéscsoportok:**

A LEADER intézkedéscsoport keretén belül mindhárom tematikus intézkedéscsoport céljai jogosultak támogatásra. Mindhárom intézkedéscsoport intézkedéseinek horizontális, „top-down” végrehajtásával párhuzamosan történik a LEADER intézkedéscsoport megvalósítása.

## **A Helyi Akciócsoportok kiválasztásának eljárásrendje, ütemezése, objektív kiválasztási kritériumok:**

Az akciócsoportok kiválasztásának folyamata a Program elfogadását követő egy éven belül megkezdődik. Az akciócsoportok kiválasztására irányuló folyamat maximum két alkalommal megismétlődhet annak érdekében, hogy a hosszabb felkészülési periódust igénylő új akciócsoportok nagyobb lehetőséget kapjanak a támogatás elnyerésére.

A részvételi lehetőség nyitva áll minden már működő akciócsoport, vagy újonnan létrejövő együttműködés számára.

A helyi fejlesztési stratégiák formai jogosultságának és teljességének vizsgálatát, valamint tartalmi előértékelését a Kifizető Ügynökség végzi.

### **A helyi akciócsoportok kiválasztásának jogosultsági kritériumai:**

- Az akciócsoportok összetétele meg kell, hogy feleljen a 1698/2005/EK rendelet 62. cikk (b) pontja követelményeinek.
- A helyi akciócsoportoknak jogi személyiséggel kell rendelkezniük, egyesületi formában
- A helyi akciócsoportok földrajzilag összefüggő területen, egymással szomszédos települések összefogásaként alakulnak meg, ami alól csak abban az esetben kaphatnak felmentést, ha a közbeékelődő, a földrajzi folytonosságot megszakító település nem tartozik a vidéki települések sorába, nem jogosult a részvételre.
- A helyi akciócsoportok között nem lehet átfedés. Egy település csak egy helyi akciócsoporthoz tartozhat.
- Az egy akciócsoporthoz tartozó településeken élő lakosság létszáma nem lehet kevesebb, mint 8.000 fő és nem lehet több mint 100 ezer fő.
- Az akciócsoportoknak elfogadott helyi vidékfejlesztési tervvel és a helyi vidékfejlesztési terv megvalósításához szükséges humán, műszaki, valamint vezetői kapacitásokkal kell rendelkezniük.

### **A jogosult helyi akciócsoportok kiválasztásának kritériumai:**

- Az akcióterület kiválasztásának indokoltsága, a helyi fejlesztési tervben feltárt fejlesztési szükségletek/adottságok összhangja az akcióterület társadalmi és gazdasági sajátosságaival.
- A LEADER helyi vidékfejlesztési terv illeszkedése a Helyi Vidékfejlesztési Közösség által kidolgozott helyi fejlesztési stratégiához.
- A feltárt szükségletek/adottságok és a stratégia céljai, intézkedései közötti kapcsolat erőssége, az akciótervben bemutatott beavatkozási módok (tervezett akciók) alkalmassága és flexibilitása.
- Az akciócsoport települései által megrajzolt akcióterületen élő népesség száma.
- A részvételen alapuló tervezésnek és a partnerek együttműködésének megjelenése a tervben.
- A helyi vidékfejlesztési terv készítőinek elkötelezettsége és képessége az akcióterületen élők és vállalkozók, továbbá az ott működő önkormányzatok, társadalmi és egyéb szervezetek közötti tartós, multi-szektorális együttműködés ösztönzésére és fenntartására.
- A megvalósítás során keletkező hozzáadott érték.
- A helyi vidékfejlesztési terv gazdasági életképessége, intézkedéseinek társadalmi és ökológiai fenntarthatósága, illeszkedése a hazai és európai uniós terület- és vidékfejlesztési politikákhoz.
- A helyi vidékfejlesztési terv hatása a munkahelyek megtartására és új munkahelyek életre hívására, elsősorban a vidéken élő nők, a fiatalok és a halmozottan hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, ezen belül a roma származásúak munkaerő-piaci helyzetének, foglalkoztathatóságának javítása érdekében.

- Az akciócsoport menedzsmentjének összetétele, különös tekintettel az adminisztratív és más feladatokat ellátó titkárság és/vagy munkaszervezet pénzügyi helyzetére, személyi állományának és műszaki felszereltségének zökkenőmentes feladat-ellátást biztosító alkalmasságára.
- A helyi vidékfejlesztési stratégiában szereplő fejlesztések tartalmi és módszertani újszerűsége, innovativitása.
- Előnyt élvez a mindenkori jogszabály alapján társadalmi-gazdasági és infrastrukturális, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliségi adataik alapján hátrányos helyzetű település vagy a mindenkori jogszabály alapján meghatározott társadalmi-gazdasági szempontból fokozottan elmaradott térségben elhelyezkedő település.

#### **A HACS-ok tervezett indikatív száma:**

Az akciócsoportok várható száma 70 a 2007-2013-as időszakra.

#### **A gazdasági és civil partnerek képviselőinek tervezett minimális aránya a helyi akciócsoportok döntéshozó testületében:**

A gazdasági és civil partnerek képviselőinek tervezett minimális aránya a helyi akciócsoportok döntéshozó testületében a Tanács 1268/1999/EK rendelet 62. cikk d) pontjának megfelelően legalább 60%.

#### **A vidéki területek helyi fejlesztési stratégiákkal való tervezett lefedettség mértéke:**

Az AVOP LEADER+ magyarországi tapasztalatok alapján az ország területének 31, a vidéki területek 36 százalékát fedik le. Az akciócsoportokhoz csatlakozott települések által megrajzolt „akcióterületen” él az ország lakosságának 16, a vidéki népesség 35 százaléka, valamivel több, mint 1,6 millió vidéki ember. A források megnövekedésével az akciócsoportok által lefedett terület is növelhető. Stratégiai cél, hogy 2009-től a vidéki területek legalább felén működjenek LEADER akciócsoportok, és az itt élő vidéki népesség száma érje el a 2 350 000 főt. Ez azt jelenti, hogy az ország teljes területéhez viszonyítva a jelenlegi 31 százalékról 44 százalékra nő az akciócsoportokhoz tartozó települések által lefedett terület és 16 százalékról 23 százalékra az érintett népesség aránya.

#### **A kedvezményen kívül eső területek kiválasztásának indoklása (5.000-150.000):**

Magyarország földrajzi, településszerkezeti és kulturális adottságai nem teszik szükségessé a VHR 4. alszakasz, 4. intézkedéscsoport, 37 cikk, 3) pont alapján meghatározott kritikus tömeg kritérium alóli kivétel alkalmazását.

#### **A Helyi Akciócsoportok által megvalósítani kívánt tevékenységek kiválasztási módszere:**

A tartalmilag a helyi vidékfejlesztési stratégiába illeszkedő, azzal összhangban lévő megvalósítani kívánt tevékenységek az akciócsoportok szándékának megfelelően hozzájárulhatnak az első, a második, de különösen a harmadik intézkedéscsoport célkitűzéseinek megvalósulásához. Ugyanakkor egyéb, a három tematikus intézkedéscsoport által közvetlenül nem támogatható tevékenységek is jogosultak támogatásra, amennyiben azok hozzájárulnak a program intézkedéscsoportjai céljainak megvalósulásához, és illeszkednek a stratégiához.

A projektek helyi fejlesztési stratégiához való tartalmi illeszkedésének vizsgálatát és minőségi értékelésüket a helyi akciócsoport felelős testülete végzi. A pályázatok formai jogosultságának ellenőrzését Kifizető Ügynökség végzi.

A helyi projektek stratégiához való illeszkedésének és kiválasztásának kritériumai: a helyi pályázati rendszerben a projektek kiválasztásának részletes kritériumait a helyi akciócsoportok dolgozzák ki, amely része a helyi fejlesztési stratégiájuknak, így az a helyi akciócsoport kiválasztása során jóváhagyásra kerül.

#### **A HACS-ok pénzügyi tevékenységének eljárásrendje:**

A helyi akciócsoport a projektek kiválasztásáért felel, a jogosultság ellenőrzését és a kifizetést a Kifizető Ügynökség végzi.

A teljes pénzügyi felelősség a Kifizető Ügynökséget terheli.

**Az állami támogatás rendjének való megfelelés:**

A LEADER intézkedés keretében megvalósuló fejlesztések összhangban vannak a Tanács 1698/2005/EK rendeletének 88. cikkével.

**A támogatás formája:**

Vissza nem térítendő támogatás.

**A támogatás aránya:**

A támogatási arányok alapesetben megegyeznek a többi intézkedés azonos típusú tevékenységeinek támogatási arányával.

Helyi akciócsoport-szintű kooperációs projektek esetében, melyben az állami (önkormányzati), civil és vállalkozói szektor egyaránt részt vesz, a támogatásintenzitás 75%.

Az akciócsoportok döntési jogkörének bővítése és a támogatható projektek számának növelése érdekében lehetőség nyílik arra, hogy a nyertes akciócsoportok csökkentsék a helyi pályáztatás során a projektek támogatási intenzitását. Közcélú (önkormányzati) beruházások esetén a közforrások aránya 100%, amelyen belül az EMVA és a központi nemzeti támogatás aránya nem haladja meg a 85%-ot.

A támogatás egy helyi vidékfejlesztési tervre adható maximális összege függ a helyi akciócsoport által lefedett terület településeinek, lakosságának számától, valamint a hátrányos helyzetű települések arányától.

A támogatások elszámolásánál a de minimis szabályozás hatálya alatt kell eljárni.

Az egy projektre jutó maximális támogatás nem haladhatja meg az elnyert keretösszeg 20%-át illetve az 50 millió forintos plafont. A támogatás felhasználásának részletes szabályozását az eljárásrend tartalmazza.

**Elhatárolási kritérium a Strukturális alapokból történő finanszírozástól:**

Az intézkedés keretén belül megvalósuló fejlesztések elválasztása a Strukturális Alapokból finanszírozható fejlesztésektől két szinten garantált:

- a nemzeti programozás szintjén: egyrészt az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, másrészt a Strukturális Alapokat (ERFA, KA és ESZA támogatásokat) felhasználó Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjai – ide értve a regionális operatív programokat is – szintjén nemzeti garancia-vállalás a támogatások jellegének, jogosultsági területének és/vagy szintjének elválasztására;
- a LEADER intézkedés megvalósításának szintjén: a nemzeti szintű elválasztási szabályok szerepeltetése az akciócsoportok kiválasztási kritériumai között és az akciócsoportok pályáztatásának ellenőrzési mechanizmusában.

Az ÚMVP a LEADER módszer segítségével a térségfejlesztési célú, helyben fellelhető közösségi kezdeményezési kompetenciák és készségek közösségi szintű fejlesztésére fekteti a hangsúlyt. A TÁMOP 5. prioritása az egyéni esélyek és kompetenciák általános fejlesztésére, illetve ezekhez szükséges szakmai módszertani rendszerek szakemberek számára történő átadásának koncentráln.

**Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 55.560.556.219 Ft

EU hozzájárulás: 42.701.562.858 Ft

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Támogatott Helyi Akciócsoportok száma;  A HACCS-ok által lefedett összterület;  Az akciócsoportokhoz tartozó települések összes népessége (fő) az ország lakosságának százalékában (%), ebből A HACCS-ok által finanszírozott projektek száma;  Támogatott kedvezményezettek száma	70 csoport  A vidéki területek minimum 50 %-a, az ország összterületének 44%-a  A vidéki területek népességének 50-55%-a, az ország lakosságának 20-25%-a  4000-5000 projekt 70 HACCS keretében 4000 projektgazda
<b>Eredmény</b>	A támogatott tevékenységekkel létrehozott új munkahelyek bruttó száma (db munkahely)  A képzéseket elvégzők száma (fő)	1010  3500
<b>Hatás</b>	Nettó hozzáadott érték PPS-ben kifejezve A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek nettó száma, munkaerő egyenértékben (FTE)	

### **5.3.4.2.1. Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések**

#### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 63. cikk b) pontja

#### **Az intézkedés kódja: 421.**

#### **Az intézkedés célja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 61. cikk a)-g) pontjában meghatározott szempontok érvényesítésével a térségek közötti hazai és nemzetközi együttműködések elősegítése és megvalósítása, ezáltal az innováció, a helyi kapacitás és a helyi fejlesztési folyamatok erősítése. Az intézkedés a helyi fejlesztési stratégiákban megjelölt célkitűzéseket valósítja meg.

#### **Az intézkedés alkalmazási területe és támogatható tevékenységei:**

##### **Az intézkedés földrajzi alkalmazási területe:**

1. a kiválasztott helyi akciócsoportok területe,
2. a Tanács 1698/2005/EK rendelet 59 cikk e) pontjának megfelelő helyi együttműködések területe, amelynek a jogosult települések listáját a Program 5.1. melléklete tartalmazza,
3. egyéb vidéki együttműködések, amelyek megfelelnek a következő feltételeknek: a) vidékfejlesztésben aktív helyi akciócsoport jelenléte, amely megfelelő kapacitással rendelkezik a területére vonatkozó helyi fejlesztési stratégia kidolgozására és megvalósítására, b) a helyi akciócsoport összetétele a három szektort képviselő helyi szereplők partnerségén alapul, c) a csoport törekszik a hálózat-szerű működésre.

##### **Az intézkedés támogatható tevékenységei:**

Az intézkedés keretén belül nemzeti vagy/és nemzetközi projektek előkészítése (partner-keresés, a közös projekt technikai előkészítése, kidolgozása) és a nyertes projekt(ek) megvalósítása támogatható. Az intézkedés a térségek közötti hazai és nemzetközi együttműködések támogatja. Az intézkedés keretein belül kizárólag az alábbiak támogathatóak:

1. közösen megvalósított tevékenységek, amelynek konkrét, jól definiált eredményeiben mindkét (több) térség célcsoportjai részesülnek,
2. közösen működtetett szerveződések,
3. az együttműködési projekteket előkészítő tevékenységek (a partnerség létrejöttét megelőző személyi és dologi költségek),
4. a partnerek közötti animáció és koordináció támogatható (a partnerség működtetését biztosító személyi és dologi költségek).

Az együttműködő partnerek közül legalább egynek minden esetben kiválasztott LEADER akciócsoportnak kell lennie.

Abban az esetben, ha az együttműködés nem kiválasztott LEADER akciócsoporttal jön létre, a közösen megvalósított tevékenységek és a közösen működtetett szerveződések esetén csakis a LEADER akciócsoportnál felmerülő költségek jogosultak támogatásra az intézkedés keretein belül. Ebben az esetben a projektet előkészítő, animációs és koordinációs tevékenységek költségei teljes mértékben támogathatók az intézkedés forrásából.

Abban az esetben, ha az együttműködés nem uniós tagállam partnerségével jön létre, csakis a LEADER akciócsoport tevékenységével közvetlenül összefüggő költségek támogathatók az intézkedés forráskeretéből (együttműködési megállapodás alapján).

Az együttműködési projektek nem irányulhatnak egyszerű információ és tapasztalatátadásra, hanem minden esetben közös tevékenység megvalósítását - lehetőség szerint közös szerveződés keretén belül – kell tartalmazniuk.

### **Az együttműködési projektek kiválasztásának eljárása, ütemezése, a kiválasztás szempontjai**

#### ***Az együttműködés projektek kiválasztásának eljárása és ütemezése:***

Minden akciócsoportnak egy központi forrásból meghatározott keret áll rendelkezésére, amelyet nemzetközi tapasztalatcserére fordíthat. Igényét erre vonatkozóan az akciócsoport a Nemzeti LEADER Központnál jelzi, azaz az együttműködési projektek előkészítésére vonatkozó kérelmeket – melyben az akciócsoport bemutatja és szakmailag alátámasztja az utazás célját - a Nemzeti LEADER Központ hagyja jóvá. A Nemzeti LEADER Központ az erről szóló határozatot a Kifizető Ügynökségnek megküldi.

Az interregionális, illetve nemzetközi projektek támogatására szintén központi forrásból nyílik lehetőség, melyek előkészítésére vonatkozó kérelmeket Nemzeti LEADER Központ, a projektek támogatását a Kifizető Ügynökség hagyja jóvá.

Az együttműködési projektek benyújtásának határideje 2013. december 31.

#### ***Az együttműködési projektek kiválasztásának jogosultsági kritériumai:***

- területi jogosultság,
- szervezeti jogosultság,

A fejlesztéseket két vagy több térség közösen valósítsa meg, eredményeiben mindkét (több) térség célcsoportjai részesüljenek

- A közösen megvalósított tevékenységeknek minden esetben az 1., 2., és 3. intézkedéscsoport célkitűzéseinek megvalósítására kell, hogy irányuljanak.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 7 408 074 163 Ft

EU hozzájárulás: 5 693 541 714 Ft

#### **Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	Támogatott kooperációs projektek száma (db); A kooperációban részt vevő HACS-ok száma (db);	200 48
<b>Eredmény</b>	Teremtett munkahelyek bruttó száma (db);	450
<b>Hatás</b>	A támogatásnak köszönhetően létrehozott munkahelyek nettó száma, munkaerő egyenértékben (FTE)	20



### **5.3.4.3.1. Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció (ösztönzés)**

#### **A támogatás jogalapja:**

A Tanács 1698/2005/EK rendelete, 63. cikk c) pontja

#### **Az intézkedés kódja: 431.**

#### **Az intézkedés célja:**

Az intézkedés célja megfelelő pénzügyi és szakmai háttér biztosítása a helyi akciócsoportok számára a helyi vidékfejlesztési stratégiák hatékony megvalósításához.

#### **Az intézkedés indoklása:**

A LEADER módszer alkalmazásának alapja a térségi együttműködések hatékony szervezeti struktúrájának kialakítása és működtetése. A helyi akciócsoportoknak és a fejlesztésbe bevont partnereknek alapvető fontosságú a térség alapos ismerete, a naprakész, pontos információ ellátás, a megfelelő készségek elsajátítása és a szervezet működési feltételeinek biztosítása.

#### **Az intézkedés tartalma, támogatható tevékenységek:**

- A program megvalósításának adminisztrációja, pénzügyi menedzsmentje (információszolgáltatás a pályázati lehetőségekről, pályázatkezelés, értékelés, kiválasztás).
- Nemzeti és Európai Hálózatok találkozóin való részvétel.
- A helyi akciócsoportok eljárásrendben rögzített animációs és hálózat-építési feladatainak megvalósítása. Ebbe beletartoznak többek között az alábbiak:
  - A helyi akciócsoport területéről és a helyi vidékfejlesztési stratégiáról történő információszolgáltatás
  - Helyi együttműködést és partnerséget elősegítő humán kapacitás-fejlesztés; konfliktuskezelés,
  - A helyi vidékfejlesztési stratégia megvalósítását célzó projektek generálása, kidolgozásuk támogatása, multi-szektorális együttműködések ösztönzése, segítése,
- A helyi akciócsoport tevékenységének promóciója
- A helyi vidékfejlesztési stratégia megvalósításába bevont munkatársak képzése.
- A helyi akciócsoport vezetésének képzése.
- Tanulmányok készítése az érintett területről.

#### **A HACS költségvetésének felosztásakor az állandó költségekre vonatkozó korlát:**

A helyi akciócsoportok költségvetésének maximum 20% fordítható az intézkedés keretén belül támogatható tevékenységekre.

#### **Finanszírozás:**

Összes közkiadás: 11 112 111 244 Ft

EU hozzájárulás: 8 540 312 572 Ft

**Számszerűsített célok az uniós közös indikátorok alapján:**

<b>Indikátor típusa</b>	<b>Indikátor</b>	<b>Cél</b>
<b>Output</b>	A támogatott képzési, valamint animációs tevékenységek száma (db);	210
<b>Eredmény</b>	A készségfejlesztési képzéseket sikeresen elvégzők száma (fő)	1500

**Kapcsolódások:*****Kapcsolódás a program más intézkedéseire***

A LEADER módszertani megközelítésként kapcsolódik mindhárom intézkedéscsoport intézkedéseire, azonban a LEADER jellegéből fakadóan preferáltan a III. intézkedéscsoport specifikus céljainak teljesülését szolgálja. Szorosan kapcsolódik az I. intézkedéscsoport intézkedései közül a mezőgazdasági üzemek korszerűsítéséhez azáltal, hogy potenciálisan tartalmaz a mezőgazdaságon belüli diverzifikáció kis léptékű beruházásaira, a mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelésén belül a kis léptékű, minőségi helyi élelmiszer előállításra és értékesítésre irányuló fejlesztéseket. A IV. intézkedéscsoport megvalósítása a „Készségek elsajátítása” intézkedésre épül azáltal, hogy ezen intézkedés keretén belül történik meg a helyi vidékfejlesztési stratégiák elkészítéséhez szükséges készségfejlesztés, kapacitásépítés és tartalmi megalapozás, valamint a helyi akciócsoportok felkészítése.

***Kapcsolódás más OP-khoz***

A LEADER intézkedéscsoport szorosan kapcsolódik azokhoz az operatív programokhoz, amelyek integrált térségi tervezést tartalmaznak.

## 6. Két táblázatból álló finanszírozási terv

### 6.1. Az EMVA-ból való éves hozzájárulás (Forintban)

Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total:
Nem konvergencia régiók	13 414 534 352	12 632 283 024	11 718 331 472	11 967 840 880	12 869 123 216	13 238 109 168	13 600 141 984	89 440 364 368
Konvergencia régiók	141 846 280 144	133 574 696 768	123 910 506 032	126 548 837 488	136 079 062 784	139 980 747 200	143 808 908 112	945 749 038 256
Összes EMVA	155 260 814 496	146 206 979 792	135 628 837 504	138 516 678 368	148 948 186 000	153 218 856 368	157 409 050 096	1 035 189 402 624

### 6.2. Pénzügyi terv intézkedéscsoportonként (Forintban a teljes időszakra)

#### Nem konvergencia régiók

Intézkedéscsoport	Közpénzből történő hozzájárulás		
	Összes közpénzből történő hozzájárulás	Az EMVA-hozzájárulás mértéke (%)	Az EMVA-ból nyújtott összeg
I. intézkedéscsoport	83 151 588 640	50,00%	41 575 794 320
II. intézkedéscsoport	55 646 135 904	55,00%	30 605 374 720
III. intézkedéscsoport	24 270 015 456	50,00%	12 135 007 728
IV. intézkedéscsoport	9 316 704 752	55,00%	5 124 187 600
Technikai segítségnyújtás	0	0,00%	0
<b>Összesen</b>	<b>172 384 444 752</b>		<b>89 440 364 368</b>

#### Konvergencia régió

Intézkedéscsoport	Közpénzből történő hozzájárulás
-------------------	---------------------------------

	<b>Összes közpénzből történő hozzájárulás</b>	<b>Az EMVA-hozzájárulás mértéke (%)</b>	<b>Az EMVA-ból nyújtott összeg</b>
I. intézkedéscsoport	560 503 302 160	75,00%	420 377 476 416
II. intézkedéscsoport	386 817 930 096	80,00%	309 454 343 968
III. intézkedéscsoport	163 597 882 688	75,00%	122 698 412 016
IV. intézkedéscsoport	64 764 036 944	80,00%	51 811 229 664
Technikai segítségnyújtás	55 210 101 408	75,00%	41 407 576 192
<b>Összesen</b>	<b>1 230 893 253 296</b>		<b>945 749 038 256</b>

**Összesen**

<b>Intézkedéscsoport</b>	<b>Közpénzből történő hozzájárulás</b>		
	<b>Összes közpénzből történő hozzájárulás</b>	<b>Az EMVA-hozzájárulás mértéke (%)</b>	<b>Az EMVA-ból nyújtott összeg</b>
I. intézkedéscsoport	643 654 890 800	71,77%	461 953 270 736
II. intézkedéscsoport	442 464 066 000	76,86%	340 059 718 688
III. intézkedéscsoport	187 867 898 144	71,77%	63 946 237 392
IV. intézkedéscsoport	74 080741 696	76,86%	46 531 763 792
Technikai segítségnyújtás	55 210 101 408	75,00%	41 407 576 192
<b>Összesen</b>	<b>1 403 277 698 048</b>		<b>1 035 189 402 624</b>

## 7. Indikatív bontás vidékfejlesztési intézkedésként

(Forintban a teljes időszakra)

Intézkedés/ Intézkedés- csoport	Intézkedés	Közkidás (Ft)	Magánkiadás	Összes kiadás
111. intézkedés	Szakképzés, tájékoztatási tevékenységek, innováció	28 127 718 729	1 480 406 249	29 608 124 978
112. intézkedés	Fiatal mezőgazdasági termelők elindítása	8 946 802 982	0	8 946 802 982
113. intézkedés	A mezőgazdasági termelők gazdaságátadási támogatása	6 951 472 821	0	6 951 472 821
114. intézkedés	Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele	9 783 554 340	2 445 888 585	12 229 442 926
115. intézkedés	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási szaktanácsadási szolgáltatások, valamint erdészeti szaktanácsadási szolgáltatások létrehozása	193 096 467	48 274 117	241 370 584
121. intézkedés	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	411 231 109 743	502 615 800 797	913 846 910 539
122. intézkedés	Az erdők gazdasági értékének növelése	3 347 005 432	4 090 784 417	7 437 789 849
123. intézkedés	A mezőgazdasági as erdészeti termékek értéknövelése	53 552 086 916	99 453 875 701	153 005 962 617
124. intézkedés	Új termékek, eljárások és technológiák fejlesztésére irányuló együttműködés a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	9 912 285 319	3 304 095 106	13 216 380 425
125. intézkedés	A mezőgazdaság és erdészet fejlesztésével és korszerűsítésével összefüggő infrastruktúra javítása és fejlesztése	58 508 229 575	31 504 431 310	90 012 660 885
131. intézkedés	A közösségi jogszabályokon alapuló előírások betartása	12 937 463 305	0	12 937 463 305
132. intézkedés	Az élelmiszer-minőségi rendszerekben részt vevő mezőgazdasági termelők támogatása	5 471 066 572	0	5 471 066 572
133. intézkedés	Termelői csoportok támogatása az élelmiszer-minőségi rendszerek keretébe tartozó termékekre vonatkozó tájékoztatási és promóciós tevékenységek terén	9 912 285 319	4 248 122 279	14 160 407 598
141. intézkedés	A szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása	4 956 142 659	0	4 956 142 659

142. intézkedés	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	19 824 570 637	0	19 824 570 637
<b>I. intézkedéscsoport összesen</b>		<b>643 654 890 817</b>	<b>649 191 678 561</b>	<b>1 292 846 569 377</b>
212. intézkedés	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	6 415 728 955	0	6 415 728 955
213. intézkedés	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60/EK irányelvhez kapcsolódó kifizetések	13 583 646 823	0	13 583 646 823
214. intézkedés	Agrár-környezetvédelmi kifizetések	283 973 437 488	0	283 973 437 488
215. intézkedés	Állatjóléti kifizetések	13 583 646 823	0	13 583 646 823
216. intézkedés	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	3 053 002 055	0	3 053 002 055
221. intézkedés	A mezőgazdasági földterület első erdősítése	69 909 322 410	29 961 138 176	99 870 460 586
222. intézkedés	Agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	221 232 033	94 813 728	316 045 761
223. intézkedés	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	530 956 879	227 552 948	758 509 827
224. intézkedés	Natura 2000 kifizetések	11 725 297 746	0	11 725 297 746
225. intézkedés	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	24 291 277 217	0	24 291 277 217
226. intézkedés	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	2 920 262 835	0	2 920 262 835
227. intézkedés	Nem termelő beruházások támogatása	12 256 254 625	0	12 256 254 625
<b>II. intézkedéscsoport</b>		<b>442 464 065 889</b>	<b>30 283 504 853</b>	<b>472 747 570 742</b>
311. intézkedés	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	7 646 223 453	5 097 482 302	12 743 705 755
312. intézkedés	Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása	85 216 878 580	104 153 962 709	189 370 841 289
313. intézkedés	A turisztikai tevékenységek ösztönzése	16 645 095 772	4 161 273 943	20 806 369 715
321. intézkedés	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	29 964 929 748	3 329 436 639	33 294 366 386
322. intézkedés	Falumegújítás és fejlesztés	19 989 144 358	3 527 496 063	23 516 640 421
323. intézkedés	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése	9 600 049 593	4 114 306 968	13 714 356 562
331. intézkedés	Képzés és tájékoztatás	7 007 472 599	778 608 067	7 786 080 666
341. intézkedés	Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	11 798 104 001	0	11 798 104 001



## **8. Intézkedéscsoportonkénti kiegészítő nemzeti finanszírozás**

A Program keretében kiegészítő nemzeti finanszírozásra nem kerül sor.



## 9. A versenyszabályok szerinti értékeléshez szükséges elemek és adott esetben a Szerződés 87., 88. és 89. cikke szerint engedélyezett, a programok végrehajtásához alkalmazandó támogatási rendszerek felsorolása

(Az 1968/2005/EK rendelet 16. cikkének g) pontja)

- A Szerződés 36. cikkének hatálya alá tartozó intézkedések és műveletek esetében a magyar költségvetés kiegészítő (top up) támogatást nem nyújt, ezért ezek a táblázatban nem szerepelnek.
- A 25., 28., 29. és 52. cikk szerinti intézkedésekkel kapcsolatban a szükséges információkat a táblázat tartalmazza. A 27. cikk szerinti intézkedés esetében a magyar költségvetés kiegészítő nemzeti támogatást nem nyújt, ezért ez az intézkedés nem szerepel a táblázatban.
- Ahol az intézkedés mellett a „bejelentendő” kitétel szerepel, ez azt jelenti, hogy a támogatásra vonatkozó hazai rendelet megalkotása után a támogatást a Verseny Főigazgatóságnak (DG COMP) Magyarország bejelenti, amely ezután bocsájta ki a nyilvántartási számot, illetve az esetszámot. A táblázatot ezután lehet majd pontosan kitölteni.
- Azon intézkedések esetében, amelyek, bár az 52. cikk alá tartoznak, de mégsem szerepelnek a táblázatban, a kedvezményezettek kizárólag önkormányzatok, ezért ezen intézkedések az állami támogatások szabályozásában nem érintettek.

Az intézkedés kódja	A jogcím neve	A jogcím jogszerűségének feltüntetése	A jogcím időtartama
115	Üzemvezetési, helyettesítési és gazdálkodási tanácsadási, valamint erdészeti szolgáltatások létrehozása	Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz az 1998/2006/EK - <i>de minimis</i> -rendelettel	
121	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	A Szerződés 36. cikke, illetve az 1628/2006/EK rendelet (biogáz)	
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek értéknövelése	1628/2006/EK rendelet (ide értve a bioalkohol és biodízel előállítását is)	

124	Együtműködés új termékek, folyamatok és technológiák fejlesztésére céljából a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatban, valamint az erdészeti ágazatban	Bejelentendő + HL C 323, 2006.12.30. (K+F+I)	
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz az 1998/2006/EK -de minimis -rendelettel	
312	Mikro-vállalkozások létrehozásának és fejlesztésének támogatása	Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz az 1998/2006/EK -de minimis -rendelettel	
313	A turisztikai tevékenységek ösztönzése	Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz az 1998/2006/EK -de minimis -rendelettel	
323	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése	Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz az 1998/2006/EK - de minimis -rendelettel	

## 10. Kapcsolódás a közösségi politikákhoz és a hazai operatív programokhoz

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) felhasználását célzó Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (ÚMVST), valamint az erre épülő Program (ÚMVP) kialakításánál az integrált közelítés követelménye és módszere érvényesül. Ez egyrészt az ÚMVP EU stratégiákhoz, akció programokhoz, a különböző Uniós alapokból (ERFA, ESZA, Kohéziós Alap) finanszírozott nemzeti operatív programokhoz való kapcsolódását, másrészt pedig, a program belső konzisztenciájának megteremtését jelenti. A különböző programok, tervek és tervezési szintek közötti szinergia megteremtésének követelménye, az ellentmondások kiszűrése a tervekészítés valamennyi fázisában érvényesül.

### 10.1. Kapcsolat a közösségi politikákkal és prioritásokkal

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program messzemenően figyelembe veszi az új Közös Agrárpolitika piacsabályozási és vidékfejlesztési célkitűzéseit, a fejlesztések arányainak, célrendszerének módosulását. A Közös Agrárpolitika 2003-ban induló reformja a termeléstől független támogatási rendszer érvényesítését, valamint a direkt támogatások helyett a vidék népesség-megtartó képességének növelését, a vidékfejlesztés (II. pillér) erősítését tűzte ki célul. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program továbbra is kiemelt jelentőségűnek tekintti a mezőgazdasági termelés, az élelmiszergazdaság (főként minőségi) feltételeinek korszerűsítését, a műszaki-technológiai hátrányok mérséklését. Ezzel párhuzamosan, fokozottan és komplexen érvényesülnek a vidék fejlesztését, a fenntartható fejlődést, a vidéki népesség megőrzését, az életminőség javítását szolgáló intézkedések.

#### *Kapcsolat a Közös Agrárpolitikával*

A magyar mezőgazdaság egyik legnagyobb strukturális gondja a növénytermelés és az állattenyésztés közötti diszharmónia (a növényi termékek többlete, az állattenyésztés erőteljes csökkenése). A KAP-reform tervezett változása – a változatosság, a tájjelleg erősítése révén – kedvező hatással lehet a növénytermelés szerkezetére, de a strukturális feszültségeken – egyéb források és fejlesztési célok nélkül – érdemben nem fog enyhíteni. A termelés adottságai alapján a GOFR-növények (gabona, olaj, fehérje, rost) termelése vélhetően meghatározó marad, az állattenyésztés pedig, még inkább veszt súlyából, még kisebb keresletet támaszt a takarmánynövények iránt.

A Vidékfejlesztési Program összhangban van az EMGA-ból, vagy az erről szóló rendelet I mellékletében felsorolt ágazatok más eszközeiből finanszírozott intézkedésekkel.

Az EMGA-ból finanszírozott, illetve a Bizottság 1974/2006 rendeletének I. Mellékletében felsorolt területek közül az alábbiak esetében nem áll fenn a kettős támogatás veszélye:

- **Bor:** a rendtartás szerkezetátalakítási támogatása működik, azonban a Vidékfejlesztési Programban nincs ezzel átfedő intézkedés
- **Dohány:** Magyarország 2007 során a termeléshez kötött nemzeti kiegészítő támogatást tervez a dohánytermelők számára, azonban Vidékfejlesztési Program agrárkörnyezet-gazdálkodási intézkedéseit nem vehetik igénybe

- **Komló:** Magyarország 2007 során a termeléshez kötött nemzeti kiegészítő támogatást NEM tervezi (egyetlen komló termelő van, 40ha területen)
- **Közvetlen kifizetések:** Magyarország a SAPS-ot alkalmazza
- **Olíva olaj és Egyedi intézkedések:** nem relevánsak

A következő területeken szükséges a kettős támogatás lehetőségének kiküszöbölése:

1. **Gyümölcs és zöldség:** a kiegészítő jelleg biztosítása az intézkedések mentén történik. A TЭСZ-ek által benyújtott Működési Programok tartalmazzák a Működési Alap felhasználására vonatkozó információkat.

Nem részesülhet támogatásban:

- a (2200/1996 EK rendelet 14. cikke alapján) előzetesen elismert termelői szervezet elismerési tervében szereplő (a 1432/2003 Ek rendelet 16. cikk c pontjának megfelelő) beruházás,

- a (2200/1996 EK rendelet 11. cikke alapján) elismert termelői szervezet (a 1433/2003 EK rendelet 5. cikkében meghatározott) Működési Alapjából finanszírozott beruházás.

Az elismerési tervek és a Működési Alapból finanszírozható intézkedéseket tartalmazó Működési Programok az MVH-nál megtalálhatóak, a Kifizető Ügynökség kiszűri az esetleges kettős igényléseket.

2. **Cukor:** A cukor rendtartás reformja okán létrehozott Cukor Szerkezetátalakítási Alapnak (SZA) van egy mezőgazdasági tevékenységek diverzifikációjára adható összetevője, amely az EMVA diverzifikációs intézkedésével ütközhet. A két alap felhasználásának időbeli elhatárolása az alábbiak szerint valósítható meg: az EMVA diverzifikációs intézkedését csak abban az esetben veheti igénybe a jelentkező, amennyiben a SZA-ból részére finanszírozott projekt befejeződött. Az EMVA diverzifikációs intézkedés pályázati felhívása tartalmazni fogja, hogy a SZA-ból sikeresen pályázó addig nem pályázhat, ameddig a SZA-ból történő kifizetések le nem zárultak.
3. **Méhészet:** A Tanács 797/2004 rendeletének 2. cikk (c) bekezdése szerinti intézkedésre beadott pályázat tartalmazhat olyan beruházást, amely az EMVA-ból is támogatható lehetne. A kettős támogatás kizárása érdekében a 81/2006 FVM rendelet kötelezi a pályázókat nyilatkozat tételére, miszerint más forrásból nem vesznek igénybe támogatást.

**Termeléshez kötött nemzeti kiegészítő támogatások (top-up):** Magyarország megvizsgálta a 1974/2006 bizottsági rendelet I. Mellékletében foglalt hivatkozásokat a szarvasmarhafélék, valamint a juh és kecske támogatására vonatkozóan (1782/2003 tanácsi rendelet 114., 119. és 132. cikk) A 2007 évre tervezett nemzeti kiegészítő támogatások a 132. és a 114. cikkben foglalt intézkedésekre a termeléstől elválasztottan, történelmi bázis alapján kerülnek elosztásra. A 119. cikkben foglalt támogatási formára Magyarország nem tervezi nemzeti kiegészítő támogatás nyújtását. Fentiek alapján nem szükséges az elválasztás.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program fejlesztési forrásainak ésszerű felhasználása több lehetőséget kínál strukturális feszültségek mérséklésére. A növénytermelés termékfeleslegének energetikai célú felhasználása, energia növények termelésbe vonása elősegíti a termelési szerkezet átalakulását, korszerű technológiák alkalmazását, valamint a vidéki munkahelyteremtést. A növénytermelés szerkezetének átalakítását a gabonaintervenciós rendszer kedvezőtlen változása is indokolja. A program struktúra-átalakító szerepet szán a kertészeti ágazatok fejlesztésének, valamint kiemelt jelentőségűnek tekinti állattenyésztés EU előírásoknak megfelelő fejlesztését, a minőségi termelés feltételeinek megteremtését, a termelési potenciál

kihasználását. A környezetvédelem, a környezetgazdálkodás, a tájfenntartás ösztönzése ugyan-csak alapvető fontosságú terület.

### ***A Halászati Operatív Programmal való kapcsolat***

A HOP átfogó célja a halászati ágazat szereplői versenyképességének javítása, amelynek együtt jár a minőségfejlesztéssel, környezet- és természetvédelemmel, fenntartható módon. Ebben a viszonylatban koherencia a programok között nem állapítható meg, az ÚMVP nemzeti prioritása egyértelműen a mezőgazdasági alaptevékenységre, míg a HOP a halászati termékpályára fókuszál, nincs olyan jellegű kapcsolódás a mezőgazdasági termelés és a halászat között, amely a két program koherenciáját teremti meg.

A HOP intézkedései a következők:

- a meglévő haltermelő és tároló kapacitások modernizációja és újak létesítése
- halászati felszerelések beszerzése és felújítása  
halfeldolgozó kapacitások építése és modernizációja  
kutatás és minőségellenőrzés  
promóciós kampányok és akciók
- kísérleti projektek

Az ÚMVP és a HOP között kapcsolódás a HOP részéről az ÚMVP 2, illetve 3 intézkedéscsoportjának vonatkozásában jelentkezik, mivel a célrendszere kiterjed egyrészt a környezetvédelmi kérdésekre, a környezetvédelmi és állatjóléti normák maradéktalan betartása terén, másrészt a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek erősítésével hozzájárul a vidéki jövedelmek stabilizálásához, illetve a hagyományos halászati módok fenntartásával a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelméhez. A HOP fejlesztései, a beruházások által létesített munkahelyek erősítik a vidék lakosságmege tartó képességét, mert a halászati üzemek nagy rész olyan vidéki területeken található, ahol a munkaalkalmak szegényesek, a jövedelmek alacsonyak. A HOP által finanszírozott beruházások a tájképi környezet fenntartásához, fejlesztéséhez is hatékonyan járulnak hozzá.

Az I. és a III. intézkedéscsoport közti lehatárolás nem szükséges, nincs lehetséges átfedés a Halászati Operatív Program és a Vidékfejlesztési Program között. Mindazonáltal a két program hasonló intézkedései megerősítik egymás hatását: a HOP intézkedései ezáltal hozzájárulnak a vidékfejlesztés célkitűzéseikhez.

A Natura 2000 irányelvek betartásából eredő többletkötelezettségek tekintetében az EMVA (38. cikke) csak a hasznosított mezőgazdasági terület (HMT) kompenzációjára – a vonatkozó előírásokon túlmutató kötelezettségek betartásából fakadó felmerült költségek és elvesztett jövedelem – ad lehetőséget. Ezért halastavak és vizes területek Natura 2000 kompenzációja a Vidékfejlesztési Program keretéből nem lehetséges.

A HOP sem a Natura 2000 kompenzációjára, sem a környezetkímélő föld/halastó használatra vonatkozóan támogatási lehetőséget nem tartalmaz.

A II. Intézkedéscsoport jogcímei között - a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben foglaltakhoz hasonlóan - az agrár-környezetgazdálkodási program (39. cikk) keretében nyílik lehetőség az extenzív halastavak támogatására. A támogatás a kötelező előírásokon túlmutató, a környezetkímélő halastavak használatából fakadó többletelőírások betartásáért igényelhető. A Program alapján az extenzív halastavak támogatása a teljes 2007-2013 közötti időszakban EMVA-finanszírozású lesz.

### ***Kapcsolódás az uniós politikákhoz***

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program megvalósításában további lehetőséget, egyes esetekben, pedig a támogatások igénybevételének feltételét jelenti a különféle uniós stratégiákhoz való kapcsolódás. A versenyképes mezőgazdasági termelés megvalósítása, a szerkezetátalakítás, az élelmiszerbiztonság megteremtése konzisztensen illeszkedik a Biogazdálkodás Cselekvési Programjához (COM (2004 – 415), a megújuló energiaforrások fokozódó felhasználását ösztönző kötelezettségvállaláshoz (COM 2004 – 366). A racionális földhasznosítást, a mezőgazdasági- és erdészeti rendszerek kialakítását szolgáló fejlesztések forrásai a Natura 2000 és a Víz-keretirányelv programjaiban való részvétellel növelhetők. Az éghajlatváltozás hatásainak tudatos kompenzálása érdekében további lehetőséget nyújt az EU erdészeti stratégiai és cselekvési terve (COM 2005 – 84), amely igen fontos a fenntarthatósággal és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos intézkedések megvalósításában. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program valamennyi prioritása közvetett, vagy közvetlen kapcsolatban van az EU környezetvédelmi cselekvési programjával (1600/2002/EK határozat). A valamennyi Intézkedéscsoportot érintő technikai segítségnyújtás eszközei már a programkészítés során jelentős segítséget nyújthatnak az érintettek felkészítésében, naprakész tájékoztatásában.

A hazai, az európai koncepcionális dokumentumokkal és a Közösségi Stratégiai Iránymutatással összhangban az ÚMVP kiemelkedő figyelmet fordít a horizontális politikák érvényesítésére és a programszintű megvalósításra (fenntarthatóság, esélyegyenlőség, társadalmi/gazdasági/környezeti biztonság, területiség). Ezeket a politikákat a stratégia tervezésekor, a programkészítés, a megvalósítás, az értékelés és az ellenőrzés folyamatában egyaránt figyelembe kell venni.

### ***Kapcsolódás a hazai operatív programokhoz***

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program szervesen illeszkedik a nemzetgazdaság más területeit érintő tervezési folyamatokhoz, koncepciókhoz. A Kormány az 1076/2004. (VII. 22.) számú Korm. határozat elfogadásával döntött az Európa Terv (2007-2013) kidolgozásának tartalmi és szervezeti kereteiről. A határozat értelmében készültek el a hosszú távú (2005-2020) fejlesztéspolitikai dokumentumok – Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció (OFK), illetve az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) – amelyek megalapozzák az EU strukturális alapjainak, és Kohéziós Alapjának felhasználási területeit és céljait. Az Európai Unió Kohéziós Alapjából és strukturális alapjaiból a 2007-2013 közötti időszakra előirányzott források eredményes és hatékony felhasználását megalapozó stratégiai keret az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) tartalmazza, amely megfelel az Európai Unió által előírt Nemzeti Stratégiai Referencia Keretnek (NSRK). Az ÚMFT és az NSRK által körvonalazott fejlesztési stratégia konkrét megvalósítását operatív programok tartalmazzák, részletezik. A kiemelt fejlesztési területekhez hét, a fejlesztési régiókhöz ugyancsak hét operatív program kapcsolódik. Ezekkel a Kohéziós Alapot és strukturális alapokat felhasználó operatív programokkal párhuzamosan készült az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, amelynek végrehajtása az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program alapján történik. Az ÚMVP finanszírozását döntően az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) teremti

meg, amely különböző komplex fejlesztések révén a strukturális alapok és a Kohéziós Alap elérhető forrásaival, valamint nemzeti támogatásokkal, kedvezményes hitelekkel is kiegészülve integrált fejlesztéseket finanszíroz.

Az országos koncepciók és a vidékfejlesztési intézkedéscsoportok célkitűzései egyrészt kapcsolódnak egymáshoz, másrészt pedig, egymás folytatását, kiegészítését jelentik. Ebből eredően a megvalósítás alapvető követelménye a fejlesztések koherenciájának megteremtése, illetve – a kettős támogatás elkerülése érdekében – a területek egyértelmű elkülönítése, lehatárolása.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program operatív programokhoz való kapcsolódásának, a fejlesztések lehatárolásának fontosabb jellemzői a következőkben összegezhetők:

Az ÚMVP környezet és vidékfejlesztésre irányuló intézkedéscsoportja (II. intézkedéscsoport) több ponton is kötődik a Környezet és Energia Operatív Programhoz (KEOP). Az EMVA-ból finanszírozható tevékenységek jelentős része a természet- és környezetvédelemhez, a földhasználathoz, a megújuló energiatermeléshez, a biomassa hasznosításához, az infrastruktúra fejlesztéshez kapcsolódik. Az EMVA felhasználási lehetőségei azonban – a támogatható tevékenységek és kedvezményezetttek tekintetében – korlátozottak, ezért alapvető fontosságú az ÚMVP és a KEOP céljainak és intézkedéseinek összehangolása, összekapcsolása. A két program között a forrást kiegészítő, az intézkedés hatékonyságát növelő koordináció szükséges:

- az agrár- és erdő-környezetvédelmi intézkedések, a Natura 2000 hálózat, a vízgazdálkodás finanszírozásához,
- a védett természeti területek értékeinek megőrzéséhez, a VTT-hez kapcsolódó új típusú ártéri gazdálkodáshoz,
- az állattartó telepek elmaradt környezetvédelmi beruházásaihoz,
- a biomassa elsődleges feldolgozásához,
- az infrastruktúra-fejlesztéshez.

Az ÚMVP kedvezményezettjei a mezőgazdasági termelők, a fejlesztések a mezőgazdasági hasznosítású külterületeken valósulhatnak meg. A KEOP forrásai a nem mezőgazdasági tevékenységet végző vállalkozások környezeti és energiagazdálkodási fejlesztésére irányulnak. A megújuló energiatermelés fejlesztései csak a kisméretű, a termelők tulajdonában levő feldolgozók esetében támogathatók az EMVA-ból. Az értékesítési célú, és volumenű energiatermelést a KEOP támogatja. A két terület közötti szinergia a források hasznosulásának alapvető feltétele. Az állami kezelésű védett területek természeti értékeinek megőrzését, infrastrukturális beruházásait a KEOP finanszírozza.

Az ÚMVP fontos célkitűzése a vidéki népesség helyben tartása, a megélhetés, az alternatív jövedelemszerzés lehetőségének megteremtése. A vidéki infrastruktúra, úthálózat kiépítésére, korszerűsítésére irányuló intézkedések finanszírozása a Közlekedés Operatív Program (KEOP) forrásaiból történik. Ezek a beruházások a vidéki térségekben is gazdasági fejlődést indíthatnak el részben, termékértékesítés lehetőségeinek (piacok), részben a munkahelyek „közelebb” hozásával, a vállalkozói környezet minőségének javításával. A mezőgazdasági bekötő- és feltáró utak, erdőgazdasági utak, műtárgyak építése, korszerűsítése az EMVA-ból történik.

A programokban kiemelt fontosságú a mikro-vállalkozások tevékenységének fejlesztése, különös tekintettel a vidéki térségekre. A mezőgazdasági tevékenységet, illetve élelmiszer-feldolgozást mikro-vállalkozások fejlesztésére az EMVA forrásai szolgálnak. Más nemzetgazdasági ághoz tartozó vállalkozások támogatása a Gazdaságfejlesztési és a regionális operatív programokból történik.

A kutatás-fejlesztés és az innovációs tevékenységek eredményein alapuló korszerű technológiák és know-how alkalmazásával (például: az élelmiszerek minőségbiztosítása) jelentős minőségi fejlődés érhető el a mezőgazdasági termék-előállítás és a feldolgozás terén egyaránt. A programok közötti szinergia az ágazatok közötti technológia-átadás elősegítésével erősíthető, amelyben a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program K+F Intézkedései és a regionális operatív programok egyaránt részt vállalhatnak.

A Társadalmi megújulás Operatív Program (TÁMOP) és a Társadalmi Infrastruktúra (TIOP) forrásai az oktatás, a kultúra, a foglalkoztatás, a szociális szféra, a vidéki életminőség javítása, a helyi közösségek fejlesztése, a turisztikai tevékenységek ösztönzése terén kapcsolódik az EMVA I. és III. Intézkedéscsoportjához. Az operatív programok forrási bővítik a kedvezményezettek körét, illetve magasabb tudásszintű, igényesebb környezetet, közeget teremtenek a vidéki, és ezen belül a mezőgazdasági tevékenységet végző népesség számára.

Az Elektronikus Közigazgatás és Államreform Operatív Programok (EKOP, ÁROP) társadalmi, közigazgatási szolgáltatások megújításával kapcsolatos intézkedései közvetlen, közvetett hatást gyakorolnak a mezőgazdasági beruházások, vállalkozások hatékonyabb, gördülékenyebb működésére.

A III. (A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság) és a IV. intézkedéscsoport (LEADER) intézkedései sok szálon kötődnek a regionális operatív programokhoz (ROP). A vidékfejlesztési célokat szolgáló intézkedések, különös tekintettel a helyi kapacitásfejlesztést, a helyi partnerség megerősítését szolgáló intézkedésekre, a 28 leghátrányosabb helyzetű kistérség fejlesztését szolgáló komplex kormányzati programhoz illeszkedve kerülnek lebonyolításra. A LEADER program megvalósítása a komplex programmal szoros koordinációban zajlik, melynek során a leghátrányosabb helyzetű kistérségek speciális szempontjai a programban jelentős mértékben érvényesülnek.

A tárcaközi egyeztetések feladatlehatárolása szerint az EMVA III. és IV. Intézkedéscsoportjának forrásai a mezőgazdasági, illetve a mezőgazdasághoz kötődő fejlesztéseket részesítik előnyben. A vidéki lakossági infrastruktúra, út- és közműfejlesztések EMVA forrásokból nem támogathatók.

Az idegenforgalom, a turizmus terén a nem kereskedelmi célú és méretű szálláshelyek és szolgáltatásaik infrastruktúrájához – a horizontális integráció elvének érvényesítésével – EMVA források vehetők igénybe. Egyéb, az előző fejlesztésekkel összehangolt idegenforgalmi beruházások támogatása a regionális operatív programok feladata.

A falvak megújulását célzó intézkedések, a jelentős kulturális értéket képviselő, műemlékvédelem alatt álló épületekkel rendelkező településekre összpontosítanak. A támogatások igénybevételekor a támogatásra kijelölt települések listáját, illetve a fejlesztés méretét, komplexitását tekintik a lehatárolás kritériumának. A vidéki településeket és az egyszerű projektet az EMVA-ból támogatják.

A falvak infrastrukturális fejlesztése kívül esik a támogatható projekteken. A vidéki alapvető szolgáltatásainak fejlesztési forrásai eredetük szerint a települések méretétől függően vehetők igénybe. A kistérségek központjait a regionális programokból, a kis lélekszámú falvak szolgáltatásainak fejlesztését a Vidékfejlesztési Programból támogatják. A szinergikus fejlesztések előnyt élveznek.

### ***Koordinációs tevékenység***

A Kormány fejlesztéspolitikával kapcsolatos döntés-előkészítő, javaslattevő, koordináló szerve a **Fejlesztéspolitikai Irányító Testület (FIT)**. A FIT többek között összehangolja az EU és hazai forrásból megvalósítani tervezett fejlesztéseket, összehangolja az Új Magyarország Fejlesztési



Terv, a Nemzeti Akcióprogram, a Fenntartható Fejlődés és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Terv stratégiai tervezésével kapcsolatos feladatokat, véleményezi az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv tervezésének, programozásának, értékelésének és végrehajtásának összehangolásáért, valamint az operatív programok tervezésének, programozásának és megvalósításának koordinációjáért a **Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ)** felel. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program irányító hatósága és az NFÜ felel a 1083/2006/EK tanácsi rendelet 27. cikk 4. bekezdés g) pontjában és a 1698/2005/EK tanácsi rendelet 5. cikk 4. bekezdésében foglaltaknak megfelelően az operatív programok közötti, valamint az operatív programok, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) és az Európai Halászati Alap (EHA) közötti támogatások koordinációjáért.

Az irányító hatóság és az NFÜ nemzeti jogszabályban meghatározott mechanizmusoknak megfelelően biztosítja mind a fent említett források tervezésének, mind pedig azok felhasználásának összhangját, melynek során maximális mértékig figyelembe veszi az állami támogatásokra vonatkozó szabályozást.

A koordináció egyaránt vonatkozik a stratégiai célok, beavatkozási területek és a pályázati kiírások tekintetében a kölcsönös tájékoztatásra és információcserére, a monitoring bizottságokban és munkacsoportokban való kölcsönös részvételre, valamint a végrehajtás eszközeiben az összhang és átjárhatóság megteremtésére.

A koordináció fórumai és mechanizmusai:

- A koordináció legfőbb eszköze a **Kormány**, valamint a Kormány tanácsadó testületeként létrejött **Nemzeti Fejlesztési Tanács**, melynek tagjai a miniszterelnök, a regionális fejlesztési tanácsok képviselői, a Gazdasági és Szociális Tanács Delegáltjai, a miniszterelnök által felkért szakértők, valamint meghívottként a FIT tagjai.
- A koordináció további fórumát jelentik a **monitoring bizottságok**, amelyben szavazati státuszban helyet kapnak a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség képviselői.
- Az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programok vidékfejlesztési támogatási eszközökkel való **tartalmi koordinációját** az operatív programok tervezési-végrehajtási részleteit tartalmazó akciótervek biztosítják. Az akcióterveket – a Kormány keretjellelű döntése alapján – az NFÜ véglegesíti.

A koordináció mechanizmusai tehát egyaránt vonatkoznak a stratégiai célok, beavatkozási területek, pályázati kiírások stb. tekintetében történő **kölcsönös tájékoztatásra és információcserére, a monitoring bizottságokban, munkacsoportokban való kölcsönös részvételre, a végrehajtás eszközeiben történő összhang és átjárhatóság megteremtésére**, így például a monitoring információs rendszerek közötti átjárhatóság biztosítására.

## **10.2. Lehatárolási kritériumok azon intézkedésekre vonatkozóan, melyek más közösségi támogatási eszközökből, különösen a strukturális alapokból és a Halászati Alapból támogatásban részesülhetnek**

Részletes információk a 10.1. fejezetben (általános lehatárolási elvek) és az 5.3. fejezetben az intézkedések leírásánál találhatóak. A következő összesítő táblázat egy átfogó képet nyújt a vidékfejlesztési program és a strukturális alapok közötti lehatárolásról.





### **10.3. Lehatárolási kritériumok a helyi fejlesztési stratégiákra vonatkozóan**

A Halászati Operatív Program keretében nincsenek helyi fejlesztési stratégiák.

A más közösségi pénzügyi eszközökkel meglévő kapcsolat támogatott, a kettős finanszírozás elkerülését az Irányító Hatóság projekt szinten biztosítja. A LEADER módszertan – térségek közötti együttműködés – és a Strukturális Alapok Együttműködési célkitűzése közötti lehatárolás technikai szinten biztosított.

## **10.4. Információk a más közösségi pénzügyi eszközökkel meglévő kapcsolatáról**

Az előzőekben bemutatott kapcsolódásokon túlmenően nincsen kapcsolódási pont.

## **11. Az ÚMVP végrehajtása tekintetében hatáskörrel rendelkező hatóságok és szervek kijelölése**

Az ÚMVP végrehajtása három szinten megy végbe:

- Igazoló Szerv (az 1290/2005/EK rendelet 7. cikke értelmében),
- Irányító Hatóság (a 1698/2005/EK rendelet 75. cikke értelmében),
- akkreditált Kifizető Ügynökség (az 1290/2005/EK rendelet 6. cikke értelmében).

### **11.1. Az Igazoló Szerv**

Az Igazoló Szervet a 885/2006/EK rendelet 5. cikkével összhangban a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter illetékes hatósági jogkörében eljárva nevezte ki egy közbeszerzési eljárás lefolytatását követően. Az Igazoló Szerv – amely a KPMG Hungária Kft. – egy magyar, korlátolt felelősségű társaság, amely a svájci KPMG International leányvállalataiból álló KPMG-hálózat tagvállalata. Az Igazoló Szerv teljes mértékben független a Kifizető Ügynökségtől és az Illetékes Hatóságtól. Könyvvizsgáló céggént rendelkezik a 885/2006/EK rendelet 5. cikke által megkövetelt technikai szakértelemmel. Az Igazoló Szervvel kötött szerződés biztosítja, hogy a Kifizető Ügynökséggel kapcsolatos vizsgálatát – az informatikai rendszervizsgálatot is beleértve - és az éves jelentés, valamint tanúsítvány kiállítását a nemzetközileg elfogadott könyvvizsgálati szabványoknak megfelelően, a Bizottság által megállapított iránymutatásokat figyelembe véve végezze el.

**Cím:** KPMG Hungária Könyvvizsgáló, Adó- és Gazdasági Tanácsadó Kft.  
H-1139 Budapest, Váci út 99.

**Tel.:** +36-1-887-7100

**Fax :** +36-1-887-7101

**E-mail:** info@kpmg.hu

### **11.2. Az Irányító Hatóság**

A magyar Kormány az irányító hatósági feladatokat a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter hatáskörébe utalta. A miniszter a feladat konkrét végrehajtását a minisztériumon belül a Közösségi Ügyekért Felelős Szakállamtitkárra delegálta. Az szakállamtitkárt az Agrár-vidékfejlesztési Főosztály (AVF) segíti az irányító hatóságként végzendő feladatok teljesítésében. Az AVF látja el egyébként a SAPARD, az AVOP és a HOP kapcsán elvégzendő irányító hatósági feladatokat, valamint a NVT programirányító egység feladatait is.

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelet 75. cikke szerint az ÚMVP Irányító Hatósága felel a program hatékony, sikeres és rendszeres ellenőrzéséért és irányításáért, és felhatalmazással rendelkezik arra, hogy elvégezze mindazokat a feladatokat, amelyeket a fent említett rendelet az Irányító Hatóság számára előír. Ezen belül, az Irányító Hatóság:

- Gondoskodik arról, hogy az egyes projekteket az ÚMVP-ben meghatározott feltételeknek és a közösségi, valamint nemzeti jogszabályoknak megfelelően válasszák ki. E feladatkörében - bár delegálja a projektek kiválasztását és a támogatási kérelmekről szóló döntést a Kifizető Ügynökségnek - jóváhagyja és ellenőrzi a kifizető ügynökség eljárásrendjeit, utasíthatja a Kifizető Ügynökséget, valamint lehetősége van felügyeleti eljárás keretében a kifizető ügynökséget új eljárásra utasítani, amennyiben eljárása nem a vonatkozó jogszabályoknak vagy az ÚMVP

rendelkezéseinek megfelelően történt. Továbbá a Miniszter jogosult az egyes ÚMVP-intézkedések jogosultsági feltételeit és végrehajtási részletszabályait meghatározó jogi szabályozás megalkotására.

- Gondoskodik arról, hogy legyen egy, a végrehajtással kapcsolatos statisztikai információk rögzítését és karbantartását szolgáló rendszer, az ellenőrzés és az értékelésértékelés céljára alkalmas, számítógépes formában. Ennek érdekében a Kifizető Ügynökség egységes informatikai rendszeréből való monitoring és statisztikai adatok megfelelő lekérdezésére alkalmas informatikai szoftver kerül kifejlesztésre, mely az ÚMVP intézkedéseinek elindításával alkalmas lesz a fenti feladat elvégzésére.
- Gondoskodik arról, hogy a kedvezményezettek és más, a tevékenységek végrehajtásában érintett testületek tájékoztatást kapjanak a kapott támogatásból eredő kötelezettségeikről, tisztában legyenek az Irányító Hatóságnak megküldendő adatszolgáltatással kapcsolatos, valamint a teljesítmények és az eredmények rögzítésével kapcsolatos kötelezettségeikkel. Ennek érdekében végrehajtja a programban található kommunikációs tervet.
- Gondoskodik arról, hogy a program értékeléseit az 1698/2005/EK rendeletben megállapított határidőkön belül végezzék el. Ennek érdekében az AVF irányító hatósági feladatairól részletes ügyrendben rendelkezik.
- Vezeti a Monitoring Bizottságot, és annak megküldi azokat a dokumentumokat, amelyek az ÚMVP megvalósításának ellenőrzéséhez szükségesek, különös tekintettel annak konkrét célkitűzéseire. Gondoskodik az agrár-vidékfejlesztésben érdekelt társadalmi szereplők érdekeinek a program végrehajtási folyamataiba történő becsatolásáról.
- Gondoskodik arról, hogy a 1698/2005/EK rendelet 76. cikkében említett, a nyilvánossággal kapcsolatos kötelezettségeket betartsák. Ennek érdekében végrehajtja a programban található kommunikációs tervet. Ennek érdekében az Irányító Hatóság információs kampányt indított az ÚMVP intézkedéseinek népszerűsítésére, a támogatási feltételek megismertetésére. Az egyes intézkedések igénylési feltételeit részletező, közérthető tájékoztatók kerülnek kiadásra, a gazdálkodók kérelmezését pedig felkészült szakértőkből álló tanácsadói hálózat segíti.
- Éves előrehaladási jelentést készít, majd a Monitoring Bizottság jóváhagyását követően, azt a Bizottságnak benyújtja.
- Gondoskodik arról, hogy a kifizető ügynökség minden szükséges információt megkapjon, különösen azokról az eljárásokról és esetleges ellenőrzésekről, amelyekre a finanszírozásra kiválasztott tevékenységek kapcsán kerül sor, még mielőtt a kifizetéseket engedélyeznék.
- Gondoskodik az ÚMVP forrásainak intézkedéscsoportok és intézkedések közötti hatékony elosztásának biztosításáról, valamint a program felülvizsgálatáról, és a szükséges programmódosítások kezdeményezéséről, valamint azok végrehajtásáról.
- A Program végrehajtása során biztosítja diszkrimináció mentesség és az egyenlő elbánás elvének érvényesülését.
- A Program egy speciális területére koncentrálva, pontosan meghatározott feladattal és céllal projekt irodákat hozhat létre a tevékenységek zökkenőmentes végrehajtásának biztosítása érdekében. Projekt irodákat kell felállítani különösen, ha horizontális területekre koncentrált összetett műveletek kidolgozása érdekében több intézkedéscsoport és intézkedés közötti koordináció szükséges (pl. Róma projekt iroda, fenntartható projekt kezelés projekt iroda, megújuló energia projekt iroda). Az Irányító Hatóság projekt irodái által generált és kidolgozott projektek a projekt kiválasztás során elsőbbséget élvezhetnek.
- Folyamatosan nyomon követi és tanulmányokon keresztül elemzi a program előrehaladását, valamint a program céljainak elérését, intézkedéseinek megvalósulását.
- Felügyeli az ÚMVP végrehajtásáért felelős intézményrendszert, biztosítja, hogy működésük a program céljainak elérését szolgálja.
- Különös figyelmet fordít a horizontális politikák megvalósulására.

- A Kormányban és nemzetközi kapcsolatokban képviseli a program által lefedett szakpolitikai területek érvényesülését.

A 1698/2005/EK rendeletben meghatározott feladatai ellátása érdekében a magyar jogszabályok alapján az Irányító Hatóság

- a közösségi jogi aktusok, valamint az Európai Unió vonatkozó programjai alapján dönt a technikai segítségnyújtás céljaira rendelkezésre álló közösségi források felhasználásáról,
- meghatározza a Monitoring Bizottság összetételét, illetve gondoskodik annak működtetéséről;
- kötelező érvényű közleményt ad ki:
  - a pályázat alapján igényelhető támogatásról,
  - a támogatásokra vonatkozó kérelem benyújtására rendelkezésre álló időszakról,
  - a támogatási kérelem elbírálásakor alkalmazandó szakmapolitikai prioritásról,
  - a rendelkezésre álló forrás túligényléséről,
  - a támogatás igénybevételehez szükséges, jogszabályban, illetve a pályázati felhívást tartalmazó közleményben meghatározott feltételek teljesítése esetén, a támogatás elnyeréséhez szükséges ponthatárrol,
  - a támogatási kérelmek elbírálásakor alkalmazandó műszaki, technikai leírásokról (pl. katalógusok, normagyűjtemények),
  - külön jogszabályban meghatározott esetekben;
- irányítja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatot;
- a 1698/2005/EK rendelet 75. cikk (1) bekezdésének c) pontja végrehajtása érdekében az EMVA intézkedései esetén jóváhagyja a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által alkalmazott igazgatási és ellenőrzési rendszereket, valamint a törvény alapján kötött megállapodásokat.

A többi érintett minisztériummal és partnerrel, illetve a Kifizető Ügynökséggel együttműködésben, az Irányító Hatóság elkészíti a végrehajtással kapcsolatos jogszabályokat. Az Irányító Hatóság felügyeli és ellenőrzi az ÚMVP megvalósulását, a programot Monitoring Bizottság határozatainak, a vonatkozó törvényeknek, a programban meghatározott feltételeknek és a célcsoportok igényeinek megfelelően.

Az Irányító Hatóság megteszi a szükséges lépéseket ahhoz, hogy az ÚMVP-ben meghatározott teljesítményeket, eredményeket és hatásmutatókat elérjék. Az Irányító Hatóság állandó és hatékony partneri együttműködést valósít meg a vonatkozó szervezetekkel annak érdekében, hogy a partnerek speciális tudása rendelkezésre álljon.

**Cím:** Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM)  
Közösségi Ügyekért Felelős Szakállamtitkár  
H-1860 Budapest Pf. 1.

**Tel.:** +36-1-301-4000

**Fax :** +36-1-301-4000

**E-mail:** avf@fvm.hu



### 11.3. A Kifizető Ügynökség

A 1290/2005/EK rendelettel összhangban, az EMVA tekintetében a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) fogja ellátni az akkreditált Kifizető Ügynökségi feladatokat.

Az MVH akkreditációjának megadásáról a 885/2006/EK rendelet 1. cikk (2)-(3) bekezdéseinek megfelelően illetékes hatósági jogkörében eljárva a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter dönt. Az akkreditációt megelőző ellenőrzést független könyvvizsgáló cég folytatja le. A Miniszter illetékes hatóságként eljárva

- jogosult a Kifizető ügynökség akkreditációjának megadására és szükség esetén annak visszavonására,
- az Igazoló Szerv és a Minisztérium Agrár-vidékfejlesztési Főosztálya segítségével folyamatosan ellenőrzi, hogy a Kifizető Ügynökség teljesíti-e az akkreditációs kritériumokat,
- jogosult utasításokat adni a Kifizető Ügynökségnek, ha úgy találja, hogy az nem tartja be az akkreditációs feltételeket.

Az MVH az egyetlen Kifizető Ügynökség Magyarországon, az EMVA mellett ellátja az EMGA kifizető ügynökségi feladatait is.

Az MVH a fenti feladatokon túl az EMOGA Garancia Részlege akkreditált kifizető ügynökségként is működik. A kifizető ügynökségi feladatok mellett a Közösség mezőgazdasági és vidékfejlesztési pénzeszközeivel kapcsolatban az MVH a következő szerepeket látja el:

- SAPARD Ügynökség
- AVOP/EMOGA Orientációs Részleg és HOPE – közreműködő szervezet
- EHA – közreműködő szervezet.

A Közösség által finanszírozott támogatásokon kívül az MVH hajtja végre a nemzeti forrásokból finanszírozott támogatások kifizetését is.

Az MVH központi költségvetési szerv, szervezete jelenleg egy központi hivatalból és 19 megyei kirendeltségből áll, melyből 7 regionális illetékességű kirendeltségként működik a vidékfejlesztési támogatások tekintetében. Az MVH belső szervezeti tagolódása biztosítja, hogy a kifizetések engedélyezése, végrehajtása és könyvelése megfelelően elkülönüljön egymástól. Az MVH-n belül közvetlenül az Elnök alá rendelt, független belső ellenőrzési részleg működik. Az MVH minden felhasználandó dokumentum leírását tartalmazó részletes írásos eljárásrendekkel rendelkezik az egyes intézkedések vonatkozásában a kérelmek befogadását, nyilvántartását és feldolgozását illetően, minden engedélyezési feladatot ellátó köztisztviselő rendelkezik az elvégzendő feladatokat tartalmazó részletes ellenőrzési listával. A helyszíni ellenőrzést végző köztisztviselők feladatait beleértve az ellenőri jelentés követelményeinek meghatározását - ellenőrzési kézikönyv tartalmazza, minden ellenőrnek rendelkezésre áll egy ellenőrzési lista az elvégzendő ellenőri feladataival kapcsolatban. Az MVH belső eljárásai biztosítják a négy szem elvének maradéktalan megvalósulását, és az érzékeny pozícióban dolgozó köztisztviselők rotációját.

Az MVH egyes engedélyezési és technikai jellegű feladatait delegálja más szervezetekre, így delegált feladatot lát el:

- a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (elsősorban kérelembefogadási és engedélyezési feladatok),
- a Földmérési és Távérzékelési Intézet (távérzékeléses ellenőrzés),
- FVM Mezőgazdasági és Gépesítési Intézet (megújuló energiával kapcsolatos szakértői feladatok),
- az FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet (üzleti tervek értékelése).

A delegált feladat ellátásáról írásba foglalt megállapodásban kell rendelkezni. E megállapodásnak tartalmaznia kell különösen:

- az átruházott feladatok körének meghatározását,
- az átruházott feladatok ellátásának pénzügyi feltételeit,
- az átruházott feladatot ellátó szervezet feladatait és kötelezettségeit,
- a delegált feladat elvégzése során alkalmazott eljárást és módszereket,
- a teljesítési igazolás kiállításának feltételeit,
- rendelkezést az átruházott feladatot ellátó szerv által elvégzett ellenőrzések eredményeiről szóló jelentések gyakoriságáról,
- rendelkezést a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv részére átadandó adatok köréről, az adatszolgáltatás tartalmáról és rendszerességéről,
- az átruházott feladatot ellátó szervnek a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szervvel szembeni felelősségvállalása szabályait,
- az átruházott feladat elvégzése érdekében mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által átadott vagy átadásra kerülő adatok körét és azok védelmét,
- a delegált feladatot ellátó szerv kifejezett nyilatkozatát, hogy ténylegesen ellátja a feladatait, és ennek módjának leírását.

Az MVH ellenőrzési jogköre kiterjed a delegált feladatot ellátó szervek munkavégzésének ellenőrzésére, mely utóbbi az MVH által elkészített és az Irányító Hatóság által jóváhagyott írott eljárásrend alapján történik.

Az MVH mind az EMVA, mind az EMGA intézkedéseit egy egységes informatikai rendszerben hajtja végre, mely lehetővé teszi a 796/2004/EK rendeletben részletezett Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) tekintetében megkövetelt feladatok ellátását mindkét alap releváns intézkedései tekintetében. A rendszer keresztellenőrzést végez többek között az állatok azonosítására szolgáló Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszerrel (ENAR) és a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerrel (MePAR).

A Kifizető Ügynökség biztosítja, hogy:

- a kérelmek jogosultságát és a támogatás elosztásához kapcsolódó eljárást, valamint a közösségi szabályoknak való megfelelést a kifizetés engedélyezése előtt ellenőrizték;
- az elvégzett kifizetésekről pontos és teljes körű nyilvántartások legyenek;
- a közösségi jogszabályok által előírt ellenőrzéseket végezzék el;
- a szükséges dokumentumokat a megadott határidőkön belül mutassák be, a közösségi szabályok által megkövetelt formában;
- a dokumentumok hozzáférhetőek legyenek, és olyan módon kezeljék azokat, ami biztosítja teljeskörűségüket, érvényességüket és olvashatóságukat hosszabb idő után is, ideértve a közösségi szabályok értelmében vett elektronikus dokumentumokat is.

A Kifizető Ügynökség

- felel a kérelmek engedélyezéséért és ellenőrzéséért, teljesíti az adminisztrációs és a helyszíni ellenőrzéseket;
- elvégzi a kifizetéseket;
- nyilvántartja az összes kifizetést, az EMGA- és EMVA-kifizetésekkel kapcsolatos, elkülönített számlákon, egy információs rendszer formájában elkészíti a kifizetésekről az időszakos összefoglalókat, ezen belül a Bizottságnak küldött havi, negyedéves és éves kimutatásokat;

- kezeli az előlegeket és biztosítékokat, vezeti az adósok főkönyvét és beszedi az esedékessé vált tartozásokat,
- vezeti az ügyfélnyilvántartást,
- üzemelteti Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszert,
- elkészíti az éves kifizető ügynökségi jelentést és kiállítja a megbízhatósági nyilatkozatot.

**Cím:** Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal  
H-1095 Budapest, Soroksári út 22-24.

**Tel.:** +36-1-219-4593

**Fax :** +36-1-219-4594

**E-mail:** emva@mvh.gov.hu

## **12. A monitoring- és értékelési rendszerek leírása, valamint a monitoringbizottság tervezett összetétele**

Az ÚMVP monitoringjáért és értékeléséért felelős Irányító Hatóság feladataira az FVM szervezetén belül szakmai főosztály kerül kijelölésre. Ezen szervezeti egység biztosítja az ÚMVP hatékony és eredményes megvalósítását a célok és az elért eredmények rendszeres összehasonlításának eszközével.

Az ÚMVP monitoring és értékelési tevékenységét a Közös Monitoring és Értékelési Keretszabályozás (Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF) rendelkezéseinek alapján kell kialakítani. Az ÚMVP-ben használt indikátorok a lehető legnagyobb mértékben támaszkodnak a CMEF specifikációira, kiegészítve az ÚMVP-re jellemző további specifikus indikátorokkal.

Az Irányító Hatóság biztosítja a 1698/2005/EK Rendelet 6. cikk (1) bekezdésének megfelelően a regionális, helyi és más hatóságok, gazdasági és társadalmi partnerek, a civil társadalmat képviselő szervezetek, a nem-kormányzati testületek, a környezetvédelmi testületek és a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség elősegítéséért felelős testületek széles körű bevonását és részvételét az ÚMVP Monitoring Bizottságában.

Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy az Európai Bizottság saját kezdeményezésére tanácskozási joggal részt vegyen az ÚMVP Monitoring Bizottság munkájában.

### **12.1. A monitoring és értékelési rendszer és a kapcsolódó tevékenységek leírása**

#### ***12.1.1. Monitoring***

Az ÚMVP jóváhagyásáról szóló döntéstől számítva legkésőbb három hónapon belül létre kell hozni egy monitoring bizottságot, hogy nyomon kövesse az ÚMVP megvalósítását és meggyőződjön annak eredményességéről.

A monitoring bizottság feladatai:

- konzultációt folytat a finanszírozásra kerülő projektek kiválasztási szempontjairól az ÚMVP jóváhagyására vonatkozó döntést követő négy hónapon belül. A kiválasztási szempontokat a programozás szükségleteinek megfelelően felülvizsgálja;
- az Irányító Hatóság által benyújtott dokumentumok alapján, eljárási szabályzatában meghatározott időközönként felülvizsgálja az ÚMVP konkrét céljainak elérése irányában történt előrehaladást;
- megvizsgálja az ÚMVP végrehajtásának eredményeit, különösen az egyes intézkedéscsoportok esetében kitűzött célok elérését és a folyamatos értékeléseket;
- megfontolja és jóváhagyja az éves időközi jelentést és a zárójelentést, mielőtt azok az Európai Bizottság részére az Irányító Hatóság által megküldésre kerülnének;
- javaslatot tesz az Irányító Hatóság számára az ÚMVP minden olyan kiigazítására vagy felülvizsgálatára vonatkozóan, amelynek célja az 1698/2005/EK rendelet 4. cikkében meghatározott EMVA-célkitűzések elérése vagy az ÚMVP irányításának javítása, beleértve a pénzgazdálkodást is;
- megfontolja és jóváhagyja az 1698/2005/EK Rendelet 69. cikkének (4) bekezdése alapján az EMVA-ból származó hozzájárulásról meghozandó európai bizottsági határozat tartalmának módosítására vonatkozó javaslatokat.

Az Irányító Hatóság és a Monitoring Bizottság az ÚMVP-hez kapcsolódó monitoring tevékenységet pénzügyi, teljesítmény- (output), és eredményindikátorok/mutatók alapján végzi.

Az indikátorok meghatározása, számszerűsítése, gyűjtése, mérése, összesítése és feldolgozása a CMEF alapján, az erre alkalmas statisztikai információkat számítógépes formában nyilvántartó és tároló rendszerben valósul meg.

Az indikátorokat/mutatókat ill. az ezek előállításához szükséges alapadatokat az Irányító Hatóság a Kifizető Ügynökség regionális kirendeltségeinek közreműködésével gyűjti a kedvezményezettektől az eljárásrendekben meghatározott időközönként.

A kedvezményezettek adatszolgáltatási kötelezettségét (adatok köre, adatszolgáltatás elmulasztásának szankciói) az Irányító Hatóság jogszabályi ill. pályázati felhívási szinten szabályozza.

A horizontális jellegű agrár- és vidékfejlesztési ágazatspecifikus mutatók és statisztikai adatok gyűjtését az FVM által felügyelt intézmények, ill. a Központi Statisztikai Hivatal végzi.

### *Stratégiai monitoring*

Az általános monitoring tevékenységen felül, a nemzeti stratégiai tervhez kapcsolódóan, Magyarországnak stratégiai monitoring tevékenységet kell végeznie annak érdekében, hogy tájékozódjon és tájékoztassa az érdekelteket az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervben (ÚMVST) kitűzött célok megvalósulásának aktuális állásáról, valamint arról hogy a megvalósítás mennyiben segítette a közösségi stratégiai iránymutatók megvalósítását. Ilyen stratégiai monitoring jelentést 2010-től minden második évben el kell készíteni, összesen három alkalommal (2010, 2012, 2014). A jelentés a fentiekben túl összefoglalja a folyamatos értékelés eredményeit.

A jelentésnek az alábbi két részből kell állnia:

- a) az ÚMVP által elért eredmények az ÚMVST-ben szereplő indikátorokkal összehasonlítva,
- b) a folyamatos értékelés eredményei.

A stratégiai monitoring jelentés (SMJ) szerkezete:

- a) az alapvető gazdasági, szociális és környezeti helyzet leírása, összehasonlítva az ÚMVST első fejezetében írottakkal,
- b) a jelentés által bemutatott két évben elért eredmények az ÚMVST 2. és 3. fejezetéhez képest, tekintettel a intézkedéscsoportonként meghatározott stratégiára és területi prioritásokra. Ennek során Magyarország bemutatja az ÚMVST alkalmazásának időszerűségét és összefüggését a kezdeti (vagy legutóbb módosított) célokkal, illetve a Közösség stratégiai útmutatójával. Az ÚMVP megvalósítása eredményeinek vizsgálata az ÚMVP, az ÚMVST, illetve a folyamatos értékelés részét képező aggregált indikátorokkal történik. Ennek érdekében szükséges kitölteni a közösségi indikátorok nemzeti stratégiai útmutatóban foglalt táblázatát, amely az első oszlopban a kiinduló helyzetet, a harmadik oszlopban a kitűzött célt, a másodikban pedig a kettő közötti „előrehaladás indikátort” tartalmazza,
- c) egy fejezetnek az ÚMVST 4. fejezetéhez kapcsolódva be kell mutatnia a pénzügyi előrehaladást a következő táblázat alapján:

<i>Program</i>	<b>ÚMVP költségvetése</b>	<b>Vállalt (lekötött) közkiadás XXXX évben</b>	<b>Kifizetett közkiadás XXXX évben</b>	<b>Kifizetett közkiadás/az</b>
	2007-13-ban			
	<b>(a nemzeti tárfinanszírozással együtt)</b>			<b>ÚMVP tervezett kiadás, %-ban</b>

- d) fejezet a (kvalitatív) hatékonyság elemzésről, a b) és c) pontokban meghatározott fejezetekre alapozva, szembeállítva egymással az elért eredményeket az elérésükhöz szükséges erőforrásokkal,
- e) a folyamatos értékelés eredményeit bemutató fejezet,
- f) az ÚMVST 5. és 6. fejezetéhez kapcsolódva a közös politikákkal, prioritásokkal és pénzügyi eszközökkel való konzisztencia és koordináció kifejtése, valamint a Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozásával, illetve működésével kapcsolatos megállapítások.

A 1698/2005/EK Rendelet 13 cikk (3) bekezdésben leírtak szerint kombinálható az éves előrehaladási jelentés és a stratégiai monitoring értékelés, a 2010., 2012. és 2014. évi éves időközi jelentésben, ahol egy külön szakaszt kell szentelni a fent leírt a)-f) fejezetek kifejtésének, ezáltal bemutatva az egyértelmű különbséget az éves előrehaladási jelentés és a kétéves stratégiai értékelés között.

2011-től az Európai Bizottság két évente közzéteszi a tagállamok – köztük Magyarország – által készített stratégiai monitoring jelentések összefoglaló jelentését. Ebben összefoglalja a nemzeti stratégiai tervek és a közösségi stratégiai iránymutatások megvalósítására vonatkozó főbb fejleményeket. A bizottsági jelentés meghatározza azokat az intézkedéseket, amelyeket Magyarországnak vagy az Európai Bizottságnak meg kell tennie a stratégiai célok biztosítása érdekében.

### *Éves előrehaladási jelentés*

Az Irányító Hatóság először 2008. június 30-ig, majd ezután minden évben június 30-ig az ÚMVP megelőző évi végrehajtásáról szóló éves előrehaladási jelentést küld az Európai Bizottságnak. 2016-ban a jelentést az ÚMVP megvalósításáról szóló záró jelentés formájában kell megküldeni.

Az éves előrehaladási jelentés főbb elemei:

- az ÚMVP általános feltételeiben bekövetkezett bármely olyan változás, amely befolyásolja az EMVA és a többi pénzügyi eszköz közötti összhangot;
- az ÚMVP-vel elért előrehaladás a meghatározott célkitűzésekhez viszonyítva a teljesítmény- és eredményindikátorok alapján;
- az ÚMVP pénzügyi végrehajtása, különös tekintettel a kedvezményezetteknek kifizetett kiadásokra;
- a folyamatos értékelési tevékenység összegzése;
- az Irányító Hatóság és a Monitoring Bizottság lépései az ÚMVP végrehajtásának minősége és eredményessége biztosítása céljából, különös tekintettel a következőkre:
  - monitoring és értékelési intézkedések,
  - az ÚMVP irányítása során felmerült fő problémák és a meghozott intézkedések összegzése, beleértve az 1698/2005/EK Rendelet 83. cikk szerint az Európai Bizottság által tett megállapításokra válaszul hozott intézkedéseket;
  - a technikai segítségnyújtás igénybevétele;
  - az ÚMVP nyilvánosságának biztosítására tett lépések;

Az Európai Bizottságnak két hónap áll rendelkezésére, hogy az éves előrehaladási jelentésre vonatkozó észrevételeit megtegye.

A fenti észrevételeken felül – összhangban az 1698/2005/EK Rendelet 83. cikkével – az éves előrehaladási jelentés benyújtása után az Európai Bizottság az Irányító Hatósággal közösen – kétoldalú konzultáció keretében – megvizsgálja az előző év főbb eredményeit. Az Európai Bizottság e

megbeszélések keretében is tehet észrevételeket, amelyekről az Irányító Hatóság tájékoztatja a Monitoring Bizottságot. Az észrevételekre válaszul megtett intézkedésekről Magyarország tájékoztatja az Európai Bizottságot.

### ***12.1.2. Értékelés***

Az értékelés célja, hogy javítsa az ÚMVP végrehajtásának minőségét, hatékonyságát és eredményességét. Az értékelést független értékelők végzik. Az Irányító Hatóság biztosítja az értékelések elvégzéséhez szükséges emberi és pénzügyi erőforrásokat, megszervezi a szükséges adatok előállítását, gyűjtését és rendszerezését, valamint felhasználja a monitoring rendszer által nyújtott különböző kiegészítő információkat.

Az értékelés formái: előzetes (ex ante), félidős (mid-term) és utólagos (ex post) értékelés. A félidős és utólagos értékelés egy folyamatos értékelési rendszer részét képezik.

#### *Előzetes (ex ante) értékelés*

Az előzetes értékelés része az ÚMVP kidolgozásának, célja a költségvetési források elosztásának optimalizálása és a programozás minőségének javítása.

Megállapítja és értékeli:

- a közép- és hosszú távú szükségleteket,
- az elérendő célokat,
- a várt eredményeket,
- a mennyiségileg kifejezett célokat, különösen a kiindulási helyzethez viszonyított hatás tekintetében,
- a közösségi prioritások figyelembe vételének mértékét,
- a korábbi programozásokból levont tanulságokat és
- a végrehajtásra, a monitoringra, az értékelésre és a pénzgazdálkodásra vonatkozó eljárások minőségét.

#### *Félidős (mid-term) és utólagos (ex post) értékelés*

Magyarország az ÚMVP-hez létrehoz egy folyamatos értékelési rendszert. A folyamatos értékelés megvizsgálja az ÚMVP-nek a célokhoz viszonyított előrehaladását eredmény- és (relevancia esetén) hatásmutatók révén.

Az Irányító Hatóság 2008-tól minden évben jelentést tesz a Monitoring Bizottságnak a folyamatos értékelési tevékenységekről. Ezen tevékenységek összegzését csatolni kell az éves időközi jelentéshez.

2010-ben a folyamatos értékelés félidős jelentés, 2015-ben pedig utólagos értékelés formájában készül el. A félidős és az utólagos értékelések megvizsgálják a források felhasználásának mértékét, az EMVA hazai programozásának eredményességét és hatékonyságát, társadalmi-gazdasági hatását. Tartalmazzák az ÚMVP céljait és levonják a közösségi vidékfejlesztési politikára vonatkozó tanulságokat.

Az Európai Bizottság a tagállamok – köztük Magyarország – utólagos értékeléseit összegzi és legkésőbb 2016. december 31-ig összefoglaló jelentést készít az Irányító Hatóság együttműködésével, amely utóbbi az értékeléshez szükséges adatokat összegyűjti.

### **12.1.3. Monitoring és értékelő jelentések rendszere**

Az Irányító Hatóság az ÚMVP-vel kapcsolatban a fentiek alapján a következő értékelő- és monitoring tevékenységet végzi:

- elkészítteti az előzetes értékelést;
- felállítja a folyamatos értékelési rendszert, ennek keretében elkészül a félidős- és az utólagos értékelés is, erről évente tájékoztatja a Monitoring Bizottságot, a félidős- és utólagos értékelés esetében az Európai Bizottságot is;
- évente előrehaladási jelentést készít az Európai Bizottságnak;
- évente konzultációt folytat az Európai Bizottsággal az elért eredményekről – amelyet előzetesen a Monitoring Bizottság jóváhagy;
- 2010-től két évente összefoglaló jelentést készít az Európai Bizottságnak az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (ÚMVST) és célkitűzései megvalósítása terén elért előrehaladásról (stratégiai monitoring).

A jelentéseknek egymásra is hivatkozni kell, sőt a megfogalmazott tanulságokat, eredményeket, kudarcokat mindegyiknek tartalmaznia kell. A monitoring és értékelési tevékenység így egységes egészet alkot és végigkíséri az ÚMVP lebonyolításának teljes folyamatát.

## **12.2. A Monitoring Bizottság tervezett összetétele**

### *ÚMVP Monitoring Bizottság*

Elnök – IH vezető (szakállamtitkár)

Elnökhelyettes – FVM Agrár-vidékfejlesztési Főosztály vezetője

### **Tagok**

FVM főosztályok

- EU Koordinációs és Nemzetközi Főosztály
- Élelmiszerlánc-biztonsági Állat- és Növényegészségügyi Főosztály
- Természeti Erőforrások Főosztály
- Szakigazgatási Főosztály
- Humánpolitikai Főosztály
- Agrárszabályozási Főosztály
- Jogi Főosztály

### Kifizető Ügynökség

- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal

### Minisztériumok és országos hatáskörű szervek

- Szociális és Munkaügyi Minisztérium
- Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium



- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium
- Oktatási és Kulturális Minisztérium
- Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
- Vízügyi Központ és Közgyűjtemények Vízügyi Igazgatósága
- Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
- Agrárgazdasági Kutatóintézet (AKI)
- FVM Vidékfejlesztési Képzési és Szaktanácsadási Intézet
- Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (2 delegált)

Az alábbi Regionális Fejlesztési Tanácsok közös delegáltja

- Dél-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanácsok közös delegáltja
- Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács
- Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács
- Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács
- Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács
- Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács

I-IV. Intézkedéscsoportban érintett érdekképviselések

- Magyar Agrárkamara
- Magyar Paraszt Szövetség
- Magyarországi Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége (MAGOSZ)
- Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetsége (AGRYA)
- Mezőgazdasági Dolgozók Országos Szövetsége (MEDOSZ)
- Agrár Dékánok és Főigazgatók Kollégiuma
- Agrár Munkaadói Szövetség
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Élelmészipari Dolgozók Szakszervezeteinek Szövetsége (ÉDOSZ)
- Élelmiszerfeldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ)
- Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
- Agrárenergetikai Szövetség
- HANGYA Szövetség
- Magyar Állattartók Szövetsége
- Magyar Vállalkozásfejlesztési Alap

II. intézkedéscsoport

- Állatvédelmi Tanácsadó Testület
- Nemzeti Park Igazgatóságok
- WWF Magyarország
- Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ)
- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ)
- Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa (HALTERMOSZ)

#### III-IV. intézkedéscsoport

- Falusi Turizmus Országos Szövetsége
- Önkormányzati Szövetségek közös képviselője
- Magyar Önkormányzati Szövetségek Társulása
- Önkormányzatok érdekképviselőt ellátó szövetségek (Magyar Önkormányzati Szövetségek Társulása; Községek, Kistélepülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége) közös jelöltje
- Falvak és Kisvárosok Magyarországi Műhelye Egyesület (ECOVAST)
- LEADER Közhasznú Egyesület
- Magyar Tanya- és Falugondnoki Szövetség
- Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja
- Kistérségi Fejlesztési Egyesületek Szövetsége
- Közös delegált (Magyar Kézműves Kamara, Népművészeti Egyesületek Szövetsége),
- Autonómia Alapítvány
- Vidék Parlamentje

#### Horizontális ügyek és esélyegyenlőség

- Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács
- Országos Érdekegyeztető Tanács Munkaadói Oldala
- Országos Érdekegyeztető Tanács Munkavállalói Oldala
- Országos Fogyatékosügyi Tanács
- Romaügyi Tanács

#### **Tanácskozási joggal vesznek részt**

- VÁTI Vidékfejlesztési Osztály
- Központi Statisztikai Hivatal
- EU Bizottság képviselői
- Igazgatási, Informatikai és Ellenőrzési Főosztály

## 13. A program nyilvánosságát biztosító rendelkezések

A 1698/2005/EK rendelet 76. cikke alapján az Irányító Hatóság tájékoztatást nyújt az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervről (ÚMVST), az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programról (ÚMVP), ezen belül a közösségi hozzájárulásról, és nyilvánosságra hozza azokat. Ez az információ a nyilvánosságot célozza meg. Felhívja a figyelmet a Közösség szerepére és biztosítja az EMVA-ból származó segítségnyújtás igénybe vételére való mozgósítást és a segítségnyújtás átláthatóságát.

Az Irányító Hatóság felelős a program nyilvánosságáért, az alábbiak szerint:

- tájékoztatja a potenciális kedvezményezetteket (különösen a vidéki népeiséget), a szakmai szervezeteket, a gazdasági és szociális partnereket, az egyenlő bánásmód előmozdításában közreműködő testületeket és az érintett, nem kormányzati szervezeteket, beleértve a környezetvédelmi szervezeteket is, a program által kínált lehetőségekről és a programfinanszírozáshoz való hozzáférés szabályairól;
- tájékoztatja a kedvezményezetteket a közösségi támogatásról;
- tájékoztatja a nyilvánosságot a Közösségnek a programokban és azok eredményeiben betöltött szerepéről.

Az információt és nyilvánosságot biztosító pénzügyi forrásokat a program Technikai Segítségnyújtás fejezetéből kell biztosítani.

A kommunikációs tevékenységek, akciók egy külön dokumentumban (ún. kommunikációs stratégia) kerülnek részletes kidolgozásra, amelyet egy független szakmai szervezet közreműködésével készítünk el.

### 13.1. Információ nyújtása potenciális kedvezményezetteknek, szakmai szervezeteknek, gazdasági és szociális partnereknek, az egyenlő bánásmód előmozdításában közreműködő testületeknek és az érintett, nem kormányzati szervezeteknek a program által kínált lehetőségekről és a támogatásokhoz való hozzájutás szabályairól

Az Irányító Hatóság világos, egyértelmű, és részletes információt nyújt a vidéki lakosság körében a lehetséges kedvezményezettek számára;

- Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy a lehetséges kedvezményezettek informálásában közvetítő testületeket bevonják a tevékenységbe;
- Az Irányító Hatóság tájékoztat a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat szerepéről, illetve a hálózat lehetőségeit is felhasználja az információk terjesztésére;

A közigazgatási hatósági eljárásról szóló törvénynek az ügyfelek elektronikus tájékoztatására vonatkozó követelményeivel összhangban, az Irányító Hatóság a Kormányzati Portál segítségével tájékoztatja a potenciális kedvezményezetteket és a Programban résztvevőket. Kialakításra került egy önálló weboldal ([www.program.fvm.hu](http://www.program.fvm.hu)), valamint a lehetséges pályázók, érdeklődők számára egy e-mail cím ([emva@fvm.gov.hu](mailto:emva@fvm.gov.hu)) a közvetlen és gyors tájékoztatás érdekében.

A 2004-2006-os időszak tapasztalatai alapján kiemelt, részletes tájékoztatást kell nyújtani az ÚMVP intézkedéseiről, és az információt közvetlenül el kell juttatni a lehetséges pályázókhoz (ennek egyik eszköze lehet az MVH adatbázisában szereplő gazdálkodók, piaci szereplők és 209 ezer regisztrált mezőgazdasági termelő megkeresése a címükre eljuttatott kiadványokkal). Iránymutatást kell adni részükre, hogy miként tudnak sikeresen pályázni.

Eszközei:

- kiadvány készítése az ÚMVP vidékfejlesztési támogatás intézkedéscsoportjainak és intézkedéseinek részletes bemutatása céljából (célkitűzések, kedvezményezettek köre, a támogatások igénybevételenek módja, az igénylésre jogosultak köre, az elnyerhető támogatás összege, pénzügyi kondíciók, pályázatok tartalmi és formai követelményei, a pályázatok elbírálása) elősegítve a pályázók pontos és teljes körű tájékoztatását,
- ÚMVP hírlevél készítése, amely tartalmazza a vidékfejlesztési támogatásokkal kapcsolatos friss híreket, információkat, várható eseményeket,
- egy mintapályázat elkészítése a pályázati dokumentumok megfelelő kitöltésének bemutatása céljából, és ennek az érdeklődők rendelkezésre bocsátása a Kifizető Ügynökség által,
- workshopok, szakmai előadások szervezése elsősorban az MVH, a Program végrehajtásában érintett munkatársai számára a gördülékeny, hatékony és egységes lebonyolítás érdekében. Ezt követően a Kifizető Ügynökséggel (MVH) együttműködve, műhelyek és szakmai előadások szervezése országsszerte a lehetséges pályázók részére annak érdekében, hogy megfelelő minőségű pályázatot írjanak és nyújtsanak be. A résztvevők részére minta pályázati dokumentumok rendelkezésre bocsátása.
- az IH saját honlapjának ([www.program.fvm.hu](http://www.program.fvm.hu)) üzemeltetése, valamint az FVM és az MVH honlapján az ÚMVP-mal kapcsolatos ismertető folyamatos elérésének biztosítása;
- rendezvényeken, kiállításokon, roadshowkon való részvétel (pl. 2007. február 15. és 2007. március 9. között 19 helyszínen (megye) megrendezésre kerül az ÚMVP-t bemutató rendezvénysorozat, amelynek keretében a lehetséges pályázók átfogó képet kapnak valamennyi tervezett intézkedésről előadás és kiadvány formájában);
- egyéb direkt marketing eszközök alkalmazása,
- speciális, a vidéki lakosságot megcélzó marketingcsatornák kialakítása.

### **13.2. A kedvezményezettek tájékoztatása a Közösségi hozzájárulásról**

Az Irányító Hatóság biztosítja, hogy a támogatás elnyeréséről értesítő dokumentum tájékoztassa a kedvezményezettet, hogy a tevékenységet egy olyan program finanszírozza, amelynek forrása részben a közösségi (EMVA), részben a magyar költségvetés.

Elő kell segíteni, hogy a már támogatást nyert pályázók sikeresen valósítsák meg nyertes pályázatukat. Tájékoztatni kell őket a végrehajtást elősegítő, támogató rendezvényekről, kiadványokról. A direkt marketing, mint eszköz eredményesen használható, amikor a regisztrált pályázókat közvetlenül lehet értesíteni postán keresztül a program aktualitásairól, megrendezésre kerülő rendezvényekről és egyéb releváns eseményekről.

Eszközei:

- kiadvány készítése a nyertes projektek végrehajtása, megvalósítása során elvégzendő feladatok ismertetése céljából, amely közvetlenül a kedvezményezett részére postázható,
- workshopok szervezése a programvégrehajtás során összegyűlt tapasztalatok összegzése, a következtetések levonása, előremutató javaslatok készítése és a széleskörű nyilvánossággal való ismertetése céljából,
- honlap (az FVM és MVH honlapján az ÚMVP-mal kapcsolatos ismertető folyamatos elérésének biztosítása).

### 13.3 A közvélemény tájékoztatása a Közösség programokban betöltött szerepéről és a programok eredményéről

Az Irányító Hatóság mindent megtesz annak érdekében, hogy a legszélesebb körben és valamennyi tömegtájékoztatási eszközön keresztül tájékoztassa a közönséget az ÚMVP-ban foglalt intézkedésekről.

Az Irányító Hatóság tájékoztatja a közvéleményt az ÚMVP EU Bizottság által történt elfogadásáról, a módosításokról, a program megvalósítása folyamán elért fő eredményekről, illetve a program zárásáról.

Az Irányító Hatóság közzéteszi az ÚMVP-ból részesülő kedvezményezettek listáját, a megvalósuló projektek címét, illetve a projektekre fordított közpénz összegét.

A tájékoztatást megvalósító intézkedések végrehajtásáért az Irányító Hatóság felelős. Az IH a tevékenység során, területi szinten felhasználja a tömegtájékoztatás összes lehetséges formáját. Használnia kell a kommunikációs kampányok, a nyomtatott és az elektronikus média adta lehetőségeket.

Az IH széleskörű tájékoztatás nyújt az ÚMVP által biztosított támogatási lehetőségekről, az elért eredményekről a teljeskörű nyilvánosság megteremtése érdekében.

Eszközök:

- szórólapok, füzetek készítése az ÚMVP rövid bemutatása céljából (pl. elkészítettünk egy kiadványt, amelynek címe: "Támogatási lehetőségek az ÚMVP keretében 2007 -2013", és amelyet az ÚMVP-t bemutató 19 megyei roadshown és egyéb rendezvényen, előadások alkalmával terjesztünk);
- kiadványok készítése az EMVA által társfinanszírozott tevékenységekről, a pályázás módjáról, a pályázatok értékelésének menetéről, elveiről, a projektek megvalósításának és ellenőrzésének lépéseiről az átláthatóság biztosítása érdekében;
- az írott és elektronikus sajtóban (napi, heti, havi, szakmai, megyei, regionális lapok, honlapok) történő hirdetések megjelentetése, valamint cikkek, tanulmányok készítése és közlése a program teljes időszaka alatt,
- hirdetések megjelentetése a médiában, személyes- és telefonos ügyfélszolgálat kialakítása;
- TV szpotok, hirdetések mezőgazdasági témájú műsorokban és egyéb közérdekű műsorokban annak érdekében, hogy felhívjuk a célcsoport figyelmét a pályázható intézkedésekre, és ösztönözzük a pályázókat pályázatok (kérelmek) benyújtására;
- kérdőíves felmérés, közvélemény-kutatás végzése az ÚMVP (EMVA) ismertsége és megítélése témakörben annak érdekében, hogy az Irányító Hatóság képet kapjon a célcsoportok tájékozódásának forrásairól, igényeiről, elvárásairól és az esetlegesen felmerült problémákról;
- marketing-kommunikációs eszközök készíttetése ÚMVP (EMVA) arculat, szlogen és logó alkalmazásával, amelyeket az MVH kirendeltségein keresztül a támogatásokkal kapcsolatba kerülők, illetve az információs helyszíneken rendezvények alkalmával az érdeklődők kapnak meg;
- az IH saját honlapjának üzemeltetése, valamint az FVM és az MVH honlapján az ÚMVP-mal kapcsolatos ismertető folyamatos elérésének biztosítása;
- rendezvényeken, kiállításokon, roadshowkon való részvétel;
- egyéb direkt marketing eszközök alkalmazása;
- speciális, a vidéki lakosságot megcélzó marketingcsatornák kialakítása.

## 13.4. A kommunikáció főbb szakaszai

### *A vidékfejlesztési program ismertetése*

Célja az egész lakosság és a specifikus célcsoportok figyelmének ráirányítása az új pályázati lehetőségekre. A programmal kapcsolatos kulcskérdésekről teljes és átfogó tájékoztatást kell nyújtani. A pályázók számára hozzáférhetővé kell tenni a fejlesztéssel, a támogatási jogosultsággal, a támogatások összegével, a pályázatok befogadhatóságával, a pályázók általi további teljesítendő feltételekkel, a pályázatok beadásának időpontjával kapcsolatos és egyéb információkat.

### *Teljes körű kommunikáció*

A pályázatok elkészítésével kapcsolatban fontos a célorientált és hatékony tájékoztatás, a pályázatok kezelésének lépéseit, feltételeit pedig mint kiemelt témát kell a potenciális kedvezményezettek felé kommunikálni. Külön figyelmet kell szentelni a támogatások odaítélési feltételeinek is. Egyúttal biztosítani kell azt is, hogy a potenciális kedvezményezettek számára megfelelő információ álljon rendelkezésre a támogatások igénybevételének szakmai és pénzügyi feltételeiről.

A program megvalósítási fázisában rendszeres tájékoztatást kell nyújtani a programról, annak aktuális státuszáról és egyedi intézkedéseiről.

A program megvalósulásával és a megkötött szerződésekkel kapcsolatos híreket országosan és helyi szinten is terjeszteni kell a média, nyomtatott anyagok, az internet, fórumok, illetve a személyes és telefonos ügyfélszolgálatok révén. Ez is hozzájárul az átláthatósághoz és felhívja a potenciális pályázók figyelmét a lehetőségekre.

### *Programzárás*

Kiemelt jelentősége van a program értékelésének, mert a következő, 2014-2020. évre szóló program készítése során ezeket a megszerzett tapasztalatokat érvényesíteni kell. A tapasztalatok összegzésére, értékelő tanulmányok készítésére ezt megelőzően, már a következő időszak tervezésének megkezdésekor szükség van.

## 13.5. Az információs és tájékoztató tevékenység műszaki jellemzői

Minden információs és tájékoztató tevékenységnek tartalmaznia kell a következő elemeket:

- az európai zászló, a Közösség szerepének magyarázatával, amely a következő közlést foglalja magában: „Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: Európa támogatja a vidéki területeket”
- a LEADER intézkedéscsoport által támogatott tevékenységek esetében a LEADER logót is használni kell.

Az EMVA által társfinanszírozott tevékenységekről és intézkedésekről szóló kiadványoknak (füzetek, broszúrák, hírlevelek) és posztereknek a címlapon kell egyértelműen bemutatnia a közösségi hozzájárulás megvalósulását, valamint az EU szimbólumát, illetve a nemzeti vagy regionális szimbólumot is. A kiadványoknak tartalmaznia kell az abban foglalt információért, valamint az IH felé felelős testület megnevezését és elérhetőségét.

Elektronikus úton közzétett információ esetén (honlapok, adatbázisok a lehetséges kedvezményezettek részére), illetve audio-vizuális anyagok esetén szintén ezeket kell alkalmazni – a megfelelő változtatásokkal. A kommunikációs terv készítése során megfelelő figyelmet kell fordítani az új technikákra, amelyek lehetővé teszik az információ hatékony terjesztését és a közvéleménnyel való véleménycserét.

Az IH által támogatott, EMVA-ra vonatkozó honlapoknak:

- említeniük kell az EMVA hozzájárulásának mértékét legalább a nyitólapon;

- linket kell tartalmazniuk az EU EMVA vonatkozású web-oldalára.

A széleskörű információ nyújtása érdekében az IH azonos figyelmet fordít mind a gazdálkodói szervezetek, mind a sikerrel pályázó közösségek kimerítő tájékoztatására.

### **13.6. A kommunikáció végrehajtásáért felelős szervezetek**

*ÚMVP Irányító Hatósága (Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium)*

Az 1698/2005/EK rendelet 75. cikke alapján az Irányító Hatóság (IH) felelős a program hatékony, eredményes és szabályszerű, az előírásoknak megfelelő irányításáért és végrehajtásáért.

Felelős továbbá tájékoztató tevékenység ellátásáért a lehetséges kedvezményezettek, a gazdák és a vidéken élő emberek tájékoztatásáért a rendelkezésre álló információkról és az igénybe vehető szolgáltatásokról, valamint a közvélemény informálásáért az Európai Közösség támogatási tevékenységéről.

*Kifizető ügynökség (KÜ, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal)*

A KÜ feladata a helyi lakosság, kedvezményezettek, lehetséges pályázók figyelmének felkeltése, valamint pontos, részletekbe menő információ nyújtása az ÚMVP intézkedései és a pályázatok benyújtása tekintetében.

### **13.7. Az információnyújtás hatékonyságának és hatásának értékeléséhez a nyilvánosság, a vidékfejlesztési programok ismertsége és a Közösség szerepe szempontjából az alábbi kritériumok figyelembevétele szükséges**

Az ÚMVP Kommunikációs Stratégia intézkedéseinek eredményességét rendszeresen értékelni szükséges, meghatározott mutatók segítségével. Az értékelések eredményeit, visszacsatolásait a későbbi kommunikációs tevékenység során fel kell használni. A megfelelő kommunikációs csatornák kiválasztását tanulmányok, felmérések elkészítése teheti könnyebbé.

Az IH a program időszaka alatt minden évben éves beszámolót készít az Európai Bizottság felé a tárgyévben megtett intézkedésekről és azok eredményességéről – amely a Monitoring Bizottság által jóváhagyott éves előrehaladási jelentés részét képezi.

## 14. A gazdasági és szociális partnerek kijelölése és a partnerekkel folytatott konzultációk eredménye

Széleskörű társadalmi egyeztetést követően lezárásra került az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv, amely a 2007-2013 közötti időszakban Magyarország rendelkezésére álló uniós források felhasználási területeit határozza meg.

A társadalmi partnerség folyamata azonban nem zárult le a Stratégiai Terv véleményeztetésével és a beérkezett észrevételek beépítésével. A Minisztérium az egyeztetések során közösen formált stratégiát tovább bontotta és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot is társadalmi egyeztetésre bocsátotta.

A Program társadalmi egyeztetését a Stratégiai Terv partnersége során követett alapelvek, jogszabályok és módszertan figyelembevételével határoztuk meg.

### 14.1. A társadalmi egyeztetésben résztvevő szervezetek

#### 14.1.1. Alapelvek

**Nyitottság:** A társadalmi partnerség teljes folyamata alatt az újonnan jelentkező civil szervezeteknek lehetőséget biztosítottunk a menet közbeni bekapcsolódásra. Ezzel a lehetőséggel több társadalmi és ágazati szereplő élt, tovább növelve ezzel azok számát, akik érdemben szóltak a Programban foglaltakhoz.

A nyitottság szellemében az agrárium- és a vidék fejlesztésében szakmailag közvetlenül érdekelt agrárszervezetek és kamarák mellett véleménynyilvánításra kértük a Nők és Férfiak Esélyegyenlősége Tanácsát és különböző roma civil szervezeteket.

**Hozzáférés biztosítása:** Fontosnak tartottuk, hogy a Program minden szakmai érdeklődő részére elérhető legyen. Interneten keresztül a [www.program.fvm.hu](http://www.program.fvm.hu) és a [www.fvm.hu/EMVA](http://www.fvm.hu/EMVA) honlapokon a Program-dokumentumot letölthetővé, kérésre pedig papír alapon vagy CD-n hozzáférhetővé tettük.

**A tényleges, interaktív véleménynyilvánítás lehetőségének megteremtése:** A társadalmi egyeztetés során nemcsak az egyoldalú véleményeztetésre, hanem a közvetlen és kétirányú kommunikáció lehetőségének biztosítására is figyelmet fordítottunk. A tematikus vitakörök, internetes fogadóórák alkalmával társadalmi partnereink azonnali visszajelzést kaptak kérdéseikkel, észrevételeikkel kapcsolatban.

**Többféle véleménynyilvánítási lehetőség, fórum felajánlása:** Annak érdekében, hogy a témában valamennyi érintett és érdekelt fél véleményt nyilváníthasson, több csatornán keresztül szólítottuk meg társadalmi partnereinket. Interneten elérhető fórumokat, hozzászólási lehetőségeket ajánlottunk fel. Közvetlen véleménynyilvánításra a tematikus vitakörökben és makro-fórumok keretében biztosítottunk alkalmat.

**Széleskörű tájékoztatás:** A társadalmi egyeztetés menetéről, a véleménynyilvánítás lehetőségeiről és a Program aktuális változatáról társadalmi partnereink az interneten és elektronikus levélben kaptak rendszeres tájékoztatást.

**Visszacsatolás:** A beérkezett vélemények feldolgozásáról és Programba építéséről, valamint a Program aktuális változatáról az interneten keresztül adunk folyamatos tájékoztatást.



### 14.1.2. A társadalmi egyeztetés folyamata

A társadalmi partnerség folyamata három, jól elkülöníthető szakaszra osztható. Az agrárszakma különböző szervezeteit és civil partnereinket a Program előkészítési, tervezési és véglegesítési fázisába is bevontuk.

Annak érdekében, hogy társadalmi partnereinket minél korábban bevonjuk a Program-előkészítés folyamatába és a Kormány elé olyan dokumentumot terjesszünk be, amely már eleve átment egyfajta agrár-szakmai szűrőn, 2006. október elején, a Program hivatalos társadalmi vitára bocsátását megelőzően, a Program munkaanyagáról meghívásos alapon, neves szakmai civil partnereink bevonásával, 3 héten keresztül, október végéig szakértői szintű egyeztetéseket tartottunk. A konzultációk a Program 14 témakörében, munkacsoportokban zajlottak, és több napra szóló véleményezési határidővel a munkadokumentum átadásra került.

A 2006. november 8-i Kormánydöntést követően a társadalmi vita hivatalos szakaszába léptünk. Ennek keretében a Program tervdokumentumát széles társadalmi nyilvánosság elé tártuk és az egyeztetési folyamatba valamennyi érdeklődő részére bekapcsolódási lehetőséget biztosítottunk.

Nemcsak civil, szakmai szervezetekkel, hanem a magyar társmisztériumokkal is rendszeres konzultációt folytattunk, főleg a lehatárolások és a minisztériumoknál párhuzamosan futó egyéb programokkal kapcsolatban.

A társadalmi vita ezen szakaszának lezárása után rendszeres szakértői szintű egyeztetésekre került sor Brüsszelben a Mezőgazdasági Főigazgatóság munkatársaival, melynek eredményéről társadalmi partnereinket makro-fórumok keretében tájékoztattuk, illetve interneten keresztül tettük elérhetővé a Program legfrissebb változatait. 2007. januárjában, a Program véglegesítési szakaszában több fordulóban írásos véleménynyilvánításra kértük civil partnereinket. A társadalmi partnerségi folyamat lezárására a 2007. február 5-én megtartott záró-fórum keretében került sor.

### 14.1.3. A véleménynyilvánítás csatornái

**Tematikus vitakörök:** A Program 12 témája köré csoportosítva véleménynyilvánításra kértük fel az adott ágazat civil és érdekképviseleti szerveit, tanácsadó-testületeket, kamarákat, agrárvállalkozásokat, valamint az oktatási és tudományos élet szereplőit. A tematikus vitakörök megrendezésére a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban került sor.

**Makro-fórumok:** A Program többfordulós konzultációk során egyeztetésre került a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT) és a „Felzárkózó Vidék (Agrár-szerkezetváltás)” tematikus munkacsoport tagjaival is.

**Termékpálya-bizottságok:** Hivatalos megkeresés alapján a termékpálya-bizottságok írásban tették meg javaslataikat a Programmal kapcsolatban.

**Egyeztetések az esélyegyenlőség jegyében:** A Programot napirendjére tűzte és megtárgyalta az Országos Fogyatékosügyi Tanács, a Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács és a Cigányügyi Tárcaközi Bizottság. Emellett sikeres egyeztetésre hívtuk az ország legfontosabb roma civil és egyéb szervezeteit.

**Internet:** Elindítottuk a [www.program.fvm.hu](http://www.program.fvm.hu) honlapot, melyen a látogatók 4 különböző csatornán keresztül „mondhatták el” véleményüket és tehettek javaslatot (szövegszerű javaslat, tematikus fórumok, miniszteri biztosi fogadóóra, szakértői fogadóóra).

A társadalmi partnerség terén érvényben lévő hazai jogszabályok iránymutatása mellett az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program széles körben került megvitatásra. A társadalmi partnerségbe

vont szervezetek körének meghatározásakor a jogszabályok szerinti Agrárgazdasági Tanács, a FÖVÉT, a Termékpálya Bizottságok, az AVOP és az NVT Monitoring Bizottságok tagsága jelentett kiindulási alapot. A testületeket alkotó tagszervezetek között jelentős átfedés van, ebből adódóan egy szervezetet több fórumon és a Program több témája kapcsán is megszólítottunk.

## ***A tematikus vitakörök meghívottai***

### *Élelmiszergazdaság és feldolgozóipar*

- Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács
- Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ)
- Tej Terméktanács
- Vágóállat- és Hús Terméktanács
- Baromfi Terméktanács
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

### *Erdészet*

- Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Erdészeti Integrátorok Szövetsége
- Országos Erdészeti Egyesület
- Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége
- Pro Silva Hungaria Egyesület
- Állami Erdészeti Szolgálat
- Védegylet
- Palocsa Egyesület
- Domberdő Egyesület
- Bokartis Kht.
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Kerekerdő Alapítvány
- Nyugat-Magyarországi Egyetem
- WWF Magyarország
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

### *Vízgazdálkodás*

- Mezőgazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (MEDOSZ)
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ)
- Magyar Öntözési Egyesület
- Magyar Tudományos Akadémia, Agrártudományok Osztálya, Mezőgazdasági Vízgazdálkodási Bizottság
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

### *Településfejlesztés*

- Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége
- Magyar Település-és Területfejlesztők Szövetsége
- Magyar Építész Kamara (Műemlékvédelmi Tagozat, Terület- és Településrendezési Tagozat)
- Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége
- Közösségfejlesztők Egyesülete
- Város- és Faluvédők Szövetsége
- Magyar Urbanisztikai Társaság Falutagozata
- Vidékfejlesztési Szaktanácsadók Országos Szövetsége

- Falufejlesztési Társaság
- Falvak és Kisvárosok Európai Tanácsa (ECOVAST)
- Vidék Parlamentje
- Területfejlesztési Tudományos Egyesület
- Magyarországi Tájházak Szövetsége
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- VÁTI
- Községek, Kistelepülések és Kistérségek Országos Önkormányzati Szövetsége
- Területi Főépítési Irodák
- Kistérségi Fejlesztő Egyesületek Szövetsége
- Teleház Kht.
- Magyar Önkormányzati Szövetségek Társulása
- Magyarország LEADER Közhasznú Egyesület

#### *Megújuló energiaforrások*

- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége (MAGOSZ)
- Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége
- Agrár Dékánok és Főigazgatók Kollégiuma (ADFK)
- EuroPellet Hungary Kft.
- BIOLÁNG Kft.
- Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet
- Tedej Rt.
- Hangya Futura
- Készenlét Rt.
- Boly Rt.
- Arany Kapu Rt.
- Biodízel Kht.
- Bio-Genesis Kft.
- Nyugat-Magyarországi Egyetem
- Szent István Egyetem
- Pécsi Tudományegyetem - Dél-Dunántúli Kooperációs Kutatási Központ
- FVM Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézet
- Gödöllői Agrárközpont Kht.
- Biomassza Erőművek Egyesülése
- Innovációs Klaszter Gyöngyös
- Győri Szeszgyár Rt.

#### *Környezetkímélő gazdálkodási módszerek*

- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara
- AGRYA
- Növény és Talajvédelmi Központi Szolgálat
- Magyar Agrár-környezetgazda Egyesület
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Nemzeti Park Igazgatóságok
- WWF Magyarország
- Biokultúra Egyesület
- Magyar Állattenyésztők Szövetsége
- CEEWEB
- Újfehértói Kutató Intézet
- Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
- Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet

### *Humán erőforrás-fejlesztés*

- AGRYA
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- KSZI
- Közép-Dunántúli Szaktanácsadási Központ
- Mezőgazdasági és Erdészeti Szakképző Intézet
- Csapó Dániel Középiskola, Mezőgazdasági Szakképző Iskola
- Székács Elemér Szakközépiskola
- Veszprém Megyei Agrárkamara
- Szent István Egyetem

### *Vidéki vállalkozásfejlesztés*

- Kézműves Kamara
- Magyar Országos Művészi Kézműves Egyesület
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- VÁTI Kht.
- Magyarországi Borutak Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara
- Ipartestületek Országos Szövetsége
- Magyar Turizmus Rt.
- Magyarországi LEADER Közhasznú Egyesület
- Magyar Fejlesztési Bank
- Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége
- Népművészeti Egyesületek Szövetsége
- Hagyományok Háza
- A Magyar Kézművességért Alapítvány
- Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség

### *Állattenyésztés és állatjólét*

- Magyar Állattenyésztők Szövetsége
- Állatvédelmi Tanácsadó Testület
- Juh Terméktanács
- Magyar Sertéstartók Szövetsége
- Magyar Szarvasmarhatenyésztők Szövetsége
- Nyúl Terméktanács
- Országos Magyar Vadászkamara
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet
- AGRYA
- Agrár Európa Tanácsadó Kft.
- Magyar Parasztszövetség

### *Növénytermesztés és kertészet*

- Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács
- AGRYA
- Gabona Szövetség
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Hegyközség Nemzeti Tanácsa

### *Termelői csoportok*

- Hangya Szövetség
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)

### *Félig önellátó gazdaságok*

- Hangya Szövetség
- AGRYA
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Magyar Agrárkamara
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
- Hegyközség Nemzeti Tanácsa

### ***Makro-fórumok meghívottai***

#### *Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT) tagjai*

- Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége
- Agrár Munkaadói Szövetség (AMSZ)
- Agrároktatási és Kutatási Dolgozók Szervezete (AOKDSZ)
- AGRYA Országos Szövetség
- Állami Földet Bérlok Országos Szövetsége
- Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrzési Dolgozók Szakszervezete (ÁÉDSZ)
- Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete
- Élelmiszeripari Dolgozók Szakszervezeteinek Szövetsége (ÉDOSZ)
- Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége (ÉFOSZ)
- Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)
- Haltermelők Országos Szövetsége
- Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége
- Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége
- Magyar Földbirtokosok Országos Szövetsége
- Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége (MAGOSZ)
- Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete
- Magyar Paraszszövetség
- Magyar Termelői Értékesítő és Szolgáltató Szervezetek/Szövetkezetek HANGYA Együttműködése
- Mezőgazdasági Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (MEDOSZ)
- Mezőgazdasági Gazdasági Társaságok Szövetsége
- Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ)
- Tudományos és Innovációs Dolgozók Szakszervezete (TUDOSZ)
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége

#### *Felzárkózó Vidék (Agrár-szerkeztváltás) munkacsoport tagjai*

- Miniszterelnöki Hivatal
- Közigazgatás Modernizációja NFH
- Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium
- Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
- Oktatási és Kulturális Minisztérium
- Pénzügyminisztérium
- Szociális és Munkaügyi Minisztérium
- Területpolitikai Kormányzati Hivatal
- Egészségügyi Minisztérium
- Gazdasági és Közlekedési Minisztérium

- Honvédelmi minisztérium
- Külügyminisztérium
- Balaton Fejlesztési Tanács
- Országos Területfejlesztési Civil Egyeztető Fórum
- Agrárgazdasági Kutató Intézet
- VÁTI Országos Vidékfejlesztési Iroda
- Magyar Agrárkamara
- Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
- Élelmiszerfeldolgozók Országos Szövetsége
- Vidék Parlamentje és a Falusi Turizmus Országos Szövetségének közös jelöltje
- Környezet- és Természetvédő Társadalmi Szervezetek Országos Találkozójának küldötte
- Magyar Természetvédők Szövetsége
- Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Agrárgazdasági Tanács képviselője
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanács (FÖVÉT)
- Magyar Öntözési Egyesület
- AGRYA Országos Szövetség
- Mezőgazdasági Garancia Alap
- Regionális Fejlesztési Ügynökségek:
  - Közép-Magyarország
  - Közép-Dunántúl
  - Nyugat-Dunántúl
  - Dél-Dunántúl
  - Észak-Magyarország
  - Dél-Alföld
  - Észak-Alföld

#### *Termékpálya Bizottságok*

- Cukor és Izoglükóz Termékpálya Bizottság
- Dohány Termékpálya Bizottság
- Gabona Termékpálya Bizottság
- Hús Termékpálya Bizottság
- Szőlő és Bor Termékpálya Bizottság
- Tej és Tejtermék Termékpálya Bizottság
- Zöldség-Gyümölcs és Dísznövény Termékpálya Bizottság

#### *Roma Civil Egyeztetés meghívottai*

- Wesley János Lelkészképző Főiskola
- Létminimum Alatt Élők Társasága és Vállalkozók Érdekegyeztető Roma Országos Szervezete
- Ex Trade Holding Kft.
- Studio Metropolitana
- Sopron Bau Holding Kft.
- Péceli Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- ESZA Kht.
- Hajnalfény Közalapítvány
- „Fogadjuk el egymást” Egyesület
- Nemzeti Cigány Önkormányzat
- Roma Parlament
- Magyar Zeneművészek és Táncművészek Érdekképviselője
- Sárszentmihály Kastély
- Budapesti Amatőr Bokszt Egyesület
- ALNAIR Kereskedelmi és Pénzügyi Tanácsadó Bt.
- Mohácsi Cigány Kisebbségi Önkormányzat

- C.T.M.T.
- Bátaszéki Roma Kertbarátok Köre
- Bátaszéki Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Romédia Alapítvány
- Junior Achivement
- Fullgas 2000 Kft.
- Kalyi Jag RME
- Fővárosi Közhasznú Foglalkoztatási Szolgálat Kht.
- Országos Kulturális és Közművelődési Egyesület
- Szabad Tér Színház Kht.
- Győr- Moson-Sopron Megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete
- MCÉSZ Pázmándfalui Tagszervezete
- Pázmándfalui Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Garabonci Romák Egyesülete
- Vidéki Romákért Egyesület
- Roma Kisebbségi Egyesület
- Adj Esélyt Független Roma Civil Szervezet
- Á Nostra Cálye – Mi utunk Regionális Független Roma Egyesület
- Zala Megyei Cigányok Érdekvédelmi és Kulturális Egyesülete
- Dunántúli Roma Diplomások Egyesülete Mindenkiért
- Romák Egyesülete a Fiatalokért
- Roma Kisebbségi Közösségi Ház Alapítvány
- Cigány Önkormányzatok Egyesülete
- Roma Közösségfejlesztők Egyesülete
- Nógrád megyei Cigány Képviselők Egyesülete
- Együtt Halmajugáért Roma-Magyar Egyesület
- Erdőkövesdi Független Roma Egyesület
- Nagylóc Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Gyöngyös Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Roma Emberi Jogok Mozgalom
- Dél-Somogyi Cigány Képviselők Szervezete
- RomAssist Közhasznú Egyesület
- Baxtale Rom Egyesület
- Kelet- Magyarországi Közéleti Roma Nők Egyesülete
- Roma Tehetséggondozó Közhasznú Alapítvány
- Alapítvány a Diplomás Roma Fiatalságért
- Szabadszállás Városi Hátrányos Helyzetűeket Segítő Egyesület
- Szarvasi Fiatalok Akciócsoportja
- Hálózat az Integrációért Alapítvány
- Független Roma Civil Szervezet a Vidéki Romákért
- Dunántúli Roma Vezetők Szövetsége
- Roma Kisebbségi Egyesület
- Zala Megyei Romákért Szervezet
- Kállai Mária Egyesület
- Balassagyarmati Roma Kistérségi Egyesület

## 14.2. A konzultáció eredményei

A társadalmi partnerek, valamint a széles nyilvánosság számos észrevételt tett a Programmal kapcsolatban. A javaslatok beépítése során a Minisztérium törekvése az volt, hogy a Programon belül,

ésszerű kompromisszumok meghozatala mellett valamennyi javaslattevő véleménye figyelembevételre kerüljön, és érdekeik megfelelő módon érvényre is jussanak.

A legjelentősebb, a Programban, illetve az egyes intézkedéseken belül, az eredeti tervekhez képest érdemi változást eredményező javaslatokat, illetve az elfogadásra nem került legfontosabb véleményeket az alábbiakban ismertetjük.

A társadalmi partnerek nagy többsége a Programot áttekinthető, jól strukturált dokumentumnak ítélte meg.

A véleménynyilvánító szervezetek jelentős része egyetértett abban, hogy a gazdaságok többsége tőkehiány miatt pusztán önerőből nem tudja a versenyképes termelés műszaki technológiai hátterét megteremteni. Számos javaslat érkezett a technológiai fejlesztésre szánt források újraelosztásával és a támogatási intenzitások növelésével kapcsolatban. Ezzel párhuzamosan, elsősorban a zöld szervezetek a II. intézkedéscsoport intézkedéseire fordítandó források növelését szorgalmazták.

Civil partnereink javaslatot tettek többek közt a növénytermesztés és a kertészeti ágazat fejlesztési támogatás intenzitásának növelésére, mely a fiatal gazdák, illetve a hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területeken (KAT) és Natura 2000 területeken gazdálkodók esetében elfogadásra került. A támogatható fejlesztések közé bekerült a palántanevelés létesítményeinek támogatása is.

Az erdészettel foglalkozó civil szervezetek ajánlatára, az erdészeti infrastruktúra fejlesztésének keretében az erdei iskolák és erdészeti információs központok is támogathatókká válnak a Programban.

Az egyeztetések hatására a termelői csoportok tekintetében a támogatás alapját képező árbevétel számításánál nem a csoport, hanem a termelők árbevétele kerül figyelembevételre.

A félig önellátó gazdaságok támogatása esetén elfogadásra került, hogy 5 év alatt a legkisebb 2 EUME üzemméretről szükséges a 4 EUME-t elérni.

A társadalmi partnerek részéről javaslat érkezett a Program K+F szerepének hangsúlyosabbá tételére vonatkozóan. Az innovációnak elsősorban a tanácsadói rendszert szükséges szolgáltatnia, fontossága a Programon belül is elismerésre kerül, a megfelelő források hozzárendelése mellett.

A társadalmi partnerek döntő többsége a Programot megfelelő minőségűnek, az Európai Unió által meghatározott jogi keretekkel összhangban lévőnek ítélte meg. Ezzel ellentétes véleményt fogalmazott meg a társadalmi vita során a Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége.

A társadalmi partnerség során beérkezett valamennyi véleményt és észrevételt a Program 10. számú mellékletében található összefoglaló táblázat tartalmazza. Emellett egy önálló melléklet (11. számú Melléklet) szól a Stratégiai Környezeti Vizsgálat társadalmi konzultációjáról.



## **15. Egyenlőség férfiak és nők között, a megkülönböztetés tilalma**

### **15.1. A férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdítása a program végrehajtásának különböző szakaszaiban**

A Stratégia által meghatározott horizontális szempontok (fenntarthatóság, esélyegyenlőség, kohézió (területi, társadalmi)) a Program és intézkedéseinek tervezése, végrehajtása, monitoringja és értékelése folyamán is érvényesülnek.

A nemek közötti társadalmi egyenlőség megvalósulására, a fogyatékos emberek számára akadálymentes hozzáférés biztosítására, a roma emberek társadalmi integrációjának elősegítésére, a megkülönböztetés tilalmára egyszerre kell ügyelni a Program keretében támogatott valamennyi projekt, illetve a lebonyolításban résztvevő intézmények tevékenységének vonatkozásában.

Ezen kívül a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság, valamint a társadalmi és területi kohézió szempontja kötelezően érvényesítendő horizontális szempont.

A horizontális politikák érvényesítésekor alapvető feltétel a helyi fenntarthatóság és a tájszemlélet elveinek figyelembevétele.

A lebonyolító intézmények szintjén az ilyen irányú kötelezettségek közreműködő szervezetekkel kötött megbízási – együttműködési - közhasznúsági szerződésekbe való foglalása révén biztosítható.

A térségi és társadalmi fenntarthatóságot biztosítja a helyi közösségek kapacitásainak, partnerségi együttműködések erősítése, és a szubszidiaritás jegyében közreműködésük a decentralizált komplex értékelési folyamatba.

Meghatározásra kerül azon - kötelező és önként vállalt - intézkedések köre, mely intézkedések specifikusan is biztosítják a reálisan érvényesíthető horizontális szempontok megvalósíthatóságát az ehhez illeszkedő projekt tervezéseken keresztül.

A pályázó, a projektmenedzsment és a projektek komplex értékelése biztosítja a releváns horizontális szempontok érvényesülését, azok értékelését és monitoringját. Ebben az értékelési folyamatban jelennek meg a Program által kitűzött közvetett célok is, többek között a szemléletformálás elősegítése, az info-kommunikációs technológiák elterjesztése, a foglalkoztatás bővítése, a felelős üzleti és társadalmi gondolkodás erősítése, a partnerségi együttműködések ösztönzése.

A III-as intézkedéscsoport alapján készülő (nem LEADER csoportok által készített, de LEADER szerű tervezés) kistérségekre kidolgozandó helyi vidékfejlesztési tervek olyan módszertani útmutató alapján készülnek el, mely a program végrehajtásához készülő fenntarthatósági útmutató alapján, annak szempontjait integrálva, kiemelt figyelmet fordít a helyi adottságokhoz való igazodás igényére, a „tisza ipar” követelményeinek érvényesítésére.

Az aprófalvas, tanyás térségekben a helyi fejlesztések tervezése, végrehajtás és értékelése folyamán ösztönözni kívánjuk az ökoturizmus fejlesztését, az ökogazdálkodást, a helyi örökségvédelemre és kulturális erőforrásokra alapuló fejlesztéseket. A Program végrehajtásának elősegítésére Roma Programiroda kerül felállítására, mely a VKSZI-vel együttműködve, projektgeneráláson keresztül mintaprojektet valósít meg (kármentesítésre, szociális erdőre), illetve koordinatív tevékenysége és módszertani útmutatásai alapján ösztönzi a hátrányos helyzetű kistérségek felzárkóztatását, illetve a fenntarthatósági szempontok érvényesülését.

Az SKV környezeti értékelésén alapulva a Programra külön Fenntarthatósági Útmutató készül.

## **15.2. A megkülönböztetés megakadályozása a program végrehajtásának különböző szakaszaiban**

Az antidiszkrimináció a Program végrehajtásának teljes folyamatában a nemzeti jogi szabályozással összhangban biztosított. Az egyenlő bánásmódról és az egyenlő esélyek előmozdításáról szóló 2004. évi 125. Törvény tartalmazza mindazon követelményeket, melyeket a Program végrehajtása során teljesíteni kell az anti-diszkrimináció biztosítása érdekében.

## 16. Technikai segítségnyújtás műveletek

A Technikai segítségnyújtás az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program hatékony lebonyolítását kívánja elősegíteni. Az intézkedések és tevékenységek megvalósítása, lebonyolítása során felmerülő, különböző természetű forrásigények kielégítését szolgálja, amelyek kielégítése nélkül az intézkedések megvalósítása veszélybe kerülne.

### 16.1 Technikai segítségnyújtás

#### 16.1.1. Célkitűzés

A műveletek célja az, hogy segítsék a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozását, működtetését, a Program előkészítését, irányítását, végrehajtását, folyamatos nyomon-követését, értékelését és ellenőrzését.

Az intézkedés az alábbi fő célkitűzések megvalósításához járul hozzá:

- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat létrehozása, fenntartása, működtetése;
- a vidékfejlesztési program tevékenységei előkészítésének, végrehajtásának, értékelésének, nyomon követésének és ellenőrzésének támogatása (beleértve az auditot és a helyszíni ellenőrzéseket, a környezetvédelmi kritériumok alkalmazásának, a területi egyenlőtlenségek kiküszöbölésének, valamint a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség kialakításának elősegítését);
- információnyújtás, a nyilvánosság folyamatos tájékoztatása a pályázható intézkedésekről, a támogatások igénybevételeinek szakmai és pénzügyi feltételeiről, a vidékfejlesztési program eredményeiről, valamint a közösségi hozzájárulásról.

#### 16.1.2. Az intézkedés leírása

A technikai segítségnyújtás intézkedés négy alintézkedést, illetve tevékenységet foglal magába:

- A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) létrehozása és működtetése, amely koordinálja a vidékfejlesztéssel foglalkozó szervezetek és közigazgatási szervek információs és együttműködési tevékenységeit.
- A Program előkészítésével, végrehajtásával, értékelésével, ellenőrzésével és nyomonkövetésével kapcsolatos feladatok, figyelmet fordítva a horizontális témákra.
- A program kínálta lehetőségekről és eredményeiről történő tájékoztatás, a széleskörű nyilvánosság megteremtése, a kommunikációs akcióterv végrehajtása érdekében tett intézkedésekkel kapcsolatosan felmerülő költségek finanszírozása: tanulmányok, képzések, workshop-ok, kiadványok készítése, a Program megfelelő végrehajtásához szükséges számítógépes rendszer beszerzése és üzembe helyezése.
- Az EMVA éves keretének 0,25%-a, a Tanács 1290/2005/EK rendeletének 5. cikkével összhangban az Európai Unió Bizottsága kezdeményezése alapján - vagy annak nevében - használható fel előkészítő, monitoring, adminisztratív támogatási, értékelési és ellenőrzési intézkedésekre. Ezeket az intézkedéseket a Tanács 2002. június 25-i 1605/2002/EK, Euratom rendelete az Európai Közösségek általános költségvetésére alkalmazandó költségvetési rendeletről, 53. cikkének (2) bekezdésével és a rendelet bármely más rendelkezésével, valamint a rendeletnek a költségvetés e végrehajtási formája esetében alkalmazandó végrehajtási rendelkezéseivel összhangban kell végrehajtani.

## 16.2. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) létrehozása

A 1698/2005/EK rendelet értelmében minden tagállam Nemzeti Vidéki Hálózatot hoz létre, amely koordinálja a vidékfejlesztéssel foglalkozó szervezeteket és közigazgatási szerveket. A hálózatot a technikai segítségnyújtás fejezetből kell finanszírozni, az összeget a következő célokra kell fordítani:

- a hálózat működtetéséhez szükséges struktúrák;
  - cselekvési terv készítése és megvalósítása, amely tartalmazza
- cc) a jó és mások által is alkalmazható példák, ismeretek, a vidékfejlesztés jó gyakorlatának megismerését és elemzését;
- dd) az ezzel kapcsolatos gyakorlati tevékenységek meghatározását és a tapasztalatok átadását, mint pl. hálózat-irányítás, a jó gyakorlatok és újító jellegű törekvések cseréjének megszervezése, képzési programok készítése a potenciális pályázók széles köre, így például a gazdálkodók, a vidéki mikro-, kis- és középvállalkozók, a termelői csoportok, a termelői szervezetek és a megalakulás szakaszában lévő helyi akciócsoportok számára, segítségnyújtás a területek közötti és a transznacionális együttműködések számára.

A két komponens költségvetését a pénzügyi táblában külön sorban kell megjeleníteni. Az a) tevékenységre előirányzott összeg nem haladhatja meg a vidéki hálózatra előirányzott összeg 25%-át.

### 16.2.1. Az MNVH szerkezete, felépítése

Az alábbi elemekből állhat fel az MNVH:

- Az MNVH központi szervező funkcióját az FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet (VKSZI) látja el. Ez egy – az FVM keretében működő, de alapvetően önálló – központi koordinációs szervezet, amely összehangolja a Helyi Vidékfejlesztési Irodák szakmai munkáját
- Az MNVH helyi szintű humán és infrastrukturális hátterét elsődlegesen a fent bemutatott Helyi Vidékfejlesztési Irodák biztosítják, amelyek a vidékfejlesztési kistérségi stratégiák kialakításában kulcsszerepet töltenek be.
- Valamennyi vidékfejlesztési tanácsadói rendszer (mezőgazdasági szaktanácsadás, farm advisory system), illetve az agrárigazgatás egyéb alrendszerének valamennyi szereplője automatikusan tagja a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatnak.
- A vidékfejlesztéshez kapcsolódó egyéb állami és civil szereplők is tagjai az információs – partnerségi alapon szerveződő – hálózatnak.
- A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat tagja lehet még minden olyan szervezet (önkormányzati társulás, civil, vállalkozás) és magánszemély (szakértő, vállalkozó), aki az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Tervhez akár potenciális kedvezményezettként, akár civil partnerként csatlakozni kíván.
- Az MNVH-nak ki kell jelölni egy elnököt, aki a VKSZI operatív segítségére támaszkodva koordinálja a fenti szereplők együttműködését

### 16.2.2. Az MNVH létrehozásának folyamata és menetrendje

A létrehozandó MNVH elsődleges célja, hogy információs és együttműködési hálózatba tömörítse a vidékfejlesztésben érintett szereplőket. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat nem egy darab elkülönült tanácsadói hálózat, nem egyenlő a vidékfejlesztési tanácsadó irodákkal sem. Ez sokkal inkább a meglévő állami hálózatok, agrár-vidékfejlesztési tanácsadó hálózatok, a további érdekelt civil szervezetek laza, információáramlásra alapozott networkje. Mindemelllett a helyi közösségek számára az elsődleges megjelenési formája a Helyi Vidékfejlesztési

Iroda (HVI) lesz, amely kiemelt szerepet kap a vidékfejlesztési tanácsadásban, de nem azonos a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózattal.

A VKSZI tervezett indulása 2007. február 1. A Helyi Vidékfejlesztési Irodák (HVI) 2007. február 28-ig kiválasztásra kerülnek. Az ÚMVK 2007. június 1-ig elkészíti cselekvési tervét. Az egyéb szereplők regisztrációja 2007. július 1. és augusztus 31-e között történik. 2007. szeptember 1-től indul a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat.

### ***16.2.3. Az MNVH által végzendő tevékenységek fő kategóriái***

Az IH általános kötelezettsége, hogy a tagállam szintjén elősegítse a tapasztalatok cseréjét, illetve támogassa a vidékfejlesztési politika megvalósítását és értékelését, valamint biztosítsa és koordinálja az információáramlást a helyi, nemzeti és európai szint között.

Az MNVH által végzendő specifikus feladatok, amelyek részletesen egy 2007 folyamán kidolgozandó akciótervben kerülnek kifejtésre:

- a jó átvadható gyakorlatok meghatározása és elemzése, valamint ezekről információ nyújtása;  
A jó átvadható gyakorlat a következő területeket öleli fel:
  - ee) a négy intézkedéscsoport és az intézkedések, illetve az EU vidékfejlesztési stratégia és a nemzeti stratégiák témái (innováció, megújuló energia, vidéki munkahelyteremtés), a vidéki nők és fiatalok helyzete,
  - ff) a programmegvalósítás kérdései, mint projekt-kiválasztási követelmények, monitoring, értékelés, helyi stratégiák kialakítása, megvalósulásuk előmozdítása, nyomon követése,
  - gg) az információknak a térség érintettjei közötti folyamatos és strukturált áramoltatása révén az adott térségben a Strukturális és Kohéziós Alapok, valamint egyéb hazai és nemzetközi források bevonásával nyújtott fejlesztési lehetőségek helyi-kistérségi szinergikus hatásainak előmozdítása,
- tapasztalatok és know-how cseréjének szervezése, ideértve módszertani, menedzsment, valamint igazgatási eljárások cseréjét, a legjobb gyakorlatok elterjesztését a lehető legszélesebb körben;
- képzési programok a helyi akciócsoportoknak az építkezés szakaszában;
- technikai segítségnyújtás a térségközi és nemzetek közötti kooperációhoz (pl. honlapok, konferenciák a partnerkereséshez, képzés és tanácsadás a helyi akciócsoportoknak);
- ÚMVP-vel kapcsolatos általános tájékoztatás;
- projekt-generálás, az érintettek megkeresése, orientálása bármely, az ÚMVP-ben, valamint az ÚMFP-ben foglalt témakörben;
- a fejlesztés megtervezésével kapcsolatos általános tanácsadás;
- a projektek összeállításával, végrehajtásával és finanszírozásával kapcsolatos speciális tanácsadás;
- együttműködésen alapuló, többszereplős fejlesztések, együttműködési hálózatok kialakításának elősegítése;
- folyamatsegítés és animáció az integrált térségi tervezésben (59. cikk);
- kapcsolattartás a térségi tervezésben érintett szervezetekkel;
- igényfelmérés a III. intézkedéscsoport intézkedéseivel kapcsolatos képzésekhez.

#### 16.2.4. Az MNVH tervezett költségvetése (Ft)

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózattal kapcsolatos kiadások	Közkiadás összesen	EMVA hozzájárulás
a) A hálózat működtetésének költsége (1.2.1.1.a-b feladatok)	4.554.833.372	3.416.125.029
b) A cselekvési terv végrehajtásának költsége (1.2.1.1.1 - c feladat)	13.664.500.115	10.248.375.086
<b>Összesen:</b>	<b>18.219.333.486</b>	<b>13.664.500.115</b>

#### Indikatív költségfelosztás az egyes tervezett tevékenységek között:

Tevékenység	TS keret %-ában	Összeg Forintban
1. tevékenység	33,00%	18.219.333.486
2. tevékenység	60,00%	33.126.060.884
3. tevékenység	7,00%	3.864.707.103

#### A támogatás mértékének és az Alap hozzájárulásának felső határa:

Közcélú kiadás esetén az összes jogosult költség maximum 100%-áig.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap hozzájárulása: az összes jogosult költség 75%-áig.

Az intézkedés részesedése az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program költségvetéséből: 4%

A jelen intézkedés keretében nyújtott támogatás az EK Szerződés 87. cikke alapján nem minősül állami támogatásnak.

#### A támogatás formája:

Vissza nem térítendő támogatás.

#### Kedvezményezett:

Az ÚMVP Irányító Hatósága (Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium), a Kifizető Ügynökség, a technikai közreműködők (pl. ellenőrzési, monitoring feladatok), valamint a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat és a működésében közreműködő szervezetek.

#### A projekt-kiválasztás kritériumai:

##### Jogosultsági kritériumok:

A Technikai Segítségnyújtás intézkedésben a programban megjelölt Kifizető Ügynökség vagy a technikai közreműködő szervezetek kivételével a projektek pályázat vagy közbeszerzés útján kerülnek kiválasztásra – értékhatár szerint különböző eljárások szerint. A jogosultsági kritériumokat általánosságban a közbeszerzési törvény (2003. évi CXXIX. törvény a közbeszerzésekről) szabályozza, az ezeken túli kritériumokat az IH eljárásonként különbözőképpen állapítja meg.

##### Kiválasztási kritérium:

Olyan projektek kerülnek megvalósításra, amelyek:

- jó minőségű módszertannal rendelkeznek, és a lehető legnagyobb mértékben hozzájárulnak a program céljainak megvalósításához,

- érvényesítik a közösségi politikákat (különös tekintettel az állami támogatásokra, a közbeszerzésre, a környezetvédelemre és az esélyegyenlőségre) kapcsolódva a szerződés céljához.
- biztosított a költség-hatékony és gazdaságilag legelőnyösebb megvalósulás,
- bevonják a megvalósítás hatékonyságához hozzájáruló összes partnert,
- innovatív megoldásokat alkalmaznak,
- rendelkeznek mérhető és ellenőrizhető outputokkal, eredményekkel, rendszeres (végrehajtási) jelentésekkel.

#### Horizontális témák:

- **Környezet:** Az intézkedés keretében nyújtott információk és felkészítések kiemelten kezelik az EU környezetvédelmi követelményeit és ellenőrzik ezek érvényesítését.
- **Esélyegyenlőség:** Az esélyegyenlőség teljes körűen biztosított. A beérkezett pályázatok egyenlő feltételek alapján kerülnek elbírálásra. A női, a roma és a megváltozott munkaképességű pályázók egyenlő minőségű pályázatok esetében előnyt élveznek. A pályázatoknál a fogyatékkal élés megváltozott munkaképességként értelmezendő.
- **Információs társadalom kiterjesztése:** Az elektronikus agrárszolgáltatások kiépítése, a kommunikációs csatornák létrehozása az agrárpiac egyre szélesebb körének nyújtanak segítséget.

#### A támogatás jogalapja:

Az intézkedés a Tanács 2005. szeptember 20-i 1698/2005/EK rendelete Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról 66. cikke alapján részesíthető támogatásban.

A Tanács 2005. június 1-jei 1290/2005/EK rendelete a közös agrárpolitika finanszírozásáról 5. cikkében említett technikai segítségnyújtás részeként közösségi szinten vidékfejlesztési hálózatot kell létrehozni.

#### Várható eredmények:

Az intézkedés végrehajtásával létrejön a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat, mely működésével valamennyi intézkedéscsoportot támogatja, valamint hatékonyan közreműködik más közösségi vagy egyéb források finanszírozásával megvalósuló fejlesztéspolitikai célok elérésében, a különböző eszközök szinergikus hatásainak kialakításában, erősítésében. A nagy tömegű információ célzott és koordinált áramlásának biztosítása, a fejlesztéspolitikai orientáció, az agrárágazat szereplőin túl az adott térség egyéb érintettjeit, és ezek együttműködéseit is segíti.

A program lebonyolítása átláthatóvá, a meghirdetett pályázati konstrukciók minden lehetséges kedvezményezett számára hozzáférhetővé válnak.

#### A költségek indikatív elosztása az egyes tevékenységek között:

Tevékenység	TS támogatás %-ában	Összesen
Tevékenység 1	33.00%	18 219 333 486
Tevékenység 2	60.00%	33 126 060 884
Tevékenység 3	7.00%	3 864 707 103

## **Mellékletek**